

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till domstolslag och lagstiftning som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en domstolslag. Den föreslagna lagen gäller samtliga domstolar och innehåller allmänna bestämmelser om domstolar och domare. I lagen sammanställs de bestämmelser om domstolarnas uppgifter, organisation och administration samt om deras ledamöter och övriga personal som för närvarande finns i de lagar och förordningar som gäller de olika domstolarna. I lagen införs även de bestämmelser som finns i den nuvarande lagen och förordningen om utnämning av domare. Det föreslås dessutom att de bestämmelser som gäller domares tjänstemannarättsliga särställning och som finns i statstjänstemannalagen tas in i domstolslagen.

Genom domstolslagen upphävs tingsrättslagen, hovrättslagen, lagen om marknadsdomstolen, lagen om försäkringsdomstolen och lagen om utnämning av domare samt de förordningar som utfärdats med stöd av dem. Största delen av bestämmelserna i lagen om förvaltningsdomstolarna och förordningen om förvaltningsdomstolarna föreslås bli upphävda och flyttade till domstolslagen. Lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter och vissa andra lagar upphävs. Lagarna om högsta domstolen och om högsta förvaltningsdomstolen kvarstår och i dem föreskrivs om de högsta domstolarnas organisation, ledning och förvaltning. De föreslagna bestämmelserna om domare i domstolslagen gäller i huvudsak också högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ledamöter. Likaså föreslås det att den speciallag som gäller Ålands förvaltningsdomstol kvarstår, men att domstolslagen ska tillämpas också på den förvaltningsdomstolen.

Bestämmelserna om domföra sammansättningar i tingsrätter och hovrätter flyttas till rättegångsbalken. De separata lagar som gäller specialdomstolarna föreslås kvarstå till den del som de innehåller bestämmelser om rättegång. Också i fortsättningen föreslås bestämmelser om domföra sammansättningar i förvaltningsdomstolar, högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ingå i de lagar som gäller dem.

Utgångspunkten är den att bestämmelserna om domstolar och domare alltid ska finnas i lag. Det föreslås att man i huvudsak frångår bestämmelser på förordningsnivå. Närmare föreskrifter om ordnande av domstolarnas verksamhet meddelas i arbetsordningen för respektive domstol.

Chefsdomartjänsterna ska i regel tillsättas för viss tid. Presidenterna för högsta domstolen och presidenten för högsta förvaltningsdomstolen ska fortfarande utnämnas tillsvidare. Utbildningen för domare ska utvecklas. För utbildning vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, försäkringsdomstolen, marknadsdomstolen och arbetsdomstolen ska det kunna finnas assessorstjänster, vilkas innehavare utnämns för viss tid. En oberoende domarutbildningsnämnd ska ansvara för att planera utbildningen.

Ändringar föreslås bland annat i statstjänstemannalagen, militära rättegångslagen, språklagen, lagen om stämningsmän och fastighetsbildningslagen. Nya lagar som föreslås är en lag om införande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor, en lag om tingsrätternas nämndemän, en lag om domstolspraktik och en lag om nominering av kandidater för vissa internationella domaruppdrag.

RP 7/2016 rd

Lagen om ändring av lagen om stämningsmän samt den nya lydelsen av den bestämmelse i rättegångsbalken som gäller tingsrättens domförhet i brottmål avses träda i kraft så snart som möjligt. De andra föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2017.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	3
ALLMÄN MOTIVERING	10
1 INLEDNING.....	10
1.1 Domstolsväsendet	10
1.1.1 Bestämmelserna i grundlagen	10
1.1.2 Annan lagstiftning	11
2 NULÄGET.....	13
2.1 Lagstiftning och praxis.....	13
2.1.1 Domstolarna	13
2.1.2 Domarna	18
2.1.3 Sakkunnigledamöter och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla	23
2.1.4 Föredragande som ledamöter i beslutssammansättningen	25
2.1.5 Fördelningen av mål och ärenden	26
2.1.6 Utbildning för domare	27
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet	27
2.2.1 Allmänt.....	27
2.2.2 Utnämning av chefsdomare för viss tid i de europeiska länderna	27
2.2.3 Om utbildningen för domare i vissa europeiska länder	28
2.2.4 Internationella rekommendationer i fråga om domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet	28
2.3 Bedömning av nuläget	29
2.3.1 Lagstiftningens tydlighet och nivå	29
2.3.2 Domstolarnas ledningssystem	29
2.3.3 Föredragande som medlemmar i avgörandesammansättningar.....	30
2.3.4 Utveckling av utbildningen för domare.....	31
2.3.5 Domarnas tjänstemannarättsliga ställning	32
2.3.6 Sakkunnigledamöter och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla	33
2.3.7 Fördelningen av mål och ärenden	34
2.3.8 Domstolarnas resurser	35
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	35
3.1 Målsättning	35
3.1.1 Tydligare bestämmelser och bestämmelser på högre nivå	35
3.1.2 Oberoendet betonas	36
3.1.3 Rättskipningens kvalitet och effektiveringen av domstolarnas verksamhet	36
3.2 Alternativ	37
3.2.1 Bestämmelsernas struktur.....	37
3.2.2 Domstolarnas ledningssystem	37
3.2.3 Utbildning för domare	40
3.2.4 Domarnas tjänstemannarättsliga ställning	42
3.2.5 Sakkunnigledamöter	43
3.3 De viktigaste förslagen.....	43
3.3.1 Hur förslagen genomförs i lagstiftningen.....	43
3.3.2 Reform av domstolarnas administration och ledning.....	44
3.3.3 Utveckling av utbildningen för domare.....	46

3.3.4	Granskning av bestämmelserna om utnämning av domare	50
3.3.5	Granskning av de bestämmelser som gäller domarnas tjänstemannarättsliga ställning	51
3.3.6	Förenhetligande av de bestämmelser som gäller domstolarnas sakkunnigledamöter	52
3.3.7	Fördelning av mål och ärenden	53
3.3.8	Förslag som gäller effektivisering av domstolarnas resursanvändning	54
3.3.9	Granskning av bestämmelserna om sammansättningar	54
4	PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	55
4.1	Ekonomiska konsekvenser	55
4.1.1	Revidering av ledningssystemet	55
4.1.2	Utveckling av utbildningssystemet för domare	56
4.2	Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	58
4.3	Konsekvenser för personalen	59
4.4	Samhälleliga konsekvenser	60
5	BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	60
5.1	Beredningsskeden och beredningsmaterial	60
5.1.1	Arbetsgruppen för domstolslagen	60
5.1.2	Projektet för fortsatt beredning	62
5.1.3	Övrig beredning	63
5.2	Remissyttranden och hur de har beaktats	63
6	SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER	64
	DETALJMOTIVERING	65
1	LAGFÖRSLAG	65
1.1	Domstolslagen	65
	AVDELNING I ALLMÄNNA BESTÄMMELSER	65
1 kap.	Allmänna bestämmelser om domstolar och domare	65
	AVDELNING II DOMSTOLARNA	69
2 kap.	Tingsrätterna	69
3 kap.	Hovrätterna	72
4 kap.	Förvaltningsdomstolarna	74
5 kap.	Marknadsdomstolen	76
6 kap.	Arbetsdomstolen	76
7 kap.	Försäkringsdomstolen	77
8 kap.	Organiseringen av arbetet vid domstolarna, ledning och administration	77
	AVDELNING III DOMARNA	82
9 kap.	Domare som utövare av dömande makt och tjänstemän	82
10 kap.	Behörighetsvillkor för domare	85
11 kap.	Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare	87
12 kap.	Utnämning av domare för viss tid	92
13 kap.	Tjänstledighet och vikariat	93
14 kap.	Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning	94
15 kap.	Skriftlig varning och avstängning från tjänsteutövning	98
16 kap.	Upphörande av tjänsteförhållandet	100
	AVDELNING IV SAKKUNNIGLEDAMÖTER OCH ÖVRIG PERSONAL	102
17 kap.	Sakkunnigledamöter	102
18 kap.	Assessorer	108

19 kap.	Övrig personal.....	111
	AVDELNING V SÄRSKILDA BESTÄMMELSER	114
20 kap.	Domarförslagsnämnden	114
21 kap.	Domarutbildningsnämnden.....	115
22 kap.	Mål som gäller tjänstebrott	118
23 kap.	Ändringssökande.....	118
24 kap.	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	119
1.2	Lagen om domstolspraktik.....	121
1.3	Lagen om nämndemän vid tingsrätterna	125
1.4	Lagen om nominering av kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol.....	128
1.5	Lagen om rättegång i försäkringsdomstolen.....	129
	1 kap. Allmänna bestämmelser	129
	2 kap. Domförhet.....	129
	3 kap. Behandling av mål och ärenden	131
	4 kap. Extraordinärt ändringssökande	131
	5 kap. Särskilda bestämmelser.....	132
1.6	Lagen om rättegång i marknadsdomstolen	132
	1 kap. Allmänna bestämmelser	132
	1 a kap. Allmänna bestämmelser om behandlingen av mål och ärenden	132
	6 kap. Särskilda bestämmelser.....	133
1.7	Lagen om arbetsdomstolen	133
1.8	Lagen om högsta domstolen	136
1.9	Lagen om högsta förvaltningsdomstolen	136
1.10	Lagen om Ålands förvaltningsdomstol	137
1.11	Rättegångsbalken	138
	1 kap. Allmänna bestämmelser.....	138
	2 kap. Om domförhet.....	139
	3 kap. Om tingsrätt	142
	26 kap. Om fortsatt handläggning av besvärärenden i hovrätten	142
1.12	Lagen om förvaltningsdomstolarna	142
1.13	Statstjänstemannalagen	144
	12 kap. Domarna.....	146
1.14	Lagen om registret över domares bindningar och bisysslor.....	146
1.15	Lagen om sättande i kraft av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor	147
1.16	Militära rättegångslagen.....	147
1.17	Språklagen.....	148
1.18	Lagen om stämningsmän	149
1.19	Fastighetsbildningslagen.....	150
1.20	Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	151
1.21	Lagförslag 21—55	151
1.22	Lagförslag 56—57	151
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	151
3	IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER	152
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	152
4.1	Allmänt	152
4.2	Tidsbestämda uppgifter.....	153
4.3	Specificering av domartjänster i statsbudgeten.....	154
4.4	Domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet	154

4.5	Avstängning av domare från tjänsteutövning	154
4.6	Domstolarnas sakkunnigledamöter	155
	LAGFÖRSLAG	156
1.	Domstolslag.....	156
2.	Lag om domstolspraktik.....	195
3.	Lag om nämndemän vid tingsrätterna	199
4.	Lag om nominering av kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol	203
5.	Lag om rättegång i försäkringsdomstolen.....	205
6.	Lag om ändring av lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....	211
7.	Lag om ändring av lagen om arbetsdomstolen.....	216
	Lag om rättegång i arbetsdomstolen	216
8.	Lag om ändring av lagen om högsta domstolen.....	218
9.	Lag om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolen.....	219
10.	Lag om ändring av lagen om Ålands förvaltningsdomstol	220
11.	Lag om ändring av rättegångsbalken.....	222
12.	Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	225
13.	Lag om ändring av statstjänstemannalagen.....	227
14.	Lag om ändring av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor	230
15.	Lag om införande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor	231
16.	Lag om ändring av militära rättegångslagen	232
17.	Lag om ändring av 16 a och 26 § i språklagen.....	233
18.	Lag om ändring av lagen om stämningmän.....	234
19.	Lag om ändring av 243 § i fastighetsbildningslagen.....	236
20.	Lag om ändring av 37 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	237
21.	Lag om ändring av 6 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda.....	238
22.	Lag om ändring av 17 § i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem	239
23.	Lag om ändring av 17 a § i äktenskapslagen.....	240
24.	Lag om ändring av 237 § i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar	241
25.	Lag om ändring av 40 § i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare.....	242
26.	Lag om ändring av 32 § i lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare	243
27.	Lag om ändring av 37 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare ...	244
28.	Lag om ändring av 139 § i pensionslagen för den offentliga sektorn	245
29.	Lag om ändring av 128 § i lagen om pension för arbetstagare	246
30.	Lag om ändring av 57 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk.....	247
31.	Lag om ändring av 124 § i lagen om pension för företagare.....	248
32.	Lag om ändring av 103 § i lagen om pension för lantbruksföretagare.....	249
33.	Lag om ändring av 125 § i lagen om sjömanspensioner	250

34. Lag om ändring av 77 § i folkpensionslagen.....	251
35. Lag om ändring av 36 § i lagen om handikappförmåner.....	252
36. Lag om ändring av 35 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	253
37. Lag om ändring av 12 a kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa	254
38. Lag om ändring av 5 § i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden	255
39. Lag om ändring av 6 § i lagen om besvärsnämnden för social trygghet	256
40. Lag om ändring av 32 § i lagen om bildprogram	257
41. Lag om ändring av 4 § i lagen om rättsskyddsnämnden för studerande	258
42. Lag om ändring av 6 § i lagen om besvärsnämnden för studiestöd	259
43. Lag om ändring av 61 b § i upphovsrättslagen.....	260
44. Lag om ändring av 43 b § i varumärkeslagen	261
45. Lag om ändring av 66 c § i patentlagen	262
46. Lag om ändring av 43 c § i mönsterrättslagen	263
47. Lag om ändring av 11 a § i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet	264
48. Lag om ändring av 29 b § i firmalagen	265
49. Lag om ändring av 6 d § i lagen om kollektivmärken.....	266
50. Lag om ändring av 43 b § i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar	267
51. Lag om ändring av 44 b § i lagen om nyttighetsmodellrätt.....	268
52. Lag om ändring av 47 b § i lagen om växtförädlarrätt	269
53. Lag om ändring av 11 § i lagen om mätning av virke	270
54. Lag om ändring av 6 § i lagen om införande av en reform av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden	271
55. Lag om ändring av 3 § i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden	272
56. Lag om upphävande av lagen angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden om jäv för domare och fullmäktig	273
57. Lag om upphävande av lagen om de allmänna underrätter som handlägger militära rättegångsärenden	274
BILAGA	275
PARALLELTEXT	275
6. Lag om ändring av lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....	275
7. Lag om ändring av lagen om arbetsdomstolen.....	283
Lag om rättegång i arbetsdomstolen	283
8. Lag om ändring av lagen om högsta domstolen.....	288
9. Lag om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolen.....	290
10. Lag om ändring av lagen om Ålands förvaltningsdomstol	292
11. Lag om ändring av rättegångsbalken.....	294
12. Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	300
13. Lag om ändring av statstjänstemannalagen.....	308
14. Lag om ändring av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor	316
16. Lag om ändring av militära rättegångslagen	318
17. Lag om ändring av 16 a och 26 § i språklagen.....	320
18. Lag om ändring av lagen om stämningmän	321

19. Lag om ändring av 243 § i fastighetsbildningslagen.....	324
20. Lag om ändring av 37 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	326
21. Lag om ändring av 6 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda.....	327
22. Lag om ändring av 17 § i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem	329
23. Lag om ändring av 17 a § i äktenskapslagen.....	331
24. Lag om ändring av 237 § i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar	332
25. Lag om ändring av 40 § i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare.....	333
26. Lag om ändring av 32 § i lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare	334
27. Lag om ändring av 37 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare ...	335
28. Lag om ändring av 139 § i pensionslagen för den offentliga sektorn	336
29. Lag om ändring av 128 § i lagen om pension för arbetstagare	337
30. Lag om ändring av 57 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk.....	339
31. Lag om ändring av 124 § i lagen om pension för företagare.....	340
32. Lag om ändring av 103 § i lagen om pension för lantbruksföretagare.....	341
33. Lag om ändring av 125 § i lagen om sjömanspensioner	342
34. Lag om ändring av 77 § i folkpensionslagen.....	343
35. Lag om ändring av 36 § i lagen om handikappförmåner.....	344
36. Lag om ändring av 35 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare	345
37. Lag om ändring av 12 a kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa	346
38. Lag om ändring av 5 § i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden	348
39. Lag om ändring av 6 § i lagen om besvärnämnden för social trygghet	349
40. Lag om ändring av 32 § i lagen om bildprogram.....	350
41. Lag om ändring av 4 § i lagen om rättsskyddsnämnden för studerande	351
42. Lag om ändring av 6 § i lagen om besvärnämnden för studiestöd	352
43. Lag om ändring av 61 b § i upphovsrättslagen.....	353
44. Lag om ändring av 43 b § i varumärkeslagen	354
45. Lag om ändring av 66 c § i patentlagen	355
46. Lag om ändring av 43 c § i mönsterrättslagen	356
47. Lag om ändring av 11 a § i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet	357
48. Lag om ändring av 29 b § i firmalagen	358
49. Lag om ändring av 6 d § i lagen om kollektivmärken.....	359
50. Lag om ändring av 43 b § i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar	360
51. Lag om ändring av 44 b § i lagen om nyttighetsmodellrätt.....	361
52. Lag om ändring av 47 b § i lagen om växtförädlarrätt.....	362
53. Lag om ändring av 11 § i lagen om mätning av virke.....	363

RP 7/2016 rd

54. Lag om ändring av 6 § i lagen om införande av en reform av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden	364
55. Lag om ändring av 3 § i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden	365

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

1.1 Domstolsväsendet

1.1.1 Bestämmelserna i grundlagen

Om domstolarnas ställning i samhället och deras uppgifter föreskrivs i grundlagen. Enligt läran om den tredelade statsmakten som framgår av 3 § i grundlagen utövas den dömande makten av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

Bestämmelserna om rättskipning ingår i 9 kap. i grundlagen. I 98 § föreskrivs om domstolsväsendets grundstruktur. Allmänna domstolar är högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna. Allmänna förvaltningsdomstolar är högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna. Angående specialdomstolar som utövar domsrätt på särskilt angivna områden bestäms genom lag. I Finland finns 27 tingsrätter, fem hovrätter och sex förvaltningsdomstolar. Specialdomstolar är arbetsdomstolen, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen.

I 99 § i grundlagen föreskrivs om de högsta domstolarnas uppgifter. Den högsta domsrätten i tviste- och brottmål utövas av högsta domstolen och i förvaltningsprocesser av högsta förvaltningsdomstolen. De högsta domstolarna övervakar också rättskipningen inom sina behörighetsområden. I 100 § i grundlagen finns allmänna bestämmelser om de högsta domstolarnas sammansättning.

Riksrätten är en specialdomstol som grundar sig på 101 § i grundlagen. Den behandlar åtal som väcks mot en medlem av statsrådet eller ledamot av en av de högsta domstolarna för lagstridigt förfarande i ämbetsutövning. Riksrätten är inte på samma sätt som de andra domstolarna en del av domstolsväsendet. Ledamöter i riksrätten är förutom de högsta domare som nämns i grundlagen också de ledamöter som väljs av riksdagen. Riksrätten har ingen egen personal eller egna lokaler.

Enligt 98 § i grundlagen får tillfälliga domstolar inte tillsättas. En domstol får inte grundas eller tillsättas endast för ett enskilt fall. Krigsrätterna utgör ett undantag.

Domstolarnas oberoende säkerställs genom förfarandet för utnämning av domare och deras rätt att kvarstå i tjänsten. Enligt 102 § i grundlagen utnämner republikens president de ordinarie domarna enligt ett i lag bestämt förfarande. Bestämmelser om utnämning av övriga domare utfärdas genom lag. Skyddet att kvarstå i tjänst för en domare som utnämnts till ordinarie tjänst är mycket starkt. Han eller hon får enligt 103 § i grundlagen förklaras förlustig sin tjänst endast genom dom av domstol. En domare får inte heller utan eget samtycke förflyttas till en annan tjänst, om inte förflyttningen beror på omorganisation av domstolsväsendet. Genom lag bestäms om domares skyldighet att avgå vid en viss ålder eller till följd av förlorad arbetsförmåga. Också angående grunderna för domarnas anställningsförhållanden bestäms genom lag. Domares rätt att kvarstå i tjänsten gäller även domare som utnämnts på vis tid under den tid utnämningen varar.

1.1.2 Annan lagstiftning

Allmänt om lagstiftningen om domstolar och domare

Om domstolarnas antal, befogenheter och uppgifter, ledning och förvaltning, ledamöter och övriga personal föreskrivs särskilt i de lagar som gäller högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen, hovrätterna, tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna samt arbetsdomstolen, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. Med undantag för de högsta domstolarna och marknadsdomstolen kompletteras lagarna av förordningar (s.k. organisationslagar och organisationsförfordningar).

Närmare föreskrifter om ordnandet av arbetet vid domstolarna meddelas dessutom i varje domstols arbetsordning.

Om rättegångar vid domstolarna föreskrivs i de lagar som gäller rättegångsförfarandet, såsom rättegångsbalken (4/1734), lagen om rättegång i brottmål (689/1997) och förvaltningsprocesslagen (586/1996) samt i flera speciallagar.

Organisationslagar och organisationsförfordningar

Bestämmelser om tingsrätterna finns i tingsrättslagen (581/1993) och i tingsrättsförfordningen (582/1993) som utfärdats med stöd av den. Bestämmelser om hovrätterna finns i hovrättslagen (56/1994) och i hovrättsförfordningen (211/1994). På motsvarande sätt föreskrivs om förvaltningsdomstolarna i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) och i förordningen om förvaltningsdomstolarna (438/1999) som utfärdats med stöd av den. Även om de högsta domstolarna föreskrivs i särskilda lagar, som nyligen har reviderats. Lagen om högsta domstolen (665/2005) och lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006) ersatte de gamla lagarna från 1918 med samma namn. Dessutom finns det en särskild lag om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter (lag om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter, 1266/2006), medan bestämmelser om förvaltningsdomstolarnas ledamöter ingår som en del av förvaltningsprocesslagen. Dessutom finns det en särskild lag om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994).

Det finns en särskild lag om varje specialdomstol. Bestämmelser om marknadsdomstolen ingår i lagen om marknadsdomstolen (99/2013). Den lag om arbetsdomstolen (646/1974) som stiftades på 1970-talet har omarbetats ett flertal gånger, så att endast en del av bestämmelserna numera är i sin ursprungliga form. Lagen kompletteras av förordningen om arbetsdomstolen (201/1983). Bestämmelser om försäkringsdomstolen finns i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) och statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003).

I lagen om riksrätten och behandling av ministeransvarighetsärenden (196/2000) finns bestämmelser om riksrättens behörighet, sammansättning och process samt om behandlingen av ministeransvarighetsärenden i riksdagen. I denna proposition föreslås inga ändringar i den lagstiftning som gäller riksrätten.

Om krigsrätter föreskrivs i 6 kap. i militära rättegångslagen (326/1983). Under krigstillstånd kan krigsrätter tillsättas för att behandla brottmål som normalt skulle behandlas av tingsrätterna. Inte heller i den reglering som gäller krigsrätter föreslås det några ändringar i denna proposition.

Lagar som gäller rättegång

Rättegångsbalken tillämpas på rättegång i allmänna domstolar. På behandlingen av brottmål tillämpas lagen om rättegång i brottmål, som kompletteras av rättegångsbalken. I rättegångsbalken ingår vissa allmänna bestämmelser om domstolsväsendet. Enligt 1 kap. 1 § i rättegångsbalken är allmänna domstolar tingsrätterna såsom underrätter, hovrätterna såsom överrätter och högsta domstolen såsom högsta rättsinstans. I kapitlet finns dessutom preciserande bestämmelser om t.ex. domstolarnas ledamöter och avläggande av domared. Allmänna bestämmelser om tingsrätterna finns i 3 kap. Bestämmelser om domstolarnas domförhet finns i 2 kap. i rättegångsbalken och om röstning i beslutssammansättning i 23 kap. Om ordnande av förhandlingar i hovrätten föreskrivs i 26 § 13 §.

I lagen om arbetsdomstolen föreskrivs om domför sammansättning, behandling av ärenden och förande av talan. På basis av hänvisningsbestämmelserna tillämpas på processen i arbetsdomstolen i övrigt i tillämpliga delar bestämmelserna i rättegångsbalken och i fråga om besvärärenden förvaltningsprocesslagen.

Vid rättegång i förvaltningsdomstolar iakttas förvaltningsprocesslagen och vissa bestämmelser om t.ex. bevisning och domarjäv i rättegångsbalken. Till skillnad från rättegångsbalken innehåller förvaltningsprocesslagen inga bestämmelser om domstolarna eller deras domförhet. Bestämmelser om dem finns i förvaltningsprocesslagen och lagen om högsta förvaltningsdomstolen.

Förvaltningsprocesslagen eller rättegångsbalken tillämpas i marknadsdomstolen vid behandling av vissa mål eller ärenden i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013). Också bestämmelserna om marknadsdomstolens domförhet finns i lagen om marknadsdomstolen.

I försäkringsdomstolens rättskipningsverksamhet tillämpas förvaltningsprocesslagen. Dock finns vissa specialbestämmelser som gäller behandling av ärenden i lagen om försäkringsdomstolen.

Tjänstemannalagstiftningen och utnämning

En domare är en statstjänsteman på vilken statstjänstemannalagen (750/1994, nedan *tjänstemannalagen*) tillämpas. Lagen kompletteras av den statstjänstemannaförordning (971/1994, nedan *tjänstemannaförordningen*) som utfärdats med stöd av den. Domarnas ställning enligt grundlagen innebär att alla bestämmelser i tjänstemannalagen inte tillämpas på domare eller domartjänster. Tjänstemannalagen och -förordningen tillämpas även på övrig personal i tjänsteförhållande vid domstolsväsendet. I enlighet med kraven i grundlagen finns det en separat speciell lag för utnämning av domare (lag om utnämning av domare 205/2000, nedan *utnämningsslagen*). Lagen kompletteras av statsrådets förordning om utnämning av domare (427/2000, nedan *utnämningssförordningen*).

2 Nuläget

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Domstolarna

Tingsrätterna

Tingsrätterna behandlar brottmål, tvistemål och ansökningsärenden som första instans. Tingsrätterna räknas upp i 1 § i tingsrättslagen.

Till domkretsen för en tingsrätt hör en eller flera kommuner enligt vad som föreskrivs genom statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (1053/2014). I lag har vissa typer av ärenden koncentrerats till vissa tingsrätter. Om placeringen av tingsrätternas kanslier och sammanträdesplatser föreskrivs genom förordning av justitieministeriet (454/2009).

Vid tingsrätterna finns en lagman som chefsdomare och som övriga ledamöter tingsdomare. Vid den tingsrätt som utgör jorddomstol finns dessutom en jordrättsansvarig domare och jordrättsingenjörer. I behandlingen av mål eller ärenden kan också nämndemän delta. Detaljerade bestämmelser om fastställandet av antalet nämndemän, valet av dem, deras deltagande i sammanträden och arvoden finns i tingsrättslagen och tingsrättsförordningen. Vid de tingsrätter som behandlar militära rättegångsärenden, liksom vid Helsingfors hovrätt och högsta domstolen, finns dessutom militära ledamöter.

Vid tingsrätterna kan finnas lagfarna tingsfiskaler och tingsnotarier som utför domstolspraktik. Om domstolspraktik finns förutom i tingsrättslagen och tingsrättsförordningen bestämmelser också i statsrådets förordning om domstolspraktik (1043/2011).

Vid tingsrätterna finns kanslipersonal och stämningsmän. Vid fyra tingsrätter finns dessutom en tjänst som förvaltningsdirektör eller förvaltningschef.

Hovrätterna

Hovrättens huvudsakliga uppgift är att behandla besvär och klagan över tingsrättens avgöranden. Dessutom behandlar hovrätterna som första instans åtal som gäller tjänstebrott vilka begåtts av domare och åklagare. Hovrätterna behandlar också justitieförvaltningsärenden som berör tingsrätterna.

Hovrätterna är Åbo, Vasa, Östra Finlands, Helsingfors och Rovaniemi hovrätter. En hovrätts domkrets omfattar en eller flera tingsrätter. Om indelningen i domkretsar föreskrivs i statsrådets förordning om hovrätternas domkretsar (337/2013). En hovrätt har i allmänhet ett kansli.

Vid hovrätterna finns en president som chefsdomare och som övriga ledamöter hovrättsråd.

Vid hovrätterna finns som föredragande assessorer och fiskaler. I de ärenden som avses i 9 § i hovrättslagen kan som ledamot i sammansättningen också ingå en föredragande som har den erfarenhet som föredragande eller tingsdomare som krävs i lagen. Också en tingsnotarie som utför domstolspraktik vid hovrätten kan vara föredragande.

Vid hovrätterna finns också en tjänst som kanslichef för vilken behörighetsvillkoret är lämplig högre högskoleexamen. Vid hovrätterna finns också annan personal.

Högsta domstolen

Bestämmelser om högsta domstolen finns i lagen om högsta domstolen. I högsta domstolens arbetsordning (576/2006), som fastställts av högsta domstolen, finns närmare bestämmelser om behandlingen av mål eller ärenden och om arbetet i högsta domstolen.

Högsta domstolen utövar den högsta domsrätten i tviste- och brottmål samt övervakar rättsskipningen inom sitt behörighetsområde. Dess viktigaste uppgift är att skapa prejudikat. Som rättsskipningsärenden behandlar högsta domstolen besvär över hovrätternas, och också vissa av försäkringsdomstolens, marknadsdomstolens och tingsrätten som jorrdomstols, avgöranden. Under vissa förutsättningar kan besvärstillstånd ansökas direkt från högsta domstolen i fråga om ett avgörande av tingsrätten. Även i vissa ärenden som gäller utlämning på grund av brott överklagas tingsrättens avgörande direkt till högsta domstolen. Högsta domstolen behandlar även ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande och som första och enda rättsinstans tjänstebrottsärenden som gäller domare i hovrätten och de högsta åklagarna. Högsta domstolen ger också utlåtanden i benådningsärenden, i ärenden som gäller utlämning för brott och i lagstiftningsfrågor. Högsta domstolen behandlar också justitieförvaltningsärenden.

Ledamöter i högsta domstolen är presidenten och som övriga ledamöter minst 15 justitieråd. Vid högsta domstolen kan dessutom finnas ledamöter som utnämnts för viss tid.

Vid högsta domstolen finns som föredragande en kanslichef, referendarieråd, äldre justitiesekreterare och justitiesekreterare. Föredragande vid högsta domstolen har motsvarande i lag tryggad rätt att kvarstå i tjänst som domare har. Högst en tredjedel av högsta domstolens tjänster som föredragande kan vara referandierådstjänster till vilka utnämns för viss tid. Vid högsta domstolen finns också annan personal.

Förvaltningsdomstolarna

Förvaltningsdomstolarna handlägger och avgör förvaltningsrättsliga besvär, förvaltningstvistemål och andra ärenden enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen eller någon annan lag.

Förvaltningsdomstolarna är Helsingfors, Norra Finlands, Tavastehus, Vasa, Åbo och Östra Finlands förvaltningsdomstolar. En förvaltningsdomstols domkrets omfattar ett eller flera landskap. Om domkretsarna föreskrivs i statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas domkretsar (338/2013).

Ledamöter i förvaltningsdomstolarna är överdomaren som chefsdomare och som övriga ledamöter förvaltningsrättsdomarna. Behandlingen av ärenden enligt vattenlagen (587/2011) och miljöskyddslagen (527/2014) har koncentrerats till Vasa förvaltningsdomstol, där det också finns icke lagfarna förvaltningsrättsdomare som är förtrogna med det tekniska eller naturvetenskapliga området. Vid förvaltningsdomstolarna finns dessutom sakkunnigledamöter som deltar i behandlingen av vissa ärenden enligt lagen om förvaltningsdomstolarna.

Föredragande vid förvaltningsdomstolen är förvaltningsrättssekreterare och notarier. Behörighetsvillkor för de förstnämnda tjänsterna är högre högskoleexamen i juridik och för tjänsterna som notarie lämplig högskoleexamen. Också en tingsnotarie som utför domstolspraktik vid förvaltningsdomstolen kan vara föredragande.

Överdomaren kan förordna en förvaltningsrättsdomare eller någon annan tjänsteman att vara förvaltningschef. Vid förvaltningsdomstolarna finns också annan personal.

Ålands förvaltningsdomstol

Enligt 1 § 3 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna bestäms särskilt om Ålands förvaltningsdomstol. Enligt lagen om Ålands förvaltningsdomstol tillämpas på Ålands förvaltningsdomstol vad som i lagen om förvaltningsdomstolarna eller i någon annan lag eller förordning bestäms om förvaltningsdomstolarna. Förvaltningsdomstolen finns i anslutning till Ålands tingsrätt, vars lagman är administrativ chef för förvaltningsdomstolen. Lagmannen sköter de uppgifter som enligt lagen om förvaltningsdomstolarna ska skötas av överdomaren. Vid Ålands förvaltningsdomstol finns dessutom en förvaltningsdomare, på vilken tillämpas vad som föreskrivs om förvaltningsrättsdomare. Ledamöter i förvaltningsdomstolen är förutom förvaltningsdomaren och tingsrättens lagman också tingsdomarna vid Ålands tingsrätt. Vid förvaltningsdomstolen finns dessutom ersättare, som högsta domstolen utser för den händelse att en ordinarie ledamot har förhinder.

Högsta förvaltningsdomstolen

Bestämmelser om högsta förvaltningsdomstolen finns i lagen om högsta förvaltningsdomstolen. I högsta förvaltningsdomstolens arbetsordning (1000/2013) finns närmare bestämmelser om behandlingen av mål eller ärenden och om arbetet i högsta förvaltningsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolen utövar den högsta domsrätten i förvaltningsprocessuella ärenden och övervakar rättskipningen inom sitt behörighetsområde. Högsta förvaltningsdomstolen behandlar rättskipningsärenden som gäller besvär över förvaltningsdomstolarnas och vissa av marknadsdomstolens avgöranden. Dessutom behandlar den besvär över beslut som fattats av statsrådet, ministerierna och andra myndigheter. Högsta förvaltningsdomstolen ger också utlåtanden i lagstiftningsfrågor, behandlar justitieförvaltningsärenden och sköter andra uppgifter som den enligt lag ska sköta.

Ledamöter i högsta förvaltningsdomstolen är presidenten som chefsdomare och som övriga ledamöter minst 15 förvaltningsråd. Dessutom kan det finnas förvaltningsråd som utnämnts för viss tid. Vid behandlingen av ärenden som avses i vattenlagen eller miljöskyddslagen samt i ärenden som gäller patent, nyttighetsmodell och kretsmönster för integrerade kretsar ingår i domstolens sammansättning förutom de lagfarna ledamöterna två sakkunnigledamöter på det aktuella området. Bestämmelser om behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter och utnämning av dem finns i lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter.

Föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen är kanslichefen, referendarieråden och justitiesekreterarna. Rätten för domare att kvarstå i tjänst enligt 103 § i grundlagen gäller också föredragandena. Vid högsta förvaltningsdomstolen finns också annan personal.

Marknadsdomstolen

Marknadsdomstolen är en specialdomstol som behandlar konkurrens- och tillsynsärenden, upphandlingsärenden, mål och ärenden som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt samt marknadsrättsliga ärenden. Marknadsdomstolens behörighet omfattar hela landet. I marknadsdomstolens avgöranden kan beroende av ärendet ändring sökas endera hos högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen enligt lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

Ledamöter i marknadsdomstolen är överdomaren som chefsdomare och som övriga ledamöter marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjörer. Utöver de allmänna behörighetsvillkoren för domare förutsätts att överdomaren och marknadsrättsdomarna är förtrogna med konkurrens- eller tillsynsärenden eller upphandlingsärenden, ärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt eller marknadsrättsliga ärenden. Av marknadsrättsingenjörerna förut-

sätts högre högskoleexamen inom det tekniska området. Marknadsrättsingenjörerna ska vara förtrodda med patentärenden och ha de personliga egenskaper som krävs. I marknadsdomstolen finns också sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla enligt vad som föreskrivs i lagen.

Vid marknadsdomstolen finns även lagfarna marknadsrättsekreterare som biträder domarna vid beredningen av ärendena. Marknadsrättssekreterarna föredrar inte ärenden. Vid marknadsdomstolen finns dessutom en kanslichef och annan kanslipersonal.

Arbetsdomstolen

Arbetsdomstolen behandlar tvistemål och brott mot arbetsfreden till följd av tillämpningen och tolkningen av arbets- och tjänstekollektivavtal. Arbetsdomstolen handlägger och avgör tvistemål angående arbets- och tjänstekollektivavtal samt tvister som grundar sig på lagarna om arbets- och tjänstekollektivavtal och som närmare definieras i lagen om arbetsdomstolen. Som fullföljdsdomstol avgör arbetsdomstolen dessutom besvär över beslut fattade av nämnden för fastställande av kollektivavtals allmänt bindande verkan och över besvär över arbetsrådets avgöranden i vissa ärenden om undantagstillstånd. I de ärenden som nämns ovan är arbetsdomstolen den enda behöriga domstolen. Arbetsdomstolens domar kan inte överklagas, utan de är slutliga och genast verkställbara. Högsta domstolen kan dock återbryta en dom av arbetsdomstolen under samma förutsättningar som andra domstolars domar.

Tvister som gäller arbetsavtalsförhållanden mellan arbetsgivare och arbetstagare behandlas i den behöriga tingsrätten och motsvarande tvister som gäller tjänsteförhållanden i förvaltningsdomstolen. Arbetsdomstolen ger utlåtanden till de domstolarna i ärenden vars avgörande förutsätter särskild kännedom om arbets- eller tjänstekollektivavtalsförhållanden.

Ledamöter i arbetsdomstolen är presidenten och ett arbetsdomstolsråd. De är ordförande för arbetsdomstolen. Dessutom finns det ledamöter med befattningen som bisyssla.

De lagfarna sekreterarna vid arbetsdomstolen är beredare eller föredragande. Presidenten kan förordna arbetsdomstolens sekreterare att svara för och sköta administrativa och ekonomiska ärenden. Vid arbetsdomstolen finns också annan personal.

Försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen är specialdomstol för ärenden som gäller social trygghet. Försäkringsdomstolen behandlar bl.a. ärenden som gäller individens rätt till arbetspension, folkpension, arbetslöshetsförmåner, lönegaranti, bostadsbidrag, studiestöd, av Folkpensionsanstalten utbetalda handikappförmåner, förmåner som beviljas med stöd av sjukförsäkringslagen, rehabilitering, samt rätt till ersättning på grund av arbetsolycksfall, yrkessjukdomar, brottsskador eller skador eller olyckor som orsakats i militärtjänst.

Systemet för överklagande av ärenden som gäller social trygghet är huvudsakligen uppbyggt enligt en tvåstegsmodell. Ändring i beslut av anstalter och bolag som beviljar förmåner söks i allmänhet hos den besvärsnämnd som behandlar ärendena i fråga. Besvärsnämndernas beslut överklagas hos försäkringsdomstolen, som är högsta besvärinstans. I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär. I vissa ärenden som gäller ersättning enligt lagstiftningen om olycksfall är det dock möjligt att ansöka om besvärstillstånd hos högsta domstolen.

Ledamöter i försäkringsdomstolens är överdomaren som chefsdomare och som övriga ledamöter försäkringsrättsdomare. Dessutom finns det ledamöter med befattningen som bisyssla. Varje ledamot med uppdraget som bisyssla har två ersättare.

Föredragande vid försäkringsdomstolen är kanslichefen, assessorer och försäkringsrättssekreterare. Föredragandena har avlagt högre examen i juridik och deltar i behandlingen och avgörandet av vissa mål och ärenden även som ledamöter i försäkringsdomstolens sammansättning vid avgörande. Vid försäkringsdomstolen finns också annan personal.

Ledningen av domstolarna och deras administration

Domstolarna ansvarar själva för organiseringen av sin verksamhet. Enligt organisationslagarna leds domstolarna av chefsdomare, som svarar för domstolarnas resultat. Vid ledandet av domstolen är det chefsdomarens uppgift att bl.a. dra försorg om och utveckla domstolens funktionsduglighet, övervaka att enhetlighet uppnås i fråga om tillämpningen av rättsgrundsatser och tolkningen av lag, ställa upp resultatmål och se till att de nås. Han eller hon ska även delta i rättskipningsverksamheten.

När domstolarna behandlar mål eller ärenden kan de vara uppdelade på rättskipningsenheter. Tingsrätterna, förutom de allra minsta, hovrätterna och försäkringsdomstolen är uppdelade på avdelningar. Förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen är uppdelad på sektioner. Högsta domstolen och arbetsdomstolen har inga avdelningar.

Indelningen i avdelningar eller sektioner kan t.ex. syfta till att trygga den sakkunskap som krävs i rättskipningsärenden och smidigheten i behandlingen. Om indelningen föreskrivs i domstolens arbetsordning. Vid tingsrätterna har det genom ett beslut av justitieministeriet varit möjligt att grunda en avdelning även för att trygga de språkliga rättigheterna för den finsk- och svenskspråkiga befolkningen inom ämbetsdistriktet. Behovet av den bestämmelsen har i praktiken visat sig vara liten.

Vid tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen är uppgifterna för avdelningschefer eller ordförande för sektioner tidsbundna. Chefsdomaren förordnar en lagfaren domare till uppgiften för högst tre år i sänder. Till uppdraget kan förordnas en person som är utnämnd till ordinarie domartjänst och som har de personliga egenskaper som uppdraget förutsätter och ledarförmåga. Enligt en lagändring som trädde i kraft den 1 oktober 2015 ska också uppgifterna som avdelningschef vid hovrätterna och försäkringsdomstolen tillsättas på viss tid.

I sitt uppdrag sköter avdelningschefen eller sektionsordföranden i synnerhet den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet samt ser till att verksamheten är resultatrik. Han eller hon ska dessutom övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt. Den avdelningschef eller sektionsordförande som är äldst i tjänsten är även ställföreträdare för chefsdomaren.

Med undantag för de högsta domstolarna har behörigheten i förvaltnings- och ekonomiärenden i huvudsak koncentrerats till chefsdomarna. Chefsdomaren kan också delegera ärenden som ingår i hans eller hennes befogenhet till en annan tjänsteman. Enligt beslut av chefsdomaren kan hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen i plenum behandla ärenden som enbart gäller initiativ till lagstiftning eller utlåtanden i lagstiftningsärenden.

Vid de högsta domstolarna, hovrätterna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen finns en kanslichef, som sköter domstolens förvaltning. Också vid de fyra största tingsrätterna finns en tjänst som förvaltningsdirektör eller förvaltningschef. Vid förvaltningsdomstolarna finns en

förvaltningschef som utnämns av överdomaren. Också presidenten vid arbetsdomstolen kan förordna en sekreterare att svara för och sköta administrativa och ekonomiska ärenden.

Vid domstolarna kan finnas en ledningsgrupp, som biträder chefsdomaren vid ledningen av domstolen. Ledningsgruppen har ingen självständig beslutanderätt, men i praktiken behandlas de viktigaste ärendena vid ledningsgruppens sammanträden. Vid de allra minsta domstolarna finns ingen ledningsgrupp.

Ledningen och administrationen av de högsta domstolarna avviker i någon mån från det som sägs ovan. Även högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen leds av en president, som ansvarar för domstolens resultat. Den allmänna behörighet i administrativa ärenden hör dock till plenum, som består av presidenten som ordförande samt de andra ordinarie ledamöterna. Vid de högsta domstolarna finns heller inte någon ledningsgrupp utan vissa justitieförvaltningsärenden och administrativa ärenden behandlas av kanslikommissionen eller vid kanslisammanträde enligt vad som föreskrivs i arbetsordningen. I domstolarnas arbetsordningar har dock vissa administrativa och ekonomiska ärenden delegerats till presidenten eller kanslichefen.

2.1.2 Domarna

Domarnas tjänstemannarättsliga ställning

Med domare avses en ledamot av en domstol som innehar en domartjänst som anges i lagen. Av domare krävs i regel juridisk utbildning, men för vissa domartjänster krävs examen från andra områden. Utnämning till domartjänster avser huvudsyssla. Enligt pensionslagstiftningen kan en domare medan tjänsteförhållandet varar på samma sätt som övriga tjänstemän övergå till att sköta sin tjänst även på deltid.

Domarna är tjänstemän och på deras tjänsteförhållanden tillämpas vad som bestäms i tjänstemannalagen och med stöd av den, om inte något annat föreskrivs i lag. På grund av domarnas särskilda ställning enligt grundlagen gäller bestämmelserna om uppsägning eller permittering inte domare. I fråga om förflyttning av domare eller överföring av domartjänster finns det bestämmelser i grundlagen och tjänstemannalagen som skiljer sig från de bestämmelser som gäller andra tjänstemän. Domarnas ställning medför att inte heller bestämmelserna om t.ex. utnämning på viss tid, provotid eller att ställa en tjänsteman till statsrådets disposition i tjänstemannalagen tillämpas på domare.

Inrättande av tjänster

Enligt 4 § 1 mom. i tjänstemannalagen kan tjänster inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar. Domartjänster får dock inte inrättas, dras in eller deras benämning ändras, om inte varje domartjänst har specificerats särskilt i statsbudgeten (4 § 2 mom. 4 punkten). Därmed kräver inrättande och indragning av en domartjänst alltid riksdagens beslut. Förslag i ärendet görs av justitieministeriet, till vilket domstolarna i sin tur gör förslag. I budgeten bestäms tjänsternas benämning och löneklass samt från och med när tjänsterna inrättas eller dras in. Tjänsterna placeras inte uttryckligen vid någon domstol, utan de inrättas i regel gemensamt för alla domstolar av samma slag. Sedan riksdagen godkänt budgeten fattar justitieministeriet beslut om inrättande eller indragning av de tjänster som specificeras i budgeten samt om placeringen av dem vid domstolarna (2 § 1 mom. i tjänstemannaförordningen).

Andra tjänster vid domstolarna behöver inte specificeras i budgeten, utan de kan inrättas inom ramen för de anslag riksdagen godkänner för löner inom respektive ämbetsverk. Justitiemini-

steriet beslutar också om inrättande, indragning av de tjänsterna samt om ändring av deras benämning (3 § 2 mom. 1 punkten i tjänstemannaförordningen).

När en tjänst inrättas ska tjänstebenämningen och grunderna för avlöningen fastställas. Vid de förhandlingar som förs på basis av lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/1970) och de tjänstekollektivavtal de resulterar i kommer man överens om lönen för tjänstemän och övriga villkor för tjänstgöringsförhållandena. Också om domarnas lön avtalas alltså i tjänstekollektivavtal. Utöver detta föreskrivs det genom lag om lönerna för ledamöterna av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen (lag om anställningsvillkoren för presidenterna och ledamöterna i högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, 196/1991). Lönen för chefsdomarna vid andra domstolar fastställs av finansministeriet på förslag av justitieministeriet.

Utnämning

Bestämmelser om utnämning av domare finns i utnämningsslagen. På utnämning tillämpas också de allmänna bestämmelserna om utnämning och behörighetsvillkor i 3 kap. i tjänstemannalagen, om inte något annat bestäms i utnämningsslagen. På domare tillämpas också de allmänna bestämmelserna om utnämning i grundlagen, enligt vilka det för offentliga tjänster krävs skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd (125 § 2 mom.). Endast en finsk medborgare som har fyllt 18 år kan utnämnas till en domartjänst. Dispens kan inte beviljas från behörighetsvillkoren för domartjänst.

Om allmänna behörighetsvillkor för domartjänster samt om krav på språkkunskaper föreskrivs i utnämningsslagen. Om behörighetsvillkor för domartjänster som kräver sakkunskap inom något särskilt område kan bestämmas särskilt. Sådana är tjänsten som jordrättsansvarig domare vid en tingsrätt som är jorddomstol, tjänsten som jordrättsingenjör, tjänsten som icke lagfaren förvaltningsrättsdomare som är förtrogen med det tekniska och naturvetenskapliga området samt tjänsterna som marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjör. Om behörighetsvillkoren för de tjänsterna föreskrivs i organisationslagarna för respektive domstolar. Ordinarie domare utnämns av republikens president. En oberoende domarförslagsnämnd bereder och gör motiverade framställningar om utnämning till ordinarie domartjänster, som tillställs statsrådet för föredragning av utnämningssärendet för republikens president. Domarförslagsnämnden bereder dock inte utnämningar som gäller utnämning av domare till de högsta domstolarna.

En domare kan också utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid. I fråga om behörigheten för domare utnämnda för viss tid, deras rätt att kvarstå i tjänsten under den tid för vilken de har utnämnts samt lönegrunderna gäller vad som bestäms för motsvarande ordinarie domare. I regel har domstolarna själva befogenhet att utnämna tidsbundna domare. Beroende på utnämningens längd är antingen domstolens chefsdomare eller högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen behörig att besluta om utnämningen. Ledamöter för viss tid vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen utnämns dock av republikens president.

En domartjänst ska sökas med iakttagande av det förfarande som föreskrivs i lag. Tjänsterna som domare vid de högsta domstolarna söks dock inte, utan man anmäler sig till dem. Skillnaden saknar betydelse i sig. Utnämningssörförfarandet skiljer sig endast genom att domstolen själv, inte domarförslagsnämnden, ger förslag i fråga om domartjänsterna vid de högsta domstolarna. Tjänsterna som president vid de högsta domstolarna tillsätts utan framställning.

Redogörelse för bindningar

Enligt utnämningsslagen ska en domare före utnämningen lämna en i tjänstemannalagen avsedd redogörelse för sina bindningar. Den som föreslås bli utnämnd till ett tjänsteförhållande för viss tid ska lämna en redogörelse endast om utnämningen görs för en längre tid än ett år.

Den som föreslås som ledamot till de högsta domstolarna ska dock alltid redogöra för sina bindningar.

Domare ska på samma sätt som andra tjänstemän i enlighet med tjänstemannalagen lämna en redogörelse för sin näringsverksamhet, sitt ägande i företag och annan förmögenhet samt för sina uppgifter utanför tjänsten, sina bisysslor och sina andra bindningar som kan vara av betydelse vid bedömningen av hans eller hennes förutsättningar att sköta de uppgifter som hör till den tjänst som ska tillsättas. Uppgifter som gäller ekonomisk ställning är sekretessbelagda. Domare ska dessutom under tiden för sitt tjänsteförhållande redogöra för förändringar i sina bindningar. Redogörelsen för bindningar lämnas till justitieministeriet. Meddelanden om ändringar ges dock till den domstol i vars tjänst domaren är.

Enligt lagstiftning som godkännts våren 2015 antecknas uppgifter om domarnas bindningar i registret över domares bindningar och bisysslor (lagen om registret över domares bindningar och bisysslor 565/2015, nedan *registerlagen*). Alla har rätt att få uppgifter ur registret över domares bindningar och bisysslor till den del som uppgifterna är offentliga. Man strävar efter att ta registret i bruk i början av 2017.

Domared eller domarförsäkran

Var och en ska innan han eller hon inleder uppdraget som domare avlägga domared eller avge domarförsäkran. Om domaredens ordalydelse föreskrivs i rättegångsbalken. Ordalydelsen har fortfarande sin ursprungliga form. Bestämmelserna i rättegångsbalken kompletteras av förordningen om tjänsteed och tjänsteförsäkran samt domared och domarförsäkran (1183/1987).

Domares skyldigheter

I 4 kap. i tjänstemannalagen finns bestämmelser om myndigheternas och tjänstemännens allmänna skyldigheter, som även gäller domare som tjänstemän och domstolar som arbetsgivare. I samma kapitel föreskrivs om tillståndsplikt för bisyssla för domare, begränsningar som gäller bisysslor och skyldigheten att redogöra för arvoden för bisysslor (18 och 18 a §). Med bisyssla avses tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Både domare och föredragande vid en domstol ska alltid ansöka om tillstånd för bisyssla. Tillståndet beviljas, förutom när det gäller chefsdomare, av den domstol där domaren arbetar. En förutsättning för att tillstånd för bisyssla ska beviljas är att tjänstemannen på grund av bisysslan inte får bli jävig i sina uppgifter. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för opartiskheten i skötseln av uppgifterna och inte heller annars inverka menligt på skötseln av uppgifterna. Med tanke på domarnas oberoende får de inte fungera som sådana skiljemän som utses av endast den ena parten vid ett skiljeförfarande. Uppgifter om de tillstånd för bisyssla som domarna och föredragandena har beviljats och inkomsterna från dessa bisysslor till den del de överstiger ett bestämt belopp kommer att antecknas i det register över domares bindningar och bisysslor som ska grundas.

Domare är enligt 19 § i tjänstemannalagen skyldiga att lämna upplysningar om sina förutsättningar att sköta tjänsten med hänsyn till hälsan. En tjänsteman kan enligt samma bestämmelse också åläggas att genomgå kontroll eller undersökning av hälsotillståndet. En domare kan avstängas från tjänsteutövning om han eller hon vägrar att lämna de upplysningar som avses i 19 § eller att delta i de undersökningar som där krävs.

En domare har skyldighet att arbeta som domare vid den domstol där han eller hon har tjänst. Till domares skyldigheter hör att vid behov delta i behandlingen av ett mål eller ärende även på annat ställe än där domstolen finns och sköta uppdraget som domare vid domstolens filialkansli på en annan ort. Enligt 19 a § i utnämningsslagen kan en domare i ett enskilt fall förord-

nas till en annan domstol för att i stället för en jävig domare avgöra ett ärende som är anhängigt där.

Tjänstledighet

Bestämmelserna om tjänstledighet i 5 kap. i tjänstemannalagen gäller också domare. Rätt till tjänstledighet kan följa direkt av lag (bl.a. sjukledighet, moder- och faderskapsledighet, föräldraledighet och vårdledighet) eller av tjänstekollektivavtalet. Man kan också avtala om tjänstledighet.

Tjänstledigheter för domarna beviljas av respektive domstol. I fråga om tjänstledighet för domare som varar över ett år beslutar dock högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. Likaså beslutar högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen om tjänstledighet som varar över 30 dagar när det gäller presidenten för en hovrätt eller arbetsdomstolen eller överdomaren för en förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. I fråga om tjänstledighet som varar högst ett år för lagmannen vid en tingsrätt beslutar däremot hovrätten och om den överstiger ett år fattar högsta domstolen beslutet.

Avslutande av tjänsteförhållande

Enligt 103 § i grundlagen får en domare inte förklaras förlustig sin tjänst på annat sätt än genom dom av domstol. En domare är dock skyldig att avgå vid en viss ålder eller till följd av förlorad arbetsförmåga. Enligt 35 § i tjänstemannalagen är den allmänna avgångsåldern 68 år. Tjänsteförhållande upphör utan uppsägning eller annan åtgärd vid utgången av den månad under vilken tjänstemannen uppnår avgångsåldern. En domare kan också beviljas avsked på egen begäran. Avsked beviljas av justitieministeriet. Avsked för domare vid de högsta domstolarna beviljas dock av domstolen i fråga.

Tjänsteförhållandet kan också upphöra på grund av sjuk- eller invalidpension. Om domares skyldighet att avgå på grund av arbetsoförmåga föreskrivs i 46 § 2 mom. i tjänstemannalagen. En domare är skyldig att avgå från sin statliga anställning, om han eller hon på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada förlorat sin arbetsförmåga. Då beviljas avsked av justitieministeriet. Om en domare som på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada förlorat sin arbetsförmåga inte ansöker om avsked, kan den domstol där han eller hon arbetar, eller en högre domstol, enligt 46 § 2 mom. i tjänstemannalagen kräva att domaren ska entledigas. Vanligen beslutar en högre domstol om entledigandet. Ärendet ska behandlas i rättskipningsordning. Ändringsökandet är ordnat enligt domstolslinje.

Tjänsteansvar och disciplin

Enligt 118 § i grundlagen svarar en tjänsteman för att hans eller hennes ämbetsåtgärder är lagliga. Tjänstemannen svarar också för sådana beslut i ett kollegialt organ som tjänstemannen i egenskap av medlem av organet har biträtt. En föredragande som inte har reserverat sig mot beslutet svarar dessutom för det som har beslutats på föredragningen. Bestämmelsen gäller också domare och föredraganden vid domstolarna.

Var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försummelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag har enligt 118 § i grundlagen rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd av det offentliga samfundet eller av tjänstemannen eller den som sköter det offentliga uppdraget. På tjänstemäns skadeståndsansvar tillämpas skadeståndslagen (412/1974). Bestämmelser om tjänstebrott finns i 40 kap. i strafflagen (39/1889). En tjänsteman kan dömas till avsättning om brottet visar att

han eller hon är uppenbart olämplig för sitt uppdrag. Avsättning kan också följa på andra brott än tjänstebrott. Om avsättning föreskrivs i 2 kap. 7 och 10 § i strafflagen.

Det tjänstemannarättsliga ansvaret kan även förverkligas i administrativ ordning på basis av tjänstemannalagen genom att en skriftlig varning ges och när det gäller andra tjänstemän än domare även genom upplösning av tjänsteförhållandet. Avsättning av domare kräver alltid domstolsavgörande. En tjänsteman kan även avstängas från tjänsteutövning t.ex. under den tid ett åtal utreds. Bestämmelser om behöriga myndigheter i ärenden som berör domare finns i 12 kap. 46 och 46 a § i tjänstemannalagen. Skriftliga varningar till domare ges av chefsdomaren och till chefsdomare av chefsdomaren i följande rättsinstans. Ändringssökandet är ordnat enligt domstolslinje. Bestämmelser om vilka myndigheter som fattar beslut om avstängning från tjänsteutövning finns i 46 § 3 mom. i tjänstemannalagen. Enligt det avstängs presidenterna och ledamöterna vid de högsta domstolarna av den domstol där domaren är anställd. Andra domare avstängs från tjänsteutövning av den domstol som är behörig i fråga om åtal för tjänstebrott. Ändring i domstolens beslut söks hos förvaltningsdomstolen.

Förflyttning av domare

Om överföring av tjänster föreskrivs i 5 § i tjänstemannalagen, enligt vilken en tjänst som inte är vakant kan överföras endast med tjänstemannens samtycke. Beslut om överföring av tjänster inom domstolsväsendet fattas av justitieministeriet som en del av statsrådet. Detsamma gäller i fråga om tjänster som ska specificeras i statsbudgeten, eftersom sådana ärenden enligt 9 § i reglementet för statsrådet inte ska avgöras vid statsrådets allmänna sammanträde. Domartjänsterna är vanligen gemensamma för domstolar av samma slag, så att justitieministeriet kan besluta att överföra en vakant tjänst till en annan domstol t.ex. utifrån respektive domstols resursbehov. Tjänstebenenämningen kan dock inte ändras utan budgetbeslut, ens om den är vakant.

I 20 § i tjänstemannalagen bestäms på vilka villkor en tjänsteman kan förflyttas till arbete i ett annat ämbetsverk för viss tid. Bestämmelsen gäller också domare, men har inte tillämpats i praktiken.

Domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet

Enligt 103 § i grundlagen får en domare inte förklaras förlustig sin tjänst på annat sätt än genom dom av domstol. En domare får inte heller utan eget samtycke förflyttas till en annan tjänst, om inte förflyttningen beror på omorganisation av domstolsväsendet. Enligt 47 § i tjänstemannalagen beslutar den utnämmande myndigheten om förflyttning av domare. En domare kan endast förflyttas en tjänst vars behörighetsvillkor han eller hon uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. Domaren ska i första hand förflyttas till en tjänst på samma ort. I 47 § i tjänstemannalagen finns dessutom bestämmelser om entledigande av en domare på grund av omorganisering.

I tjänstemannalagen finns bestämmelser om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen (5 a—5 d §). Bestämmelserna är gemensamma för hela statsförvaltningen. Med omstruktureringar inom statsförvaltningen avses situationer där statens ämbetsstruktur genom lag eller genom förordning av statsrådet läggs om, eller där uppgifter inom statsförvaltningen överförs från ett ämbetsverk till ett annat. De bestämmelser som gäller omstrukturering tillämpas dock inte vid interna omorganiseringar eller andra omstruktureringar inom ett ämbetsverk. Vid omstruktureringar av domstolsväsendet är det i allmänhet fråga om en situation där domstolar slås samman så att uppgifterna för ett ämbetsverk inte upphör helt utan de fortsätter i det andra ämbetsverket. Då domstolar slås samman kan det i praktiken också uppstå situat-

ioner där en helt ny domstol grundas. Vid omstruktureringar inom domstolsväsendet kan det också vara fråga om att en domstols uppgifter överförs på en annan myndighet.

Utgångspunkten vid omstruktureringar är att tjänsterna och tjänstemännen vid de ämbetsverk som ska sammanslås överförs till det nya ämbetsverket tillsammans med uppgifterna. Den principen tillämpas också vid omstrukturering av domstolsväsendet. Grundlagen hindrar inte att domare överförs till andra tjänster än domartjänster (se RP 1/1998 rd).

Enligt 5 a § i tjänstemannalagen får en tjänst i samband med omstrukturering överföras utan tjänstemannens samtycke, om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsregion. Pendlingsregionen sträcker sig 80 kilometer från tjänstemannens faktiska bostad. Om arbetsuppgifterna vid en omstrukturering överförs utanför tjänstemannens pendlingsregion får inte tjänsten överföras utan hans eller hennes samtycke.

Kravet i 47 § i tjänstemannalagen att domare vid omstrukturering i första hand ska förflyttas till en tjänst på samma ort utgör ett undantag från 5 a § i tjänstemannalagen, där utgångspunkten är att tjänsterna och tjänstemännen överförs tillsammans uppgifterna. Vid omstruktureringar är det sällan möjligt att erbjuda domartjänster på samma ort. Vid omstruktureringar har bestämmelserna tolkats så att om en domare inte har samtyckt till att överföras utanför sin pendlingsregion, har man strävat efter att ordna en annan domartjänst på samma ort, inom pendlingsregionen eller till och med utanför den. Om ingen annan tjänst kan erbjudas, har domaren slutligen utnämnts till den tjänst som överförs. Detsamma gäller situationer där en domare inte alls har reagerat på begäran om samtycke. En domare har alltså alltid rätt att kvarstå i sin tjänst när den överförs.

Avsaknad av det samtycke som avses i 5 a § i tjänstemannalagen hindrar inte att uppgifterna och tjänsten överförs. I en situation där tjänsteuppgifterna i samband med omstrukturering överförs till en annan pendlingsregion och tjänstemannen vägrar bli förflyttad till den nya stationeringsorten, och inget annat arbete kan erbjudas, ska bestämmelserna om avslutande av tjänsteförhållande tillämpas. Enligt 47 § 3 mom. i tjänstemannalagen ska den utnämmande myndigheten utan ansökan entlediga en domare som vid en omstrukturering utan giltigt skäl vägrar ta emot en annan tjänst. Entledigande blir dock aktuellt först om man inte kan ordna en annan tjänst till den domare som vägrar förflyttning utanför sin pendlingsregion. I praktiken har det inte förekommit att man varit tvungen att entlediga domare.

2.1.3 Sakkunnigledamöter och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla

Förutom ordinarie domare kan vid samtliga domstolar vid avgörandet av mål eller ärenden delta sakkunnigledamöter eller andra ledamöter med uppdraget som bisyssla. De utses till uppdraget för en viss mandattid, under vilken de åtnjuter den oavsättlighet som domare garanteras i grundlagen. Om en sakkunnigledamots plats blir vakant under mandattiden, kan en efterträdare förordnas i stället för honom eller henne. Domstolarnas oberoende kräver att sakkunnigledamöterna som utövare av dömande makt till sin ställning jämföras med domare.

Lagen om utnämning av domare gäller inte domstolarnas sakkunnigledamöter eller andra ledamöter med uppdraget som bisyssla, utan om deras behörighetsvillkor och förordnande av dem föreskrivs särskilt.

Vid tingsrätterna finns som lekmannaledamöter nämndemän vilka väljs av kommunfullmäktige för en tid som motsvarar fullmäktiges mandattid, dvs. i praktiken fyra år.

Vid behandlingen av militära rättegångsmål eller militära rättegångsärenden i de tingsrätter som behandlar sådana samt i Helsingfors hovrätt och högsta domstolen ingår militära ledamö-

ter i sammansättningen. Tingsrätternas militära ledamöter och ett tillräckligt antal ersättare för dem förordnas av hovrätten på framställning av kommendören för militärlänet. Hovrättens militära ledamöter och deras ersättare förordnas av högsta domstolen bland personer som föreslagits av försvarsministeriet. Högsta domstolens militära ledamöter och deras ersättare förordnas av republikens president. De militära ledamöternas mandatperiod är två år.

Vid förvaltningsdomstolarna deltar en ledamot med uppdraget som bisyssla vid behandlingen och avgörandet av mål eller ärenden som avses i barnskyddslagen, adoptionslagen, mentalvårdslagen, lagen om missbrukarvård och lagen om smittsamma sjukdomar samt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Beroende på ärendekategori ska sakkunnigledamöterna ha avlagt lämplig högre högskoleexamen eller vara legitimerade läkare inom något visst specialområde. Statsrådet förordnar till förvaltningsdomstolarna ett tillräckligt antal ledamöter med uppdraget som bisyssla för en mandattid på fyra år.

Behandlingen av mål eller ärenden i enlighet med vattenlagen och miljöskyddslagen har koncentrerats till Vasa förvaltningsdomstol, där en icke lagfaren ordinarie förvaltningsrättsdomare som är förtrogen med sådana ärenden deltar i behandlingen av dem. Vid högsta förvaltningsdomstolen deltar två miljösakkunnigråd i behandlingen av sådana ärenden. Behörighetskraven för miljösakkunnigråden motsvarar kraven för förvaltningsrättsdomare som är förtrogna med samma slags ärenden. För uppgiften krävs lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området och förtrogenhet med uppgifter inom området för den lagstiftning som ska tillämpas. Vid högsta förvaltningsdomstolen deltar dessutom två överingenjörsråd i behandlingen av mål eller ärenden som gäller patent, nyttighetsmodellrätt eller kretsmönster för integrerade kretsar. Behörighetskraven för dem är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska området och förtrogenhet med patentärenden. Miljösakkunnigråden och överingenjörsråden utnämns av republikens president för fyra år i sänder.

Vid Ålands förvaltningsdomstol finns ersättare som kallas till sammansättningen om en ordinarie ledamot har förhinder. Ersättarna, av vilka krävs högre högskoleexamen i juridik, förordnas av högsta förvaltningsdomstolen.

Vid marknadsdomstolen deltar sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla i behandlingen av konkurrens- och tillsynsärenden, upphandlingsärenden, mål och ärenden som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt samt marknadsrättsliga ärenden. Behörighetskraven för dem är lämplig högre högskoleexamen och förtrogenhet med de ärendena i fråga. Sakkunnigledamöterna förordnas av statsrådet för en mandattid på fyra år i sänder.

Vid arbetsdomstolen finns fjorton ledamöter med uppdraget som bisyssla, av vilka två utnämns bland personer som inte kan anses företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Åtta av ledamöterna ska vara förtrogna med arbetsavtalsförhållanden. Av dem utnämns fyra på framställning av de mest representativa centralorganisationerna för arbetsgivarföreningarna samt fyra på framställning av de mest representativa centralorganisationerna för arbetstagarernas och funktionärernas fackföreningar. De fyra övriga ledamöterna ska vara förtrogna med tjänsteförhållanden. Två av dem utnämns på framställning av finansministeriet, kommunala arbetsmarknadsverket, evangelisk-lutherska kyrkans arbetsmarknadsverk och Finlands Bank samt två på framställning av fackföreningarna för de mest representativa centralorganisationerna för statstjänstemännen, Finlands Banks tjänstemän, de kommunala tjänsteinnehavarna samt de kyrkliga tjänsteinnehavarna. För ledamöterna utnämns två ersättare. Republikens president utnämner ledamöterna med uppdraget som bisyssla för en mandatperiod på tre år i sänder.

Vid försäkringsdomstolen finns läkarledamöter med uppdraget som bisyssla, ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet och ledamöter som är förtrogna

med militärskadeärenden samt ersättare för dem. Statsrådet förordnar försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla för en mandattid på fem år i sänder. De ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet och de ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden samt deras ersättare förordnas på framställan av vissa aktörer som närmare bestäms i lag. Vid försäkringsdomstolen finns en överläkare, som är läkarledamot med uppdraget som huvudsyssla. Överläkaren ska övervaka de andra läkarledamöternas verksamhet och arbetsmängd, följa högsta domstolens beslutspraxis och se till att läkarledamöternas beslutspraxis vid försäkringsdomstolen är enhetlig samt planera och utveckla det medicinska bedömningsförfarandet vid försäkringsdomstolen. För överläkaren gäller samma behörighetskrav som för läkarledamöter med uppdraget som bisyssla. Dessutom finns vid försäkringsdomstolen sakkunnigläkare, som utgör externa utlåtandeinstanser och inte hör till domstolens beslutssammansättning.

Enligt den reviderade lagstiftningen om domares redogörelser för bindningar och bisysslor är sakkunnigledamöterna vid alla domstolar, andra ledamöter med uppdraget som bisyssla, ersättarna vid Ålands förvaltningsdomstol och de militära ledamöterna skyldiga att redogöra för sina bindningar och registrera dem i registret över bindningar och bisysslor. Tillsvärdare utgör nämndemännen vid tingsrätterna det enda undantaget.

2.1.4 Föredragande som ledamöter i beslutssammansättningen

Med undantag för marknadsdomstolen finns vid de kollegiala domstolarna föredragande, vilka är statliga tjänstemän som avlagt högre högskoleexamen i juridik. Endast vid de högsta domstolarna har föredragandena samma rätt att kvarstå i tjänst som föreskrivs för domare. Föredragandena vid de högsta domstolarna ingår dock inte i beslutssammansättningen. I de mål och ärenden som avses i 9 § i hovrättslagen är hovrätten domför även i en så kallad förenklad sammansättning med två ledamöter och en föredragande, som ska ha minst tre års erfarenhet som föredragande vid hovrätten eller som tingsdomare. Föredraganden har under den tid som han eller hon enligt den paragrafen är ledamot av hovrätten samma rätt att kvarstå i tjänsten som en domare har enligt grundlagen. Den förenklade sammansättningen togs i bruk när bestämmelserna om ändringssökande hos hovrätten reviderades från den 1 januari 2000. Efter att ha förkastat det system med besvärstillstånd i hovrätterna som ingick i regeringens proposition (RP 33/1997 rd) beslöt riksdagen av resursskäl att förenkla hovrätternas beslutssammansättning i mindre ärenden (LaUB 19/1997 rd). Därefter har användningsområdet för den förenklade sammansättningen ytterligare utökats något 2003. Man har inte heller avstått från den förenklade sammansättningen i samband med ibruktage eller utvidgningen av systemet med tillstånd till fortsatt handläggning. Tidigare år har ca 15 % av ärendena avgjorts i en sådan sammansättning som avses i 9 § i hovrättslagen. 2014 var andelen endast 8 %. Sammansättningen har också haft betydelse för utbildningen, eftersom hovrätternas föredraganden som ledamöter i den förenklade sammansättningen fått erfarenhet av bevisprövningen vid muntliga huvudförhandlingar. En föredragande kan bereda ärenden som hovrätten inte avgör i förenklad sammansättning, men ansvarar inte för hovrättens beslut som föredragande i enlighet med 118 § i grundlagen.

Förutom att man utnyttjat förenklad sammansättning vid hovrätterna har man också förordnat föredragande till domare på viss tid. De förordnandena är ofta mycket korta och utfärdas också för enskilda mål eller ärenden, t.ex. vid jäv. Föredragande vid hovrätten får ett särskilt arvode då de ingår som ledamot av en beslutssammansättning. Beloppet beror på ärendet och på hur länge behandlingen pågår.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om försäkringsdomstolen kan en föredragande vid försäkringsdomstolen tjänstgöra som lagfaren ledamot enligt vad som bestäms genom förordning. Enligt 5 § 1 mom. i förordningen om försäkringsdomstolen kan kanslichefen, en assessor eller en försäk-

ringsrättssekreterare tjänstgöra som lagfaren ledamot av försäkringsdomstolen då han eller hon föredrar ett ärende som ska avgöras av tre lagfarna ledamöter (s.k. juridiska ärenden). Enligt samma paragraf kan överdomaren förordna en föredragande att tjänstgöra som lagfaren ledamot även i andra ärenden.

Årligen tjänstgör föredragande som ledamöter av beslutssammansättningar vid försäkringsdomstolen i medeltal i ca 100 juridiska ärenden. I medicinska ärenden ges i medeltal bara ett fåtal enskilda förordnanden per år till föredragande. Av samtliga mål och ärenden som behandlas vid försäkringsdomstolen är ca 40 % juridiska och ca 60 % medicinska. En föredragande är alltså ledamot av beslutssammansättningen i en betydande del av de mål och ärenden som avgörs av försäkringsdomstolen. En föredragande vid försäkringsdomstolen får behörighet som ledamot av beslutssammansättningen genast när tjänsteförhållandet inleds, oberoende av tidigare arbetserfarenhet. Hans eller hennes behörighet begränsas inte av t.ex. målens eller ärendenas art. Att ingå i beslutssammansättningen i andra än medicinska ärenden hör till en föredragandes ordinarie tjänsteuppgifter och han eller hon får inget extra arvode för det.

2.1.5 Fördelningen av mål och ärenden

I Finland bestäms inte på lagnivå hur de mål och ärenden som kommer in till domstolarna ska fördelas för att behandlas och avgöras. På förordningsnivå finns bestämmelser om fördelningen av mål och ärenden endast i tingsrättsförordningen.

Enligt tingsrättsförordningen ska målen eller ärendena på det sätt som bestäms i arbetsordningen fördelas på tingsrättens lagfarna medlemmar och andra som har fått rätt att avgöra mål och ärenden. Vid fördelningen ska uppmärksamhet fästas vid att mål eller ärenden som ska behandlas tillsammans tilldelas samma person. När fördelningsgrunderna fastställs ska uppmärksamhet fästas vid att de mål och ärenden som en lagfaren medlem behandlar är tillräckligt mångsidiga också då han eller hon huvudsakligen tilldelas mål eller ärenden av någon särskild typ. Lagmannen kan av grundad anledning besluta om avvikelser från de fastställda fördelningsgrunderna. Sådana undantag har också kunnat göras i arbetsordningen. Lagmannen avgör eventuella meningsskiljaktigheter som gäller tillämpningen av fördelningsgrunderna. Om en lagfaren medlems arbetsmängd avviker från de övriga lagfarna medlemmarnas arbetsmängd eller om det finns andra välgrundade vägande skäl, kan lagmannen överföra ett mål eller ärende som tilldelats en medlem på någon annan lagfaren medlem för behandling. Lagmannen fastställer även de grunder enligt vilka sammansättningarna bildas.

Praxis i fråga om fördelningen av ärenden varierar mellan domstolarna och t.o.m. internt mellan domstolarnas rättskipningsenheter. Inkommande ärenden fördelas beroende på organisation i allmänhet direkt till en domare eller en föredragande eller till en rättskipningsenhet vid domstolen. Fördelningsgrunderna kan variera. Om de ärenden som behandlas vid domstolen är indelade enligt ärendekategorier mellan de olika enheterna, iakttas naturligtvis den indelningen. Inom ärendekategorierna fördelas ärendena vanligen mellan domarna i turordning. Efter att ett ärende i en kollegial domstol först har utdelats till en ledamot som går igenom eller bereder det, kan den slutliga sammansättningen bestämmas senare. Vid de olika skedena av fördelningen av ärenden beaktas även att beredaren i fråga eller den domare som ska avgöra saken inte är jävig.

Domstolarna kan få ärenden för avgörande som till sin omfattning eller art är exceptionella. För sådana ärenden kan det vara nödvändigt att förordna en sammansättning som avviker från det normala fördelningsförfarandet med beaktande av t.ex. domarnas sakkännedom, språkkunskaper och ibland också praktiska omständigheter, såsom möjligheterna att delta i de resor behandlingen av ärendet kräver eller i en långvarig process.

2.1.6 Utbildning för domare

I Finland finns inget enhetligt, obligatoriskt system för utbildning av domare och ingen egentlig domarskola eller domarexamen som ger behörighet för domartjänst. Utbildningen för domstolarnas rättskipningspersonal består av intern utbildning som domstolarna självständigt ordnar, regionala kurser, utbildning som ordnas av utomstående utbildningsorganisationer samt utbildning som ordnas av justitieministeriets utbildningsenhet. Domstolarna ansvarar självständigt för sin personalutveckling och utnyttjar det utbildningsutbud som nämns ovan enligt egen prövning. I fråga om antalet kurser har utbildningsenheten vid justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning en betydande roll bland utbildningsanordnarna.

Inom utvecklingen av kunnandet har huvudvikten lagts vid lärande i arbetet. Man kan anse att rättskipningspersonalens karriär inleds med domstolspraktiken och avslutas med arbetet som domare eller chef vid en domstol. De jurister som siktar på en domarkarriär söker sig vanligen efter domstolspraktiken till uppgifter som föredragande vid en hovrätt eller förvaltningsdomstol. I brist på ett utbildningssystem har det vanligaste sättet att skaffa sig kompetens för domaruppgifter blivit att arbeta som föredragande. Så är det fortfarande, trots att domarkarriären är öppen också för sökande utanför domstolsväsendet.

I Betänkandet av utbildningsarbetsgruppen för projektet för beredning av en domstolslag redogörs närmare för innehållet i utbildningen för domare och annan rättskipningspersonal och för tidigare utvecklingsprojekt (Betänkanden och utlåtanden 38/2015).

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

2.2.1 Allmänt

I flera internationella dokument ingår rekommendationer och anvisningar som gäller domstolarnas oberoende och domarnas ställning. Genom sådana *soft law*-dokument vill man i synnerhet se till att rättsstatsprincipen om den tredelade statsmakten förverkligas och försäkra sig om domstolarnas och domarnas oberoende och opartiskhet. I betänkandet av arbetsgruppen för domstolslagen redogörs för de rekommendationerna (Betänkanden och utlåtanden 26/2014).

Den lagstiftning som gäller domstolarna har ordnats på olika sätt i de nordiska länderna. I Sverige har man traditionellt föreskrivit om domstolarna i speciallagar, i vilka också processuella bestämmelser ingår. Dessutom har Sverige liksom Finland en särskild lag om utnämning av domare. Även när det gäller domares tjänstemannarättsliga ställning finns bestämmelserna i lagen om offentlig anställning och i den kompletterande speciallag som gäller de högsta statliga tjänsterna. I Sverige har dock nyligen ett förslag lämnats om att sammanställa de allmänna bestämmelserna om domare och domstolar i en enda lag (SOU 2011:42). I Danmark, Norge och Island finns bestämmelserna om domstolarna i en enhetlig lag. I domstolslagen i Norge finns förutom bestämmelserna om domstolar och domare även bestämmelserna om rättegång. I domstolslagen i Island ingår däremot inga bestämmelser om domstolsförfarande. I Danmark hör författningarna om organisation av domstolsväsendet till processlagstiftningen.

Också de vilka lagstiftningstekniska lösningar som tillämpas i de nordiska länderna presenteras närmare i betänkandet av arbetsgruppen för domstolslagen. I denna proposition presenteras internationella jämförelser endast i fråga om vissa enskilda sakligheter.

2.2.2 Utnämning av chefsdomare för viss tid i de europeiska länderna

Av Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter följer att domare i regel utnämns till fasta tjänster. Domarnas oberoende säkerställs genom tjänsternas bestående natur och rätten

att kvarstå i tjänsten. Undantag från huvudregeln om fasta tjänster kan endast göras av godtagbara skäl. Också då ska domarnas och domstolarnas oberoende tryggas.

I Europeiska människorättsdomstolens avgörandepaxis har man fäst uppmärksamhet vid förfarandet för utnämning av domstolarnas ledamöter, mandattidens längd, garantier mot påverkan utifrån samt huruvida domstolen framstår som oavhängig. T.ex. i fallet *Ettl m.fl.* (23.4.1987) fann människorättsdomstolen att utnämningen av domare för viss tid (i detta fall fem år) inte stod i konflikt med kravet på domstolarnas oavhängighet, om domstolens ledamöter under sin mandattid de facto är oavsättliga (punkt 41). I fallet *Langborger* (22.6.1989) fäste människorättsdomstolen i sin bedömning ingen vikt vid att den svenska bostadsdomstolens ledamöter utsågs för en tid på tre år. Av det kan man dra slutsatsen att den inte såg detta som problematiskt med tanke på domstolens oavhängighet. En mandattid på tre år har ansetts tillräcklig med tanke på domstolarnas oavhängighet också i fallen *Campbell och Fell* (28.6.1984) och *Sramek* (22.10.1984).

För närvarande utnämns chefsdomarna för viss tid t.ex. i Spanien, Belgien, Irland, Frankrike, Island, Estland, Lettland, Polen, Slovenien och Montenegro. Mandattidens längd varierar från fyra till sju år. Fem års mandattider är vanliga (t.ex. Belgien, Island, Estland, Lettland och Montenegro). Sju års mandattider tillämpas dock t.ex. i Frankrike och Irland. Vanligen kan chefsdomare också utnämnas för en ny mandattid (t.ex. Spanien, Belgien, Island, Estland, Lettland och Slovenien).

2.2.3 Om utbildningen för domare i vissa europeiska länder

Av Europeiska kommissionens resultattavla för rättskipningen från den 9 mars 2015 [COM(2015)116 final] framgår, att Finland är en av fyra medlemsstater i Europeiska unionen som inte har någon obligatorisk domarutbildning (de andra länderna är Sverige, Cypern och Montenegro). Obligatorisk domarutbildning har använts som en kvalitetsindikator vid bedömningen av nuläget inom medlemsstaternas rättsväsende.

I de flesta medlemsstater skiljer sig domstolsväsendet och utbildningen för domare avsevärt från det finländska systemet. Då man granskar utbildningssystemen bör man dock beakta att endast Sverige har en tjänstestruktur och ett system med föredragande som till väsentliga delar motsvarar det finländska domstolsväsendet. I Betänkandet av utbildningsarbetsgruppen för projektet för beredning av en domstolslag (Betänkanden och utlåtanden 38/2015) redogörs närmare för utbildningssystemen i olika europeiska länder, inklusive Sverige.

2.2.4 Internationella rekommendationer i fråga om domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet

Domarnas ställning då i situationer då domstolsväsendet omstruktureras har behandlats i synnerhet i de rekommendationer om domares och domstolars oberoende som uppgjorts inom Europarådets krets.

I Europarådets ministerkommittés rekommendation om domares oberoende, skicklighet och ansvar från 2010 [CM/Rec (2010)12], i det stycke som gäller domarnas ställning, konstateras att domare inte bör utnämnas på nytt eller överföras till en annan tjänst inom domstolsväsendet utan sitt samtycke, om det inte gäller en disciplinär sanktion eller en situation då domstolsväsendet omstruktureras (punkt 52). I en rapport från det organ inom Europarådet som behandlar grundlagsfrågor, Venedigkommissionen [CDL-AD (2010)004], hänvisas till denna del till grundstadgan för domare, som har status av rekommendation [European Charter on the Statute for Judges, DAJ/DOC (98) 23]. I grundstadgan konstateras att en domare inte kan utnämnas till en annan domartjänst eller förflyttas utan sitt samtycke, ens om det är fråga om en

befordran. Undantag från den utgångspunkten kan endast göras då det är fråga om disciplinära påföljder eller förflyttningen beror på lagliga omstruktureringar av domstolsväsendet eller om en närliggande domstol behöver tillfällig förstärkning, i vilket fall den längsta möjliga tiden för förordnandet bör vara noggrant fastställd i lag (punkt 3.4). I den tolkningsanvisning som utgör en bilaga till grundstadgan sägs beträffande den punkten, att domares oavsättlighet bl.a. innebär att de i regel inte utan eget samtycke kan överföras till andra domstolar eller få ändrade uppgifter. Venedigkommissionen konstaterar i sin rapport att det som sägs ovan motsvarar kommissionens åsikt i frågan och betonar dessutom att det endast i exceptionella situationer kan vara tillåtet att förflytta domare utan deras samtycke (se punkterna 41—43 i rapporten).

2.3 Bedömning av nuläget

2.3.1 Lagstiftningens tydlighet och nivå

Bestämmelserna om domstolar och domare är fördelade på ett flertal lagar och förordningar. I förordningarna finns relativt detaljerade bestämmelser om domstolarnas verksamhet, t.o.m. om sådant som hör till rättskipningen. Den ställning som domstolarna har enligt grundlagen kräver dock att bestämmelserna om domstolarnas verksamhet är på lagnivå. När lagarna om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen reviderades 2005 och 2006 slopades förordningarna. En del av bestämmelserna i förordningarna togs in i lagen och en del i arbetsordningarna för domstolarna. Detsamma gäller den reviderade lagstiftning om marknadsdomstolen som trädde i kraft hösten 2013.

Lagstiftningen blir tydligare om de bestämmelser som är gemensamma för domstolarna sammanställs i en lag. Detsamma gäller bestämmelserna om domare, som likaså finns utspridda på flera olika lagar. Så kan man uppnå en enhetlig och med tanke på författningsnivån tillbörlig lagstiftning, när de bestämmelser som gäller olika domstolar kan bedömas samtidigt som en helhet. Samtidigt kan lagstiftningen förenklas och uppdateras.

I dagsläget finns bestämmelser om domstolarnas organisation och rättegångsförfarande både i lagar om rättegångsförfarande och i organisationslagar. Med tanke på lagstiftningens tydlighet är det befogat att alla bestämmelser om domstolarnas domföra sammansättning och övriga bestämmelser om behandling av mål eller ärenden införs i de lagar som gäller rättegångsförfarandet.

2.3.2 Domstolarnas ledningssystem

I punkt 37 i justitieministeriets reformprogram för rättsvården (Betänkanden och utlåtanden 16/2013) föreslås åtgärder för att effektivisera domstolarnas ledningssystem och trygga domstolarnas förmåga att utvecklas. Enligt programmet bör antalet enheter inom domstolarna anpassas optimalt till domstolens storlek så att organisationsstrukturerna fungerar och det inte på bekostnad av rättskipningen går åt oskäligt mycket resurser till förvaltning och ledning. I detta syfte bör uppgifterna som avdelningschefer göras tidsbundna, vilket har genomförts genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 2015 (se RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015). Enligt programmet bör man också utreda möjligheterna att göra uppgifterna som chefsdomare tidsbundna. Man bör också bedöma behovet av professionella administrativa chefer vid de största domstolsenheterna.

Kommittén för utveckling av domstolsväsendet föreslog i sitt betänkande (KB 2003:3) att man skulle utreda om uppgifterna som chefsdomare och andra ordinarie ledande domartjänster borde vara tidsbundna. Enligt kommitténs bedömning kan tidsbundenheten t.ex. främja det kontinuerliga utvecklandet av domstolen och verksamhetens kvalitet. Eftersom domstolarna är olika kan det finnas olika godtagbara skäl att byta chef. Chefens effektivitet och motivation i

arbetet kan förändras under arbetskarriären, vilket kan motivera en förflyttning till andra än ledande uppgifter. Genom att uppgifterna görs tidsbundna blir det möjligt att vid behov ersätta en person i ledande uppgifter med en annan, mer engagerad person. Å andra sidan kan en större rörlighet bland chefsdomarna gynna utvecklingen och förnyelsen av domstolarna. En chefsdomare kan också själv vara villig att avstå sina ledande och administrativa uppgifter.

En revidering av de bestämmelser som gäller utnämningen av statsförvaltningens högsta ledning har trätt i kraft den 1 januari 2015 (RP 298/2014, lagarna 283—294/2015). Revideringen innebär att den högsta ledningen alltid utnämns för viss tid, i regel fem år. Mandattiden kan förlängas med högst ett år. De allmänna målen för statens förvaltnings- och ledarskapspolitik är att främja förvaltningsöverskridande strukturer, mobilitet och förvaltningens funktionsförmåga, säkerställa ett professionellt och effektivt ledarskap samt trygga produktivitet och en hållbar utveckling inom statsförvaltningen. Genom reformen har man velat främja de målen samt statens förmåga som arbetsgivare att rekrytera kompetenta chefer. Bestämmelserna, som inte gäller domare, överensstämmer med den internationella utvecklingen. Reformens mål kan dock till stora delar tillämpas på ledarskapet och de ledande uppgifterna i domstolarna.

Enligt en utredning har de nuvarande chefsdomarna i genomsnitt utnämnts till sina tjänster vid 55 års ålder. De ledande uppgifternas tidsbundenhet hindrar inte att samma person arbetar i ledande uppgifter under flera mandatperioder. Inom domstolsväsendet är uppgifterna som chefer för avdelningarna och sektionerna vid andra domstolar än högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tidsbestämda. Erfarenheterna av det har varit goda.

Också enligt Europeiska människorättsdomstolens rättspraxis, som refererats ovan, kan domare trots kravet på oavhängighet utnämnas för viss tid åtminstone om mandattiden är tillräckligt lång och domarens rätt att kvarstå i tjänst är stark. I flera europeiska länder utnämns chefsdomare för viss tid.

Av de skäl som nämns ovan bör man bedöma om också chefsdomare borde utnämnas till sina tjänster för viss tid.

Också genom att grunda kansli- eller förvaltningschefstjänster för administrativa uppgifter vid de största domstolarna kan man bidra till att effektivisera domstolarnas verksamhet. Det har ansetts motiverat av den tjänstemannaarbetsgrupp som utrett en utveckling av tingsrättsnätverket (Betänkanden och utlåtanden 14/2015). I fråga om kansli- och förvaltningscheferna bör man dock i den fortsatta beredningen också beakta förslaget om att grunda ett domstolsverk i den bedömningspromemoria som i januari 2015 överlämnades till justitieministeriet (Utredningar och anvisningar 2/2015) och dess effekter på domstolarnas administrativa personal.

2.3.3 Föredragande som medlemmar i avgörandesammansättningar

Med tanke på domarnas oberoende är korta tidsbestämda uppdrag problematiska, i synnerhet förordnanden för föredragande att under en dag eller vid behandlingen av ett ärende fungera som ledamöter i domstolens avgörandesammansättning. Endast vid hovrätterna och försäkringsdomstolen fungerar föredragandena som ledamöter i avgörandesammansättningar utan att ha utnämnts till domare för viss tid. Vid försäkringsdomstolen tjänstgör föredragandena regelbundet i avgörandesammansättningar redan från inledningen av sina tidsbundna tjänsteförhållanden, utan att deras förutsättningar att utöva domarmakt bedömts.

I samband med revideringen av lagen om förvaltningsdomstolarna (GrUU 2/2006 rd) har också grundlagsutskottet konstaterat att ställningen för en föredragande som förordnats till domare inte kan jämföras med en ordinarie domare eller ens med en domare som utnämnts för viss tid. Av skäl som hänger samman med föredragandens karriärplaner inom domstolsvä-

sendet framstår oberoendet inte heller utåt som lika starkt som för en domare. Förordnandet av föredragande som ledamöter i avgörandesammansättningar har sådana drag av intern komplettering inom domstolsväsendet, som inte i alltför hög grad bör prägla förfarandet för utnämning av domare. För en föredragande som förordnats till domare kan också tjänsteansvaret orsaka onödiga tolkningsproblem. Grundlagsutskottet ansåg att det att föredragande deltar i domstolarnas avgörandesammansättningar är problematiskt ur grundlagens synvinkel, även om arrangemanget inte direkt ansågs strida mot grundlagen. I sitt betänkande (LaUB 9/2006 rd) om regeringens proposition (RP 85/2005 rd) förutsatte lagutskottet att justitieministeriet i samband med utvecklingen av hovrättsförfarandet överlag funderar på om det är korrekt att använda sig av en sammansättning med föredragande enligt 9 § i gällande hovrättslag.

Statens revisionsverk har å sin sida i sin revisionsberättelse (169/2008) betonat betydelsen av förenklade sammansättningar för att effektivisera verksamheten vid förvaltningsdomstolarna, och ansett att man bör utreda vilka möjligheter grundlagen ger att utnyttja sammansättningar med föredragande vid förvaltningsdomstolarna.

Systemet med föredragande har varit i bruk länge och utgör en del av domstolsväsendet och domarkarriären. Dock har redan kommittén för utveckling av domstolsväsendet i sitt betänkande gått igenom argument för att frånga ett beslutssystem som grundar sig på föredragning. Kommittén ansåg att det i och med förändringarna i verksamhetsmiljön, rättegångssystemets utveckling och ett allt mer domarcentrerat arbetssätt finns förutsättningar att frånga systemet med föredragande vid alla domstolar (se KB 2003:3, s. 342–346). Också inom reformprogrammet för rättsvården är ett mål att öka domarnas roll i beredningsarbetet genom att utveckla tjänstestrukturerna. Därför bör föredragandenas uppgifter, roll och ansvar vid olika domstolar bedömas (se punkt 21 i reformprogrammet, Betänkanden och utlåtanden 16/2013).

I Finland finns inget enhetligt system för utbildning av domare, utan det har i stor utsträckning ersatts av systemet med föredragande. För att man ska kunna frånga systemet med föredragande som ledamöter i avgörandesammansättningar utan att förlora de utbildningsmässiga fördelar det innebär och utan att en del domstolars funktionsförmåga märkbart försvagas, bör man skapa en lösning som bättre än den nuvarande tryggar domarnas oberoende. I kombination med en större roll för domarna kan en lösning vara att man inrättar utbildningstjänster för domare. En assessor, som utnämns till en utbildningstjänst för en bestämd tid som är tillräckligt lång för att säkerställa oberoendet, kan vara ledamot i beslutssammansättningar under hela sin mandattid.

2.3.4 Utveckling av utbildningen för domare

Den nutida rättsstaten, internationaliseringen samt de kontinuerliga förändringarna i verksamhetsmiljön ställer krav på domarnas yrkeskunnande. Tyngdpunkten i rättskipningen har i och med systemet med tillstånd för fortsatt handläggning i hovrätten och utvidgningen av det flyttats till tingsrätterna. Också det rådande strikta finansiella läget ställer större krav än tidigare på rättskipningens kvalitet och utvecklingen av kunnandet hos domstolsväsendets personal. Domstolarna bör vara lätta att närma sig och pålitliga och deras personal ha högklassig kunskap och skicklighet. Under rådande förhållanden behövs i domstolarna i högre grad än tidigare djup förtrogenhet med nya slags rättsliga problem. Under de kommande åren avgår ca 50–60 domare per år med pension. Det innebär utmaningar för rekryteringen och utbildningen av domare.

Bland de europeiska länderna hör Finland till den lilla minoritet som inte har ett enhetligt och planmässigt utbildningssystem för domare. Det nuvarande professionella fortbildningssystemet för rättskipningspersonalen motsvarar inte de rådande behoven och når inte upp till samma nivå som i många andra europeiska länder.

Det nuvarande systemets utmaning är bristen på enhetlighet, planmässighet och målmedvetenhet. De knappa ekonomiska resurserna samt avsaknaden av ett enhetligt, systematiskt och centraliserat utbildningssystem har gjort det svårt att leda kunnandet. Det har lett till att utbildningens mängd och kvalitet varierar, vilket också försätter domstolarnas personal i en ojämlig ställning sinsemellan. I utbildningen bör man bättre beakta deltagarnas individuella kunnande och tidigare arbetserfarenhet. Det nuvarande splittrade utbildningssystemet medför också överlappande arbete. Det gäller förutom planeringen och ordnandet av utbildningen också t.ex. ansöknings- och urvalssystemet för domstolspraktik.

För att man ska kunna garantera rättskipningens kvalitet krävs tillräcklig introduktion och kontinuerlig kompetensutveckling under hela domstolskarriären. Avsaknaden av ett planmässigt och enhetligt utbildningsprogram av hög kvalitet är en allvarlig brist också med tanke på medborgarnas rättsskydd. För att garantera rättsskyddet bör personalen ha rätt och skyldighet, liksom också faktisk möjlighet, att delta i utbildning. Av de skälen bör utbildningen för domare och annan rättskipningspersonal vid domstolarna utvecklas. Man bör i synnerhet fästa uppmärksamhet vid att den satsning reformen förutsätter inte endast utgör en kostnadspost som kräver resurser, utan en nödvändig investering i rättskipningens kvalitet och effektivitet.

2.3.5 Domarnas tjänstemannarättsliga ställning

Allmänt

Domarna är statliga tjänstemän, på vilka tillämpas bestämmelserna om statliga tjänstemän om inget annat föreskrivs till följd av domarnas särskilda ställning enligt grundlagen. Det finns en särskild lag om utnämning av domare. I organisationslagarna finns dessutom bestämmelser om domarnas tjänsteförhållande, som t.ex. gäller beviljande av tjänsteledighet och som kompletterar tjänstemannalagstiftningen. Bestämmelserna om domare är splittrade och förhållandet mellan olika lagar är svåröverskådligt. Till vissa delar har lagstiftningen dessutom ansetts strida mot grundlagen. Därför finns det behov av att bedöma bestämmelserna om domares tjänstemannarättsliga ställning som en helhet och att i huvudsak samla dem i en enda lag.

Domartjänst som en tjänst som ska specificeras i budgeten

Skyldigheten att specificera tjänster grundar sig på 1919 års regeringsform, där det förutsattes att alla statens tjänster specificeras i budgeten (dåvarande inkomst- och utgiftsstaten). Sedan 1980-talet har förfarandet för inrättande av tjänster reviderats och antalet tjänster som ska specificeras har successivt minskats (se RP 238/1984 rd, RP 237/1991 rd, RP 291/1993, RP 95/2011). Utöver domartjänsterna ska numera endast tjänsterna som justitiekansler, biträdande justitiekansler och kanslichef vid justitiekanslersämbetet samt vissa tjänster vid försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet specificeras i budgeten.

Utvecklingen har motiverats med att samhället förändrats, vilket lett till att statens uppgiftsområde vuxit och blivit mer komplext. Ett effektivt genomförande av statens uppgifter och rättsskyddet har krävt åtgärder, genom vilka man strävat efter att sköta statsförvaltningens uppgifter flexibelt och effektivt. I och med övergången till resultatstyrning har det blivit viktigare än tidigare att de resultatansvariga verken inom de anslag riksdagen beviljar självständigt kan besluta om sin personalförvaltning och sin tjänstestruktur. Utvecklingen har successivt lett till att man i budgetbehandlingen tar ställning till finansieringen av hela organisationens verksamhet och inte längre till enskilda tjänster. Under budgetbehandlingen har riksdagen möjlighet att ta ställning till storleken på de anslag som används till löner inom verken, även om enskilda tjänster i regel inte längre specificeras i budgeten.

I synnerhet de många omstruktureringar inom statsförvaltningen under 2000-talet har skapat tryck på flexibilitet i fråga om tjänstearrangemangen. Omstruktureringar genomförs alltid via lagstiftning, vilket säkerställer riksdagens inflytande. Därför har man ansett att minskningen av antalet specificerade tjänster inte kännbart försvagat riksdagens förutsättningar att styra förvaltningen eller dess makt att besluta om statens utgifter till följd av tjänster (se RP 95/2011 och GrUB 19/2011 rd). I samband med reformen uppskattades, att det i framtiden kan finnas behov av att helt upphöra med att specificera tjänster i budgeten.

Också domstolarnas verksamhetsmiljö har förändrats avsevärt. Inom domstolsväsendet har det genomförts strukturella reformer, i vilka riksdagen i praktiken behandlat arrangemang som gäller domartjänster två gånger. Specifikationen av tjänster försvårar också utvecklingen av tjänstestrukturen och resursfördelningen inom domstolsväsendet. Det är motiverat att göra det möjligt att mer flexibelt än hittills rikta domstolarnas resurser enligt behovet. Eftersom riksdagens godkännande krävs för att grunda tjänster, kan justitieministeriet inte utan budgetbehandling grunda ordinarie domartjänster fastän det finns behov och tillräckliga anslag. Genom att avstå från att specificera tjänsterna i budgeten kan man alltså också minska behovet av domare som utses för viss tid. Att slopa skyldigheten att specificera tjänster kan också anses motiverat för att det förbättrar förutsättningarna att öka domarnas betydelse. Förändringarna i verksamhetsmiljön förutsätter också åtgärder för att också framöver trygga effektiviteten i domstolarnas verksamhet och rättsskyddets kvalitet. Så som ovan konstaterats förutsätter det t.ex. att man utreder möjligheterna att göra uppgifterna som chef för domstolarna tidsbestämda. Det förutsätter att chefsdomarnas oberoende tryggas genom ett s.k. tjänstegarantisystem. Också med tanke på tjänstegarantin är det befogat att domartjänster vid behov kan grundas mer flexibelt än hittills, dvs. utan att de specificeras i budgeten.

Eftersom förfarandet för inrättande av tjänster inte inverkar på domarnas rätt att kvarstå i tjänsten eller på deras tjänstemannarättsliga ställning, förefaller det inte finnas några grundlagsmässiga hinder för att upphöra med att specificera tjänster.

Domares ställning vid omstruktureringar

Domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet har på grund av lagstiftningen blivit svåröverskådlig och tolkningsbar. Därför bör bestämmelserna förtydligas. Samtidigt ska det ses till att lagstiftningen till alla delar stämmer överens med grundlagen.

Vid omstrukturering av domstolsväsendet bör samma bestämmelser tillämpas på domare som på övriga tjänstemän. Så har också skett i praktiken. Detta har också legat i domarnas intresse att man strävat efter att möjliggöra förflyttning till en domartjänst inom samma pendlingsområde. Gällande bestämmelser motsvarar dock inte helt denna praxis. Om alternativen för placering av domare i olika situationer bör föreskrivas i lag. Även det förfarande som enligt övergångsbestämmelserna i ändringslagarna ska iakttas i fråga om förflyttning av domare när det gäller genomförda omstruktureringar bör tas in i domstolslagen.

2.3.6 Sakkunnigledamöter och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla

Bestämmelserna om sakkunnigledamöter i organisationslagarna har blivit oenhetlig. Deras benämningar och mandattidernas längd är olika i olika domstolar. Det finns också skillnader mellan olika domstolar när det gäller det förfarande som ska iakttas vid förordnande av sakkunnigledamöter till uppdraget. T.ex. i den nya lagen om marknadsdomstolen finns det detaljerade bestämmelser om det förfarande som ska iakttas vid förordnandet av sakkunnigledamöterna. För det svarar i huvudsak marknadsdomstolen själv. För andra domstolars del bereder i huvudsak justitieministeriet sådana ärenden. Som ledamot i en beslutssammansättning är en sakkunnig i motsvarande ställning som en domare. Det framgår dock inte klart av gällande

lagstiftning. Det är också oklart till vilka delar t.ex. de bestämmelser som ingriper i eller tryggar domares rätt att kvarstå i tjänst ska tillämpas på domstolarnas ledamöter i bisyssla. Det finns skäl att göra bestämmelserna om sakkunnigledamöter mer enhetliga och tydligare.

I samband med regeringens proposition som gäller ändring av lagen om försäkringsdomstolen (RP 104/2014 rd, GrUU 53/2014 rd) fäst uppmärksamhet vid utnämningsförfarandet för försäkringsdomstolens s.k. intresseledamöter, dvs. de ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden, företagsverksamhet eller militärskadeärenden. Grundlagsutskottets ställningstaganden bör beaktas vid beredningen av förslaget till domstolslag.

I samband med godkännandet av regeringens proposition som gäller revidering av lagstiftningen om domares och sakkunnigledamöters bindningar (RP 224/2014 rd, LaUB 28/2014) förutsatt att att skyldigheten att redogöra för sina bindningar i framtiden utsträcks också till nämndemännen, eftersom de är ledamöter av domstolens sammansättning vid avgörande och därmed i en ställning som motsvarar domarens. Även om det inte i samband med detta projekt varit möjligt att utreda andra frågor som berör nämndemän, bör det aktuella uttalandet av riksdagen beaktas i den lagstiftning som gäller nämndemän.

2.3.7 Fördelningen av mål och ärenden

Kommittén för utveckling av domstolsväsendet behandlar i sitt betänkande (KM 2003:3) frågan om fördelning av mål och ärenden som en del av ledningen av domstolarna. Enligt kommittén kräver säkerställandet av förtroendet för domstolarnas och domarnas oberoende att uppmärksamhet fortgående fästs vid fördelningsgrunderna för fördelningen av mål eller ärenden vid domstolarna. Enligt utvecklingskommitténs åsikt kan det även finnas behov av att i sin helhet på nytt bedöma hurudana bestämmelser och på vilken nivå som behövs i fråga om fördelningen av mål eller ärenden och om de gällande bestämmelserna är tillräckliga för att garantera domstolarnas oberoende. Fördelningen av mål eller ärenden till domarna bör enligt kommittén grunda sig på slumpmässighet och grunderna för fördelningen bör fastställas i lag. Slumpmässig fördelning får dock inte hindra att domarna specialiserar sig, eller att deras särskilda sakkunskap utnyttjas vid avgöranden. Det ska även vara möjligt att avvika från fördelningsgrunderna av sådana grundade skäl som anges i lagen.

När det gäller principer som ska iakttas vid fördelningen av mål eller ärenden har flera internationella rekommendationer utarbetats, vilka kan anses representera den allmänt accepterade europeiska standarden. I flera stater har bestämmelser om fördelningen av mål eller ärenden till domare införts i lagen. I Finland finns inga sådana bestämmelser på annat håll än i tingsrättsförordningen. I de utredningar som gäller domstolsväsendet har man inte fäst uppmärksamhet vid behovet av lagstiftning eller lagstiftningsnivån när det gäller fördelningen av mål eller ärenden. Inga särskilda problem har påvisats i fråga om fördelningen av ärenden. Ett problem i systemet kan dock anses vara bristen på insyn, liksom att saken har hanterats på mycket olika sätt i de olika arbetsordningarna. Med anledning av ett klagomål har riksdagens biträdande justitieombudsman i ett avgörande 2006 framfört att justitieministeriet bör överväga om det finns skäl att mer detaljerat än för närvarande i tingsrättsförordningen och på lagnivå reglera förutsättningarna för överföringen av ett mål eller ärende som utdelats till en tingsdomare, samt eventuellt även grunderna för fördelningen av mål eller ärenden vid domstolar.

Med beaktande av det som anförts ovan ska det anses ändamålsenligt att fördelningen av mål eller ärenden tas in i domstolslagen som gemensamma bestämmelser på allmän nivå för samtliga domstolar.

2.3.8 Domstolarnas resurser

Ur ett samhällsperspektiv är det viktigt att domstolarnas resurser kan användas så effektivt som möjligt. Ett system där domarna inom lagens ramar kan tjänstgöra även vid andra domstolar än den där de har utnämnts betjänar den målsättningen. Ett sådant system är i bruk i Sverige.

I praktiken har det framkommit behov av att i vissa specialfall även göra bestämmelserna om domstolarnas domföra sammansättning mera flexibel. T.ex. i rättegångsbalken och lagen om marknadsdomstolen finns bestämmelser som gäller vissa domstolar, enligt vilka domstolen bevarar sin domförhet trots att en av ledamöterna av en kollegial sammansättning har fått förhinder under behandlingen av ärendet eller målet. En kollegial sammansättning vid en domstol kan också under vissa förutsättningar förstärkas med ytterligare en ledamot. Det är ändamålsenligt att utvidga detta slags flexibla bestämmelser om sammansättning till att gälla fler olika domstolar än hittills. Också bestämmelserna om att tjänstgöra som ordförande för en beslutsammansättning behöver göras mer flexibla.

Gällande bestämmelser möjliggör att en domare som utnämnts på viss tid efter att utnämningen upphört deltar som ledamot vid behandlingen av ärenden i vars beredning eller behandling han eller hon deltagit under tiden för utnämningen. Arbetsinsatsen för en föredragande som t.ex. fungerat som beredande domare har alltså inte varit bortkastad, då han eller hon efter att förordnandet som domare upphört kunnat vara domare i de ärenden han eller hon berett. Grundlagsutskottet har inte fäst uppmärksamhet vid dessa bestämmelser i samband med att utnämningsslagen stiftades (GrUU 13/1999 rd). Trots det kan fortsatt behörighet för den som övergått till en uppgift som föredragande eller till någon annan uppgift inte anses vara helt oproblematiskt med tanke på domstolarnas oberoende. Problemen i fråga om utnämningen av domare och sammansättningarnas oberoende är desamma som grundlagsutskottet konstaterat i samband med förordnandet av avgörandesammansättningar med föredragande (GrUU 2/2006 rd). Efter att tjänsteförhållandet upphört kan också tjänsteansvaret bli otydligt. Med beaktande av det borde bestämmelserna revideras så att behörighetstiden klarare knyts till avgörandet av ett ärende, dvs. tills att domaren under sitt tjänsteförhållande formulerat sin ståndpunkt i ärendet.

I fråga om ordinarie domare finns det inga motsvarande bestämmelser i situationer då de övergår från en domstol till andra uppgifter eller avgår med pension. Biträdande justitiekanslerns ställföreträdare har i sitt avgörande 2010 (OKV/599/1/2008) framfört att en tingsdomare som hade tagit emot en tjänst som tingsdomare vid en annan domstol inte längre hade befogenhet att ge kanslidom i ett ärende som anknöt till domarens tidigare tjänst, trots att huvudförhandling hade hållits i ärendet när domaren innehade sin tidigare tjänst. Också denna oklarhet i fråga om förfarandets laglighet ska åtgärdas genom en specifik bestämmelse om fördelningen av behörigheten.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

3.3.1 Tydligare bestämmelser och bestämmelser på högre nivå

Syftet med propositionen är att förtydliga lagstiftningen om domstolarna och åstadkomma en konsekvent helhet ur domstolsväsendets perspektiv. Avsikten är att stifta en gemensam lag för domstolar och domare, som ersätter de gällande organisationslagarna och organisationsförordningarna.

Syftet med förslagen är att förenhetliga lagstiftningen för domstolarna, dock med beaktande av de enskilda domstolarnas särdrag. För att säkerställa en konsekvent reglering är det därför inte nödvändigt att upphäva alla speciallagar. För att uppnå en tydlig och konsekvent reglering bör bestämmelserna om rättegången i olika domstolar koncentreras till lagstiftningen om rättegångsförfarandet.

Så vill man betona domstolarnas självständiga ställning och ansvar för att organisera sin verksamhet. Avsikten är alltså att om domstolar och domare endast ska bestämmas genom lag. Det föreslås att man i huvudsak frångår bestämmelser på förordningsnivå. Domstolarna ska mer självständigt än tidigare kunna bestämma om sin egen verksamhet i sina arbetsordningar.

Genom reformen moderniseras bestämmelserna både språkligt och till sitt innehåll.

3.1.2 Oberoendet betonas

Propositionen syftar till att domstolarnas och domarnas oberoende stärks. Det föreslås att målsättningen ska uppnås genom att vissa tjänstemannarättsliga specialbestämmelser som gäller domare ses över och placeras i domstolslagen. Detsamma gäller bestämmelserna om domstolarnas sakkunnigledamöter, i vilka sakkunnigledamöternas ställning som utövare av dömande makt betonas.

Propositionen syftar också till att trygga parternas rätt till en rättvis rättegång. Därför bör lagen innehålla tydligare bestämmelser än hittills om vem som kan vara domare. I lagen bör också föreskrivas om fördelningen av mål eller ärenden till domare. Det påverkar också bilden utåt av domstolarnas oberoende.

Bestämmelserna om redogörelse för bindningar och tillstånd till bisyssla för domare har nyligen reviderats. Syftet har varit att göra offentliga uppgifter om bindningar och bisysslor lättare tillgängliga och därigenom öka öppenheten i domstolarnas verksamhet. För att målen ska nås krävs att också nämndemännen omfattas av skyldigheten att redogöra för bindningar.

3.1.3 Rättskipningens kvalitet och effektiveringen av domstolarnas verksamhet

Ett syfte med propositionen är att reformera domstolarnas system för administration och ledning så att de bättre än hittills möjliggör en effektiv och resultatinriktad verksamhet i domstolarna. Det föreslås att domstolarna inom de ramar lagen ger själva ska besluta om organisationen av sin verksamhet.

I propositionen strävar man efter att beakta förändringarna i rättegångsförfarandet, modernisera domstolarnas tjänstestruktur och öka domarnas relativa betydelse. Så kan man systematiskt förbättra rättskipningens kvalitet och förkorta handläggningstiderna.

Syftet är att utveckla utbildningen för domare och annan rättskipningspersonal vid domstolsväsendet mer systematiskt än hittills. Också genom det kan man höja rättskipningens kvalitet och förbättra medborgarnas rättsskydd. Betydelsen av systematisk utbildning ökar ytterligare då erfarna domare går i pension. Genom att utveckla utbildningen vill man försäkra sig om att domstolsväsendet också i fortsättningen lyckas rekrytera kunnig och motiverad personal. Det är speciellt viktigt med beaktande t.ex. av förändringarna i rättegångsförfarandet och av att tyngdpunkten i rättskipningen förflyttats till underrätterna.

Det finns också behov av att ta i bruk mer flexibla sätt att utnyttja domstolarnas allt knappare resurser. Avsikten med de bestämmelser som föreslås i propositionen är att underlätta domsto-

larnas resursanvändning så att domarna mer flexibelt än hittills också kan arbeta i andra domstolar som har behov av resurser.

Syftet är också att svara mot de behov som konstaterats vid domstolarna, och som i synnerhet gäller beslutssammansättningarna och uppgiften som ordförande vid rättskipningsmål och rättskipningsärenden.

3.2 Alternativ

3.2.1 Bestämmelsernas struktur

Ett viktigt mål med propositionen är att förtydliga bestämmelserna om domstolar och domare och höja deras nivå. Det kan inte uppnås i tillräcklig grad om de gällande separata organisationslagarna och organisationsförordningarna förblir i kraft. Med tanken på bestämmelsernas enhetlighet och tydlighet är det befogat att de bestämmelser som gäller domstolarna och domarna i huvudsak samlas i en lag. På grund av skillnaderna mellan olika domstolar är det befogat att behålla vissa speciallagar i kraft.

Till följd av högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ställning som högsta domstolar har deras organisation, ledning och administration ordnats annorlunda än i andra domstolar. Det talar för att de speciallagar som gäller dem förblir i kraft tills vidare. Lagstiftningen om dem har också reviderats för endast några år sen. Dessutom finns det särskilda budgetmoment för de högsta domstolarna. På grund av de högsta domstolarnas ställning är det motiverat att de lämnas utanför bedömningen också t.ex. i fråga om specificeringen av domartjänster i statsbudgeten.

Av de skäl som anges ovan är det motiverat att eventuella behov av ändringar i lagstiftningen om de högsta domstolarna bedöms som en separat helhet. I det sammanhanget kan man också ta ställning till om bestämmelserna ska ingå i domstolslagen liksom bestämmelserna om andra domstolar. För en separat beredning talar också det faktum att bedömningen av eventuella fortsatta åtgärder enligt utredningen om fördelarna och nackdelarna med en sammanslagning av de högsta domstolarna (Betänkanden och utlåtanden 1/2015) ännu pågår. Också ett avgörande av justitiekanslern som gäller utnämningsförfarandet för de högsta domstolarnas ledamöter (OKV/1350/1/2012) ger skäl att utreda behovet av ändringar.

För en tydlig reglering krävs också att de bestämmelser om domföra sammansättningar i domstolarna som hittills ingått i organisationslagarna flyttas till lagarna om rättegångsförfarandet. Bestämmelserna om förvaltningsdomstolarnas sammansättningar föreslås utgöra ett undantag. Det finns skäl att göra sådana ändringar i deras innehåll, som inte kunnat behandlas i detta sammanhang. Dessutom håller man på att reformera rättegångssystemet i förvaltningsärenden, och i det sammanhanget kommer gällande förvaltningsprocesslag att ersättas av en ny lag (JM 12/41/2007). Det är motiverat att behovet av ändringar i bestämmelserna om förvaltningsdomstolarnas sammansättningar och var de ska placeras bedöms separat. I denna proposition har man därför stannat för att behålla bestämmelserna om sammansättningar i förvaltningsprocesslagen i kraft.

3.2.2 Domstolarnas ledningssystem

Utnämning av chefsdomare för viss tid

Chefsdomare kan utnämnas till sina tjänster som ordinarie eller för viss tid. Som det framgår av bedömningen av nuläget, talar samma skäl för att chefsdomarnas uppgifter görs tidsbestämda som för att ledande uppgifter i statsförvaltningen i allmänhet görs tidsbestämda. Till

följd av omstruktureringar har domstolsenheterna blivit större och samtidigt har chefsdomarnas uppgifter blivit svårare och mer tidskrävande. På grund av den allmänna ekonomiska utvecklingen bör man kunna erbjuda rättsskydd med mindre resurser än tidigare. Därför bör domstolarnas verksamhet organiseras så att varje domstol fungerar så effektivt och ändamålsenligt som möjligt.

Också förändringar i rättegångsförfarandet samt utvecklingen inom datateknik och ärendehanteringssystem förutsätter att domstolarna anpassar sig. Verksamheten bör utvecklas kontinuerligt. Också den materiella rätten utvecklas och internationaliseras kontinuerligt, vilket gör det allt mer krävande att leda rättsskipningen. Dessutom har chefsdomarnas makt ökat under senare år, och i denna proposition föreslås att den ytterligare utökas i någon mån. Då både kraven på chefsdomarna och deras makt ökar, bör man då och då kunna bedöma deras förmåga och förutsättningar att leda domstolen så effektivt som möjligt i föränderliga förhållanden. Ledarskapets kvalitet och effektivitet kan säkerställas bättre än hittills om chefsdomarna utnämns till sina tjänster för viss tid.

Av grundlagen och den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter följer å andra sidan att domare i regel utnämns till fasta tjänster. En garanti för domarnas oberoende är alltså att domartjänsterna är ordinarie och att domarnas rätt att kvarstå i tjänsten är stark. Trots kravet på oberoende kan domare utnämnas för viss tid åtminstone om mandattiden är tillräckligt lång och domarens rätt att kvarstå i tjänst är tryggad. För ledande uppgifter vid domstolarna krävs inte samma kontinuitet som för domare, om deras innehavare har oberoende som domare. Rätten att under domarkarriären inneha vissa specifika uppgifter ska alltså hållas isär från rätten att utnämnas till ordinarie domartjänst, som stärker domarnas oberoende. Med tanke på domarnas oberoende är det inte ett problem att de ledande uppgifterna är tidsbestämda, om domarna har rätt att kvarstå i tjänsten enligt grundlagen.

Målen för utvecklingen av domstolarnas verksamhet uppnås bäst i ett system där chefsdomarna utnämns till sina uppgifter för viss tid, men deras oberoende som domare garanteras. Ställningen för högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens presidenter behandlas inte i denna proposition, eftersom den frågan har lämnats utanför beredningen.

Hur oberoendet tryggas

För att oberoendet ska kunna tryggas är det viktigt att en chefsdomare som utnämns för viss tid har den oavhängighet och oavsättlighet som garanteras i grundlagen. Det kan förverkligas på olika sätt. I beredningen har man utrett två alternativ, och i bägge förverkligas kravet på domarnas oberoende.

Arbetsgruppen för domstolslagen föreslog att den som utnämns till chefsdomare för viss tid ska förlora sin ordinarie tjänst. För att trygga chefsdomarnas oberoende bör man då ordna en ordinarie domartjänst då mandattiden löper ut. Det s.k. tjänstegarantisystemet föreslogs gälla alla som utnämns till chefsdomare på viss tid, oberoende av om de har en fast tjänst inom domstolsväsendet eller inom statsförvaltningen i övrigt. Enligt arbetsgruppens förslag ska man i första hand erbjuda en tjänst vid den domstolen där personen arbetat som chefsdomare. Ingenting hindrar dock att tjänsten finns vid någon annan domstol.

För detta alternativ talar i synnerhet det, att man undviker tjänsteledigheter som leder till långa serier av tidsbestämda förordnanden. Det motsvarar också bestämmelserna om tidsbestämda ledande statliga tjänster. De som utnämns till dem har dock inte rätt till en ordinarie tjänst då mandattiden löper ut, vilket domarna bör ha. I någon mån har också det låga antalet sökande till chefsdomartjänster varit ett problem. Möjligheten att sedan mandattiden löpt ut få någon annan tjänst än den man tidigare innehaft, och som kanske finns på annan ort, kan bidra till att

göra uppgifterna som chefsdomare mer attraktiva. Å andra sidan kan systemet leda till att resursfördelningen mellan domstolarna påverkas grundlöst om chefsdomarna placeras enligt egen önskan. Chefsdomare vars mandattid löper ut kan i varje händelse söka sig till andra uppgifter eller till domstolar, om de så önskar. Systemet är också onödigt komplicerat.

Chefsdomarnas oberoende kan också tryggas genom att de ges rätt att återvända till sina tidigare domartjänster då deras mandattid som chefsdomare löper ut. Under sin mandattid är chefsdomarna då tjänstlediga från sina eventuella ordinarie domartjänster. Ett sådant system är ändamålsenligt eftersom chefsdomarna i regel utnämns inom domstolsväsendet, vilket innebär att de redan har en ordinarie domartjänst som garanterar deras oberoende som domare. Ett sådant slutet system där chefsdomarna utnämns till sina tjänster för viss tid bland domarna i domstolen i fråga kan dock inte anses motiverat. Då blir den krets som kan söka tjänsterna som chefsdomare snävare och försämras möjligheten att få så kompetenta sökande som möjligt till chefsdomartjänsterna. För att säkerställa systemets öppenhet bör den som utnämns till en chefsdomartjänst, och som inte har en annan tjänst inom domstolsväsendet som ger rätt att kvarstå i tjänsten, ha rätt att bli utnämnd till en ordinarie domartjänst då den sista mandatperioden löper ut.

För att man ska få behålla den tidigare tjänsten talar det faktum att det är allmänt omfattad praxis i fråga om tidsbestämda tjänster inom statsförvaltningen. Det kan dock leda till att utnämningsmakt i någon mån överförs från domarförslagsnämnden till de högsta domstolarna, som utnämner vikarierande domare för längre tid än ett år. Under chefsdomarnas mandattid är det dock inte nödvändigt att besätta deras tidigare tjänster, utan man kan i stället inrätta nya ordinarie domartjänster. Eftersom man kan förutsäga när chefsdomarna kommer att återgå till sina tidigare tjänster, kan det beaktas genom att man vid behov lämnar andra vakanta domartjänster obesatta. Det kan ske mer flexibelt än tidigare, om domartjänsterna inte behöver specificeras i statsbudgeten. Då man ytterligare beaktar att det för närvarande finns drygt 40 chefsdomartjänster, och att antalet ytterligare kan komma att minska till följd av omstruktureringar, kommer rätten att behålla den tidigare tjänsten inte att leda till ett betydande antal tidsbestämda förordnanden. Det är också praktiskt enklare att ordna än det andra alternativet som bedömts. Som helhet betraktat bör alltså det alternativ som innebär rätt att behålla den tidigare tjänsten anses bättre motiverat.

Mandattidens längd

För chefsdomare har man övervägt fem eller sju års mandattid, med möjlighet till en andra period. Den nytta man strävar efter genom att göra uppgifterna som chefsdomare tidsbundna uppnås inte fullt ut om chefsdomarna utnämns till sina tjänster för väldigt lång tid. På fem år hinner man få en mycket god uppfattning om chefernas förmåga och motivation. Dessutom kan de egenskaper som förutsätts av chefen för en viss domstol ändra då förhållandena förändras. En mandattid på fem år överensstämmer med den mandattid som föreslås för andra ledande tjänstemän inom statsförvaltningen.

För en mandattid på sju år talar i synnerhet det, att det kan ta flera år att genomföra bestående förändringar i traditionella domstolsenheter, som fortfarande utvidgas. En del av de behövliga reformerna kan bli ogenomförda om chefsdomarens mandattid löper medan förändringsarbetet pågår. Mot slutet av mandatperioden kan det också hända att chefsdomaren inte längre ens inleder förändringsprojekt som hon eller han uppfattar som viktiga ur verksamhetens synvinkel, men antar att kommer att bemötas kritiskt. Som helhet betraktat bör alltså en sju års mandattid ses som ett mer ändamålsenligt alternativ än en kortare tid.

Arrangemang under övergångstiden

Det är befogat att de chefsdomare som utnämnts innan lagen träder i kraft ges möjlighet att på egen ansökan övergå till att enbart sköta rättskipningsuppgifter innan de avgår med pension. Syftet är att öka rörligheten mellan tjänster. Som ett alternativ har framförts att en chefsdomare som övergår till rättskipningsuppgifter ska få chefsdomarlön i två års tid. Inom statsförvaltningen bör man ändå utgå från att för samma uppgifter betalas samma lön. Chefsdomarnas högre lön motiveras av de uppgifter som hör till tjänsten. Då den ledande uppgiften upphör för en chefsdomare som övergår till rättskipningsuppgifter, kan den högre lönen inte anses motiverad.

3.2.3 Utbildning för domare

Utbildningstjänster för domare

Att föredragande ingår i domstolarnas beslutssammansättningar är inte helt oproblematiskt med tanke på utnämningsförfarandet för domare eller deras oavhängighet enligt grundlagen. Därför ska föredragande kunna förordnas att ingå i beslutssammansättningar endast i yttersta undantagsfall, dvs. om det föreligger ett tvingande behov för att säkerställa rättegången. Bättre än i sammansättningar med föredragande förverkligas domstolarnas oberoende i ett system med utbildningstjänster som inrättas vid domstolarna, och vilkas innehavare utnämns för en bestämd tid på tre år. Det främjar också moderniseringen av domstolarnas tjänstestruktur och betoningen av domarnas betydelse. Systemet med föredragande bör dock bestå för att det också i fortsättningen ska finnas tillräckligt med sökande till domartjänsterna.

För att assessorstjänster ska kunna inrättas måste utbildningen för domare och annan rättskipningspersonal vid domstolarna utvecklas. För det ändamålet har ett utbildningsprogram beretts, där man beaktat alla olika inriktningar och skeden som infaller under en domarkarriär (Betänkanden och utlåtanden 38/2015). Det är motiverat att inrätta en domarutbildningsnämnd som svarar för planeringen av utbildningen i de olika skedena av domarkarriären. En systematisk utbildning kan bäst genomföras i en modell där utbildningsuppgifterna koncentrerats till nämnden.

Olika alternativa benämningar har övervägts för den som innehar en utbildningstjänst. Bland dem har bl.a. funnits assessor, biträdande domare, domarelev och föredraganderåd. Benämningen assessor är traditionell. Den blir fri att användas då de nuvarande assessorstjänsterna ändras till utbildningstjänster och tjänstebenenämningarna för föredragande också annars ses över. Det föreligger alltså ingen risk för förväxling med de nuvarande assessorerna. Benämningen lämpar sig för de nya utbildningstjänsterna, vilkas innehavare inte i huvudsak är i biträdande ställning. Oavsett tjänsternas utbildningskaraktär arbetar assessorerna som domare liksom de andra domarna i domstolen i fråga.

Ställningen för den som utbildats till domare

Under beredningen har det framförts som ett alternativ att rätten att kvarstå i tjänsten för en domarutbildad assessor med bakgrund som föredragande höjs till samma nivå som för domare. Bedömningen har alltså gällt om tjänsteställningen för assessorer som genomgått ut-

bildningen och som utnämnts till ordinarie tjänster som föredragande ska motsvara domares liksom i fråga om föredragande vid de högsta domstolarna. Möjligheten att organisera domstolarnas arbete på ett ändamålsenligt sätt och se till att arbetet som domarutbildad föredragande fortsätter att vara meningsfullt talar för det. I och med en ordinarie tjänst och rätten att kvarstå i tjänsten kan föredragande med domarutbildning vid behov ingå som ledamöter i domstolarnas beslutssammansättningar också med korta förordnanden utan att domstolarnas oberoende äventyras. Förordnandet till ledamot ges av domstolens chefsdomare. Så kan man undvika att personer som genomgått domarutbildning söker sig bort från domstolsväsendets tjänst.

Å andra sidan bör man förhålla sig restriktivt till att utsträcka rätten att kvarstå i tjänst till att omfatta andra än domare. Oavsättligheten, som tryggar domarnas oberoende, ska i regel endast gälla dem som utnämnts till en ordinarie eller tidsbegränsad domartjänst. Rätten att kvarstå i tjänsten för föredragande med domarutbildning innebär att man vid domstolarna inför en helt ny kategori tjänstemän med motsvarande oavsättlighet som domare. De har dock inte samma lön som domare. Rätten att kvarstå i tjänsten knyts till genomgången utbildning och därmed till vissa personer. En sådan personlig rätt att kvarstå i tjänsten bör anses problematisk ur de allmänna tjänstemannarättsliga principernas perspektiv, eftersom rätt att kvarstå i tjänsten tjänstemannarättsligt alltid hänger samman med vissa tjänster.

Rätten att kvarstå i tjänsten är också problematisk med tanke på utvecklingen av domstolarnas tjänstestruktur. Speciellt problematisk är den eftersom oavsättligheten gäller väldigt unga jurister. Strävan är att öka domarnas betydelse vid domstolarna, vilket inte främjas av modellen i fråga. En förstärkt rätt att kvarstå i tjänsten kan också inverka på villigheten att avancera i karriären. I någon mån kan det också anses problematiskt att den förstärkta rätten att kvarstå i tjänsten endast gäller en del av dem som genomgått utbildningen. För andra än ordinarie föredragande vid domstolarna ger systemet inga garantier för anställning. Det kan i sin tur anses göra systemet mindre attraktivt för sökande utanför domstolsväsendet.

En föredragande med domarutbildning är inte domare annat än när chefsdomaren särskilt förordnat honom eller henne till ledamot i en beslutssammansättning. Såsom grundlagsutskottet konstaterat i fråga om föredragande som förordnas till domare, finns det också för föredragande med domarutbildning skäl som hänger samman med föredragandens karriärplaner inom domstolsväsendet, vilka gör att oberoendet inte utåt framstår som lika starkt som för en domare. Genom att den som fått domarutbildning ges rätt att kvarstå i tjänsten undanröjs inte de drag av intern komplettering inom domstolsväsendet, som grundlagsutskottet ansett att är förknippade med ett särskilt förordnande av en chefsdomare. Ett särskilt förordnande kan också innebära en otydlig ställning för den som genomgår domarutbildning och får ett särskilt förordnande.

Även om det inte direkt strider mot grundlagen att utvidga rätten att kvarstå i tjänsten, bör man förhålla sig restriktivt till det. Så som beskrivs ovan finns det också flera andra än de som hänger samman med grundlagen till att det inte är ändamålsenligt att föreskriva om rätt att kvarstå i tjänsten för föredragande som genomgått domarutbildning. Förslaget främjar inte heller propositionens målsättning att utveckla domstolarnas tjänstestruktur. Däremot är det befogat att skapa en möjlighet att av särskilda skäl, t.ex. temporära resursbehov hos domstolarna, förlänga utnämningen till utbildningstjänster med högst två år. Dessutom borde antalet personer som inleder domarutbildningen årligen avgöras utifrån domstolarnas behov av assessorer och enligt hur sannolikt det är att de utnämns till domartjänster efter genomförd utbildning. På så sätt kan man hålla antalet personer som efter genomgången utbildning annat än tillfälligt behöver återgå till föredragandeuppgifter på en skälig nivå. Man bör också acceptera att en del av dem som genomgått utbildningen söker sig till arbete utanför domstolsväsendet. Så är fallet i Sverige, som har ett motsvarande utbildningssystem.

3.2.4 Domarnas tjänstemannarättsliga ställning

Skyldigheten att specificera domartjänster i budgeten

I beredningen har man tagit ställning till frågan om att upphöra med att specificera domartjänsterna i statsbudgeten. Ett huvudargument mot att avstå från det har ansetts vara, att en sådan förändring innebär att justitieministeriets styrningsmakt i förhållande till domstolarna ökar. Därför ska förslaget inte genomföras så länge domstolarnas centralförvaltning inte lösgjorts från justitieministeriet.

Så som närmare specificeras i bedömningen av nuläget och med beaktande av situationen som helhet är det ändå motiverat att avstå från att specificera domartjänsterna i budgeten. Det ger bättre möjligheter att utveckla domstolarnas tjänstestruktur och fördela domstolarnas knappa resurser mer effektivt än hittills. Förslaget innebär inte att domarnas oavsättlighet eller oberoende försvagas, eftersom förfarandena för att inrätta eller dra in tjänster inte inverkar på dem. Dessutom har justitieministeriet redan nu den yttersta styrningsmakten i fråga om domartjänsterna. Det faktum att beredningen av ett centralt ämbetsverk ännu pågår är inte ett tillräckligt skäl för att vänta med att slopa specifikationskyldigheten. Om ett ämbetsverk inrättas, kan också justitieministeriets makt att inrätta och dra in tjänster överföras på det.

Man ska dock inte upphöra att specificera domartjänsterna vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen i budgeten. De högsta domstolarnas ställning anses motivera att domartjänsterna vid dem också i fortsättningen ska inrättas genom att de specificeras i budgeten. Det är motiverat att behålla skyldigheten att specificera tjänsterna också eftersom de högsta domstolarna har särskilda moment i budgeten, och eftersom det föreskrivs i lag om minimiantalet ledamöter vid dem. Vid de högsta domstolarna finns inte heller motsvarande behov av tjänstearrangemang som vid andra domstolar. Domarna vid de högsta domstolarna kan också till sin ställning jämföras t.ex. med justitiekanslern, vars tjänst specificeras i budgeten. Enligt den linje som också annars följts vid beredningen är det motiverat att centrala frågor som gäller de högsta domstolarnas avgörs separat.

Domarnas ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet

Vid beredningen har man också övervägt hur domarnas ställning vid omstruktureringar av domstolsväsendet kan tryggas. Det är tydligt att 103 § i grundlagen tryggar domarnas rätt att kvarstå i tjänsten också vid omstruktureringar av domstolsväsendet. Därav följer dock inte att domare vid omstruktureringar endast ska kunna förflyttas till andra domartjänster eller till tjänster som är förknippade med samma rätt att kvarstå i tjänsten som domartjänster. Det konstateras uttryckligen i förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd) samt i grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 3/1994) i samband med att omsättningsskattedomstolen avskaffades. Motsvarande ställningstaganden har också gjorts senare, då vattendomstolarna avskaffades (se RP 84/1999 och GrUU 11/1999 rd). Av grundlagen med förarbeten eller grundlagsutskottets ställningstaganden följer dock inte att domarnas rätt att kvarstå i tjänst inte kan utvidgas genom vanlig lag.

Ett alternativ har varit att i domstolslagen föreskriva en absolut rätt för domare att få en domartjänst också i de ovanliga fall då man vid en omstrukturering i stället för domarens tjänst inrättar en annan tjänst som inte är förknippad med den oavsättlighet som är utmärkande för domare. Ett argument mot en sådan utvidgning av skyddet är, att den i vissa situationer kan vara omöjligt att genomföra i praktiken. I sådana exceptionella omstruktureringssituationer är det skydd grundlagen ger tillräckligt. Inte heller de internationella rekommendationerna förutsätter ett absolut skydd.

Å andra sidan motiverar målsättningen att betona domarnas ställning och deras oberoende att man också vid omstruktureringar strävar efter att i så stor utsträckning som möjligt trygga deras oavsättlighet. Mer motiverat än en absolut rättighet är att i lagen föreskriva om en rätt för domare att i första hand få en domartjänst också då deras uppgifter och tjänster vid omstruktureringar förläggs utanför domstolsväsendet. I praktiken innebär det att man också i sådana situationer ska försöka ordna domartjänster för domarna någon annanstans inom domstolsväsendet. Endast om man inte förmår anvisa en sådan tjänst, kan en domare ges en tjänst som inte är förknippad med den oavsättlighet som gäller domare. Avsteg från rätten att kvarstå i tjänsten är alltså en sista utväg, som endast blir aktuell i synnerligen exceptionella situationer. I alla andra omstruktureringssituationer har domarna en absolut rätt att få en domartjänst i enlighet med placeringsalternativen enligt domstolslagen. Också rätten att i första hand få en domartjänst innebär att skyddet utvidgas jämfört med grundlagen och motsvarar målsättningen att betona domarnas oberoende.

3.2.5 Sakkunnigledamöter

De bestämmelser som gäller sakkunnigledamöterna har blivit utspridd och oenhetlig. För att göra bestämmelserna tydligare bör de koncentreras i domstolslagen. Samtidigt ses bestämmelserna över och görs mer enhetliga. Lagarna om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen förblir i kraft. Gemensamma bestämmelser om domare vid alla domstolar tas dock in i domstolslagen. Eftersom sakkunnigledamöterna och andra ledamöter med uppdraget som bi-syssla är domare, är det logiskt att också bestämmelserna om dem samlas i domstolslagen. Därför är det också motiverat att ta in bestämmelser om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter i domstolslagen. Ett argument för det är också, att bestämmelserna om dem inte i betydande grad avviker från bestämmelserna om sakkunnigledamöter vid andra domstolar.

Ett undantag är de allmänna domstolarnas militära ledamöter, om vilka det fortsättningsvis föreslås ingå bestämmelser i militära rättegångslagen. Också om nämndemän ska det föreskrivas i en separat lag. Till de delarna är det befogat att behålla de separata lagarna, eftersom utnämningförfarandena för militära ledamöter och nämndemän är annorlunda än för sakkunnigledamöter. I de bägge lagarna ska ingå behövliga hänvisningar till domstolslagen.

3.3 De viktigaste förslagen

3.3.1 Hur förslagen genomförs i lagstiftningen

I denna proposition föreslås att det stiftas en domstolslag, i vilken det föreskrivs om domstolarna och domarna. Lagen föreslås vara gemensam för alla domstolar, men i den föreslås också ingå kapitel som gäller olika domstolar. I lagen ska ingå bestämmelser om domstolarna samt deras organisation, ledning och administration.

I domstolslagen ska dock inte föreskrivas om högsta domstolens eller högsta förvaltningsdomstolens organisationer, utan de särskilda lagarna om dem föreslås förbli i kraft. I lagarna om de högsta domstolarna föreslås ingå bestämmelser om deras organisation, uppgifter och ledning samt om deras ledamöter och övriga personal. Också de gällande bestämmelserna om behandlingen av mål och ärenden samt om domföra sammansättningar i de lagarna föreslås förbli i kraft. Det föreslås vidare att det föreskrivs om föredragandena vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen och om utnämningen av dem i lagarna om respektive domstol. De ska också i fortsättningen ha motsvarande rätt att kvarstå i tjänsten som domare, och för dem ska gälla samma tjänstemannarättliga bestämmelser som för domare.

Bestämmelserna om utnämning av domare och övrig personal vid domstolarna samlas i domstolslagen. Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för domstolarnas sakkunnigledamöter tas också in i lagen. I domstolslagen föreskrivs också om domarförslagsnämnden och om den domarutbildningsnämnd som föreslås bli inrättad. I domstolslagen ingår dessutom bestämmelser om domares särskilda tjänstemannarättsliga ställning till den del som den avviker från den allmänna lagstiftningen om statens tjänstemän. I detta sammanhang görs vissa mindre ändringar i bestämmelserna om avstängning av domare från tjänsteutövning och domares ställning i samband med omstrukturering av domstolsväsendet, som domarnas rätt att kvarstå i tjänsten förutsätter.

Eftersom bestämmelserna om domare samlas i domstolslagen, tillämpas den också på ledamöterna vid de högsta domstolarna. Domstolslagen ska också tillämpas på högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter, då den särskilda lagen om dem upphävs. Om de militära ledamöterna vid högsta domstolen ska också i fortsättningen föreskrivas i militära rättegångslagen, i vilken ingår behövliga hänvisningar till domstolslagen t.ex. i fråga om skyldigheten att redogöra för bindningar.

Bestämmelserna om domstolarnas sammansättning och domförhet som finns i organisationslagarna flyttas till lagarna om rättegångsförfarande. Det gäller dock inte högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. Också bestämmelserna om sammansättningar i lagen om förvaltningsdomstolarna förblir i kraft som sådana.

Lagarna om specialdomstolarna blir i kraft till den del de innehåller bestämmelser om rättegång i respektive domstol. I lagen föreskrivs alltså uteslutande om rättegångsförfarandet. Bestämmelserna om domstolarnas personal, ledning och administration ska finnas i domstolslagarna.

Domstolslagen ersätter de gällande organisationslagarna och organisationsförordningarna. Undantagen är lagarna om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt vissa bestämmelser i lagen om förvaltningsdomstolarna. Också lagen och statsrådets förordning om utnämning av domare upphävs.

Det föreslås att det inte längre ska föreskrivas om domstolarnas verksamhet genom förordning. Bestämmelserna i gällande förordningar tas in i lagen eller de frågor de gäller kan vid behov regleras i domstolarnas arbetsordningar, som domstolarna själva godkänner. I lagförslaget förutsätts det att domstolarnas arbetsordningar ska finnas på internet eller annars allmänt tillgängliga. Om de regionala domstolarnas domkretsar ska dock fortfarande föreskrivas på förordningsnivå. I domstolslagen föreskrivs om grunderna för domkretsindelningen. Också undantagen från domstolarnas territoriella behörighet vid vissa slags mål och ärenden enligt speciallagstiftningen förblir i kraft. Om placeringen av domstolarnas kanslier och sessionsplatser ska föreskrivas genom förordning.

3.3.2 Reform av domstolarnas administration och ledning

I propositionen föreslås det att chefsdomartjänsterna ska vara ordinarie domartjänster, som besätts för sju år i sänder. En sökande utnämns dock högst till dess att han eller hon uppnår den avgångsålder som föreskrivs för domare.

Chefsdomarnas oberoende ställning som domare och i den tidsbestämda ledande uppgiften ska tryggas. Enligt förslaget ska chefsdomarnas oberoende som domare tryggas genom att den som utnämns till en ledande uppgift för viss tid behåller sin ordinarie domartjänst under hela mandatperioden. En chefsdomare är alltså tjänstledig från sin ordinarie domartjänst och kan återgå till den då mandatperioden löper ut. Den som utnämns till en chefsdomartjänst och inte har en annan tjänst inom domstolsväsendet ska ha rätt att bli utnämnd till en ordinarie domartjänst då den sista mandatperioden löper ut. Därmed är oberoendet för den som utnämns till en chefsdomartjänst stark.

Chefsdomarnas oberoende ställning i den tidsbestämda ledande uppgiften tryggas genom tillräckligt långa mandattider. Enligt förslaget ska mandattiden vara sju år. En så lång mandattid ger chefsdomarna goda förutsättningar att utveckla verksamheten vid sina enheter och genomföra olika förändringsprojekt. En tillräckligt lång mandattid stärker också chefsdomarens ställning vid förhandlingar om enhetens personalresurser och inkomstfinansiering.

Utnämningsförfarandet motsvarar vad som föreskrivs om utnämning av ordinarie domare, utom att tjänsten ska ledigförklaras för en mandatperiod om sju år i sänder. Chefsdomarna utnämns därmed av republikens president på förslag av domarförslagsnämnden. Till chefsdomare bör kunna utnämnas den mest kompetenta bland dem som sökt tjänsten och uppfyller behörighetsvillkoren. En vakant tjänst besätts alltid med beaktande av de utnämningsgrunder som gäller för tjänsten. En chefsdomare som skött tjänsten i sju år kan utnämnas på nytt. Det har alltså inte ansetts nödvändigt att begränsa antalet mandatperioder för chefsdomarna. En chefsdomare som skött sin uppgift väl och som ställer upp för en ny mandatperiod har sannolikt en stark position då tjänsten ska besättas på nytt. Systemet stöder ändå cirkulation mellan tjänster och ger bättre förutsättningar än det nuvarande systemet för att kontinuerligt utveckla domstolarnas verksamhet och leda yrkeskunskapen. Vid behov är det efter sju år möjligt att till uppgiften som chefsdomare utnämna någon som är mer målmedveten, motiverad och kunnig. Dessutom kan man för en övergångsperiod, t.ex. då domstolar ska slås samman, utnämna en förändringsledare med erfarenhet av motsvarande situationer.

För att säkerställa oberoendet och rätten att kvarstå i tjänsten ska en chefsdomare som inte längre ansöker om en ny mandatperiod eller som inte längre utnämns till tjänsten ha rätt att återgå eller via tjänstegarantisystemet bli utnämnd till en ordinarie domartjänst då mandatperioden upphör. Den rätten ska chefsdomare alltså ha oberoende av om de arbetat inom domstolen eller inte då de utnämns till chefsdomare. Genom detta strävar man efter att också andra än domare ska ansöka om uppgifter som chefsdomare.

Chefsdomare ska alltså kunna utnämnas också till kortare tjänsteförhållanden på viss tid, t.ex. om den ordinarie chefsdomaren är tjänstledig eller förhindrad att sköta tjänsten eller tjänsten är vakant. Ibland kan chefsdomare också utnämnas till tjänsteförhållanden på viss tid på grund av förväntade omstruktureringar av domstolsväsendet.

I propositionen föreslås dessutom att i domstolslagens övergångsbestämmelser ska tas in en bestämmelse om möjligheten att övergå till att enbart sköta rättskipningsmål och rättskipningsärenden för chefsdomare som fyllt 63 år. En ytterligare förutsättning är att personen arbetat som chefsdomare i sju år utan avbrott och att det finns en vakant domartjänst av det slaget vid domstolen. Förflyttningen ska genomföras på chefsdomarens ansökan och följa förfarandet för utnämning av domare, dock utan att tjänsten ledigförklaras.

I övergångsbestämmelserna föreskrivs också om förfarandet då den som innehar en ordinarie chefsdomartjänst utnämns till en uppgift som chefsdomare på viss tid enligt lagförslaget. Också för dem tryggas oberoendet via tjänstegarantisystemet.

3.3.3 Utveckling av utbildningen för domare

Utbildningsprogrammet för domare och domarutbildningsnämnden

I propositionen föreslås att utbildningen för domare ska utvecklas mer systematiskt och målmedvetet än hittills. Det förverkligas genom ett enhetligt utbildningsprogram, som omfattar alla skeden av domarkarriären, från domstolspraktiken ända till fortbildning och ledarskapsutbildning. I domstolslagen ska ingå bestämmelser om domarnas rätt och skyldighet att delta i utbildning. För staten och domstolarna föreslås en skyldighet att se till att domarna och övrig rättskipningspersonal har faktisk möjlighet att delta i utbildning.

För att svara för utbildningen inrättas en domarutbildningsnämnd, som samarbetar med den enhet inom justitieministeriet som ansvarar för utbildningsverksamheten. Nämnden ska planera och koordinera utbildningen under hela domarkarriären. Nämnden ska också sköta uppgifter i anslutning till domstolspraktiken och de utbildningstjänster för domare som föreslås inrättas. På nämnden ankommer också de uppgifter som hittills sköts av styrgrupperna för fortbildningen för domare vid de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna. Utbildningsnämnden kan på begäran ge utlåtanden till justitieministeriet om de personer som väljs till domstolsväsendets ledarutbildning.

Avsikten är också att göra introduktionen och fortbildningen för domare mer systematisk och långsiktig (se Betänkanden och utlåtanden 38/2015). För det krävs dock inga ändringar i lagstiftningen, utan utbildningsnämnden ska planera utbildningen närmare. Avsikten är att utbildningsnämnden mer systematiskt och kvalitativt än hittills ska kunna stödja utvecklingen av domstolsjuristernas kunskande med beaktande av deras utbildningsbehov och kunskapsnivå vid olika tidpunkter. Justitieministeriet ska genomföra utbildningen enligt utbildningsnämndens plan, eller beställer den vid behov av utomstående genomförare. Domstolarna ska också genomföra utbildning själva, liksom hittills.

Bestämmelser om domarutbildningsnämnden föreslås ingå i domstolslagen. I 21 kap. föreslås ingå bestämmelser om nämndens uppgifter, om tillsättning av den och dess sammansättning, om utnämning av dess ledamöter, om dess personal samt andra bestämmelser av betydelse för organiseringen av nämndens verksamhet. Närmare bestämmelser ska finnas i den arbetsordning som nämnden fastställer.

Domstolspraktik

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om domstolspraktik, i vilken alla viktigare bestämmelser om domstolspraktiken tas in. Lagens innehåll motsvarar i huvudsak bestämmelserna i gällande tingsrättslag, hovrättslag, lag om förvaltningsdomstolarna samt statsrådets förordning om domstolspraktik.

I domstolspraktikens innehåll föreslås inga betydande förändringar. Utbildningen av tingsnotarier ska dock göras mer systematisk. Vidare ska styrningen av domstolspraktiken utvecklas och praktikplanerna för tingsnotarierna göras enhetliga, så att de stöder domstolspraktiken så bra som möjligt. Om tingsnotariernas skyldighet att delta i utbildning ska föreskrivas i lag. Eftersom tingsnotariernas arbetsinsats i synnerhet vid tingsrätterna är betydande, har ett enhetligt utbildningsprogram av hög kvalitet stor betydelse också med tanke på medborgarnas rättskydd.

I propositionen föreslås det att förfarandet för ansökan och urval till domstolspraktik ska utvecklas. En förändring i förhållande till nuläget är att praktikplatserna ska ledigförklaras endast en gång om året. Det är motiverat för att spara in på det arbete rekryteringsprocessen medför. Vidare föreslås ansöknings- och urvalsförfarandet bli en uppgift för domarutbildningsnämnden. Nämnden ska alltså välja och utnämna tingsnotarierna till en tingsrätt, hovrätt eller förvaltningsdomstol för den tid praktikperioden varar. För närvarande finns det ca 130 praktikplatser i hela landet. Ett centraliserat urval innebär mindre dubbelarbete och ökar transparen- sen och öppenheten i urvalsprocessen. Nämnden har en färdig expertorganisation som kan välja domstolspraktikanterna på ett enhetligt sätt.

Nämnden ska fastställa de nationella urvalskriterier som specificerar utnämnings- och urvalskriterierna enligt lagen. Sökandenas rättsskydd förutsätter att urvalskriterierna är enhetliga, tydliga och transparenta och att utnämningförfarandet som helhet är så öppet som möjligt. Centraliseringen bidrar till att den målsättningen uppnås och kan också antas minska försöken att osakligt påverka urvalet. Dessutom gör den urvalsförfarandet tydligare i situationer där en praktikant utför de sex första månaderna av sin praktik vid en tingsrätt och de senare sex månaderna vid en hovrätt eller förvaltningsdomstol.

Domstolarna ska alltså ha rätt att besluta när praktikperioderna börjar inom ramen för den interna organiseringen av sin verksamhet. Då man beslutar när perioden ska börja ska man dock i mån av möjlighet beakta tidtabellen för den utbildning som ska ordnas.

Föredragande och beredare

Om ett mål eller ärende i kollegial sammansättning avgörs ska avgöras på föredragning eller utan föredragning avgörs enligt bestämmelserna om rättegångsförfarande. I kollegiala domstolar har man under de senaste tio åren allt mer övergått till ett domarbetonat arbetssätt. Antalet föredragande tjänstemän har minskat och i allt fler ärenden fattas beslut på föredragning av domare. Den ökade domarbetningen har konstaterats bidra till en bättre effektivitet och kortare behandlingstider vid domstolarna (se beträffande förvaltningsdomstolarna Statens revisionsverks berättelse om sin verksamhet 169/2008, s. 144). Behovet av föredragande vid hovrätterna minskar, då användningsområdet för systemet med tillstånd till fortsatt handläggning utvidgas. Inrättandet av assessorstjänster bidrar till att öka domarbetningen.

Det finns alltså behov av föredragning vid rättskipningen i kollegiala domstolar. Föredragandenas ansvar för de beslut som fattas kvarstår oförändrat. Med tanke på en ändamålsenlig organisering av domstolarnas verksamhet, resursanvändningen och föredragandenas lärande i arbetet är det viktigt att föredragandenas arbetsinsats kan utnyttjas flexibelt. Det innebär i praktiken att man också bör kunna utnyttja de föredragande tjänstemännen som hjälp för domarna vid beredningen av ärenden som domarna föredrar. Dock ska det alltså höra till föredragandenas arbete att föredra ärenden under föredragandeansvar, för att arbetet ska kunna anses ge tillräcklig kompetens för utbildningstjänster och domartjänster. Att kontinuerligt utveckla kunnandet och utbilda sig ska vara en rättighet och skyldighet för hela rättskipningspersonalen. De viktigaste förändringarna som förslaget medför för en enskild föredragande är att tjänstekarriären delas upp i olika steg, att arbetsprestationen och kunnandet bedöms mer noggrant än tidigare och därmed att det därmed blir möjligt att gå avancera till domaruppgifter i ett tidigare skede, samt att utbildningen betonas redan i början av domstolskarriären. Varje domstol ska se till att rättskipningspersonalen har faktisk möjlighet att årligen delta i utbildning i en omfattning som kan anses tillräcklig. Utbildningsprogrammet ska göras upp med beaktande av vars och ens kunnande och behov. Av den fortbildning som erbjuds är det möjligt att konstruera utbildningsenheter som mer systematiskt än hittills betjänar de enskilda föredragandenas eller beredarnas individuella behov.

Utbildningstjänster för domare

I propositionen föreslås att man vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen för utbildningsändamål ska kunna inrätta assessorstjänster som tillsätts för viss tid. Det är fråga om domartjänster som besätts för viss tid, och till vilka man i regel utnämns för högst tre år i sänder. Vid tingsrätterna ska inga assessorstjänster inrättas. Den som utnämns till assessor ska dock under högst ett år av sin utbildningstid också kunna sköta någon annan domaruppgift eller en uppgift som föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen som till svårighetsgraden kan jämföras med en uppgift som domare.

Alla jurister som har tillräcklig behörighet och erfarenhet kan söka en utbildningstjänst. Systemet är alltså öppet. Man kan anta att framför allt föredragande kommer att söka till de nya utbildningstjänsterna. Utbildningen kan göra domstolsväsendet mer attraktivt bland dem som arbetar i andra juristuppgifter. Domarutnämningarna 2007—2014 visar att domarkarriären fortfarande är mycket sluten. Av utnämningarna har 90—95 procent gällt personer som redan arbetar inom domstolsväsendet.

	Domarutnämningar (st.)	Andelen utnämnda som arbetat inom domstolsväsendet (% , ca)
2007	128	90
2008	118	91
2009	74*	92
2010	142	94
2011	115	95
2012	103	93
2013	128	91
2014	164	93

* Utnämningsframställningarna omfattar inte förflyttning av tjänster till följd av tingsrättsreformen.

När förfarandet för utnämning av domare ändrades 2000 (*lagen om utnämning av domare*, 205/2000) var ett av målen med reformen att öka öppenheten inom domarkarriären. Inom utbildningstjänsterna är det meningen att stödja sökande från den öppna karriären genom att ordna introduktionsutbildningen utifrån vars och ens behov.

Systemet ersätter användningen av föredragande i beslutssammansättningar enligt 9 § i gällande hovrättslag. Förslaget överensstämmer bättre än systemet enligt hovrättslagen med kravet på oberoende domare, eftersom assessorer utnämns till sina tjänster för tre år (se redogörelsen ovan i avsnitt 2.2.2 för människorättsdomstolens avgörandepraxis vid bedömningen av hur mandattidens längd påverkar oavhängigheten). Detsamma gäller också i jämförelse med det nuvarande systemet med föredragande vid försäkringsdomstolen, där föredragande börjar utöva dömande makt då tjänsteförhållandet inleds. Å andra sidan möjliggör förslaget att utbildningstjänster placeras också vid andra kollegiala domstolar, där föredragandena inte tidigare haft samma möjlighet att få domarerfarenhet. Förändringen inverkar positivt på domstolsarbetets kvalitet och effektivitet som helhet.

Assessorernas lönesättning ska enligt förslaget ligga mellan lönen för föredragande och domare, nära den lägsta löneklassen för domare (T11). Det är fråga om utbildningstjänster, och de som utnämns till dem får liksom domstolspraktikanterna förutom lönen också ett avsevärt utbildningskapital. För föredragande som utnämns till assessorstjänster innebär den nya uppgiften alltså en löneförhöjning och ett steg framåt i karriären, och dessutom får föredragandena

i och med den systematiska fortbildningen och lärandet i arbetet bättre förutsättningar än nuvarande föredragande att sköta domaruppgifter.

Dessutom borde antalet personer som inleder domarutbildningen årligen avgöras utifrån behovet av assessorer och enligt hur sannolikt det är att de utnämns till domartjänster efter genomförd utbildning.

Assessorstjänsterna är utbildningstjänster och förutsätter en ansöknings- och urvalsprocess som avviker från ett normalt ansökningsförfarande. För utnämning till assessorstjänst krävs minst tre års erfarenhet som domare, föredragande eller beredare vid en domstol, åklagare, advokat eller rättsbiträde eller av någon annan sådan juridisk uppgift som kan anses ge färdigheter för domaruppgiften. Genom det kravet vill man försäkra sig om att de som utnämns till tjänsterna har tillräcklig förtrogenhet, förmåga och skicklighet för att sköta domaruppgifter. Den som utnämns ska också med godkänt resultat ha avlagt ett prov för påvisande av kunskaper om centrala bestämmelser och allmänna principer för utövning av uppdraget som domare. Förberedelserna för det inledande provet utgör nyttig utbildning oavsett om den som avlägger provet senare utnämns till assessor eller inte. Sökandenas lämplighet kan ytterligare bedömas utifrån utlåtanden eller genom intervjuer.

Ansöknings- och urvalsförfarandet för assessorstjänster grundar sig på ett godkänt inledande prov, urval baserat på ansökningshandlingar samt eventuella intervjuer. Den domarutbildningsnämnd som föreslås inrättas ska ordna det inledande provet, ledigförklara utbildningstjänsterna och utföra ett preliminärt urval bland sökandena. På motsvarande sätt som vid domstolspraktik ska nämnden definiera de rikstäckande urvalskriterier som specificerar urvals- och utnämningsskriterierna enligt lagen. Vid utnämningen av assessorer iaktas vad som bestäms om utnämning av domare. Eftersom mandattiden för assessorer är längre än ett år, beslutar högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen om utnämningen.

Assessorernas behörighet är inte begränsad vad gäller ärendenas omfattning eller art så som för sammansättningar med föredragande enligt 9 § i hovrättslagen eller för tingsnotarier enligt bestämmelserna om domstolspraktik i tingsrätterna. Det är fråga om domartjänster, vilkas innehavare dessutom redan har åtminstone några års relevant arbetserfarenhet. Assessorer kan, liksom andra domare, avgöra mål och ärenden självständigt i sammansättning med en domare, samt vara ordförande för beslutssammansättningar. I arbetsordningen kan dock föreskrivas närmare om assessorernas deltagande i beslutsfattandet. I en beslutssammansättning kan dock högst ingå en assessor i sänder. Assessorer får inte heller delta i behandlingen av mål eller ärenden som gäller tjänstebrott som begåtts av domare. Med hänsyn till domarnas ställning är det motiverat att sådana mål och ärenden avgörs av ordinarie domare.

Assessorerna ska under sin tre års mandattid delta i utbildning som stärker det individuella kunskapsnivåerna. Deltagandet i utbildning grundar sig på de individuella utbildningsplaner som fastställs för assessorerna och utbildningen kan bestå av olika utbildningsmoduler, som tillsammans bildar ett tre års utbildningsprogram. Utbildningen utmynnar i ett slutprov som ordnas av utbildningsnämnden eller någon annan prestation där den kompetens och det kunnande som krävs i domaruppdraget bedöms. Provet ger grund för att bedöma hur deltagarnas kunnande utvecklats och samtidigt också att bedöma innehållet och kvaliteten på den utbildning som getts.

Den som avlagt domarprovet och slutbedömningen med godkänt resultat kan beviljas rätt att använda titeln domarutbildad. Ett godkänt slutprov eller slutarbete är inte en förutsättning för utnämning till domartjänst. Det är alltså inte fråga om en egentlig domarexamen. Behörighet för domartjänst kan därmed alltså skaffas i någon annan sådan juridisk uppgift som kan anses ge färdigheter för domaruppgiften. Avlagt utbildningsprogram som assessor garanterar

inte heller att man får en domartjänst, utan vakanta tjänster ska sökas separat. Av särskilda skäl, främst i anslutning till domstolsväsendets resursbehov, kan utnämningar till utbildnings-tjänster dock förlängas på viss tid.

Sannolikt kommer en mycket stor del av de domarutbildade assessorerna att utnämnas till domartjänster för viss tid eller tills vidare efter genomgången utbildning. Det kommer dock inte att gälla alla. I synnerhet vid försäkringsdomstolen, där antalet personer som genomgår utbildning i förhållande till den sammanlagda rättskipningspersonalen kommer att vara stort, kommer det antagligen inte att finnas tillräckligt många lediga domartjänster för dem som genomgått utbildningen. Eftersom domarutbildningen kan antas förbättra de utbildades förutsättningar till framgång på arbetsmarknaden också utanför domstolsväsendet, kan systemet som helhet anses välgrundat trots att det inte garanterar domartjänster för alla som genomgått utbildningsprogrammet.

3.3.4 Granskning av bestämmelserna om utnämning av domare

I propositionen föreslås att bestämmelserna i utnämningsslagen och den förordning statsrådet utfärdat med stöd av den tas in i domstolslagen. I sak motsvarar bestämmelserna i huvudsak gällande bestämmelser. Det föreslås också att bestämmelserna i vissa speciallagar om särskilda behörighetsvillkor för vissa domare ska tas in i domstolslagen.

Det föreslås att indelningen i ansökningstjänster och anmälningstjänster slopas. Indelningen saknar självständig betydelse, eftersom också anmälningstjänsterna vid de högsta domstolarna ledigförklaras enligt samma förfarande som andra ordinarie domartjänster. Enligt propositionen ska alla domartjänster ledigförklaras enligt det förfarande som föreskrivs i domstolslagen. Till övriga delar görs inga förändringar i utnämningsslagets förfarande för domare vid de högsta domstolarna. Framställningar i fråga om domartjänsterna vid de högsta domstolarna görs alltså, liksom enligt gällande lag, alltså av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen själv.

Domare utnämns för närvarande väldigt ofta till tjänsteförhållanden för viss tid. Tidsbestämningen kan ha många orsaker, t.ex. den tid utnämningsslagets förfarande för ordinarie domare kräver eller att en ordinarie domare beviljats tjänstledighet. I resultatförhandlingarna kan man dessutom komma överens om att domstolarna under en bestämd tid utöver de ordinarie domarna får tillgång till tidsbestämda domartjänster, vilket vanligen motiveras med den ökande arbetsbördan.

Sådana tidsbestämda tjänsteförhållanden för domare kan vara förknippade med grundlagsproblemen i fråga om domarnas ställning, i synnerhet om de är kortvariga. Det förslag i propositionen som gäller assessorstjänster som besätts för lång tid kommer antagligen att märkbart minska behovet att utse andra domare för viss tid vid kollegiala domstolar. Ätminstone på kort sikt kan man inte helt komma ifrån behovet av domare som utses för viss tid. Därför föreslås inga ändringar i bestämmelserna om domare som utses för viss tid. Avsikten med lagen är dock att förhindra att domare utses för viss tid för att avgöra ett mål eller ärende som är känt på förhand. Det är inte i överensstämmelse med kravet att ett mål eller ärende i regel inte får fördelas till en bestämd domare. Av tvingande praktiska skäl måste man ibland kunna göra undantag också från den principen, t.ex. om man annars blir tvungen att i sista stund inhibera en omfattande rättegång på grund av att en domare plötsligt insjuknat.

3.3.5 Granskning av de bestämmelser som gäller domarnas tjänstemannarättsliga ställning

Allmänt

I propositionen föreslås att de specialbestämmelser om entledigande av domare, avstängning av domare från tjänsteutövning, skriftlig varning och förflyttning av domare som finns i 12 kap. i statstjänstemannalagen flyttas till domstolslagen. Statstjänstemannalagen är en allmän lag som också i fortsättningen gäller domare med de undantag som bestäms i den. Begränsningarna i tjänstemannalagens tillämpningsområde motsvarar i huvudsak gällande lag. Ett undantag är 20 §, som gör det möjligt att förflytta domare också till andra statliga ämbetsverk än domstolar. Det ska inte lägre gälla domare. Om förutsättningarna för att förflytta domare till en annan domstol föreskrivs i domstolslagen.

Tjänster som ska specificeras i budgeten

Så som närmare beskrivs under bedömning av nuläget ovan, föreslås det att domartjänsterna inte längre ska höra till de tjänster som enligt 4 § i statstjänstemannalagen ska specificeras i budgeten. Ett undantag är dock tjänsterna som ledamot av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Med beaktande av de högsta domstolarnas särskilda ställning är det befoget att domartjänsterna vid dem också i fortsättningen specificeras i budgeten.

Det att man avstår från specificeringsskyldigheten kan anses inverka positivt på domstolarnas resursfördelning, utvecklandet av tjänstestrukturen och också på effektiveringen av domstolarnas verksamhet. Därför är förslaget motiverat fastän det kan anses ha negativa effekter å ena sidan för riksdagens beslutanderätt, å andra sidan för styrningsförhållandet mellan ett oberoende domstolsväsende och justitieministeriet.

Domarnas ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet

För att förtydliga gällande bestämmelser föreslås, att i domstolslagen tas in mer exakta bestämmelser än de gällande om domarnas ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet. I domstolslagen ska uttryckligen föreskrivas om hur 5 a—5 d § i tjänstemannalagen, som gäller omstruktureringar av statsförvaltningens funktioner, ska tillämpas på domare.

Utgångspunkten är att domare liksom andra tjänstemän vid omstruktureringar ska vara skyldiga att övergå till andra tjänster inom sin pendlingsregion om tjänsten flyttas eller en annan domartjänst erbjuds inom regionen. Däremot föreslås det att rätten att i första hand få en tjänst på samma ort ska slopas, eftersom den inte längre motsvarar de verkliga behoven. Kravet i specialbestämmelsen i 47 § i gällande tjänstemannalag, enligt vilket en domare endast kan förflyttas till en tjänst vars behörighetsvillkor han eller hon uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne, föreslås förbli i kraft.

I propositionen föreslås, att bestämmelserna i domstolslagen om placeringsalternativ för domare och förfarandet vid förflyttningar i huvudsak ska motsvara gällande bestämmelser och nuvarande praxis. Enligt huvudregeln ska domare ha rätt till en domartjänst. Rätten att kvarstå i tjänsten föreslås alltså vara starkare än enligt grundlagen. Justitieministeriet ska sköta om placeringen av domare och annan personal vid domstolsväsendet vid omstruktureringar.

Som ovan konstaterats, kan domare enligt 103 § i grundlagen utan eget samtycke vid omstruktureringar också förflyttas till en tjänst som inte är förknippad med den rätt att kvarstå i tjänsten som gäller domartjänster. En sådan situation kan i allmänhet bli aktuell endast i de mycket ovanliga situationer då uppgifter överförs från domstolsväsendet på aktörer som helt står utan-

för det. Det föreslås en uttrycklig bestämmelse i domstolslagen, enligt vilken domare som så önskar ska ha rätt att i första hand bli utnämnd till en domartjänst också i en situation då en domartjänst vid en omstrukturering ändras till en annan tjänst än en domartjänst. Så vill man undvika att rätten att kvarstå i tjänsten för domare försvagas till följd av omstruktureringar av domstolsväsendet. Bestämmelsen förpliktar justitieministeriet att utreda möjligheterna att placera de domare som berörs av en omstrukturering i domstolsväsendets tjänst, för att deras oavsätlighet ska kunna garanteras. Endast om det inte är möjligt att erbjuda en domartjänst ska en domare kunna förflyttas till någon annan tjänst. Rätten är beroende av vilka placeringsmöjligheter som står till bud vid den aktuella tidpunkten. Bestämmelsen innebär dock en förstärkning av rätten att kvarstå i tjänsten jämfört med den nivå som garanteras i grundlagen, eftersom den förpliktar till att utreda placeringsmöjligheterna i större omfattning än hittills. Det föreslås att i domstolslagen tas in motsvarande bestämmelse som i 47 § i gällande tjänstemannalag om entledigande av domare vid omstruktureringar. En sådan domare ska entledigas, som utan giltig orsak både vägrar att bli förflyttad till den ort där hans eller hennes tjänst finns efter omstruktureringen och att ta emot en annan tjänst som domaren erbjuds i enlighet med placeringsalternativen enligt det som sägs ovan. I enlighet kraven i 103 § 1 mom. i grundlagen ska det ärende som gäller entledigandet behandlas som rättskipningsärende i högsta förvaltningsdomstolen, i stället för som hittills av den utnämmande myndigheten. Också i ett sådant fall kan en domare alltså förlora sin tjänst endast genom dom av domstol.

3.3.6 Förenhetligande av de bestämmelser som gäller domstolarnas sakkunnigledamöter

För att förtydliga bestämmelserna om domstolarnas sakkunnigledamöter och andra ledamöter som ingår i beslutssammansättningen föreslås att bestämmelserna om förordnande och behörighetsvillkor för dem tas in i domstolslagen. Enligt förslaget ska sakkunnigledamöternas ställning mer än tidigare motsvara domarnas. I domstolslagen föreslås motsvarande bestämmelser som i gällande lag om rätten för sakkunnigledamöter att kvarstå i tjänsten under den tid för vilken de utnämnts till uppgiften. Också sakkunnigledamöter ska kunna få skriftliga varningar, avhållas från sina uppgifter och entledigas på grund av förlorad arbetsförmåga. Också vid omstruktureringar inom domstolsväsendet ska för dem i tillämpliga delar gälla samma principer som för domare. Domstolslagen ska gälla alla sådana sakkunnigledamöter och andra motsvarande ledamöter i bisyssla, som hör till domstolens beslutssammansättning.

Om dem som deltar i domstolens beslutsfattande som experter eller som representanter för vissa intressen används benämningen sakkunnigledamot. Därmed avses förvaltningsdomstolarnas, marknadsdomstolens, arbetsdomstolens och försäkringsdomstolens nuvarande sakkunnigledamöter och andra motsvarande ledamöter i bisyssla. Sakkunnigledamöter vid de allmänna domstolarna är de militära ledamöterna och vid tingsrätterna nämndemännen, som är lekmanaledamöter.

För det första föreslås att bestämmelserna om förordnande av sakkunnigledamöter, behörighetsvillkor för dem, deras redogörelser för bindningar samt andra närmare bestämmelser om dem ska finnas i 17 kap. i domstolslagen. Bestämmelser om sakkunnigledamöternas deltagande i beslutssammansättningar och om domstolarnas beslutförhet föreslås ingå i respektive lagar om rättegångsförfarande. Om nämndemän föreskrivs i en separat lag, och bestämmelserna om militära ledamöter kvarstår i den militära rättegångslagen. I de lagarna tas in behövliga hänvisningar till domstolslagen.

För det andra föreslås att bestämmelserna om sakkunnigledamöterna förenhetligas så, att deras mandattid är lika lång vid alla domstolar. En fem års mandattid bör anses lämplig med tanke på domarnas oberoende. En lång mandattid minskar också det administrativa arbetet till följd av utnämningar. Behörigheten att förordna sakkunnigledamöter till uppgiften förblir oföränd-

rad så att förvaltningsdomstolarnas, marknadsdomstolens och försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter utnämns av statsrådet och arbetsdomstolens och högsta förvaltningsdomstolens av republikens president. För sakkunnigledamöterna kan dessutom vid behov förordnas ersättare. Mandattiderna för militära ledamöter och nämndemän och behörigheten att utnämna dem förblir oförändrade.

För det tredje föreslås att förfarandet för utnämning av sakkunnigledamöter förenhetligas så, att respektive domstol ska ledigförklara uppgifterna innan mandattiden löper ut och ge en motiverad framställning om vem som ska förordnas till sakkunnigledamöter. Framställningen ska lämnas till justitieministeriet för föredragning för statsrådet eller republikens president. Med beaktande av domstolarnas oberoende är det motiverat att ärenden som gäller förordnande av sakkunnigledamöter enligt lag ska beredas av domstolarna. Att betona domstolarnas ansvar är också i överensstämmelse med förfarandet för utnämning av ordinarie domare. Inte heller den ändringen ska gälla militära ledamöter eller nämndemän.

Inte heller uppgifterna för de ledamöter vid arbetsdomstolen som är förtrogna med arbets- eller tjänsteförhållanden och representerar arbetstagar- eller arbetsgivarparterna ska ledigförklaras. De förordnas alltså utifrån förslag av företrädarna för arbetsgivar- och arbetstagarintressen. Detsamma gäller de sakkunnigledamöter vid försäkringsdomstolen som är förtrogna med arbetslivet eller företagsverksamhet eller med militärskadeärenden. Arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen ska begära förslag på de sakkunnigledamöter som ska utses av de mest representativa centralorganisationerna och de andra aktörer som nämns i lagen, på motsvarande sätt som justitieministeriet gjort hittills.

I sitt ställningstagande till utnämningen av intresseledamöterna vid försäkringsdomstolen har grundlagsutskottet inte förutsatt några betydande ändringar i det systemet. Därmed föreslås inga betydande ändringar i utnämningsförfarandet för intresseledamöterna vid försäkringsdomstolen. Detsamma förordnandet av arbetsgivar- och arbetstagarparternas representanter vid arbetsdomstolen. De ändringar grundlagsutskottet förutsatt enligt 124 och 125 § i grundlagen har dock beaktats.

Enligt den ändring av lagstiftningen om domarnas redogörelser för bindningar som trädde i kraft den 1 oktober 2015 förutsätts av sakkunnigledamöterna motsvarande redogörelse för bindningar som av dem som utnämns till domartjänster. Den skyldigheten utsträcks till att också omfatta nämndemän, så som lagutskottet förutsatt i sitt betänkande (28/2014 rd). På motsvarande sätt som för domare och sakkunnigledamöter ska uppgifterna registreras i det register över domares bindningar och bisysslor som upprätthålls av Rättsregistercentralen. Uppgifterna ska finnas tillgängliga i det allmänna datanätet till den del de är offentliga. Uppgifter om nämndemäns finansiella ställning är sekretessbelagda och ska inte kunna överlåtas till andra än tingsrättens lagman.

Sakkunnigledamöter, militära ledamöter och nämndemän ska alltså avge domarförsäkringen innan de inleder sin uppgift.

3.3.7 Fördelning av mål och ärenden

Det föreslås att en bestämmelse om fördelning av mål och ärenden tas in i domstolslagen. Bestämmelsens tillämpningsområde är allmänt, och den gäller alla domstolar. Enligt bestämmelsen ska varje domstol fastställa principerna för fördelningen av mål och ärenden i sin arbetsordning. Fördelningen av mål och ärenden är därmed också ett ärende som domstolen ensam beslutar om.

Enligt internationella rekommendationer ska principerna för fördelning av mål och ärenden vara objektivt godtagbara. Det är viktigt att ingen part eller annan utomstående kan påverka vilken domare ett mål eller ärende tilldelas. Allmänt taget rekommenderas att inte heller domstolens chefsdomare ska kunna påverka fördelningen av mål och ärenden, utom i godtagbara undantagsfall. Genom fördelningen av mål och ärenden får man inte heller försöka påverka besluten i ärendena. Var och en har alltså rätt att få sitt mål eller ärende behandlat av en oberoende domare som utsetts enligt på förhand bestämda grunder. En allmän målsättning vid fördelningen av mål och ärenden är också att säkerställa en rättvis arbetsfördelning domarna emellan. Man kan också beakta vilken specialexpertis målet eller ärendet kräver samt en effektiv organisering av rättskipningen.

Ibland kan det finnas behov av att frånta en domare ett ärende, omfördela det eller överföra det på en annan domare, t.ex. om en domares ärenden anhopas och fördröjs. Ett fråntagande innebär ett undantag från domarens rätt att avgöra de ärenden som tilldelats honom eller henne. Det föreslås uttryckliga bestämmelser i lagen om att ta ett ärende från en domare som motsätter sig det. Förfarandet föreslås vara möjligt om det finns ett vägande och godtagbart skäl för detta på grund av domarens sjukdom, arbetsmängd eller någon annan motsvarande orsak.

3.3.8 Förslag som gäller effektivisering av domstolarnas resursanvändning

Man strävar efter att öka domarresursernas effektivitet genom att domarna mer flexibelt än hittills ska kunna arbeta i andra domstolar om enligt vad resursbehovet för tillfället kräver. Enligt förslaget ska en domare tillfälligt kunna tjänstgöra vid en annan domstol om det är motiverat på grund av målens och ärendenas art, omfattning eller antal. Förordnande får ges för högst ett år i sänder. Det förutsätter domarens samtycke.

En domare vid en annan domstol kan alltså utnyttjas som resurshjälp t.ex. om en domstol överraskande får exceptionellt omfattande eller många mål och ärenden. Systemet möjliggör alltså att man utnyttjar domare vid mindre belastade domstolar för att hantera rusningar vid andra domstolar utan särskilda utnämningar för viss tid. Systemet kan också utnyttjas om ett visst mål eller ärende eller vissa mål eller ärenden förutsätter sådan specialkunskap som inte finns tillgänglig vid domstolen i fråga. Tjänstgöringen vid en annan domstol ska grunda sig på frivillighet för domarna. Enligt förslaget ska ett förordnande att tillfälligt tjänstgöra vid en annan domstol ges av en högre domstol, alltså till att tjänstgöra som tingsdomare av den hovrätt inom vars domkrets den mottagande tingsrätten finns. Då ska tingsrätten begära att hovrätten förordnar en domare. Hovrätten ska höra sig för hos domstolarna om lämpliga domare som är villiga att åta sig uppgiften. Förfarandet innebär att den mottagande domstolen inte kan välja en domare till en viss uppgift. Eftersom bytet av domstol ska ske i samarbete med den överlättande domstolen, bör också dess resursbehov beaktas.

Under tjänstgöringen i den andra domstolen står domaren i tjänsteförhållande till den överlättande domstolen. Domaren beviljas alltså inte tjänstledighet, utan den högre domstolens förordnande att tjänstgöra i en annan domstol är tillräckligt. I den uppgiften använder domaren en tjänstebeteckning vid den mottagande domstolen.

3.3.9 Granskning av bestämmelserna om sammansättningar

För att underlätta domstolarnas verksamhet i praktiken föreslås i propositionen vissa specificeringar i bestämmelserna om domstolarnas domföra sammansättningar.

Allmänna bestämmelser om uppgiften som ordförande för domföra beslutssammansättningar föreslås ingå i domstolslagen. Enligt förslaget ska en av domstolens lagfarna ledamöter vara

ordförande. Hur ordföranden bestäms är en fråga om den interna organiseringen av domstolens arbete, som inte behöver regleras detaljerat i lagen. Samtidigt slopas ordförandeskap baserat på tjänsteålder vid tingsrätterna och hovrätterna. Med tanke på domstolarnas verksamhet i praktiken är det viktigt att vilken ledamot som helst i en sammansättning kan vara ordförande i ett enskilt mål eller ärende. Det kan t.ex. vara ändamålsenligt att den domare som berett ett mål eller ärende eller som har en viss specialkunskap är ordförande. Den föreslagna lösningen gör det möjligt att fördela uppgifterna och erfarenheten som ordförande på flera domare.

Förslaget innebär alltså att vilken ledamot som helst i en sammansättning kan vara ordförande för sammansättningen. Dock får endast en lagfaren ledamot vara ordförande. I sina arbetsordningar kan domstolarna ta in bestämmelser om hur ordförandeskapet bestäms. Vid omröstning i ett mål eller ärende följs liksom hittills tjänsteåldersordning så, att den enligt tjänsteår äldsta ledamoten uttalar sin åsikt sist. Ordförande uttalar dock sin åsikt sist, oberoende av tjänsteåldersordning. Den ledamot som berett ärendet ska alltid uttala sin åsikt först, även om han eller hon är ordförande.

Också annars finns de behov av att göra bestämmelserna om sammansättningar mer flexibla. Domstolarna bör ha möjlighet att på förhand förstärka sina kollegiala sammansättningar med extra ledamöter. Likaså föreslås bestämmelser enligt vilka en domstol behåller sin domföret även om en av ledamöterna i en kollegial sammansättning blir förhindrad under behandlingen av ett mål eller ärende. Det föreslås att bestämmelserna om förstärkning av sammansättningar och bevarad domföret ska utsträckas till att också omfatta jorrdomstolen till den del inga motsvarande bestämmelser ingår i fastighetsbildningslagen. Likaså föreslås att behövliga hänvisningar till rättegångsbalken ska tas in i militära rättegångslagen, så att de aktuella bestämmelserna också gäller militära sammansättningar. Eftersom försäkringsdomstolen och arbetsdomstolen har intresseledamöter är sådana bestämmelser inte som sådana tillämpliga på dem, och föreslås inte heller ingå i lagarna om dem. Inga förändringar föreslås heller i bestämmelserna om högsta domstolens eller högsta förvaltningsdomstolens sammansättningar.

Också en domare vars tjänsteförhållande upphört ska vara behörig att delta i behandlingen av ett mål eller ärende som domaren under sitt tjänsteförhållande behandlat eller avgjort. Det innebär att allt arbete som krävs för att ärendet ska kunna avgöras kan slutföras fastän domarens tjänsteförhållande upphör utan att ärendet behöver behandlas på nytt i en annan sammansättning. Med beaktande av domarnas oberoende ställning ska domarnas fortsatta behörighet endast gälla s.k. efterarbete, dvs. det krävs att domaren har beslutat i ärendet innan tjänsteförhållandet upphört. Vid olika domstolar tar domare ställning till ärenden i olika skeden. Avgörande för den fortsatta behörigheten är när domaren har formulerat sin åsikt om innehållet i beslutet. Det ska enligt samma grunder gälla både ordinarie domare och domare som förordnats för viss tid.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

4.1.1 Revidering av ledningssystemet

Genom att revidera domstolarnas ledningssystem strävar man efter att göra deras verksamhet effektivare och mer resultatinriktad. Det att uppgifterna som chefsdomare blir tidsbundna får inga ekonomiska konsekvenser. Inte heller det att man genomför tjänstegarantin orsakar några kostnader. För de domare som inte har en ordinarie domartjänst att falla tillbaka på kan man anvisa eller inrätta en domartjänst inom ramen för de anslag och årsverken som beviljats domstolsväsendet.

Att man inrättar tjänster som kansli- eller förvaltningschefer vid förvaltningsdomstolarna bedöms inte medföra några betydande kostnader. Redan nu har alla förvaltningsdomstolar en förvaltningschef. Om tjänster som förvaltningschef eller motsvarande inrättas vid fler tingsrätter än hittills, medför det tilläggskostnader i någon mån. De tjänsterna kan dock finansieras genom att man minskar på de övriga tjänsterna. Man kan anta att betydande fördelar kan uppnås i domstolarnas verksamhet och produktivitet då en professionell chef biträder chefsdomaren vid skötseln av förvaltningen. Det är viktigt i synnerhet eftersom domstolsenheterna vuxit i storlek. Inrättandet av tjänsterna som kansli- eller förvaltningschefer måste dock samordnas med målet att lätta upp förvaltningen enligt reformprogrammet för rättsvården och med omstruktureringen av domstolarna.

4.1.2 Utveckling av utbildningssystemet för domare

De assessorstjänster som föreslås inrättas vid hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt vid specialdomstolarna kan i huvudsak genomföras genom anslag och årsverken enligt rambeslut och budgeter, utan tilläggsfinansiering. Däremot medför utvecklingen av utbildningssystemet och inrättandet av en domarutbildningsnämnd tilläggskostnader i någon mån.

Syftet med assessorstjänsterna är att öka betoningen på domarna, vilket konstaterats leda till bättre produktivitet och kortare handläggningstider vid domstolarna. Enligt vad man kommit överens om vid resultatförhandlingarna gör domarna vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna 2015 sammanlagt 426 och föredragandena 266 årsverken. Det antalet fördelar sig på domstolarna enligt följande:

Domstolar	Domare / årsverken	Föredragande / årsverken
Hovrätterna	179	122
Förvaltningsdomstolarna	188	110
Marknadsdomstolen	24	6
Arbetsdomstolen	2	3
Försäkringsdomstolen	33	25
Sammanlagt	426	266

Vid alla domstolar sammanlagt utgör domarna drygt 60 % av hela rättskipningspersonalen. Dock är skillnaderna mellan de olika domstolarna väldigt stora: Som minst utgör domarna endast ca 55 % och som mest mer än 85 %. Med beaktande av skillnaderna i tjänstestruktur mellan domstolarna bör beslut om allokering av tjänster fattas domstolsvis vid resultatförhandlingarna. Antalet tjänster bör också påverkas av hur sannolikt det är att de som genomgår domarutbildning kommer att förordnas till domartjänster.

Lönen för en assessor uppskattas till ca 65 000 euro per år inklusive bikostnader. För att man genom att inrätta tjänsterna i praktiken ska kunna öka domarbetningen som avsett, behövs uppskattningsvis ca 50 tjänster i hela domstolsväsendet. Det motsvarar knappt 20 % av de nuvarande tjänsterna som föredragande. Om man omvandlar tjänster i löneklasserna T 10 och T 9, innebär det en ökning av personalkostnaderna på ca 330 000 euro per år inklusive bikostnader.

Vid försäkringsdomstolen får den föreslagna förändringen en klart större effekt än vid andra domstolar, eftersom föredragandena vid försäkringsdomstolen regelbundet tjänstgör som ledamöter i beslutssammansättningar från och med att de inlett sin karriär som föredragande. Föredragandenas tjänstgöring som ledamöter i försäkringsdomstolens beslutssammansättning-

ar har minskat behovet av domare och därmed försäkringsdomstolens kostnader. Tjänstestrukturen vid försäkringsdomstolen bör utvecklas för att trygga dess funktionsförmåga. Om föredragande inte längre kan ingå som ledamöter i sammansättningar, bör ett större antal assessorer placeras vid försäkringsdomstolen än vid andra domstolar. Det bör dock inte finnas för många tjänster för att de som genomgått domarutbildning ska kunna avancera till domartjänster. Med beaktande av det kan man öka domarbetningen vid försäkringsdomstolen genom att en del av tjänsterna som föredragande ändras till assessorstjänster och en del till tjänster som försäkringsdomstolsdomare. De förenklade sammansättningar som tas i bruk vid försäkringsdomstolen hösten 2015 kommer att bidra till att effektivisera försäkringsdomstolens verksamhet. Trots det ökar personalkostnaderna då man utvecklar tjänstestrukturen vid försäkringsdomstolen. Kostnaderna för förändringar i domstolarnas tjänstestruktur uppskattas till högst ca 400 000 euro per år.

Justitieministeriets nuvarande budget för utbildning vid domstolarna är ca 500 000 euro per år. Med den genomför man fortbildning för domstolarnas personal. Tilläggskostnaden för att utveckla utbildningen vid domstolarna uppskattas totalt till ca 100 000 euro per år. I beloppet ingår kostnaderna för alla de utvecklingsåtgärder som föreslås i denna proposition, dvs. ett nationellt utbildningsprogram för domstolspraktik, ett utbildningssystem för assessorer samt utvecklingen av fortbildningen för domare och annan rättskipningspersonal. Man kan hålla kostnaderna på en moderat nivå eftersom det delvis handlar om att det nuvarande utbildningsutbudet utnyttjas mer systematiskt. Tack vare avancerade studiemetoder såsom nät- eller videostudier ökar inte heller kostnaderna trots att utbildningsutbudet och antalet utbildningsdagar ökar.

Bedömningen är att utbildningsnämnden behöver en sekreterare på heltid och en avdelningssekreterare. Dess utgifter bedöms bli ca 200 000 euro per år. I det beloppet har man beaktat lönekostnaderna för personalen i huvudsyssla, arvoden och resekostnaderna för nämndens ledamöter samt lokalkostnader och andra administrativa kostnader. Vid bedömningen av kostnaderna för domarutbildningsnämnden har man som jämförelsevärde använt domarförslagsnämndens kostnader på ca 240 000 euro per år. Av det beloppet står lönerna för ca 100 000 euro, mötesarvoden och resekostnader för ca 50 000 euro och lokalerna för ca 22 000 euro per år. Dessutom tillkommer kostnader för bl.a. lämplighetsbedömningar.

Den ökning av personalkostnaderna med 400 000 euro som nämns ovan motsvarar i medeltal lönekostnaden inklusive bikostnader för fem personer i rättskipningspersonalen. Vid hovrätterna har behovet av föredragande redan minskat i och med systemet med tillstånd till fortsatt handläggning, och det kommer att minska ytterligare då systemet utvidgas. Också då man inrättar assessorstjänster och ändrar föredragandenas uppgifter minskar behovet av tjänster som föredragande. När assessorstjänster inrättas kommer också behovet av domare som utses för viss tid att minska, och de medel som frigörs kan likaså användas för att täcka kostnaderna för inrättandet av assessorstjänster. Möjligen kan också de långsiktiga besparingar som uppstår då uppgifterna som mellanchefer vid hovrätterna och försäkringsdomstolen blir tidsbestämda, och som uppskattats till minst ca 100 000 euro per år (RP 224/2014 rd), användas för att täcka de kostnaderna.

Också de inbesparade medel som hittills använts till arvoden för föredragande som ingår som ledamöter i beslutssammansättningar ska användas för att täcka systemets kostnader. Arvoden till föredragande har dock minskat under de senaste åren. 2014 utgjorde de totalt drygt 80 000 euro, medan de t.ex. 2011 ännu utgjorde nästan 250 000 euro. De medel som frigörs kan t.ex. användas för utbildningsnämndens årskostnad.

Totalt medför utvecklingen av utbildningen för domare kostnader på ca 700 000 euro per år. Av beloppet kan huvuddelen av de medel som krävs för utvecklingen av tjänstestrukturen

täckas genom att man minskar på de andra tjänsterna vid domstolarna och utnyttjar de besparingar som nämns ovan. Därmed är bedömningen att tilläggsfinansiering främst behövs för att utveckla utbildningen och för en del av utbildningsnämndens verksamhetskostnader. Sammanlagt merkostnaderna till ca 200 000—300 000 euro per år, och dessa utgifter finansieras inom ramen för statsfinanserna ur domstolsmomentet. Det kan konstateras att kostnaderna för reformen som helhet bör anses både nödvändiga och låga i förhållande till den nytta som uppstår. Att utveckla utbildningen är ett kostnadseffektivt sätt att förbättra domstolsarbetets kvalitet och effektivitet. Genom reformerna kan man också minska på det överlappande arbete som hittills förekommit vid domstolarna.

4.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Syftet med att revidera ledningssystemet och ta i bruk assessorstjänster är att utveckla domstolarnas tjänstestruktur så att den bättre än hittills stöder det nuvarande rättegångsförfarande, vilket leder till att domstolarnas verksamhet effektiveras. Syftet är också att genom att öka domarbetningen revidera arbetssätten och arbetsmetoderna vid domstolarna.

Också då man upphör att specificera domartjänster i budgeten blir det lättare att fördela domstolsväsendets resurser och organisera och fördela domartjänsterna ändamålsenligt. Förslaget gör det möjligt att flexibelt utveckla domstolsväsendets tjänstestruktur med större betoning på domarna. Inom ramen för befintliga anslag kan domstolsväsendets resurser också lättare användas där de behövs. Eventuellt kan man också minska antalet korta tidsbestämda tjänsteförhållanden, som upplevts som problematiska inom domstolsväsendet.

Om man upphör att specificera domartjänster i budgeten, kan riksdagen inte längre ta ställning till inrättandet av enskilda tjänster. Konsekvenserna för riksdagens beslutsmakt är dock inte betydande, eftersom riksdagen alltjämt beslutar om domstolsväsendets resurser och helhetsanslaget för lönekostnader. Eftersom organisationsförändringar och andra betydande ändringar som innebär att tjänster inrättas eller ändras numera genomförs genom lag, minskar riksdagens möjligheter att påverka inte betydligt fast kravet att en tjänst ska specificeras i budgeten slopas.

Enligt förslaget ökar justitieministeriets styrningsmakt i förhållande till de oberoende domstolarna i någon mån, eftersom ministeriet ensamt ska besluta om att inrätta, ändra och dra in tjänster. Redan nu beslutar dock justitieministeriet vid vilka domstolar de tjänster som inrättas i budgeten ska placeras. Det är också ministeriet som gör budgetförslaget och fattar det slutliga beslutet om inrättande av tjänster. Det beslutar också om tjänstearrangemang i fråga om domartjänster med samma tjänstebenenämning, dvs. om överföring av dem mellan domstolarna. Även om domartjänster kan dras in endast genom en domstolsbehandling, beslutar justitieministeriet om vakanta domartjänster ska tillsättas eller inte. Skillnaden i ministeriets styrningsmakt i fråga om domartjänster och andra tjänster är alltså mycket liten.

Om uppgifterna som chefsdomare görs tidsbestämda, ökar arbetsbördan för domstolarna och domarförslagsnämnden i någon mån. Också beviljandet av tjänstledigheter och utnämningen av eventuella vikarier medför tilläggsarbete i någon mån. Med beaktande av mandattidens längd och antalet chefsdomare ökar arbetsmängden dock inte avsevärt. Också det att assessorerna utnämns för viss tid innebär att det administrativa arbetet ökar i någon mån. Å andra sidan är omsättningen bland föredragande vid domstolarna redan nu väldigt livlig, och den minskar antagligen åtminstone till den del tjänsterna som föredragande ersätts med assessorstjänster.

Enligt förslaget ska domstolarna själva i högre grad än hittills ansvara för att utnämna sakkunnigledamöter. Också det innebär mer administrativt arbete för domstolarna. För justitiemini-

steriet minskar arbetet i motsvarande grad. Utnämningarna sker mer sällan i och med att mandattiden förlängs. Å andra sidan kan den längre mandattiden innebära att fler utnämningar krävs om en ledamot lämnar sin uppgift under pågående mandattid. Likaså innebär nämndemännens redogörelser för sina bindningar en ökning av tingsrätternas administrativa arbete.

4.3 Konsekvenser för personalen

Genom förslaget om att göra uppgifterna som chefsdomare tidsbundna försvagas inte domarnas oberoende. Som ovan konstaterats, tryggas chefsdomarnas oberoende som domare genom att de garanteras ordinarie domartjänster vid domstolsväsendet. Mandattidens längd är tillräcklig för att garantera chefsdomarnas oberoende trots att uppgiften är tidsbestämd. Den tryggas också genom att en oberoende domarförslagsnämnd sköter utnämningsförfarandet. Uppgiften för de ordinarie chefsdomare som utnämnts innan lagen träder i kraft föreslås inte bli tidsbestämda. Genom förslaget försvagas alltså inte de nuvarande chefsdomarnas ställning. Enligt övergångsbestämmelserna ska de om de vill ha rätt att övergå från ledande uppgifter till rättsskipningsuppgifter, vilket kan främja cirkulationen mellan tjänster.

Om skyldigheten att specificera statliga tjänster i budgeten föreskrivs inte i grundlagen. Sådana tjänster är inte heller mer bestående än andra tjänster. Skillnaden mellan sådana tjänster och andra tjänster gäller i praktiken förfarandet för att inrätta, ändra och dra in dem. För att förverkliga oavsättligheten för domare enligt grundlagen krävs inte att domartjänsterna är särskilt bestående. Rätten att kvarstå i tjänsten tryggas dessutom genom bestämmelserna om tjänstearrangemang i tjänstemannalagen. Det står klart att tjänster som inte är vakanta inte kan dras in. Tjänster får inte heller överföras utan tjänstemannens samtycke, utom vid omstruktureringar. Tjänstebenämningar får inte ändras om inte tjänsteinnehavaren uppfyller de nya behörighetskraven. Dessa bestämmelser om tjänstearrangemang gäller både tjänster som ska specificeras i budgeten och andra tjänster på samma villkor. Redan nu beslutar justitieministeriet både om arrangemang som gäller domartjänster och andra tjänster vid domstolsväsendet. Skyldigheten att specificera en tjänst i budgeten hänger inte heller samman med tjänstens samhälleliga betydelse. För flera av de högsta tjänsterna inom statsförvaltningen har specificationsplikten strukits utan att det påverkat tjänsternas status. Rätten att kvarstå i tjänsten påverkas alltså inte av huruvida tjänsten ska specificeras i budgeten. Genom att man upphör att specificera domartjänster i budgeten försvagas alltså inte domarnas rätt att kvarstå i tjänsten eller deras tjänstemannarättsliga ställning.

Propositionen får inga betydande konsekvenser för systemet med föredragande, deras uppgifter eller ställning. Dock föreslås det att föredragandenas tjänstebenämning ska ändras. Föredragandenas löneklasser förblir oförändrade trots att tjänstebenämningarna ändras. De största förändringarna ur föredragandenas perspektiv är att karriärutvecklingen försnabbas och får fler steg och att utbildningen ökar, vilket innebär att kunskaps- och yrkeskompetensen utvecklas snabbare. Utöver utbildningsprogrammet, som stöder utbildningstjänsterna som assessor, utvecklas utbildningen för föredragande och görs mer systematisk. En utveckling av utbildningssystemet medför också ökad uppföljning och utvärdering av föredragandenas kompetens och yrkesmässiga utveckling och därmed enhetligare grunder för dem. På så sätt förbättras rättssäkerheten och kvaliteten på rättsskipningen.

I propositionen föreslås också att tingsfiskalstjänsterna avskaffas, och deras antal har redan minskat så att endast sex tjänster återstår 2015. De som utnämnts till tingsfiskalstjänster ska ha

rätt att kvarstå i tjänsten också sedan lagen trätt i kraft. Enligt övergångsbestämmelserna ska gällande tingsrättslag gälla för dem.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Genom att revidera lagstiftningen om domare och domstolar vill man bl.a. stärka domstolarnas och domarnas oberoende. Det är i sin tur i en viktig ställning med tanke på medborgarnas rättsskydd. Då domstolsväsendet leds professionellt och effektivt, har en fungerande personal- och organisationsstruktur samt är oberoende och objektivt, kan det prestera beslut av hög kvalitet inom rimlig tid. De förslag som handlar om att utveckla domstolarnas verksamhet har därför betydelse för genomförandet av rättvisa rättegångar.

Avsaknaden av ett system med obligatorisk domarutbildning inverkar negativt på rättskipningens kvalitet och därmed också på medborgarnas rättsskydd. I en bransch som rättskipningen hänger kvalitet och effektivitet nära samman, eftersom de handläggningskedjor och processer ärendena kräver förlängs och belastas om kvaliteten är bristfällig. Satsningar på kvalitet innebär därmed samtidigt att man satsar på effektiviteten. Genom att man utvecklar utbildningen och därmed rättskipningens kvalitet förbättras alltså också domstolarnas effektivitet, vilket sparar kostnader. De resurser som krävs för att utveckla utbildningen är därmed inte en kostnadspost utan en investering i rättskipningens kvalitet och effektivitet.

Bedömningen är att domstolsarbetets och domstolsväsendets anseende ökar då utbildningen utvecklas. Då de föreslagna assessorstjänsterna inrättas skapas mer mångsidiga möjligheter att avancera i domarkarriären. Det nya utbildningssystemet möjliggör alltså en snabbare karriärutveckling. Det gör domstolsväsendet till en mer attraktiv arbetsplats. En viktig del av utbildningstjänsterna är att man deltar i ett utbildningsprogram som uttryckligen planerats med tanke på domarkarriären. Ett syfte med förslaget är att bidra till att domstolsväsendet också i framtiden har tillgång till motiverad, yrkeskunnig personal med ett mångsidigt kunnande. Det har särskilt stor betydelse då man beaktar att en avsevärd del av domarkåren kommer att avgå med pension under de två närmaste decennierna. Utbildningssystemet främjar målsättningen att förse domstolsväsendet med så kompetent och yrkeskunnig personal som möjligt på två sätt: både genom att den befintliga personalens juridiska kunnande utvecklas och genom att domstolsarbete blir ett mer attraktivt alternativ ur en utomstående, yrkeskunnig och kompetent jurists perspektiv.

Ett sådant system som föreslås innebär att antalet långvariga domarutnämningar för viss tid ökar. Samtidigt innebär det en betydande minskning av de korta domarutnämningar som är problematiska med tanke på domstolarnas oberoende. Utbildningstjänsterna ger den behövliga flexibiliteten i fråga om domstolarnas resurser, vilket innebär att domare endast i undantagsfall behöver utnämnas för enskilda ärenden eller annars för mycket kort tid.

Som helhet betraktat förbättras domstolarnas effektivitet, rättskipningens kvalitet, rättssäkerheten och medborgarnas rättsskydd då utbildningen för domare utvecklas.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

5.1.1 Arbetsgruppen för domstolslagen

Justitieministeriet tillsatte den 22 november 2011 en arbetsgrupp för att se över lagstiftningen om domstolar och domare (OM 13/31/2011). Arbetsgruppen för domstolslagen överlämnade sitt betänkande till justitieministeriet den 22 april 2014 (Betänkanden och utlåtanden 26/2014).

Arbetsgruppen föreslår att det stiftas en domstolslag som gäller alla domstolar, i vilken det föreskrivs om domstolsväsendet och dess personal. Domstolslagen ersätter de gällande organisationslagarna och organisationsförordningarna samt lagen och statsrådets förordning om utnämning av domare. Det föreslås även att bestämmelserna om domares tjänstemannarättsliga särställning i statstjänstemannalagen tas in i domstolslagen. Det föreslås att förordningarna upphävs och att de bestämmelser om domstolarnas administration och arbete som inte behöver ingå i lag tas in i domstolarnas arbetsordningar. De bestämmelser om domföra sammansättningar i domstolarna som hittills ingått i organisationslagarna föreslås flyttas till lagarna om rättegångsförfarandet. Utgångspunkten är att också bestämmelserna om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ordnas enligt vad som sägs ovan. Dessutom föreslår arbetsgruppen vissa justeringar och innehållsmässiga ändringar i bestämmelserna om de domstolarna.

Betänkandet innehåller flera förslag som gäller hela domstolsväsendet och dess personal. Till de viktigaste hör att uppgifterna som chefsdomare vid domstolarna samt som mellanchefer vid hovrätterna och försäkringsdomstolen görs tidsbundna, att tjänster som biträdande domare inrättas vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna, att en domarutbildningsnämnd inrättas samt att bestämmelserna om bindningar och bisysslor ses över. Arbetsgruppen föreslår också att man upphör att specificera domartjänster i statsbudgeten. Till följd av att tjänster som biträdande domare inrättas föreslås vissa ändringar i föredragandenas uppgifter. Likaså föreslås att föredragandena vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen inte längre ska ha motsvarande rätt att kvarstå i tjänst som domare har. Ytterligare anser arbetsgruppen det befogat att förtydliga domarnas ställning vid omstruktureringar av domstolsväsendet. Samtidigt bör domarnas rätt att kvarstå i tjänsten vara starkare än det som garanteras i grundlagen, så att domare också vid omstruktureringar har en absolut rätt till en domartjänst. Arbetsgruppen föreslår också en översyn av bestämmelserna om domstolarnas sakkunnigledamöter och andra ledamöter i bisyssla. Likaså föreslås att tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna förbättras genom att tjänster som språkdomare placeras vid alla tvåspråkiga domstolar.

I arbetsgruppens betänkande ingår flera avvikande åsikter. Ledamöterna var av olika åsikt t.ex. om att göra uppgifterna som chefsdomare vid domstolarna tidsbestämda. Det framfördes bl.a. åsikter enligt vilka presidenterna för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen alltså borde utnämnas tills vidare. Ledamöterna var också av olika åsikt om på vilken nivå domarnas ställning ska tryggas vid omstruktureringar.

Arbetsgruppens förslag sändes på remiss till mer än 100 aktörer (Betänkanden och utlåtanden 44/2014). Remissinstanserna förordade i stor utsträckning att bestämmelserna om domstolarna och domarna samlas i en lag som är gemensam för alla domstolar. Det ansågs också befogat att upphäva bestämmelserna på förordningsnivå. Remissinstanserna ansåg dock att beredningen av betänkandet var bristfällig och resultatet halvfärdigt. Flera remissinstanser betonade behovet av en grundlig fortsatt beredning. Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen förhöll sig mest kritiska till förslagen. De ansåg att de speciallagar som gäller dem behöver bevaras och motsatte sig även förslagen vad innehållet beträffar.

Enskilda förslag som fick stort understöd var översynen av bestämmelserna om bindningar och bisysslor för domare, att göra uppgifterna som avdelningschefer vid hovrätterna och försäkringsdomstolen tidsbestämda och att inrätta tjänster som språkdomare.

Mest motstånd mötte förslagen om att utnämna chefsdomare för viss tid, att upphöra att specificera domartjänster i budgeten och att föredragandena vid de högsta domstolarna inte längre ska ha motsvarande rätt att kvarstå i tjänsten som domare har. De förslagen ansågs försvaga domstolarnas oberoende. Ytterligare betonades att man vid beredningen bättre borde ha beaktat andra projekt som gäller rättsväsendet, såsom inrättandet av ett domstolsverk. Också för-

slaget att inrätta tjänster som biträdande domare kritiserades hårt, även om det allmänt ansågs befogat att utveckla utbildningssystemet för domare. Den negativa responsen gällde i synnerhet att det föreslagna systemet är halvfärdigt, att det inte samordnats med det nuvarande systemet med föredragande samt att konsekvensbedömningen upplevdes som orealistisk och bristfällig.

5.1.2 Projektet för fortsatt beredning

Den 25 september 2014 tillsatte justitieministeriet ett projekt för att bereda en regeringsproposition med förslag till domstolslag och lagstiftning som har samband med den (JM 15/31/2014). Propositionen skulle beredas så, att de kan överlämnas till riksdagen på hösten 2015. En del av förslagen från arbetsgruppen för domstolslagen bedömdes vara mer brådskande än andra, och en separat regeringsproposition som gäller dem skulle beredas så att den kunde överlämnas till riksdagen redan på hösten 2014. Sådana sakhelheter var förslagen om precisering av bestämmelserna om domares bindningar och bisysslor, ändring av tjänsterna som avdelningschef vid hovrätterna och försäkringsdomstolen så att de blir tidsbundna samt ibruktagande av tjänster för språkdomeare förutom vid tingsrätterna även vid andra tvåspråkiga domstolar. Den reviderade lagstiftningen trädde i kraft den 1 oktober 2015 (RP 224/2014, lagarna 565—575/2015). Dock bestämdes det att om ikraftträdandet för lagen om registret över domares bindningar och bisysslor bestäms särskilt i lag för att man ska kunna reservera tillräcklig tid för att inrätta registret. Lagen om sättande i kraft av den lagen ingår i denna proposition (lagförslag 15). Samtidigt ser man över registerlagen (lagförslag 14) och beaktar riksdagens uttalande om att också nämndemän ska redogöra för sina bindningar.

Arbetsgruppen för domstolslagen ansåg det motiverat att en särskild arbetsgrupp tillsätts för att planera utbildningsprogrammet för biträdande domare och domarutbildningsnämndens uppgifter. Också remissvaren gav grund för att granska utbildningen för domare och annan rättskipningspersonal vid domstolarna mer ingående. Därför delades den fortsatta beredningen upp i två delar: lagberedningen och planeringen av domarutbildningen. Det tillsattes dessutom en ledningsgrupp för att styra de grupperna. Lagstiftnings- och beredningsarbetsgruppen svarade för beredningen av regeringens proposition. Utbildningsarbetsgruppens uppgift var att utarbeta ett utbildningsprogram för domare och annan rättskipningspersonal med beaktande av de olika inriktningar och skeden som infaller under en domarkarriär. Det skulle också planera domarutbildningsnämndens uppgifter. Utbildningsarbetsgruppen publicerade sitt betänkande den 8 juni 2015 (Betänkanden och utlåtanden 38/2015).

Projektet skulle beakta förslagen från arbetsgruppen för domstolslagen, remissinstansernas svar på dem och nödvändiga delar av de pågående utredningarna av fördelar och nackdelar med att förnya domstolarnas centralförvaltning och med en organisatorisk sammanslagning av de högsta domstolarna. Utifrån remissyttrandena lämnades förslagen att ändra tjänsterna som president vid högsta domstolen och vid högsta förvaltningsdomstolen till tjänster för viss tid och förslaget att avskaffa den rätt som föredragande vid de högsta domstolarna har att kvarstå i tjänsten utanför den fortsatta beredningen. I projektet behandlades inte heller frågor som gäller hovrätternas tillsyn över tingsrätterna eller domarnas disciplinsystem. Under den fortsatta beredningen har det publicerats ett arbetsgruppsbetänkande om en bedömning av fördelarna och nackdelarna med en organisatorisk sammanslagning av de högsta domstolarna. På grund av betänkandet och de begränsningar av uppdraget som det redogörs för ovan har lagarna om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen till största delen lämnats utanför beredningen av detta projekt.

I enlighet med förslagen i reformprogrammet för rättsvården har antalet nämndemän i samsammansättningar minskat genom lagar som trädde i kraft den 1 maj 2014. I denna proposition föreslås det att jorddomstolen ska vara domför även om en av ledamöterna i den kollegiala

sammansättningen får förhinder efter det att huvudförhandlingen eller synen har inletts. Detta ska också gälla nämndemän. Dessutom har bestämmelserna om nämndemän till största delen samlats i den lag som kommer att utfärdas om nämndemän vid tingsrätterna. Den övriga över synen av bestämmelserna om nämndemän har man beslutat lämna till en eventuell separat beredning.

5.1.3 Övrig beredning

I propositionen har det tagits in en ändring av lagen om stämningsmän, genom vilken domstolarnas delgivningsverksamhet utvecklas, och en ändring av 2 kap. 6 § i rättegångsbalken, enligt vilken registeranteckningsbrott ska avgöras i en sammansättning med en domare vid tingsrätterna. Båda lagförslagen har beretts som tjänsteuppdrag.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Det utkast till proposition som bereddes inom projektet för fortsatt beredning sändes på remiss till mer än hundra olika aktörer. Samtidigt begärde man yttranden också om utbildningsarbetsgruppens betänkande (Betänkanden och utlåtanden 38/2015). Eftersom den fortsatta beredningen baserade sig på betänkandet från arbetsgruppen för domstolslagen och på kommentarer i yttrandena om det, ombads remissinstanserna att enbart fästa sig vid de förslag som hade ändrats. I den mån propositionsutkastet hade samma innehåll som betänkandet från arbetsgruppen för domstolslagen behövde det som hade sagts tidigare inte upprepas, utan båda yttrandena beaktades vid beredningen.

De ståndpunkter som lämnades in pekade i hög grad i samma riktning som vid remissbehandlingen av betänkandet från arbetsgruppen för domstolslagen (avsnitt 5.1.1). Målen att göra bestämmelserna enhetligare och utveckla utbildningen av domare och föredragande sågs i regel som godtagbara. En majoritet av remissinstanserna ställde sig delvis bakom propositionen. Riksdagens justitieombudsman ansåg det motiverat att begära ett utlåtande om propositionen av grundlagsutskottet.

En stor del av kommentarerna i yttrandena gällde utvecklandet av utbildningen. Avvikande åsikter framfördes i synnerhet om tidtabellen och formen för en utveckling av utbildningssystemet. De synpunkter som kom fram i yttrandena kan på denna punkt delas in i tre grupper. Bland annat flera domstolar, riksdagens justitieombudsman och Människorättscentret ansåg att utbildningssystemet behöver utvecklas men att denna uppgift i första hand bör skötas av det domstolsverk som inrättas i samband med reformen av domstolsväsendets centralförvaltning. I en del yttranden fick förslaget däremot understöd eftersom en utveckling av utbildningen ansågs så brådskande att man inte kan vänta på att domstolsverket inrättas. Det föreslagna systemet sågs som ett nödvändigt mellansteg som inte utgör något hinder för att utbildningssystemet utvecklas ytterligare. Enklar minoritet av remissinstanserna hörde till den tredje gruppen. Där motsatte man sig helt och hållet en utveckling av utbildningssystemet utifrån de angivna utgångspunkterna. Kritiken i dessa yttranden riktades främst mot bedömningen av kostnadseffekterna av det föreslagna utbildningssystemet. Man ansåg att beloppet av de uppskattade tilläggssatsningarna inte räcker till.

Också förslaget om ett centraliserat urvalsförfarande när det gäller domstolspraktikanter ledde till avvikande ståndpunkter. Man ställde sig bakom en centralisering av ansökningsförfarandet och en förberedande behandling i utbildningsnämnden, men i synnerhet de flesta tingsrätterna ansåg att domstolarna också i fortsättningen bör intervjua sökandena och göra det slutliga valet av praktikant. Det föreslagna förfarandet kritiserades för att domstolarna inte har något som helst inflytande i frågan. Å andra sidan hade en del av de domstolar som avgav ett yttrande inget att anmärka på förslaget. En fördel med en centralisering av ansöknings- och urvalsförfarandet

randet ansågs framför allt vara att den tid som används till rekrytering och det överlappande arbetet minskar avsevärt. En centralisering ansågs ha fördelar också för sökanden i och med att det blir lättare att söka till flera platser på samma gång och urvalskriterierna blir enhetligare.

Även utnämningen av chefsdomare för viss tid sågs fortfarande som problematisk med tanke på domarnas oberoende, trots människorättsdomstolens rättspraxis som det redogörs för i avsnitt 2.2.2. Däremot understödde man i flera yttranden förslaget om rätt för en chefsdomare att vara tjänstledig från sin ordinarie domartjänst och om tjänstegaranti för andra chefsdomare än de som haft en ordinarie domartjänst. Dessutom motsatte sig i synnerhet domstolarna förslaget att slopa systemet med tjänster som specificeras i statsbudgeten. Det ansågs omotiverat öka justitieministeriets styrande makt. De som motsatte sig förslaget var dock i huvudsak redo att slopa specificeringen av tjänster när domstolsverket inrättas. Vidare uttryckte en del remissinstanser sin oro över att ställningen för domstolens arbetsordning accentueras och ansåg att ökad makt för chefsdomarna också förutsätter att de anställdas möjligheter att påverka beaktas bättre. Dessutom lades några förslag fram till omformuleringar eller preciseringar av vissa paragrafer.

6 Samband med andra propositioner

Genomförandet av propositionen förutsätter att det inrättas tjänster som assessorer och försäkringsdomstolsdomare samt en domarutbildningsnämnd och att utbildningssystemet för domare utvecklas. I fråga om den tilläggsfinansiering som detta kräver hänför sig propositionen till budgetpropositionen för 2017.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Domstolslagen

Domstolslagen är uppdelad i fem avdelningar. I avdelning I ingår allmänna bestämmelser, i avdelning II föreskrivs om domstolarna, i avdelning III om domare och i avdelning IV om sakkunnigledamöter, assessorer och annan personal vid domstolarna, dvs. föredragande och beredare, kansli- och förvaltningschefer samt annan kanslipersonal. I avdelning V har samlats särskilda bestämmelser om domarförslagsnämnden, domarutbildningsnämnden, tjänstebrott och ändringssökande. I den avdelningen ingår också bestämmelser om ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Avdelning I, III, IV och V gäller i huvudsak också högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Undantag utgör t.ex. bestämmelserna om tjänstledighet, tjänstgöring som ställföreträdande chefsdomare samt föredragande. Till dessa delar tillämpas vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen lagen om högsta domstolen eller lagen om högsta förvaltningsdomstolen i stället för domstolslagen. I avdelning II om domstolarna föreslås endast bestämmelserna om fördelning av ärenden och verksamhetsberättelse gälla de högsta domstolarna.

AVDELNING I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Avdelning I omfattar endast ett kapitel, med bestämmelser om domstolar och domare samt om lagens tillämpningsområde. Den avdelningen gäller alla domstolar.

1 kap. Allmänna bestämmelser om domstolar och domare

I kapitlet föreskrivs på allmän nivå om domstolslagens tillämpningsområde och om förhållandet till annan lagstiftning. I kapitlet föreskrivs om domstolsväsendets struktur, domstolarnas oberoende och organiseringen av domstolarnas verksamhet. I kapitlet ingår en förteckning på domarna vid olika domstolar och bestämmelser om deras oberoende och deras ställning som utövare av dömande makt. I kapitlet föreskrivs också om domarförsäkrar. I försäkrar ingår de viktigaste principer som styr en domares verksamhet. Kapitlet gäller också högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

1 §. Lagens tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs om lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. föreskrivs i lagen om domstolar samt domare, övriga domstolsledamöter och annan personal vid domstolarna. Det är fråga om en allmän lag, som ska tillämpas på alla domstolar. Lagen kompletterar bestämmelserna i grundlagen. I lagen samlas också bestämmelser i olika gällande lagar om domstolarnas uppgifter, organisation, ledning och personal, med undantag för de högsta domstolarna. I lagen föreskrivs också om domarförslagsnämnden. Enligt förslaget ska det inrättas en domarutbildningsnämnd, om vilken det ska föreskrivas i domstolslagen. Det gällande 3 a kap. i utnämningsslagen om nominering av kandidater för vissa internationella domaruppdrag tas in i en särskild speciallag.

Enligt 2 mom. ska lagen också tillämpas på högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, om inget annat föreskrivs i de lagar som gäller dem. Det innebär att domstolslagen är subsidiär i förhållande till lagarna om de högsta domstolarna. Domstolslagen gäller alltså högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen endast i begränsad utsträckning, eftersom de speciallagar som gäller dem förblir i kraft. I lagarna om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen föreskrivs liksom i gällande lag om de domstolarnas uppgifter, organisation och ledning. Likaså kvarstår allmänna bestämmelser om avgörandet av mål och ärenden i de

speciallagarna. Också bestämmelser om domstolarnas ledamöter och övrig personal föreslås ingå i lagarna om respektive domstol. Då domstolslagen är en allmän lag, gäller dock bestämmelserna i den om domstolar och domare också högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, om inget annat bestäms i de speciallagar som gäller dem.

De allmänna bestämmelserna om domstolar och domare i domstolslagen gäller också de högsta domstolarna. Bestämmelserna om de olika domstolarna och deras ledning och förvaltning ska inte tillämpas på de högsta domstolarna, med undantag för 8 kap. 7 och 8 § om fördelning och omfördelning av mål och ärenden samt 10 § om verksamhetsberättelsen. Bestämmelserna om domarnas skyldigheter (9 kap.), behörighetsvillkor och utnämning (10—12 kap.) liksom om domarförlagsnämnden (20 kap.), skriftlig varning och avhållande från tjänsteutövning (15 kap.), upphörande av tjänsteförhållande (16 kap.) samt ändringssökande i sådana ärenden (23 kap.) ska tillämpas på de högsta domstolarnas ledamöter.

Domstolslagens bestämmelse om tjänstgöring som ställföreträdande chefsdomare tillämpas inte på högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelser om skötseln av presidentens uppgifter när han eller hon har förhinder finns i lagarna om de högsta domstolarna. Likaså är det befogat att bevara bestämmelserna i de lagarna om interimistiska tjänsteförhållanden. Till dessa delar ska lagarna om de högsta domstolarna tillämpas i stället för 13 kap. i domstolslagen. Domare vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen kan fortfarande inte förordnas att tjänstgöra vid andra domstolar. Bestämmelserna i 14 kap. 1—3 § i domstolslagen gäller alltså inte domarna vid de högsta domstolarna. Däremot ska 4 § om domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet tillämpas på alla domare.

Bestämmelserna om sakkunnigledamöter i domstolslagen tillämpas på miljö-sakkunnigråden och överingenjörsråden vid högsta förvaltningsdomstolen. På dem tillämpas 17 kap. 1—7 §, i vilka föreskrivs om sakkunnigledamöternas ställning och rätt att kvarstå i uppdraget samt om förfarandet vid utnämning av dem. I 9 § föreskrivs om behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen. Också kraven på språkkunskaper enligt 16 § gäller dem. Likaså gäller bestämmelserna i 17—20 § om redogörelse för bindningar, ställningen vid omstrukturering av domstolsväsendet, skriftlig varning och avstängning från uppdraget samt utredning över hälsotillstånd och entledigande på grund av arbetsoförmåga överingenjörsråd och miljö-sakkunnigråd. Också 22 § om arvode gäller dem.

Vid de högsta domstolarna ska inte finnas några assessorer enligt 18 §, utom om de genomför en del av utbildningsprogrammet som föredragande där. Inget hindrar däremot att representanter för de högsta domstolarna ingår i den domarutbildningsnämnd som avses i 21 kap.

Bestämmelserna om övrig personal i 19 kap i domstolslagen ska inte gälla de högsta domstolarna, utan om föredragande vid dem inklusive kanslichefen samt om deras övriga personal föreskrivs i lagarna om respektive domstol. Eftersom föredragande vid de högsta domstolarna alltså ska ha motsvarande rätt att kvarstå i tjänsten som domare har, gäller samma bestämmelser i domstolslagen för dem som för domare vid de domstolarna.

I domstolslagen föreskrivs inte heller om tjänstebrottsärenden som gäller de högsta domstolarnas ledamöter. Enligt en hänvisningsbestämmelse i 3 mom. föreskrivs särskilt om behörig riks rätt för sådana ärenden. Om riks rätt föreskrivs i 101 § i grundlagen och, såsom där förutsätts, i lagen om riksrätten och behandling av ministeransvarighetsärenden. I denna proposition föreslås inga ändringar i den lagens innehåll.

2 §. Domstolarna. I 1 mom. ingår en motsvarande förteckning som i 98 § 1 mom. i grundlagen på allmänna domstolar och i 2 mom. en motsvarande förteckning som i 98 § 2 mom. i grund-

lagen på allmänna förvaltningsdomstolar. I 3 mom. ingår en förteckning på specialdomstolarna, som är marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen.

3 §. Utövning av dömande makt och domstolarnas oberoende. I paragrafen föreskrivs om utövande av dömande makt och om domstolarnas oberoende. Enligt 1 mom. utövar domstolarna den dömande makten. Inga andra myndigheter får alltså utöva dömande makt. Dömande makt kan inte heller delegeras.

Enligt 2 mom. är domstolarna oberoende när de utövar dömande makt. Kravet på oberoende för domstolarna grundar sig på bestämmelserna om rättsskydd i 21 § i grundlagen. Enligt en etablerad uppfattning innebär domstolarnas oberoende externt och internt oberoende. Med domstolarnas oberoende avses att domstolarna i sin rättskipning ska vara opåverkade av andra aktörer. Det gäller lagstiftaren, den som utövar regeringsmakt och myndigheter liksom också t.ex. parterna i en rättegång. Domstolarna ska också vara oberoende inom rättsväsendet. En högre domstol får inte påverka en lägre domstols domar i enskilda fall på något annat sätt än via ändringssökande. De högsta domstolarnas prejudikat styr alltså domstolarna främst genom att garantera en enhetlig rättspraxis, men är inte direkt juridiskt bindande då avgör enskilda rättsfall. Enligt 99 § 2 mom. i grundlagen övervakar de högsta domstolarna rättskipningen inom sina behörighetsområden. Inte heller övervakningsuppgiften tillåter dem att ingripa i de lägre domstolarnas rättskipning.

Domstolarnas oberoende hänger nära samman med villkoren för en rättvis rättegång, som utgör en grundrättighet och mänsklig rättighet (artikel 6 i Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter, 21 § i grundlagen). I sista hand är det nödvändigt att säkerställa domstolarnas oberoende just för att garantera individens rättsskydd. Domstolarnas oberoende garanteras bl.a. genom den synnerligen starka rätten för domare att kvarstå i tjänsten (103 § i grundlagen). Också i fråga om förfarandet vid utnämning av domare bör kravet på oberoende för domstolarna beaktas (jfr 102 § och 58 § 3 mom. 4 punkten i grundlagen).

4 §. Organisering av domstolarnas verksamhet. Enligt 1 mom. svarar domstolarna själva för organiseringen av sin verksamhet med iakttagande av vad som föreskrivs i lag. Domstolarna har alltså är alltså å ena sidan skyldiga att se till att deras rättskipning och övriga verksamhet organiseras så ändamålsenligt som möjligt och med beaktande av förutsättningarna för en rättvis rättegång. I praktiken innebär det att verksamheten ska organiseras så att mål och ärenden kan behandlas effektivt och sakligt inom rimlig tid utan omotiverade dröjsmål. Å andra sidan har domstolarna rätt att besluta om sin rättskipning utan utomstående påverkan. Det innebär bl.a. att domstolarna själva beslutar om fördelningen av ärenden, organiseringen av rättskipning och övrig verksamhet, placeringen av domare och övrig personal vid olika enheter samt utbildning.

Enligt 2 mom. meddelas närmare föreskrifter om domstolarnas verksamhet i den arbetsordning som fastställs av domstolen. Då det föreslås i propositionen att man ska avstå från bestämmelser på förordningsnivå, får domstolarnas arbetsordningar större betydelse. I flera bestämmelser i domstolslagen förutsätts att föreskrifter om vissa frågor ska meddelas i arbetsordningen. I arbetsordningen kan alltså föreskrivas t.ex. om domstolens organisation, personalens uppgifter och organiseringen av arbetet i övrigt samt vid behov också om handläggningen av rättskipnings- och förvaltningsärenden. Bestämmelser om samarbete mellan arbetsgivare och personal finns i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013).

Närmare bestämmelser om hur arbetsordningen fastställs och hålls tillgänglig föreslås ingå i 8 kap. 9 §.

5 §. Domare. I paragrafen föreskrivs om de domare som utövar dömande makt vid domstolarna och om domstolarnas övriga ledamöter. Med domare avses i första hand tjänstedomare, dvs. personer som utnämnts till en ordinarie domartjänst eller till ett tjänsteförhållande som domare för viss tid. För domartjänst krävs vanligen juridisk examen, men för vissa domartjänster krävs examen inom något specialområde. Med domare i vidare mening avses utom domare också andra ledamöter vid domstolarna som utövar dömande makt.

I 1 mom. 1–8 punkten räknas domarna upp enligt domstol. Av förteckningen framgår vilka domartjänster som är chefsdomartjänster. I sak motsvarar bestämmelsen 1 § 1 mom. i utnämningsslagen, som trädde i kraft den 1 oktober 2015 och där det föreskrivs om domartjänster. För ledamöterna vid de högsta domstolarna föreslås enhetliga tjänstebenämningar. Det föreslås att tjänstebenämningen för ledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen ändras till justitieråd. I momentet föreskrivs om domare, inte om domartjänster. Domarna räknas upp tjänstebenämningsvis.

Enligt 2 mom. kan domstolar förutom domare ha övriga ledamöter på det sätt som föreskrivs i denna eller i någon annan lag. Med övriga ledamöter avses personer som utan att vara domare på det sätt som föreskrivs i lag förordnats att delta i avgörandet av rättskipningsärenden vid domstolarna. Utöver de egentliga domarna finns vid domstolarna ett flertal sådana ledamöter i bisyssla, som innehar sin uppgift under en bestämd tid som anges i lag. Sådana övriga ledamöter är nämndemännen, de militära ledamöterna, sakkunnigledamöter och andra ledamöter i bisyssla vid olika domstolar samt ersättarna vid Ålands förvaltningsdomstol. När de deltar i rättskipningen har de samma rätt att avgöra mål och ärenden och samma ställning enligt grundlagen som tjänstedomarna.

Tingsnotarier som utför domstolspraktik är inte ledamöter vid domstolen, även om det hör till den ett år långa domstolspraktiken att tjänstgöra som ordförande och ibland också som ledamot vid tingsrätten. Det gäller också tingsfiskaler, som har motsvarande begränsade behörighet som tingsnotarier att delta i avgörandet av rättskipningsärenden. Kanslipersonal som med lagmannens förordnande utövar begränsad dömande makt i otvistiga fordringsmål och äkten-skapsskillnadsärenden är inte heller ledamöter vid domstolen.

6 §. Domares ställning och oberoende. I paragrafen ingår en central bestämmelse om domarens ställning och oberoende. Domstolarnas oberoende enligt grundlagen förutsätter att också domarna är oberoende när de utövar dömande makt. Oberoendet är inte ett privilegium för domarna, utan en av garantierna för de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Den upprätthåller också förtroendet för rättsväsendet.

Enligt 1 mom. är en domare oberoende när han eller hon utövar dömande makt. Det innebär att domarna utövar dömande makt självständigt och opartiskt. De får inte vara utsatta för något som helst direkt eller indirekt hot eller påtryckning eller annan otillbörlig påverkan. Domarnas oberoende är, liksom domstolarnas, både externt och internt. Internt oberoende innebär bl.a. att t.ex. högre domstolar eller domstolarnas chefsdomare inte kan ge domarna order som gäller rättskipningen.

Som tjänstemän är domarna skyldiga att följa direktiv som hör till ledningen och övervakningen av arbetet i frågor som inte hör till utövningen av dömande makt.

I 2 mom. föreskrivs för tydlighetens skull att domare som skydd för oberoendet har rätt att kvarstå i tjänsten enligt bestämmelserna i grundlagen samt i denna lag. Bestämmelsen innehåller en direkt hänvisning till 103 § i grundlagen, där det föreskrivs om domares rätt att kvarstå i tjänsten. Också i domstolslagen föreslås det ingå bestämmelser om domares rätt att kvarstå i

tjänsten. Om rätten att kvarstå i tjänsten för domstolarnas övriga ledamöter föreslås också bestämmelser i speciallagar.

7 §. Domarförsäkran. I 1 mom. föreskrivs om domarförsäkran, som föreslås vara likadan för alla. Då uppgiften som domare är världslig, föreslås att man avskaffar den religiösa domareden. Det är också aktuellt att avskaffa vittneseden (RP 46/2014 rd, lagarna 732–758/2015). I momentet föreskrivs om formuläret för domarförsäkran. Försäkran ska avläggas på heder och samvete. Försäkran ska avläggas innan domaruppdraget inleds. Enligt momentet är domare skyldiga att avlägga domarförsäkran. Bestämmelserna gäller alltså alla domare enligt 5 §. Enligt hänvisningsbestämmelser i andra lagar föreslås samma skyldighet också gälla alla andra som i sin tjänst eller uppgift utövar dömande makt.

Enligt 2 mom. ska försäkran avläggas i den aktuella domstolen, dvs. i den domstol där domaren avser att utöva dömande makt. Emellertid kan försäkran alltid avläggas i en tingsrätt. Försäkran avläggs endast en gång.

I 3 mom. ingår ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om domarförsäkran utfärdas genom förordning av statsrådet. Då domareden avskaffas, bör förordningen om tjänsteed och tjänsteförsäkran samt domared och domarförsäkran ses över. Ett motsvarande bemyndigande att utfärda förordning har tagits in i 70 § i statstjänstemannalagen i fråga om tjänsteed och tjänsteförsäkran.

AVDELNING II DOMSTOLARNA

I avdelningen föreskrivs om de olika domstolarna i separata kapitel. I fråga om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen föreslås dock motsvarande bestämmelser ingå i lagarna om dem. I avdelningens sista kapitel ingår bestämmelser om domstolarnas ledning och förvaltning. Med några enstaka undantag gäller inte heller de högsta domstolarna.

2 kap. Tingsrätterna

1 §. Tingsrätternas uppgifter. I tingsrättslagen föreskrivs inte om tingsrätternas uppgifter. Det beror på att tingsrätterna är domstolar i första instans, vilkas kompetens omfattar alla mål och ärenden som inte ankommer på någon annan domstol. Det är dock befogat att föreskriva också om tingsrätternas uppgifter i domstolslagen.

En bestämmelse om tingsrätternas uppgifter ingår i 1 mom. Enligt den behandlas tingsrätterna tvistemål, brottmål och ansökningsärenden i första instans, om inget annat föreskrivs. Om ett undantag föreskrivs t.ex. i 1 § i lagen om marknadsdomstolen, enligt vilken marknadsdomstolen som specialdomstol handlägger tvistemål som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt. Enligt 40 kap. i strafflagen handlägger hovrätterna å sin sida som första instans vissa mål och ärenden som gäller tjänstebrott.

Enligt 2 mom. behandlar tingsrätterna även andra ärenden som föreskrivits för dem i lag. Tingsrätterna förrättar vigsel till äktenskap samt handlägger bl.a. ärenden enligt tvångsmedelslagen (806/2011). Tingsrätterna är också kontaktmyndigheter i ärenden som gäller internationell rättshjälp. Det föreslås att 25 a—25 b § i tingsrättsförordningen, som gäller den uppgiften, upphävs i detta sammanhang. Den uppgiften grundar sig direkt på Europeiska unionens förordningar. Enligt förordningar ska domstolarna i olika länder ha direkt kontakt, och inga specialbestämmelser på nationell nivå behövs. Hovrättsförordningen och lagen om högsta domstolen har motsvarande bestämmelser, som likaså föreslås bli upphävda.

2 §. Avgörande av mål och ärenden. I 1 mom. föreskrivs, liksom i gällande 3 kap. 2 § i rättegångsbalken och 1 § i tingsrättsförordningen, om behandlingen av mål och ärenden vid tingsrätterna. Enligt bestämmelsen behandlar tingsrätten och avgör mål och ärenden vid sammanträde och i kansliet.

I 2 mom. föreskrivs om tingsrättens ordförande. Det föreslås att man frångår systemet med ordförandeskap enligt tjänsteår enligt 4 § 3 mom. i gällande tingsrättsförordning. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan vilken som helst av sammansättningens lagfarna ledamöter, i praktiken lagmannen eller en tingsdomare, vara ordförande. Enligt den föreslagna lagen om domstolspraktik (lagförslag 2) avgörs när en tingsnotarie kan vara ordförande.

Det är viktigt att bestämmelserna är flexibla för att ordförandeskapet i enskilda ärenden ska kunna ordnas så ändamålsenligt som möjligt. I kollegiala sammansättningar ska t.ex. den ledamot som berett ärendet kunna vara ordförande. Det är också möjligt att uppgiften som ordförande cirkulerar mellan ledamöterna. Också språkkunskaper och den specialkompetens målen eller ärendena kräver kan förutsätta att en bestämd ledamot i sammansättningen är ordförande. Också skäl som hänger samman med domarnas utbildning, t.ex. behovet av erfarenhet som ordförande, kan förutsätta att en domare tjänstgör som ordförande. Därför får också assessorer vara ordförande, om vilket föreskrivs i 18 kap. Ordförandeskapet för en sammansättning kan alltså grunda sig på den sittordning som chefsdomaren eller avdelningschefen bestämmer. Om sittordningen inte har slagits fast kan sammansättningen själv besluta om ordförandeskapet.

Vid omröstning om avgörandet tillämpas dock 23 kap. 1 § i rättegångsbalken. Enligt den bestämmelsen sker röstningen alltid enligt tjänsteår. På motsvarande sätt som hittills säger dock ordföranden för beslutssammansättningen alltid sin mening sist. Om rösterna faller jämnt, avgör ordförandes röst. Liksom enligt gällande lag säger den ledamot som föredrar målet eller ärendet alltid sin åsikt först. Det gäller också om föredragande är ordförande. En ledamot som svarat för beredningen och som är ordförande säger sin åsikt då hon eller han föredrar beslutsförslaget och vid behov dessutom sist i rollen av ordförande. Alla ledamöter har möjlighet att ändra åsikt till följd av de andras ställningstaganden. Numera diskuteras det öppet om alternativa avgöranden, och ledamöternas åsikter är vanligen kända före omröstningen.

3 §. Tingsrätterna. I 1 mom. räknas tingsrätterna upp. Bestämmelsen motsvarar 1 § i gällande tingsrättslag.

Enligt 2 mom. föreskrivs särskilt om tingsrätter som jorddomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätt. Om de tingsrätter som är behöriga domstolar i ärenden enligt fastighetsbildningslagen, dvs. jorddomstolarna, föreskrivs i 241 a § i fastighetsbildningslagen, och om deras domkretsar genom förordning av statsrådet. På motsvarande sätt föreskrivs om sjörättsdomstolarna i 21 kap. 1 § i sjölagen. Där bestäms också om sjörättsdomstolarnas domkretsar, som består av hovrättskretsarna. Om krigsrätter som kan tillsättas under krigstid föreskrivs å sin sida i 6 kap. i militära rättegångslagen. Trots namnen är jorddomstolarna och sjörättsdomstolarna delar av tingsrätterna. Krigsrätterna å sin sida är specialdomstolar som endast kan tillsättas under krigstid. Med beaktande av de domstolarnas särskilda karaktär är det befogat att närmare bestämmelser om dem alltjämt ingår i speciallagar. Bestämmelser om jorddomstolarnas ledamöter föreslås dock ingå i domstolslagen.

Också om behörig tingsrätt i vissa typer av ärenden, såsom militära rättegångsärenden, företagssaneringsärenden och ärenden som gäller utsökningsbesvär, föreskrivs alltjämt i speciallagar.

4 §. Tingsrätternas verksamhetsställen. I 1 mom. föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar 18 § i gällande tingsrättslag om tingsrätternas kanslier. Tingsrätten kan vid behov ha fler kanslier och sammanträdesplatser.

Enligt 2 mom. kan sammanträden av särskilda skäl hållas någon annanstans inom tingsrättens domkrets än på en sammanträdesplats som bestämts för den, samt också på en ort utanför tingsrättens domkrets. Bestämmelsen ersätter gällande 3 kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken, som blir onödigt och enligt vilket ett sammanträde kan hållas på den ort där domstolen har sitt kansli även om detta är beläget utanför domkretsen. Den bestämmelsen har i tiden införts med tanke på situationer då en tingsrätts kansli de facto är beläget utanför domkretsen. Numera finns inga sådana kanslier.

Däremot är det viktigt att tingsrätterna kan hålla sammanträden på vilken ort som helst inom domkretsen och vid behov också utanför den egna domkretsen. Det kan behövas när ett sammanträde ska hållas t.ex. i en säkerhetssal, ett fängelse eller ett sjukhus.

För huvudförhandling i hovrätten gäller en motsvarande bestämmelse, enligt vilken en huvudförhandling av särskilda skäl kan hållas också någon annanstans än på en ort som hör till hovrättens domkrets. Det föreslås att också den bestämmelsen flyttas till domstolslagen.

Om placeringen av tingsrätternas kanslier och sammanträdesplatser föreskrivs alltså genom förordning av justitieministeriet, enligt den föreslagna bestämmelsen i 3 mom.

5 §. Tingsrätternas domkretsar. Om tingsrätternas domkretsar, dvs. den geografiska fördelningen av tingsrätternas behörighet, föreskrivs enligt förslaget alltså genom förordning av statsrådet. I 1 mom. föreskrivs dock om grunderna för indelningen i domkretsar. Motsvarande bestämmelse i gällande lag finns i 3 kap. 1 § i rättegångsbalken, enligt vilken en tingsrätts domkrets är en eller flera kommuner.

Enligt 2 mom. föreskrivs om tingsrätternas domkretsar genom förordning av statsrådet.

6 §. Tingsrätternas ledamöter. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelser som i gällande lag om tingsrätternas ledamöter, som är lagmannen och tingsdomarna som domare samt nämndemännen (tingsrättslagen 1 a § 1 mom., rättegångsbalken 1 kap. 2 §). Vilka mål och ärenden som avgörs i en sammansättning med nämndemän avgörs enligt 2 och 3 kap. i rättegångsbalken. Utom i rättegångsbalken föreskrivs om nämndemän i 243 § i fastighetsbildningslagen. Nämndemän ingår i jorrdomstolarnas normala sammansättningar.

Närmare bestämmelser om nämndemän föreslås i den nya lagen om tingsrätternas nämndemän (lagförslag 3). Det föreslås att där tas in de gällande bestämmelserna om nämndemän i 6—13 § i tingsrättslagen och 13—16 § i tingsrättsförordningen. I 1 mom. i den nu aktuella paragrafen ska ingå en hänvisning till den lagen.

I 2 mom. ingår en bestämmelse om militära ledamöter vid tingsrätterna, vilka deltar i behandlingen och avgörandet av militära rättegångsärenden enligt militära rättegångslagen. I tingsrättslagen ingår ingen motsvarande bestämmelse om militära ledamöter. Bestämmelser om domstolarnas sammansättningar vid behandling av militära rättegångsärenden finns i 3 § i militära rättegångslagen, samt om förordnande av militära ledamöter och behörighetsvillkoren för dem i 10—12 § i samma lag.

I 3 mom. tas in en bestämmelse som motsvarar 1 a § 3 mom. i gällande tingsrättslag, enligt vilken det vid en tingsrätt som grundats genom sammanslagning av tingsrätters domkretsar om sammanslagningen så kräver tillfälligt kan finnas fler än en tjänst som lagman, av vilka en

tjänstgör som chefsdomare. Bestämmelsen preciseras dock så, att utnämning till sådana chefsdomartjänster ska ske med iakttagande av bestämmelserna i 11 kap. 2 § 1 mom. om utnämning av chefsdomare för en mandattid på sju år. Då flera tingsrätter slås samman, kan lagmannen vid en av dem alltså utnämnas till ledande lagman, men också då endast för en mandattid på sju år.

Vidare föreslås i 4 mom. en bestämmelse som motsvarar 1 a § 4 mom. i tingsrättslagen, enligt vilken förvaltningsdomaren vid Ålands förvaltningsdomstol också är tingsdomare vid Ålands tingsrätt.

7 §. Jorddomstolarnas ledamöter. I paragrafen sammanförs 3 och 13 a § i gällande tingsrättslag. Om behörighetskraven för tjänster som ledamöter vid jorddomstolarna föreskrivs dock i 10 kap. Om jordrechtsingenjörernas behörighet och skyldighet att tjänstgöra vid andra jorddomstolar föreskrivs i 14 kap.

Enligt 1 mom. är ledamöter vid de tingsrätter som är jorddomstolar en tingsdomare som behandlar jordrechtsmål och jordrechtsärenden och en jordrechtsingenjör.

I 2 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 3 § i tingsrättslagen om rätten för lagmannen att förordna tingsdomare att behandla jordrechtsmål och jordrechtsärenden för viss tid. Det föreslås att paragrafen ses över så att förordnandet kan vara högst fem år i sänder. Det behövs eftersom det i praktiken uppstått situationer då det varit motiverat att ge förordnanden för kortare tid än fem år.

3 kap. **Hovrätterna**

1 §. Hovrättens rättskipningsuppgifter. Enligt 1 mom. behandlar hovrätterna besvär och klagan över tingsrättens avgöranden. Hovrätterna behandlar också de ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande som det bestämts att de ska avgöra. Med klagan avses för det första klagan som anförts i ärenden som gäller tvångsmedel, t.ex. häktning eller reseförbud, enligt tvångsmedelslagen och konkurslagen. Klagan skiljer sig från besvär främst genom att det inte bestäms någon fatalitetid för den i lag.

Klagan kan också anföras som extraordinärt ändringssökande hos hovrätten enligt 31 kap. i rättegångsbalken om tingsrätten begått ett formellt fel. Dessutom kan hovrätten på ansökan återställa försutten fatalitetid för en part, om ansökan gäller en åtgärd i tingsrätten eller sökande av ändring i tingsrättens avgörande (rättegångsbalken 31 kap. 18 §). Hovrätterna behandlar ansökningar om återbrytande i sådana fall som avses i 31 § 14 a § då ansökan gäller hovrättens egna domar.

I hovrättens uppgifter ingår också att behandla övriga mål och ärenden som det genom lag föreskrivits att den ska avgöra. Sådana är t.ex. begäran om avgörande i fråga om rättshjälp samt mål och ärenden som gäller bortförande av barn och landsförräderi, högförräderi och vissa militära brott. Dessutom finns bestämmelser om hovrättens behörighet att behandla vissa överklaganden som gäller registermyndigheternas avgöranden t.ex. i fartygsregisterlagen (512/1993).

I 2 mom. föreskrivs om hovrätternas behörighet i tjänstebrottsärenden som gäller domare, vissa andra tjänstemän vid domstolar och åklagare. Till sitt innehåll motsvarar bestämmelsen 2 § 2 mom. i gällande hovrättslag, men det föreslås språkliga justeringar i den.

2 §. Hovrätternas tillsynsuppgifter. Som konstaterats i den allmänna motiveringen, har beredningen inte omfattat utvärdering av hovrätternas nuvarande tillsynsuppgifter. Därför, och då

Finland inte har något särskilt organ som sköter disciplinära ärenden som gäller domare, finns det skäl att bevara hovrätternas tillsynsuppgifter. De föreslagna bestämmelserna motsvarar gällande lag. Behovet att se över dem kan bedömas separat.

1 mom. motsvarar i sak 2 § 3 mom. i gällande hovrättslag, enligt vilken hovrätten ska övervaka verksamheten vid de domstolar som lyder under den och vid behov vidta åtgärder för att avhjälpa missförhållanden. I det föreslagna momentet föreskrivs dessutom, liksom i 22 § i hovrättsförordningen, om hovrättens rätt att få de uppgifter den behöver av myndigheterna för att genomföra sin tillsynsuppgift.

Vidare föreslås i *2 mom.* motsvarande bestämmelse som i 23 § 2 mom. i hovrättsförordningen om hovrättens skyldighet att göra upp en tillsynsberättelse och lämna den till de högsta laglighetsövervakarna.

Enligt *3 mom.* meddelas föreskrifter om tillsynen i hovrättens arbetsordning.

3 §. Hovrätternas övriga uppgifter. Enligt paragrafen behandlar hovrätterna också justitieförvaltningsärenden och övriga ärenden som de enligt lag ska avgöra. Med justitieförvaltningsärenden avses ärenden som gäller förvaltningen i de tingsrätter som hör till hovrättens domkrets samt ärenden som gäller hovrättens domares och föredragandes tjänster och tjänsteförhållanden. Justitieförvaltningsärenden är också sådana administrativa ärenden som gäller organisationen av rättskipningen, såsom fördelningen av mål och ärenden. Paragrafen motsvarar i sak sista meningen i 2 § 2 mom. i hovrättslagen samt 3 mom. i samma paragraf, som gäller behandlingen av justitieförvaltningsärenden. Dock föreslås inte längre någon särskild bestämmelse om att hovrätten kan ta initiativ till lagstiftning.

Som ovan konstateras, finns det inget behov av att bevara bestämmelsen i 15 a § i hovrättsförordningen om uppgifter i anslutning till internationell rättshjälp, eftersom gällande EU-förordningar utgör direkt tillämplar rätt.

4 §. Avgörande av mål och ärenden. Enligt *1 mom.* behandlas mål och ärenden vid sammanträden på föredragning eller vid huvudförhandling. Motsvarande bestämmelse om behandlingen av rättskipningsärenden finns i 8 § 1 mom. i gällande hovrättslag. Det föreslås att den ses över så, att det inte längre föreskrivs i lagen om deltagande i sammanträden för domare som utsetts för viss tid. Till bestämmelsen fogas en formulering om att ärenden avgörs vid huvudförhandling. Med sammanträden avses såväl sektionernas sammanträden som förstärkta sammanträden och plenum, samt avgörande av mål och ärenden i sammansättningar med en ledamot. Om beslut om att ärenden ska avgöras i förstärkt sammansättning föreslås bestämmelser i rättegångsbalken.

I *2 mom.* föreskrivs om hovrättens ordförande. Bestämmelsen är öppen så som konstateras i fråga om tingsrätterna ovan, så att vilken lagfaren ledamot i sammansättningen som helst kan vara ordförande. Det föreslås att man frångår ordförandeskap baserat på uppgiften som avdelningschef eller tjänsteår enligt 2 § 1 mom. i hovrättsförordningen. Till denna del hänvisas till det som ovan konstaterats om ordförandeskapet vid tingsrätterna.

Inte heller bestämmelserna i 2 § i hovrättsförordningen om presidentens makt att för andra tjänsteuppgifter befria en ledamot som är i tur att delta i en avdelnings sammanträden från att delta i dem behöver bevaras, eftersom presidenten har den makten i egenskap av chefsdomare.

5 §. Hovrätterna. I paragrafen räknas hovrätterna upp, till skillnad från tidigare i alfabetisk ordning.

6 §. Hovrätternas verksamhetsställen. I 1 § i den gällande hovrättslagen (281/2013) föreskrivs endast om placeringsorten för Östra Finlands hovrätt (Kuopio). Det är inte nödvändigt att föreskriva i lag om hovrätternas placeringsorter. Vanligen föreskrivs inte i lag om statliga ämbetsverks placeringsorter, och domstolarna ska inte ha någon särställning i det avseendet. Det bör anses tillräckligt att det föreskrivs om placeringen av hovrätternas kanslier genom förordning av statsrådet.

I 1 § i hovrättslagen föreskrivs det dessutom att Östra Finlands hovrätt har permanent sammanträdesplats i Kouvola. Bestämmelsen har samband med den omstrukturering av hovrätterna som trädde i kraft den 1 april 2014. På så sätt har man velat lindra effekterna av omstruktureringar inom domstolarna på de orter från vilka domstolar flyttats. Det föreslås att denna reglering görs allmännare. Det är inte konsekvent att det föreskrivs i lag om en permanent sammanträdesplats för en hovrätt. Däremot föreslås det en bestämmelse om att hovrätten vid behov kan ha en permanent sammanträdesplats. Bestämmelser om eventuella permanenta sammanträdesplatsers placering utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

Hovrättens sammanträden hålls vanligen i dess lokaler på hovrättens placeringsort. Enligt rådande praxis håller hovrätterna även reseting i olika delar av sina domkretsar. Det kan de göra enligt rättegångsbalkens 26 kap. 13 § 3 mom., som föreslås bli flyttat till den aktuella paragrafens 2 mom.

7 §. Hovrätternas domkretsar. Enligt 1 mom. består hovrätternas domkretsar av en eller flera tingsrätter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om hovrätternas domkretsar, dvs. om vilka tingsrätter som hör till de olika hovrätternas domkretsar. I lagen anges vidare att hovrätternas domkretsar i vissa ärenden kan avvika från tingsrättsindelningen. T.ex. är Helsingfors hovrätt den enda hovrätt som behandlas militära rättegångsärenden.

I fråga om hovrätternas domkretsar föreskrivs i fortsättningen, precis som för närvarande, genom förordning av statsrådet.

8 §. Hovrätternas ledamöter. I paragrafen ingår en förteckning på hovrätternas ledamöter. De är presidenten som chefsdomare och hovrättsråden. Genom en ändring som trädde i kraft den 1 oktober 2015 avskaffades hovrättslagmanstjänsterna. Till övriga delar motsvarar bestämmelsen 3 § 1 mom. i hovrättslagen och 1 kap. 3 § i rättegångsbalken.

Ledamöter vid hovrätten är också assessorerna samt de militära ledamöterna som sakkunnig-ledamöter, vilka deltar i behandlingen av militära rättegångsärenden.

4 kap. **Förvaltningsdomstolarna**

1 §. Förvaltningsdomstolarnas rättskipningsuppgifter. I paragrafen föreskrivs om förvaltningsdomstolarnas behörighet i rättskipningsärenden. Den motsvarar 3 § i gällande lag om förvaltningsdomstolarna.

2 §. Avgörande av mål och ärenden. I 1 mom. föreslås motsvarande bestämmelser om i 18 § i gällande lag om förvaltningsdomstolarna, enligt vilken mål och ärenden vid förvaltningsdomstolarna behandlas och avgörs vid sammanträde på föredragning.

I 2 mom. föreskrivs om sammansättningarnas ordförande. Bestämmelsen motsvarar i sak 12 § 1 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna, enligt vilken ordförande alltid ska vara en lagfaren ledamot. Det bestäms inte närmare i lag hur ordförande utses, men frågan regleras i förvaltningsdomstolarnas arbetsordningar. Vid sammanträdena är vanligen avdelningschefen (numera sektionens ordförande) ordförande eller, om hon eller han inte deltar i sammanträdet,

den till tjänsteåren äldsta ledamoten. Ordförandeskapet kan också basera sig på en fastslagen sittordning. Då överdomaren deltar i rättskipningsverksamheten, är hon eller han ordförande.

I 52 § 3 mom. i förvaltningsprocesslagen finns en allmän hänvisning om att det som föreskrivs om omröstning i allmänna domstolar ska tillämpas. Enligt den ska 23 kap. 1 § i rättegångsbalken också tillämpas vid förvaltningsdomstolarna. Till denna del hänvisas till det som sägs ovan i fråga om bestämmelserna om tingsrätternas ordförande.

3 §. Förvaltningsdomstolarna. I 1 mom. räknas förvaltningsdomstolarna upp med namn. Bestämmelsen motsvarar 1 § 1 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna.

I 2 mom. föreslås ingå en motsvarande bestämmelse som i 1 § 3 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna, enligt vilken om Ålands förvaltningsdomstol alltjämt föreskrivs separat. I lagen om Ålands förvaltningsdomstol föreslås några i huvudsak tekniska ändringar, medan den till övriga delar föreslås kvarstå oförändrad.

4 §. Förvaltningsdomstolarnas domkretsar. I paragrafen föreslås ingå motsvarande bestämmelser som i statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas domkretsar, enligt vilken förvaltningsdomstolarnas domkretsar följer landskapsindelningen. Närmare bestämmelser om domkretsindelningen ska alltjämt utfärdas genom förordning av statsrådet. I enlighet med det som sägs ovan om tingsrätterna och hovrätterna ska man alltjämt kunna avvika från den territoriella behörigheten genom lag. För närvarande är t.ex. ändringssökande i ärenden enligt mervärdesskattelagen, vattenlagen, miljöskyddslagen och utlänningslagen koncentrerat till vissa förvaltningsdomstolar. Domstolslagen innebär inga förändringar i den behörighetsfördelningen, utan bestämmelserna om den kvarstår i speciallagarna och de förordningar statsrådet avgett med stöd av dem.

Förvaltningsdomstolarna är för närvarande placerade enligt följande: Helsingfors förvaltningsdomstol i Helsingfors, Tavastehus förvaltningsdomstol i Tavastehus, Östra Finlands förvaltningsdomstol i Kuopio, Norra Finlands förvaltningsdomstol i Uleåborg, Åbo förvaltningsdomstol i Åbo och Vasa förvaltningsdomstol i Vasa. Det föreslås inte längre någon bestämmelse i lag om permanenta sammanträdesplatser för förvaltningsdomstolarna. De permanenta sammanträdesplatserna enligt 1 § i lagen om förvaltningsdomstolarna har uppstått vid omstruktureringar. För det första behölls sammanträdesplatserna på de tidigare länsrättsorterna (Jyväskylä, S:t Michel och Joensuu) då länsrätterna blev förvaltningsdomstolar. Likaså togs vid omstruktureringen av hovrätterna och förvaltningsdomstolarna bestämmelser in i lagen om permanenta sammanträdesplatser i Kouvola för Östra Nylands förvaltningsdomstol och i Rovaniemi för Norra Finlands förvaltningsdomstol. Det bör anses tillräckligt att förvaltningsdomstolarna också i fortsättningen, i enlighet med rådande praxis, ordnar muntliga förhandlingar, syner och besiktningar på olika håll i domkretsarna enligt behov.

Som det konstaterats i fråga om hovrätterna, är det inte heller befogat att föreskriva i lag om förvaltningsdomstolarnas placering. Enligt bemyndigandet att utfärda förordning i 2 mom. föreskrivs närmare om dem genom förordning av statsrådet.

5 §. Förvaltningsdomstolens ledamöter. Domarna vid förvaltningsdomstolarna räknas upp i 1 kap. 5 § ovan. En motsvarande bestämmelse om domarna vid förvaltningsdomstolarna finns i 4 § 1 mom. i gällande lag om förvaltningsdomstolarna. Enligt 1 mom. kan vid förvaltningsdomstolarna förutom överdomaren och förvaltningsrättsdomarna finnas assessorer.

I 2 mom. nämns förvaltningsdomstolarnas sakkunnigledamöter på motsvarande sätt som i 4 § i gällande lag om förvaltningsdomstolarna. Av de skäl som anges i den allmänna motiveringen föreslås att bestämmelserna om beslutföra sammansättningar vid förvaltningsdomstolarna i la-

gen om förvaltningsdomstolarna ska förbli i kraft. Därmed föreslås att det alltjämt ska föreskrivas i lagen om förvaltningsdomstolarna (lagförslag 12) om i vilka ärenden sakkunnigledamöter ska ingå i sammansättningen. Om sakkunnigledamöterna, deras ställning, utnämning av och behörighetsvillkor för dem föreslås dock bestämmelser i 17 kap. i domstolslagen.

5 kap. Marknadsdomstolen

1 §. Marknadsdomstolens uppgifter. I 1 mom. föreskrivs om vilka uppgifter som hör till behörigheten för marknadsdomstolen, som är en specialdomstol. Bestämmelsen motsvarar 1 § i lagen om marknadsdomstolen.

I 2 mom. finns en hänvisning till lagen om rättegång i marknadsdomstolen, som likaså motsvarar gällande lag.

2 §. Marknadsdomstolens ledamöter. Domarna vid marknadsdomstolen räknas upp i 1 kap. 5 §. Motsvarande bestämmelser finns i 3 § i lagen om marknadsdomstolen. Enligt 1 mom. kan vid marknadsdomstolen förutom överdomaren, marknadsdomare och marknadsrättsingenjörer finnas assessorer.

I 2 mom. ingår en mer exakt bestämmelse än i 5 § i gällande lag om marknadsdomstolen om marknadsdomstolens sakkunnigledamöter. Det föreslås att om närmare bestämmelser om sakkunnigledamöternas deltagande i beslutssammansättningar tas in i lagen om rättegång i marknadsdomstolen, liksom också de bestämmelser om domförhet som hittills ingått i lagen om marknadsdomstolen. Bestämmelser om sakkunnigledamöternas ställning, utnämningen av och behörighetsvillkoren för dem föreslås ingå i 17 kap. i domstolslagen.

6 kap. Arbetsdomstolen

1 §. Arbetsdomstolens uppgifter. I 1 mom. finns en allmän bestämmelse om vilka mål och ärenden som hör till arbetsdomstolens behörighet. Enligt den är arbetsdomstolen en specialdomstol för tvistemål som gäller arbets- och tjänstekollektivavtal, samt behandlar vissa besvärssärenden enligt vad som bestäms särskilt. Det föreslås att en detaljerad förteckning över de mål och ärenden som hör till arbetsdomstolens behörighet tas in i 1 § i lagen om arbetsdomstolen. Dock föreslås att lagens namn ändras så att den motsvarar innehållet (lagförslag 7). I 2 mom. ingår därför en allmän hänvisning till lagen om rättegång i arbetsdomstolen.

2 §. Arbetsdomstolens ledamöter. Domarna vid arbetsdomstolen räknas upp i den allmänna bestämmelsen i 1 kap. 5 §. En bestämmelse som i sak motsvarar den finns i 2 § 1 mom. i gällande lag om arbetsdomstolen. I 1 mom. föreslås en kompletterande bestämmelse, enligt vilken vid marknadsdomstolen förutom presidenten och arbetsdomstolsråden kan vinnas en assessor. Med beaktande av arbetsdomstolens storlek föreslås det att det endast ska kunna finnas en assessor.

Arbetsdomstolens ledamöter i bisyssla ska utnämnas till sakkunnigledamöter i likhet med andra ledamöter än domare som hör till beslutssammansättningarna vid andra domstolar. Trots att deras benämning ändras, bibehålls deras ställning och uppgift oförändrad. Om sakkunnigledamöter föreskrivs i 2 mom., enligt vilket vid arbetsdomstolen liksom hittills ska finnas 14 sakkunnigledamöter, av vilka en del ska företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen och en del lagfarna ledamöter som inte företräder några sådana intressen.

Det föreslås att närmare bestämmelser om beslutssammansättningarna och sakkunnigledamöternas deltagande i dem ska finnas i lagen om rättegång i arbetsdomstolen. Bestämmelser om

sakkunnigledamöternas ställning, behörighetsvillkoren för och utnämningen av dem, samt på vems förslag de ska utnämnas, föreslås ingå i 17 kap. i domstolslagen.

7 kap. **Försäkringsdomstolen**

1 §. Försäkringsdomstolens uppgifter. I 1 mom. föreskrivs om vilka mål och ärenden som hör till försäkringsdomstolens behörighet. Bestämmelsen motsvarar 1 § i gällande lag om försäkringsdomstolen.

Dessutom tas i 2 mom., på motsvarande sätt som i de bestämmelser om andra specialdomstolar som nämns ovan, in en allmän hänvisning till lagen om rättegång i försäkringsdomstolen, som föreslås ersätta de bestämmelser i den gällande lagen om försäkringsdomstolen som berör rättegångsförfarandet (lagförslag 5).

2 §. Försäkringsdomstolens ledamöter. Enligt 1 mom. kan vid försäkringsdomstolen, liksom vid andra kollegiala domstolar, utöver de domare som anges i 1 kap. 5 §, finnas assessorer. Det föreslås att möjligheten för föredragande att vara ledamot vid försäkringsdomstolen enligt andra meningen 2 § 1 mom. i gällande lag om försäkringsdomstolen upphävs.

I 2 mom. föreslås motsvarande bestämmelser som i 2 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen, som trädde i kraft den 1 oktober 2015, om överläkaren vid försäkringsdomstolen och om överläkarens uppgifter.

I 3 mom. räknas, liksom i 2 § 3 mom. i lagen om försäkringsdomstolen, de andra sakkunnigledamöterna vid försäkringsdomstolen upp, vilka är läkarledamöterna och intresseledamöter som är förtroga med arbetslivet och företagsverksamhet, samt ledamöter som är förtroga med militärskadeärenden. Bestämmelser om sakkunnigledamöternas ställning, utnämningen av och behörighetsvillkoren för dem föreslås ingå i 17 kap. i domstolslagen. Det föreslås att närmare bestämmelser om deras deltagande vid avgörandet av mål och ärenden tas in i lagen om rättegång i försäkringsdomstolen.

Det föreslås att om möjligheten att begära utlåtanden av sakkunnigledamöter vid försäkringsdomstolen som inte är ledamöter i en beslutssammansättning, men som utnämns på motsvarande sätt som försäkringsdomstolens läkarledamöter, ska föreskrivas i 16 § i lagen om rättegång i försäkringsdomstolen.

8 kap. **Organiseringen av arbetet vid domstolarna, ledning och administration**

I kapitlet föreskrivs om domstolarnas ledning och administration, förfarandet för fördelning av mål och ärenden samt om deras arbetsordningar och verksamhetsberättelser. Eftersom bestämmelser om högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ledning, administration och arbetsordning alltså ska ingå i lagarna om dem, ska kapitlet inte tillämpas på de högsta domstolarna. Undantag utgör bestämmelserna om fördelning och omfördelning av ärenden i 7 och 8 § samt om uppgörande av verksamhetsberättelse i 10 §. De bestämmelserna ska tillämpas också på högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. I kapitlet har beaktats den revidering som trädde i kraft den 1 oktober 2015, då uppgifterna som avdelningschef vid hovrätterna och försäkringsdomstolen blir tidsbestämda (RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015).

1 §. Ledning. Enligt 1 mom. leder chefsdomaren domstolen och svarar för dess resultat. Bestämmelsen är gemensam för alla domstolar. Den motsvarar i sak bestämmelserna om chefsdomarnas uppgifter och ansvar i lagarna om de olika domstolarna.

Enligt 2 mom. kan domstolarna ha en ledningsgrupp som stödjer överdomaren i arbetet att leda och utveckla domstolens verksamhet. Också enligt gällande förordningar ska hovrätterna, förvaltningsdomstolarna och försäkringsdomstolen ha en ledningsgrupp. Enligt 24 § i tingsrättsförordningen kan tingsrätterna ha en ledningsgrupp. De minsta tingsrätterna har dock ingen ledningsgrupp. Arbetsdomstolen har för närvarande ingen ledningsgrupp. Liksom hittills ska ledningsgruppen bestå av åtminstone chefsdomaren, avdelningscheferna och kanslichefen. Vid behov kan också andra personalrepresentanter ingå i ledningsgruppen. Om det föreskrivs i arbetsordningen.

I lagen ingår ingen detaljerad förteckning över ledningsgruppens uppgifter, utan om dem föreskrivs närmare i domstolarnas arbetsordningar. I 3 mom. föreslås en allmän bestämmelse, enligt vilken det åtminstone finns skäl att ta förslag till arbetsordning för domstolen till förberedande behandling i ledningsgruppen. Också i 9 § om fastställande av arbetsordningen förutsätts att ledningsgruppen hörs. I ledningsgruppen behandlas också viktiga ärenden som berör domstolens ledning, administration och ekonomi samt verksamhet och personal eller utvecklandet av dem. Sådana ärenden bör t.ex. anses vara de ärenden som enligt gällande organisationsförordningar ska behandlas i ledningsgruppen, liksom också förslag till resultatmål och budget samt vissa planer som berör personalen och domstolens verksamhet. Många sådana ärenden ska enligt lag också behandlas i samarbetsförfarande (lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar, 1233/2013).

Enligt 12 kap. 4 § 3 mom. ska ledningsgruppen höras i ärenden som gäller utnämning av domare för viss tid, om det inte är onödigt på grund av den korta mandattiden eller av något annat skäl. Också då föredragande utnämns till ordinarie tjänsteförhållande ska ledningsgruppen alltid höras, även om ingen uttrycklig bestämmelse om det ingår i lagen. Också i andra utnämningsärenden och viktiga ärenden som gäller tjänsteförhållanden finns det skäl att vid behov höra ledningsgruppen.

2 §. Chefsdomarens uppgifter. I paragrafen föreskrivs om chefsdomarens uppgifter. Bestämmelsen är gemensam för alla domstolar. Motsvarande gällande bestämmelser finns i 6 § i hovrättsförordningen, 8 § i förordningen om förvaltningsdomstolarna, 2 § i förordningen om arbetsdomstolen och 2 § i statsrådets förordning om försäkringsdomstolen. Den föreslagna paragrafen är dock mer allmänt formulerad.

Enligt 1 mom. ska chefsdomaren sörja för domstolens funktionsduglighet och utvecklande, ställa upp resultatmålen för domstolen och se till att de uppnås. Likaså ska chefsdomaren övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i domstolens avgöranden.

Enligt 2 mom. ska chefsdomaren delta i rättskipningen i den omfattning som de ledande uppgifterna tillåter det. Då domstolarna blir större, går största delen av chefsdomarnas tid åt till ledarskap och administrativa uppgifter. Dock är det viktigt att chefsdomarna också deltar i rättskipningen. Det kan delvis underlättas om ytterligare fler kansli- och förvaltningschefs-tjänster inrättas vid domstolarna.

3 §. Avgörande av administrativa ärenden. I paragrafen föreskrivs om chefsdomarens behörighet att avgöra administrativa ärenden samt om överföring av ärenden att avgöras i plenum eller av någon annan tjänsteman.

Bestämmelsen i 1 mom. motsvarar i sak gällande bestämmelser om chefsdomarens behörighet i administrativa och ekonomiska ärenden samt om rätten att överföra ärenden att avgöras av någon annan tjänsteman.

Enligt 2 *mom.* kan chefsdomaren besluta att ett ärende som gäller lämnande av ett utlåtande i ett lagstiftningsärende eller ett lagstiftningsinitiativ ska behandlas och avgöras i plenum. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuläget. Om de högsta domstolarnas behörighet att göra framställningar om lagstiftningsåtgärder föreskrivs i grundlagen (99 § 2 *mom.*). Dessutom föreskrivs om den uppgiften i lagarna om de högsta domstolarna. I fråga om andra domstolar anses det inte längre nödvändigt att föreskriva i lag om sådana framställningar, eftersom de också annars har den rätten.

Enligt 3 *mom.* ska föreskrifter om chefsdomares rätt att överföra ett ärende till en annan tjänsteman för avgörande finnas i arbetsordningen. Därmed avses, liksom i gällande bestämmelser, att ett ärende som enligt lag eller på grund av sin natur hör till chefsdomaren inte får överföras. Sådana ärenden är för det första de som enligt domstolslagen eller någon annan lag uttryckligen ska avgöras av chefsdomaren (bl.a. utnämning av domare för viss tid, skriftliga varningar, avstängning från tjänsteutövning).

Frågor som enligt de gällande organisationsförförordningarna ska avgöras av presidenten får inte överföras. Det gäller ärenden som enligt lag ska avgöras av chefsdomaren eller behandlas i ledningsgruppen. Detsamma gäller utnämning av domare och föredragande eller frågor som gäller tjänsteförhållanden. I momentets andra mening ingår en bestämmelse som motsvarar de gällande om chefsdomarens rätt att förbehålla sig rätten att avgöra ärenden som han eller hon överfört eller som annars ska avgöras av någon annan tjänsteman.

4 §. Avdelningar. I paragrafen föreskrivs om hur domstolarna får delas upp på avdelningar. Bestämmelsen motsvarar de gällande bestämmelserna i 18 a § 1 *mom.* i tingsrättslagen, 8 § 1 *mom.* i hovrättslagen, 13 § i lagen om förvaltningsdomstolarna, 28 § i lagen om marknadsdomstolen och 9 § 1 *mom.* i lagen om försäkringsdomstolen. Bestämmelsen ska tillämpas i tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt i marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen. För att skapa mer enhetliga begrepp föreslås att också förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen ska ha avdelningar i stället för sektioner.

Enligt 1 *mom.* föreskrivs i arbetsordningarna om uppdelningen på avdelningar. Därför föreslås att 18 a § i tingsrättslagen om på vilka grunder avdelningar kan inrättas upphävs. Trots det ska man vid tingsrätter och alla andra tvåspråkiga domstolar alltjämt få inrätta en s.k. språkavdelning, om det behövs för att säkerställa tillgången till tjänster för den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningen. I stället för genom beslut av justitieministeriet ska det kunna göras i respektive domstols arbetsordning.

Behovet av sådana avdelningar har visat sig vara litet. Längre fanns en sådan språkavdelning endast vid Egentliga Finlands tingsrätt, där mål och ärenden på svenska dock avgörs av olika avdelningar enligt ärendekategori. Vid Österbottens tingsrätt har man dock nyligen inrättat en avdelning för att trygga den finskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter. För de andra tvåspråkiga domstolarna finns inga specialbestämmelser om språkavdelningar. De har inte ansetts nödvändiga, trots att det enligt den lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 2015 är möjligt att vid dem placera domartjänster med särskilda krav på språkkunskaper (RP 224/2014 rd, s. 20).

Med tanke på domstolarnas oberoende är det inte ändamålsenligt att justitieministeriet är behörigt att inrätta sådana avdelningar. När bestämmelserna om språkavdelningar stiftades ansåg man det motiverat att justitieministeriet är behörig myndighet, eftersom det ansågs garantera att språkgrupperna behandlas jämbördigt i olika tingsrätters domkretsar. Kontinuiteten i systemet har också ansetts tala för att ministeriet är behörig myndighet (RP 230/2004 rd, s. 11). Justitieministeriet beslutar om inrättande av språkavdelningar på framställning av domstolen i fråga. I praktiken kan justitieministeriet alltså inte besluta att inrätta en språkavdelning mot

domstolens vilja. Förslaget syftar till att betona domstolarnas oberoende och självständiga rätt att besluta hur de organiserar sin verksamhet. I praktiken garanteras den språkliga minoritetens rättigheter genom att man försäkras sig om att det vid domstolarna finns tillräckligt med domare och annan personal med kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen. Vem som beslutar om att inrätta avdelningar har alltså inte avgörande betydelse för hur de språkliga rättigheterna förverkligas. Därför är det inte nödvändigt att bibehålla den gällande specialbestämmelsen.

Det föreslås att de närmare föreskrifterna om språkavdelningarnas arbetsspråk i 18 b—c § i tingsrättslagen inte ska ingå i domstolslagen utan i språklagen. Också hänvisningarna till de paragraferna i tingsrättslagen i 16 a och 26 § i språklagen bör ändras (lagförslag 17). Det föreslås att i 16 a § i språklagen ska föreskrivas om behandlingsspråket vid språkavdelningar och i 26 § om deras arbetsspråk.

Enligt 2 mom. ska avdelningen ledas av en lagfaren domare som chefsdomaren förordnat till avdelningschef, eller av chefsdomaren själv. Som det ovan konstaterats har alla domstolar utom de högsta domstolarna sedan den 1 oktober 2015 ett ledningssystem där uppgiften som avdelningschef är tidsbestämd. Bestämmelsen i momentet är allmän och preciseras i bestämmelserna om förordnande till avdelningschef och avdelningschefens uppgifter i 4 och 5 §. Den allmänna bestämmelsen i momentet behövs eftersom också chefsdomaren i praktiken kan vara avdelningschef.

5 §. Förordnande till avdelningschef. I paragrafen föreskrivs om förfarandet då avdelningschefer förordnas. Bestämmelsen motsvarar de gällande bestämmelserna i 18 d § i tingsrättslagen, 13 a § i lagen om förvaltningsdomstolarna och 29 § i lagen om marknadsdomstolen samt den reviderade 8 a § i hovrättslagen och 9 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen. Bestämmelsen ska alltså tillämpas i tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt i marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen.

Enligt 1 mom. utses avdelningscheferna av chefsdomaren för högst tre år i sänder. I momentet föreskrivs också om ledigförklaring av uppgiften och om behörighetsvillkoren för den. Eftersom förvaltningsdomstolarnas och marknadsdomstolens sektioner blir avdelningar, ska cheferna för dem i stället för till sektionsordförande utnåmnas till avdelningschefer. Dessutom preciseras bestämmelserna så att endast lagfarna domare kan vara avdelningschefer. Jordrättsingenjörer, marknadsrättsingenjörer eller förvaltningsrättsdomare som är förtrogna med det naturvetenskapliga eller tekniska området får alltså inte vara avdelningschefer. I fråga om tingsrätterna och marknadsdomstolen motsvarar den begränsningen nuläget, men för Vasa förvaltningsdomstol innebär den att gällande bestämmelser ändras. Överläkaren vid försäkringsdomstolen föreslås ha motsvarande uppgifter som en avdelningschef. Om dem föreskrivs i 7 kap. 2 § 2 mom.

Bestämmelsen i 2 mom. om återkallande av förordnandet motsvarar gällande lag.

6 §. Avdelningschefens uppgifter. I paragrafen föreskrivs om avdelningschefernas uppgifter. Bestämmelsen motsvarar i sak de gällande bestämmelserna i 18 e § 1 mom. i tingsrättslagen, 13 b § 1 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna och 30 § i lagen om marknadsdomstolen samt 8 b § som fogats till hovrättslagen och det reviderade 9 § 3 mom. i lagen om försäkringsdomstolen.

Avdelningschefen ska dessutom vara chefsdomarens ersättare, om vilket dock föreskrivs i 13 kap. som gäller tjänstledighet och vikariat.

7 §. Fördelningen av mål och ärenden. I paragrafen bestäms på vilka grunder mål och ärenden fördelas till rättskipningspersonalen. Bestämmelsen gäller alla domstolar.

Domstolarnas oberoende förutsätter att målen och ärendena fördelas för beredning och avgörande enligt på förhand bestämda och godkända grunder. Var och en har rätt att få sin sak avgjord av en oberoende och opartisk domstol och ingen får ha rätt att välja sin domare. Utöver den rättsskyddsaspekten förutsätter domstolens oberoende att fördelningen av mål och ärenden uteslutande hör till domstolens behörighet.

Enligt paragrafen ska mål och ärenden fördelas för behandling och avgörande enligt de principer som fastställs i arbetsordningen. Fördelningsgrunderna ska alltså fastställas på förhand. Då grunderna fastställs kan man beakta domstolarnas särdrag, såsom uppdelning på avdelningar och enligt ärendekategorier samt hur de språkliga rättigheterna garanteras. Grunderna ska vara tydliga och trygga parternas rätt till en oberoende och opartisk domare. Enligt en av principerna för en rättvis rättegång ska mål och ärenden avgöras utan dröjsmål. Grunderna ska dessutom definieras så, att fördelningen av mål och ärenden inte kan påverka det slutliga avgörandet i saken. Det betyder dock inte att de krav på specialkunskaper som målen och ärendena ställer inte får beaktas vid fördelningen av dem. Också i andra fall kan typen av mål eller ärenden, eller t.ex. vetskapen om att en domares tjänsteförhållande snart kommer att upphöra, tala för att mål eller ärenden fördelas på ett visst sätt med beaktande av rådande omständigheter. Fördelningsgrunderna ska vidare vara sådana att de säkerställer att rättskipningspersonalen utnyttjas effektivt samt att arbetsbördan fördelas jämnt bland personalen. I arbetsordningen ska också grunderna för att avvika från de fastställda grunderna i enskilda fall definieras. I arbetsordningen kan t.ex. bestämmas att man endast får avvika från de fastställda grunderna av vägande och godtagbara skäl. Det ska vara fråga om undantagsfall.

Den som deltar i fördelningen får inte vara jävig i målet eller ärendet i fråga. Det följer av de allmänna jävsbestämmelserna och förutsätter inga särskilda bestämmelser.

8 §. Omfördelning av mål och ärenden. I paragrafen föreskrivs på vilka grunder mål eller ärenden som redan tilldelats en domare kan tilldelas en annan domare. Det handlas om att ta mål eller ärenden ifrån dem som ska avgöra dem. Bestämmelsen gäller alla domstolar.

Enligt *1 mom.* kan ett mål eller ärende fräntas en domare mot hans eller hennes vilja endast av vägande skäl. Sådana skäl kan vara domarens sjukdom, att behandlingen av ärendet drar ut, en jämn fördelning av arbetsbördan eller någon annan motsvarande omständighet. Frågan ska bedömas i synnerhet med tanke på parternas rättsskydd. I domarens tjänsteplikt ingår att avgöra de mål och ärenden som tilldelats honom eller henne. Å andra sidan är en förutsättning för att domarens oberoende ska kunna garanteras att ett mål eller ärende som tilldelats honom eller henne inte omfördelas utan godtagbart skäl. Denna princip kan dock få vika undan t.ex. om en domares arbete hopar sig, eftersom en part har rätt att få sin sak behandlad utan dröjsmål. En omfördelning enligt paragrafen innebär också att målet eller ärendet tilldelas en annan domare för beredning, men den första domaren kan ändå ingå som ledamot i avgörandesammansättningen.

Den föreslagna bestämmelsen gäller omfördelning av mål och ärenden endast då en domare uttryckligen motsätter sig det. Endast då krävs ett motiverat beslut av chefsdomaren för att överföra målet eller ärendet. I bestämmelsen förutsätts inte att man alltid särskilt begär domarens samtycke till omfördelningen i normala fall, om det inte finns skäl att anta att domaren motsätter sig. Det kan dock anses förenligt med god förvaltningssed. Bestämmelsen gäller inte situationer då domare är jäviga.

I 2 mom. bestäms hur beslut om omfördelning ska fattas. Då mål eller ärenden omfördelas ska samma principer följas som annars då man fördelar mål eller ärenden. Det är viktigt att bestämmelserna om denna exceptionella åtgärd är transparenta. Därför ska beslutet fattas av chefsdomaren. Vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ska presidenten besluta om omfördelning. Beslutet ska också motiveras. Med berörda domares samtycke kan mål och ärenden omfördelas utan några särskilda beslut, enligt normala fördelningsgrunder.

9 §. Arbetsordning. Enligt 1 mom. fastställs domstolens arbetsordning av chefsdomaren. Som det ovan konstaterats ska arbetsordningen behandlas i ledningsgruppen. Enligt paragrafen ska chefsdomaren höra ledningsgruppen innan arbetsordningen fastställs. Om det inte finns en ledningsgrupp ska chefsdomaren höra domstolens ordinarie domare. Exempelvis vid tingsrätterna finns enligt gällande bestämmelser ingen hörandeplikt. Enligt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar ska också personalen höras.

Då arbetsordningens betydelse ökar, ska den finnas lätt tillgänglig för alla. Därför föreskrivs i 2 mom. att arbetsordningen är offentlig. Det innebär i praktiken att den ska finnas tillgänglig på domstolens eller domstolsverkets webbplats. Det ska också finnas tillgänglig i domstolens kundutrymmen.

Det föreslås att skyldigheten för domstolar att sända sina arbetsordningar för kännedom till högre domstolar slopas. Om de högsta domstolarnas arbetsordningar och skyldigheten att publicera dem i Finlands författningssamling föreskrivs alltjämt i lagarna om de högsta domstolarna.

10 §. Verksamhetsberättelse. Paragrafen är ny. I den föreskrivs om domstolarnas skyldighet att årligen lämna en offentlig verksamhetsberättelse. Eftersom domstolarnas verksamhet finansieras med offentliga medel ska verksamhetsberättelsen åtminstone innehålla de viktigaste nyckeltalen för en domstols verksamhet samt uppgifter om behandlingstiderna och om verksamhetens effektivitet. Flera domstolar kan också göra upp en verksamhetsberättelse tillsammans. Bestämmelsen gäller också de högsta domstolarna.

AVDELNING III

DOMARNA

I avdelningen föreskrivs om domare och om deras ställning och skyldigheter. Det föreslås att bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för domare ska samlas i avdelningen. Likaså föreslås att de specialbestämmelser om domare som hittills funnits i tjänstemannalagen ska tas in i denna avdelning. Om domares tjänstgöring vid en annan domstol föreslås nya bestämmelser. I det sista kapitlet i avdelningen föreskrivs om upphörande av tjänsteförhållande samt i en ny bestämmelse om fortsatt behörighet för domare. Bestämmelserna i avdelningen gäller också högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ledamöter med vissa undantag. Eftersom föredragande vid de domstolarna har motsvarande rätt att kvarstå i tjänsten som domare, tillämpas en del av de bestämmelser som gäller domare också på dem.

I kapitlet har beaktats den revidering av bestämmelserna om domares bisysslor och bindningar som trädde i kraft den 1 oktober 2015 (RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015).

9 kap. Domare som utövare av dömande makt och tjänstemän

I kapitlet föreskrivs om domares skyldigheter, utbildning och bisysslor. Bestämmelserna gäller också högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ledamöter.

1 §. Om domares skyldigheter. Paragrafen är ny och kompletterar 1 kap. 6 §. Där föreskrivs om domarnas ställning som utövare av dömande makt samt om deras oberoende och den rätt

att kvarstå i tjänsten som tryggar det. I enlighet med principen om domares oberoende föreskrivs ytterligare i *1 mom.* att domare utövar dömande makt självständigt och i den verksamheten endast är bunden av lag.

I *2 mom.* föreskrivs om vissa skyldigheter som hänger samman med ställningen som domare. Domare har ett s.k. avgörandetvång. Domare är skyldiga att avgöra ett ärende som de tilldelats. Om domaren är jävig, ska man dock avvika från den principen. Enligt 13 kap. 1 § i rättegångsbalken får en domare inte behandla ett ärende, om domaren är jävig enligt lag. Det kan också finnas giltiga skäl för att omfördela ärenden. Som det ovan konstaterats föreslås i 8 kap. 8 § en uttrycklig bestämmelse om förutsättningarna för att omfördela ett ärende mot domarens vilja.

Enligt 14 § 1 mom. i tjänstemannalagen ska en tjänsteman utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål. För domare gäller skärpta krav på samvetsgrannhet och omsorgsfullhet. Domstolarnas avgöranden gäller frågor som är viktiga för personer och samfund. Fel i domstolarnas förfarande eller domar kan inte rättas på samma sätt som inom förvaltningen. Förtroendet för rättsväsendet förutsätter att domarnas verksamhet till alla delar är professionell och trovärdig. Enligt 21 § i grundlagen hör rätten att utan dröjsmål få sin sak behandlad av behörig domstol till kraven på en rättvis rättegång. Trots bestämmelserna i statstjänstemannalagen har det därför ansetts behövt att i domstolslagen särskilt ta in krav på att domaren är samvetsgrann och omsorgsfull i sitt arbete.

Dessutom hänvisas i *3 mom.* till bestämmelserna om tjänstemännens allmänna skyldigheter i 4 kap. i statstjänstemannalagen. I det kapitlet föreskrivs, utöver om tjänstemäns skyldighet att utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål, också om skyldigheten att iaktta bestämmelserna om arbetsledning. I bestämmelserna ställs också krav på domares uppförande i fråga om förtroende och tystnadsplikt.

2 §. Domares ansvar för ämbetsåtgärder. I paragrafen ingår en informativ hänvisningsbestämmelse, enligt vilken beträffande domares ansvar för ämbetsåtgärder gäller bestämmelserna i 118 § i grundlagen och i andra lagar, såsom strafflagen och skadeståndslagen.

3 §. Domare som föredragande. Om ett mål eller ärende enligt lag ska avgöras i en kollegial domstolssammansättning på föredragning, får enligt paragrafen också en domare vara föredragande. Bestämmelsen är gemensam för alla domstolar. Ett mål eller ärende kan alltså alltid avgöras också utan föredragande, om en domare är föredragande. T.ex. vid hovrätterna och förvaltningsdomstolarna avgörs redan nu väldigt många ärenden på föredragning av domare. Vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen avgörs mål och ärenden i regel på föredragning av föredragande. Bestämmelsen förpliktar inte de högsta domstolarna att ändra sin praxis. Å andra sidan möjliggör den att en av sammansättningens ledamöter föredrar mål och ärenden också vid de högsta domstolarna.

4 §. Utbildning. Domare och annan rättskipningspersonal har skyldighet och rätt att kontinuerligt utveckla sitt kunnande. I paragrafen föreskrivs om domares utbildningsskyldighet och statens skyldighet att erbjuda utbildning.

I *1 mom.* föreskrivs om domares skyldighet att upprätthålla och utveckla sin lagkunskap, sitt juridiska kunnande och sin kompetens. I praktiken är det också en allmän skyldighet för tjänstemän. Det är klart att domare inte med hänvisning till sin oberoende ställning kan vägra delta i utbildning för att utveckla sin kompetens. Det bör beaktas att alla advokater enligt reglerna för god advokatsed, som är bindande för advokater, är skyldiga att använda ett visst antal timmar per år för utbildning. Den föreslagna skyldigheten är av allmän karaktär. Varje domstol bedömer själv om utbildningsplikten ska specificeras närmare t.ex. i arbetsordningen.

Enligt 2 mom. finns som motvikt till domarnas skyldighet statens skyldighet att ordna utbildning. Domstolarna är å sin sida skyldiga att organisera arbetet så att domarna har en faktisk möjlighet att delta i utbildning.

5 §. Bisyssla och bisysslotillstånd. I paragrafen finns motsvarande bestämmelser som i den revidering av tjänstemannalagen som trädde i kraft den 1 oktober 2015. Likaså hänvisas i bestämmelsen om föredragandes bisysslor till paragrafen i fråga (19 kap. 8 §). Sakkunnigledamöternas uppgift är till sin karaktär en bisyssla. Huruvida sakkunnigledamöternas huvudsyssla och eventuella andra bisysslor inverkar på skötseln av uppgiften bedöms uteslutande utifrån redogörelserna för bindningar. Av dem krävs alltså inget bisysslotillstånd.

Enligt 1 mom. förutsätter domares bisysslor tillstånd enligt 18 och 18 a § i tjänstemannalagen. I den revidering som nämns ovan har bestämmelserna om bisysslor preciserats så att domare inte får vara verksamma som sådana skiljemän som utses av endast den ena parten vid ett skiljeförfarande. En domare kan alltså verka som sådan, vanligen enda, skiljeman som utses av parterna tillsammans eller som skiljeman som väljs av de skiljemän parterna utser, och som är ordförande för skiljenämnden. Dessutom kan en domare vara sådan enda skiljeman eller ordförande för en skiljenämnd som har utsetts av en oberoende aktör, t.ex. Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut.

I 2 mom. ingår en allmän hänvisning till 18 § i tjänstemannalagen. I fråga om bisysslor för domare och föredragande gäller alltså i övrigt bestämmelserna om bisysslor i tjänstemannalagen.

I 3 mom. ingår en informativ hänvisning till lagen om registret över domares bindningar och bisysslor, där det föreskrivs om registrering av domares bisysslor och bindningar i ett register som förs av Rättsregistercentralen (se lagförslag 14—15).

6 §. Ansökan om bisysslotillstånd. I 1 mom. ingår bestämmelser som ansökan om bisysslotillstånd, som motsvarar gällande lag. Ansökan om bisysslotillstånd ska lämnas till den domstol där domaren arbetar. Chefsdomare lämnar ansökan till en högre domstol.

I 2 mom. föreskrivs om skyldigheten att också lämna sådana uppgifter om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän, som är konfidentiella enligt 18 § 5 mom. i lagen om skiljeförfarande, till chefsdomaren för den domstol som behandlar tillståndet. Bestämmelsen motsvarar de reviderade bestämmelserna i lagen och förordningen om skiljeförfarande.

7 §. Redogörelse för inkomst från bisyssla. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten att redogöra för inkomster från bisysslor. Bestämmelsen motsvarar den bestämmelse som togs in i 18 § i tjänstemannalagen i samband med revideringen av bestämmelserna om domares bindningar och bisysslor.

Enligt 1 mom. ska domare och föredragande årligen redogöra för domstolen för sina inkomster från bisysslor. Också betalaren ska uppges, om inte den uppgiften är konfidentiell. I praktiken ska alltså skiljemannaarvoden uppges, men inte uppgifter om parterna eftersom de enligt lag är konfidentiella. Ingen redogörelse behöver dock göras om den sammanlagda bruttoinkomsten inte överstiger 10 000 euro. Om de sammanlagda inkomsterna från bisysslor överstiger 10 000 euro ska alla inkomster från bisysslor under året uppges, även om de enskilda beloppen är små. Uppgifterna om arvoden för bisysslor är offentliga trots bestämmelsen i 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) om att uppgifter om årsinkomster är konfidentiella.

Enligt 2 mom. ska redogörelsen lämnas senast under maj månad det år som följer på kalenderåret. Tidpunkten har valts för att uppgifterna då är lätt tillgängliga och möjliga att kontrollera i beskattningsförlaget. Redogörelsen lämnas till den domstol som är arbetsgivare. Med undantag för presidenterna för de högsta domstolarna ska chefsdomaren dock lämna redogörelsen till en högre domstol. Också till den delen motsvarar bestämmelserna den reviderade tjänstemannaförordningen.

10 kap. Behörighetsvillkor för domare

I kapitlet föreskrivs om behörighetsvillkor och utnämningsgrunder för domare, inklusive högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ledamöter. I kapitlet samlas, utöver bestämmelserna om allmänna behörighetsvillkor och krav på språkkunskaper i utnämningsslagen, alla de bestämmelser om krav på specialkunskaper för vissa domartjänster som hittills ingått i olika organisationslagar. Till sitt innehåll motsvarar bestämmelserna i huvudsak gällande lag.

I kapitlet ingår dessutom bestämmelser om domartjänster med speciella krav på språkkunskaper, som enligt den lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 2015 förutom vid tingsrätterna också kan finnas vid andra tvåspråkiga domstolar (RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015).

1 §. Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare. Behörighetsvillkoret motsvarar 11 § 1 mom. i lagen om utnämning av domare sådant det löd före den ändring som gjordes den 1 januari 2016 i samband med att lagstiftningen om erkännande av utländska examina sågs över (RP 22/2015 rd, lagarna 1384—1392/2015). På grund av ändringen ett i lagen om utnämning av domare avsett beslut av Utbildningsstyrelsen om erkännande av yrkeskvalifikation eller om jämställande av högskolestudier som har avlagts utomlands inte längre ger behörighet för domartjänst. På grund av rättsskyddsförväntningarna och den kravnivå som uppdraget som domare har kan det å ena sidan anses motiverat att behörighetsvillkoren för domarna är tydliga och att domarna har tillräckliga rättsvetenskapliga kunskaper. Å andra sidan kan det anses vara tillräckligt att bestämmelser om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför finns i en egen lag (1385/2015) och att vid enskilda utnämningar av domare bedöms vid utnämningsförfarandet kunskapsnivån hos en sökande som har avlagt sin examen utomlands. Efter den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2016 har vissa domstolar fört fram sin oro särskilt över huruvida man i framtiden kommer att ha tillräckligt med sökande till de så kallade språkdartjänsterna. Här föreslås således inte en begränsning för dem som har avlagt en examen utomlands.

Enligt 2 mom. finns bestämmelser om krav på domares språkkunskaper i 9 §.

2 §. Behörighetsvillkor för domare i de högsta domstolarna. Paragrafen motsvarar 11 § 2 mom. i utnämningsslagen.

3 §. Behörighetsvillkor för chefsdomare. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 11 § 3 mom. i utnämningsslagen. Eftersom chefsdomarna definieras i 1 kap. 5 §, behöver chefsdomartjänsterna inte längre räknas upp i paragrafen.

4 §. Behörighetsvillkor för jordrättsansvarig domare. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 3 § 3 mom. i tingsrättslagen.

5 §. Behörighetsvillkor för jordrättsingenjör. Jordrättsingenjörerna är domare och utnämns enligt samma förfarande som andra domare. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 13 § 2 och 3 mom. i tingsrättslagen.

Om skyldigheten för domarförslagsnämnden att begära utlåtande av Lantmäteriverkets centralförvaltning föreskrivs i 11 kap. 9 § 1 mom.

6 §. *Behörighetsvillkor för förvaltningsrättsdomare som är förtroga med vatten- och miljöskyddsärenden.* Paragrafen motsvarar 5 § 2 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna. Hänvisningen till vattenlagen (264/1961) ändras så att den gäller den nya lagen med samma namn (587/2011).

7 §. *Behörighetsvillkor för överdomaren och marknadsrättsdomare vid marknadsdomstolen.* Paragrafen motsvarar 4 § 1 mom. i lagen om marknadsdomstolen.

8 §. *Behörighetsvillkor för marknadsrättsingenjör.* Paragrafen motsvarar 4 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen. Bestämmelsen om domstolens utlåtande i ärenden som gäller utnämning av marknadsrättsingenjör placeras i 11 kap. 10 §, som gäller domstolarnas utlåtanden.

9 §. *Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska. 1 mom.* motsvarar 12 § 1 mom. i utnämningsslagen. Kraven på språkkunskaper gäller alla domare enligt 1—8 §.

Enligt 2 mom. föreskrivs alltså särskilt om kraven på språkkunskaper för domare vid domstolarna på Åland. Om de språkkunskaper som krävs av domare, tingsfiskaler och notarier vid Ålands tingsrätt och domare vid Ålands förvaltningsdomstol samt deras suppleanter föreskrivs för närvarande i 5 § i statsrådets förordning om de språkkunskaper som krävs av statsanställda i landskapet Åland (1218/2007), som utfärdats med stöd av 42 § i självstyrelselagen för Åland.

10 §. *Tingsdomartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. I 1 mom.* finns motsvarande bestämmelse som i 1 b § i gällande tingsrättslag om sådana tingsdomartjänster vid tvåspråkiga tingsrätter, för vilka krävs utmärkta muntliga och skriftliga språkkunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen. I bestämmelsen görs vissa språkliga korrigeringar, men till sitt innehåll motsvarar den gällande lag.

I 2 mom. föreslås ett motsvarande bemyndigande att utfärda förordning som i gällande lag, enligt vilket genom förordning av statsrådet föreskrivs om antalet språkdomeartjänster. Om antalet språkdomeartjänster föreskrivs för närvarande med stöd av tingsrättslagen i 2 a § i utnämningsslagen. Eftersom avsikten är att i huvudsak överföra bestämmelserna i den förordningen till lagnivå och upphäva förordningen, bör det föreskrivas i en ny förordning om antalet tingsdomartjänster som ska inrättas för att trygga de språkliga rättigheterna. Det är ändamålsenligt att i samma förordning också föreskriva om de andra domeartjänster som enligt 11 § ska inrättas för att trygga de språkliga rättigheterna.

11 §. *Övriga domeartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. I 1 mom.* ingår motsvarande bestämmelse som i den reviderade lagstiftningen om att det också vid tvåspråkiga hovrätter och förvaltningsdomstolar samt specialdomstolar kan finnas domeartjänster för det krävs att de som utnämns till tjänsterna ska ha utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen. Kraven på språkkunskaper gäller uttryckligen lagfarna domare.

Enligt 2 mom. föreskrivs genom förordning av statsrådet om vid vilka domstolar sådana tjänster ska finnas och om deras antal. Behovet av språkdomeare vid andra tvåspråkiga domstolar än tingsrätter bedöms enligt situationen vid varje given tidpunkt utan att något minimiantal tjänster förutsätts i lagen. På så sätt kan domstolarna vid behov föreslå för justitieministeriet att tjänster som språkdomeare inrättas.

Justitieministeriets skyldighet är att före ändringen av förordningen i enlighet med vilken domstol tjänsten gäller begära utlåtande av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. Justitieministeriet ska alltså höra högsta domstolen i fråga om tjänster vid hovrätterna eller arbetsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen i fråga om tjänster vid förvaltningsrätterna, marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen. De högsta domstolarna kan i sina utlåtanden framföra sin ståndpunkt huruvida det med tanke på förverkligandet av de språkliga rättigheterna finns grundad anledning till att inrätta språkdomartjänster.

12 §. *Dispens.* Paragrafen motsvarar 13 § i den gällande utnämningsslagen.

11 kap. **Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare**

I kapitlet införs bestämmelserna om utnämning av ordinarie domare i 2 kap. i lagen om utnämning av domare. I kapitlet föreskrivs också om utnämning till chefsdomartjänster för en mandattid på sju år. De nya bestämmelserna gäller inte presidenterna för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Då chefsdomare utnämns för viss tid är förfarandet detsamma som vid utnämning av domare till ordinarie tjänster.

Till följd av revideringen har de gällande paragrafernas ordningsföljd ändrats. Dessutom har några formuleringar i bestämmelserna ändrats. Det föreslås att indelningen i ansökningstjänster och anmälningstjänster slopas. Om tillsättning av domarförslagsnämnden och dess sammansättning föreskrivs i ett särskilt kapitel (20 kap).

I kapitlet har beaktats den revidering som trädde i kraft den 1 oktober 2015, i vilken bestämmelserna om domares bindningar ses över och uppgifterna som avdelningschef vid hovrätterna och försäkringsdomstolen blir tidsbestämda (RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015). I och med förändringen avskaffas tjänsterna som hovrättslagman och lagman vid försäkringsdomstolen. Också det har beaktats i bestämmelsernas ordalydelse.

1 §. *Utnämning till domartjänst och till tjänsteförhållande för viss tid.* I paragrafen föreskrivs om när domare utnämns till sin tjänst som ordinarie respektive för viss tid. Vid utnämning till domartjänster finns det starka grundlagsskäl att utnämna till ordinarie tjänst. Förutom den starka rätten att kvarstå i tjänsten bidrar tjänsternas bestående natur också till att stärka domarnas och domstolarnas oberoende. För att systemet ska fungera och vara effektivt bör man dock också i vissa situationer och med vissa begränsningar kunna utnämna domare för viss tid. Utnämningar för viss tid kan grunda sig på att vissa ordinarie tjänster enligt lag endast ska besättas för en bestämd mandattid. Sådana tjänster som ska besättas för en bestämd tid är de högsta tjänsterna inom statsförvaltningen enligt tjänstemannalagen. Inom domstolsväsendet tillsätts för närvarande vissa tjänster som referendarieråd vid högsta domstolen samt tjänsterna som tingsnotarie för viss tid. De bör särskiljas från de situationer då tjänstemän på andra grunder utnämns till tjänsteförhållanden för viss tid. Utnämningar för viss tid gäller vanligen vikariat för tjänsteinnehavare eller t.ex. tilläggsresurser.

Bestämmelser om utnämning av domare för viss tid föreslås ingå i 12 kap. Dessutom föreslås i propositionen att det inrättas chefsdomartjänster (11 kap. 2 §) och assessorstjänster (18 kap. 1 §) som ska tillsättas för viss tid.

Enligt 1 mom. ska domare utnämnas till sin tjänst som ordinarie, om utnämningen inte enligt 12 kap. 1 § får ske för viss tid.

I 2 mom. hänvisas till bestämmelserna i 18 kap. om utnämning av assessorer.

I 3 mom. föreskrivs ytterligare för tydlighetens skull att det som föreskrivs i 2 § om utnämning av chefsdomare för viss tid inte gäller de högsta domstolarnas presidenter, som alltså utnämns till sina tjänster som ordinarie. Om det finns behov att utnämna vikarier för presidenterna, iaktas bestämmelserna i 12 kap. 3 § 1 mom. om utnämning av ledamöter vid de högsta domstolarna för viss tid.

2 §. Utnämning av chefsdomare för viss tid. I paragrafen föreskrivs om utnämning av chefsdomare för viss tid.

Enligt 1 mom. utnämns chefsdomarna till sina tjänster för sju år i sänder. Utnämning för upprepade mandatperioder är möjligt. Om den som ska utnämnas till en tjänst kommer att uppnå den föreskrivna avgångsåldern före mandattidens utgång, sker utnämningen dock endast till utgången av den månad då åldern uppnås. Trots att chefsdomare utnämns för viss tid, är det med tanke på uppgiftens karaktär nödvändigt att utnämningen bereds av en oberoende domarförslagsnämnd. Samma förfarande som vid utnämning till ordinarie domartjänster enligt detta kapitel ska alltså iaktas vid utnämningen.

För tydlighetens skulle tas i 2 mom. in en hänvisning till 12 kap. 1 §, som gäller utnämning av domare till tjänsteförhållanden för viss tid. Chefsdomare ska också kunna utnämnas för kortare tid än sju år i sådana situationer då domare också annars får utnämnas för viss tid. Det gäller t.ex. då en chefsdomare är jävig eller en chefsdomartjänst är vakant. Utnämning för viss tid är också möjlig om man vet att domstolen kommer att genomgå en omstrukturering inom en nära framtid.

3 §. Utnämmande myndighet. Paragrafen motsvarar 2 § i den gällande utnämningsslagen. Dock föreslås ett tillägg, enligt vilket också chefsdomare utses till tjänster för viss tid enligt 2 § 1 mom. av republikens president.

4 §. Ledigförklaring av tjänster. 1 mom. motsvarar i huvudsak 3 § 1 mom. i den gällande utnämningsslagen. Enligt paragrafen ska alla domartjänster, och alltså också tjänsterna vid de högsta domstolarna, förklaras lediga att sökas. Man ska inte längre kunna anmäla sig till domartjänster.

Enligt 2 mom. ska en chefsdomartjänst som ska besättas för viss tid förklaras ledig att sökas för sju år i sänder. I fråga om utnämning av chefsdomare till tjänsteförhållanden för viss tid gäller bestämmelserna i 12 kap.

5 §. Domstol som ledigförklarar en tjänst. Enligt 3 § 2 mom. i gällande lag om utnämning av domare utfärdas bestämmelser om vilken domstol som ledigförklarar en tjänst genom förordning av statsrådet. Avsikten är nu att föreskriva om det i lag. Paragrafen på vilka domstolar som ledigförklarar tjänsterna motsvarar i huvudsak den nuvarande förordningen. Enligt 4 mom. ska domstolarna dock ledigförklara sina egna domartjänster. I stället för hovrätterna ska alltså tingsrätterna själva ledigförklara sina domartjänster. Trots det ska hovrätterna alltså göra en framställning om utnämning till domarförslagsnämnden och för den göra upp ett sammandrag över de sökandes meriter. Då också domartjänsterna vid de högsta domstolarna ska sökas, föreskrivs det i paragrafen att de ska ledigförklaras av de högsta domstolarna.

6 §. Att förklara en tjänst ledig att sökas på nytt, förlänga ansökningstiden och återkalla ledigförklaringen av tjänsten. I 1 mom. föreskrivs, liksom i 3 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare, att domartjänster av giltiga skäl får förklaras lediga att sökas på nytt eller ansökningstiden för dem förlängas. En ny bestämmelse i momentet gäller återkallande av ledigförklaring. I praktiken har det ibland visat sig behövt att återkalla ett ansökningsförfarande. Beslut enligt paragrafen om att förklara tjänster lediga att sökas på nytt, förlänga ansökningstider eller

återkalla ledigförklaringen av tjänster kan fattas om det finns giltiga skäl. Bestämmelsen motsvarar gällande 7 a § 3 mom. i tjänstemannaförordningen. Också till den delen bör bestämmelserna om utnämning till domartjänster finnas i lag, vilket kan motiveras med 102 § i grundlagen. I den föreslagna paragrafen föreskrivs, liksom i det moment i tjänstemannaförordningen som nämns ovan, att om en tjänst förklaras ledig att sökas på nytt, ska de som tidigare sökt tjänsten beaktas utan ny ansökan.

Enligt 2 mom. ska beslut om att en tjänst ska förklaras ledig att sökas på nytt, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av tjänsten fattas av den domstol som enligt 5 § ska ledigförklara tjänsten.

7 §. Framställning till utnämning av domare. Trots att den begreppsmässiga skillnaden mellan ansökningstjänster och anmälningstjänster avskaffas ska utnämning till tjänster som ledamöter vid de högsta domstolarna ske på framställning av domstolarna i fråga, dvs. utan att domarförslagsnämnden behandlar ärendet. Republikens president utnämner presidenterna för de domstolarna utan någon sådan framställning som avses i lagen. 1—2 mom. överensstämmer alltså med 5 § i den gällande utnämningsslagen.

Enligt 3 mom. ska en oberoende domarförslagsnämnd lämna motiverade framställningar till övriga utnämningar av domare. Bestämmelsen motsvarar i sak 6 § i utnämningsslagen. Om domarförslagsnämndens uppgifter vid beredningen av utnämningar föreskrivs i 9 §.

8 §. Domarförslagsnämndens utlåtande. Till sitt innehåll motsvarar paragrafen 6 § 2 mom. i utnämningsslagen, som gäller möjligheten för nämnden att på begäran ge utlåtanden också om utnämningen av domare vid de högsta domstolarna.

9 §. Behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden. Bestämmelserna i 1 mom. om beredning av utnämningsärenden i domarförslagsnämnden motsvarar 6 § 1 mom. och 9 § i utnämningsslagen. Dessutom flyttas bestämmelser om utnämningsförfarandet från vissa andra lagar till denna paragraf. I momentet tas för det första in en bestämmelse från 13 a § 4 mom. i tingsrättslagen om att inhämta yttrande av Lantmäteriverket i fråga om besättande av jordrättsingenjörstjänster. Också bestämmelsen i 2 § 2 mom. i tingsrättslagen, enligt vilken utlåtande av Ålands landskapsstyrelse ska inhämtas innan lagmannen vid Ålands tingsrätt utnämns, tas in i samma moment.

I 2 mom. föreskrivs om att nämnden också får begära andra utlåtanden. Enligt 2 § 2 mom. i den gällande lagen om arbetsdomstolen kan nämnden begära ett utlåtande om sökandena av de instanser som är representerade i arbetsdomstolen. Bestämmelsen togs in i lagen 2006, då tjänsterna som ordförande för arbetsdomstolen blev ordinarie tjänster. Det ansågs att bestämmelsen behövdes för att säkerställa presidentens och arbetsdomstolsrådets oberoende och opartiskhet. Bestämmelsen bör kvarstå trots att tjänsten som president för arbetsdomstolen enligt förslaget ska bli tidsbestämd. Det föreslås att nämnden alltjämt ska kunna begära också andra utlåtanden och utredningar samt höra sökandena och sakkunniga.

3 mom. motsvarar 9 § 2 mom. i utnämningsslagen.

10 §. Domstolarnas utlåtanden. I 1 mom. föreskrivs om i vilka sammansättningar domstolarna ger utlåtanden i ärenden som gäller tillsättande av domartjänster till domarförslagsnämnden. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 10 § i utnämningsslagen.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen ge sina utlåtanden i en sammansättning med chefsdomaren och avdelningscheferna. Om domstolen inte är indelad i avdelningar, ges utlåtandena av chefsdomaren

efter att han eller hon hört de ordinarie domarna. Den preciseringen föreslås också i fråga om hovrätterna. Sammansättningen ska alltså vara densamma vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen. För marknadsdomstolen kan bestämmelsen innebära en förändring, eftersom marknadsrättsingenjören ska höras också om utnämningar av lagfarna domare vid marknadsdomstolen.

I 2 punkten föreskrivs om tingsrätternas utlåtanden. Bestämmelsen motsvarar gällande lag.

3 punkten gäller arbetsdomstolen och motsvarar gällande lag.

Enligt 2 mom. är en kollegial utlåtandesammansättning beslutför när presidenten som ordförande och minst hälften av de andra ledamöterna är närvarande. Ordinarie ledamöter som har förhinder ersätts av sina ersättare enligt 13 kap. 3 och 4 §.

11 §. Innehållet i domstolens utlåtande. Paragrafens 1 mom. motsvarar 10 § 2 mom. och 2 och 3 mom. motsvarar 7 § i utnämningsslagen. Utlåtanden om sökande till en tingsdomartjänst utarbetas dock av hovrätten.

12 §. Redogörelse för bindningar. I 1 mom. föreskrivs, på motsvarande sätt som i 14 § 1 mom. i utnämningsslagen, om skyldigheten för den som föreslås för domartjänst att redogöra för sina bindningar. Bestämmelsen i 12 kap. 5 § ska alltså tillämpas då domare utnämns till tjänster för viss tid. Likaså ska den enligt 17 kap. 17 §, militära rättegångslagen och lagen om tingsrätternas nämndemän också tillämpas på domstolarnas sakkunnigledamöter och andra motsvarande ledamöter.

I momentets andra mening sägs till vilken myndighet redogörelsen ska lämnas. I utnämningssärenden ska redogörelsen lämnas till den utnämmande myndigheten och, om republikens president är utnämmande myndighet, till justitieministeriet. Vid utnämning av ordinarie domare lämnas redogörelsen alltså alltså till justitieministeriet, där ärendet bereds för presidentföredragningen. Eftersom de domare som utnämns för viss tid och som redogörelseplikten gäller utnämns av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen, ska redogörelsen vid sådana utnämningar lämnas till de utnämmande domstolarna. Vid de högsta domstolarna utnämns domare för viss tid av republikens president, och redogörelsen lämnas till justitieministeriet.

Enligt momentets sista mening ska domare dessutom lämna redogörelsen för kännedom till den domstol till vilken domaren utnämns. Avsikten är att förbättra domstolarnas möjligheter att kontrollera ledamöternas bindningar och därigenom göra det lättare att upptäcka jävssituationer redan vid fördelningen av ärenden mellan domarna. Med hjälp av tekniska användargränssnitt kan domstolarna anteckna uppgifter i det register över bindningar och bisysslor som nämns nedan. Justitieministeriet ska inte ha någon motsvarande möjlighet att spara uppgifter. Avsikten är att domarna ska lämna sina redogörelser i det registersystem Rättsregistercentralen upprätthåller. Via det tekniska användargränssnittet kan uppgifter registreras i systemet, och därifrån förmedlas de till de utnämmande myndigheterna eller justitieministeriet, de anställande domstolarna samt registret över bindningar och bisysslor. Användargränssnittet är åtminstone tillgängligt för domstolarnas personal. Syftet är att uppgifter om bindningar framöver ska kunna antecknas i registret t.ex. via ett medborgarkonto eller något annat system som kräver identifiering. Redogörelser för bindningar ska dock vid behov också kunna göras i pappersform. Det gäller närmast sakkunnigledamöter och personer utanför domstolsväsendet som utnämns till domartjänster. De som utnämns eller förordnas till uppgifter ska i första hand själva lämna de uppgifter som ska antecknas i registret. Vid behov kan uppgifterna registreras vid den domstol till vars tjänst personen utnämns eller levereras direkt till Rättsregistercentralen för registrering.

2 mom. gäller redogörelse för ändringar under tjänsteförhållandet. Bestämmelserna motsvarar den reviderade tjänstemannalagen och tjänstemannaförordningen. Redogörelsen ska lämnas till den domstol där domaren arbetar. Chefsdomarna ska dock lämnarsina redogörelser till en högre domstol. Lagmannen vid en tingsrätt lämnar alltså redogörelsen till hovrätten samt hovrättens och arbetsdomstolens president till högsta domstolen. Överdomaren vid förvaltningsdomstolen, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen lämnar sina redogörelser till högsta förvaltningsdomstolen. De högsta domstolarnas presidenter lämnar sina redogörelser till sina egna domstolar. I arbetsordningen för respektive domstol ska det föreskrivas hur dessa redogörelser ska behandlas vid domstolen. Också uppgifter om redogörelser för ändringar ska antecknas i registret över bindningar och bisysslor. Utgångspunkten är att detta ska genomföras via det elektroniska systemet. En redogörelse för bindningar ska på motsvarande sätt som enligt gällande lag även alltid lämnas på begäran av domstolen eller justitieministeriet.

I 3 mom. finns en allmän hänvisning till 8 a § i statstjänstemannalagen. I fråga om sekretess för uppgifter om domares ekonomiska ställning gäller därmed vad som föreskrivs i 4 mom. i den paragrafen. Bestämmelser om införande av uppgifter om bindningar i registret finns i registerlagen, och i det aktuella momentet hänvisas till den lagen.

Eftersom assessorerna är domare, ska också de redogöra för sina bindningar. På dem tillämpas 12 kap. 5 §.

Enligt den reviderade lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 2015 gäller skyldigheten att redogöra för bindningar också sakkunnigledamöter och sakkunnigläkare vid försäkringsdomstolen. Skyldigheten utsträcks till att också omfatta tingsrätternas nämndemän. Sakkunnigledamöter, sakkunnigläkare, ersättare vid Ålands förvaltningsdomstol och nämndemän ska alltid lämna redogörelsen till den domstol där uppdraget finns. Militära ledamöter lämnar redogörelsen med iakttagande av vad som föreskrivs om domare (se 17 kap. 17 § samt lagförslag 2,5, 10 och 16).

13 §. *En chefsdomares rätt att bli utnämnd till ordinarie domartjänst.* I paragrafen föreskrivs om rätten för chefsdomare att bli utnämnda till domartjänster när mandatperioden upphört. Denna tjänstegaranti gäller endast dem som inte utnämnts till ordinarie domartjänster före de utnämndes till chefsdomartjänster för viss tid. I praktiken stärker tjänstegarantin alltså oberoendet för dem som arbetar utanför domstolsväsendet eller innehar tidsbestämda domartjänster och utnämns till chefsdomartjänster. Enligt övergångsbestämmelserna ska tjänstegarantin också gälla dem som utnämns till chefsdomartjänster för viss tid medan de innehaft ordinarie domartjänster (se 24 kap. 4 § 2 mom.).

Enligt 1 mom. gäller rätten att bli utnämnd till domartjänst när mandatperioden upphört endast sådana utnämningar som gjorts enligt 2 § 1 mom. i detta kapitel. Hur många mandatperioder chefsdomaren skött sin uppgift saknar betydelse. Likaså saknar det betydelse om chefsdomaren sökt tjänsten för en ny mandatperiod eller inte.

Enligt paragrafen har en chefsdomare som saknar ordinarie tjänst i regel rätt att bli utnämnd till en domartjänst vid den domstol där han eller hon tjänstgör som chefsdomare. Om ingen sådan tjänst är vakant, har chefsdomaren rätt att bli utnämnd till någon annan domartjänst för vilken han eller hon är behörig och som kan anses lämplig för honom eller henne. Ingenting hindrar alltså att tjänsten finns vid någon annan domstol. Också chefsdomarens egna önskemål kan beaktas. På utnämningen till tjänsten ska normalt utnämningsförfarande iakttas, dock utan att tjänsten ledigförklaras.

Enligt 2 mom. ska en sådan domares tjänsteålder bestämmas enligt den tidpunkt när han eller hon utnämnts till chefsdomare.

12 kap. Utnämning av domare för viss tid

I kapitlet ingår motsvarande bestämmelser som 3 kap. i utnämningsslagen om utnämning av domare till tjänsteförhållanden för viss tid, med vissa tillägg och ändringar. Bestämmelserna gäller också de högsta domstolarnas ledamöter. På det sätt som konstateras ovan kan också chefsdomare på de grunder som anges i detta kapitel utnämnas till tjänsteförhållanden för viss tid. Detsamma gäller assessorer. Vid utnämning av assessorer ska enligt 18 kap också annars förfarandet enligt detta kapitel iakttas.

1 §. *Utnämning av domare till tjänsteförhållande för viss tid.* Inga betydande ändringar föreslås i bestämmelserna om utnämning av domare för viss tid. Paragrafens terminologi ses dock över så, att skillnaden mellan utnämning för till tjänster som ska besättas för viss tid enligt 11 kap. och utnämning till tjänsteförhållanden för viss tid är tydlig.

1 mom. motsvarar i huvudsak 15 § 1 och 2 mom. i den gällande utnämningsslagen.

Enligt en ny bestämmelse i 2 mom. ska domare enligt huvudregeln inte få utnämnas till tidsbestämda tjänsteförhållanden för behandlingen av ett enskilt mål eller ärende. Genom bestämmelsen begränsas möjligheten att förordna föredragande till domare. Sådana utnämningar till domare för enskilda mål eller ärenden är inte förenliga med principen att ärenden inte får fördelas till en bestämd domare. I vissa fall ska man dock kunna tänja på den principen. Så kan t.ex. vara fallet om man blir tvungen att utnämna en domare för viss tid i stället för en domare som insjuknat för att en rättegång inte ska behöva inhiberas. Också i sådana fall ska ärendet i första hand omfördelas till en annan domare. Föredragande kan förordnas till domare t.ex. om en domares jäv konstateras under en tingsresa och man inte kan ordna någon annan ersättare. Också jävssituationer bör dock i första hand kunna undvika genom att man noggrannhet vid fördelningen av ärenden. Enligt bestämmelsen får en utnämning ske om det finns tvingande skäl för att säkerställa rättegången.

3 mom. motsvarar 15 § 3 mom. i utnämningsslagen om att domare utnämnda för viss tid i fråga om behörighetsvillkor, rätt att kvarstå i tjänsten samt lön jämföras med ordinarie domare.

2 §. *Ledigförklaring av ett uppdrag som domare för viss tid.* Paragrafen motsvarar 16 § i den gällande utnämningsslagen. Då anmälningstjänsterna slopas, ändras dock 2 mom. så att tjänster som ledamot vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen alltid ska ledigförklaras. För ledigförklaring av tjänster svarar domstolarna enligt 11 kap. 5 §. Assessorstjänster ledigförklaras av domarförslagsnämnden. Bestämmelser om det finns i 18 kap. 1 §.

3 §. *Utnämning av vissa av de högsta domarna för viss tid.* Paragrafen motsvarar 17 § i den gällande utnämningsslagen. I 2 mom., som gäller utnämning av chefsdomare, görs dock en ändring till följd av att uppgifterna som chefsdomare blir tidsbestämda. Bestämmelsen ska tillämpas då chefsdomare utnämns till tjänsteförhållanden för viss tid enligt kapitlets 1 §, dvs. för någon annan mandattid än sju år. I paragrafen tas också in en bestämmelse som motsvarar 10 § i tingsrättsförordningen, enligt vilken lagmännen vid tingsrätterna utnämns på föredragning av hovrätten.

4 §. *Utnämning av övriga domare för viss tid.* Paragrafen motsvarar 18 § i den gällande utnämningsslagen. I paragrafen förtecknas dock inte längre alla tjänster som omfattas av den, eftersom en uttömmande förteckning på dem per domstol finns i 1 kap. 5 §. Enligt hänvisningsbestämmelsen i 18 kap. 1 § 3 mom. iakttas förfarandet enligt denna paragraf vid utnämningen av assessorer. De utnämns alltså av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen, eftersom utnämningen i regel sker för längre tid än ett år. Också 2 § om ledigförklaring och 5 § om redogörelse för bindningar ska tillämpas.

5 §. Tidsbundna domares redogörelse för bindningar. Bestämmelsen motsvarar 19 § i utnämningsslagen. Det som föreskrivs om redogörelser för bindningar i 13 kap. 12 § i domstolslagen gäller också domare som utnämns till tjänsteförhållanden för viss tid.

13 kap. Tjänstledighet och vikariat

I kapitlet föreskrivs om tjänstledighet för domare och andra tjänstemän och om vikariat under tjänstledigheten. Bestämmelserna gäller likvärdigt för alla domstolar utom högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen; om tjänstledighet för deras ledamöter och övriga personal föreskrivs alltjämt i lagarna om de domstolarna.

1 §. Domares tjänstledighet och skötsel av tjänst. Enligt paragrafen fattas beslut om sådan tjänstledighet för domare som avses i 23 § i statstjänstemannalagen av respektive domstol. Om tjänstledighet för chefsdomare föreskrivs dock i 2 §.

Enligt 23 § i tjänstemannalagen avses med tjänstledighet en situation då en tjänsteman avbryter sitt arbete. En tjänsteman får avbryta sitt arbete, om myndigheten på ansökan beviljar honom tjänstledighet eller om han är tjänstledig direkt med stöd av lag. Med undantag för vissa uppgifter som nämns i paragrafen är tjänstledigheter behovsprövade, dvs. arbetsgivaren beslutar om att bevilja dem, om det inte föreskrivs särskilt om rätt till frånvaro i lag eller kollektivavtal. I 21—27 § i tjänstemannaförordningen föreskrivs dessutom om vissa familjeledigheter och studieledighet. I statens allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal finns detaljerade bestämmelser om motsvarande ledigheter och om hur de ska anmälas. En del av dem lämnar rum för tolkning eller prövning. Enligt lag har tjänstemän dessutom rätt att vara frånvarande från arbetet under sin semester, som dock inte utgör tjänstledighet.

Domstolarnas beslutanderätt ska alltjämt vara oberoende av om tjänstledigheten är lagstadgad eller prövningsbaserad. I praktiken har domstolarna verklig beslutanderätt endast i fråga om s.k. prövningsbaserade tjänstledigheter, dvs. då domaren inte har rätt till tjänstledighet enligt någon lag eller förordning eller enligt tjänstekollektivavtalet.

Med undantag för chefsdomarna beslutar alltid den domstol där domarens tjänst finns om tjänstledigheten, oberoende av dess längd. Ärenden som gäller tjänstledigheter för längre tid än ett år behöver således inte längre föras till högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen för avgörande.

Likaså beslutar arbetsdomstolen i stället för justitieministeriet om tjänstledigheter för arbetsdomstolsråd och assessorer.

Behöriga att fatta beslut är chefsdomaren och enligt bestämmelserna om och arbetsordningarna för de högsta domstolarna plenum eller kanslisessionen.

2 §. Chefsdomares tjänstledighet. I paragrafen föreskrivs om chefsdomares tjänstledighet. Enligt paragrafen får chefsdomare alltjämt utan särskilt beslut ta tjänstledigt högst en månad per år. Chefsdomarnas rätt att hålla tjänstledighet är oberoende av om tjänstledigheten är prövningsbaserad eller lagstadgad eller grundar sig på tjänstekollektivavtalet. Eftersom de allmänna bestämmelserna om tjänstledighet finns i statstjänstemannalagen, hänvisas i bestämmelsen till 23 § i den lagen.

Om tjänstledighet för chefsdomare för längre tid än en månad beslutar respektive högsta domstol, samt i fråga om tingsrätternas lagmän respektive hovrätt. Ärenden som gäller tjänstledighet för tingsrätternas lagmän förs alltså inte längre till högsta domstolen för avgörande. Också bestämmelserna om tjänstledighet för arbetsdomstolens president motsvarar det som före-

skrivs om chefsdomare vid andra domstolar, och justitieministeriet föreslås inte längre ha någon beslutanderätt i ärendet.

Enligt lagarna om och arbetsordningarna för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ska antingen plenum eller kanslisessionen besluta i justitieförvaltningsärenden av detta slag. Vid hovrätterna beslutar presidenten.

3 §. Tjänstgöring som ställföreträdande chefsdomare. I paragrafen föreskrivs om vikariat för chefsdomare under en kort frånvaro. Det är fråga om intern organisering av domstolens arbete, om vilken man kan föreskriva i arbetsordningen. Enligt paragrafen är chefsdomarens ställföreträdare en avdelningschef eller annan lagfaren domare som anges i arbetsordningen. Eftersom någon måste sköta chefsdomarens uppgifter, föreskrivs i lagen om en huvudregel som följs om det inte finns någon bestämmelse om saken i arbetsordningen. Då är den enligt tjänsteår äldsta avdelningschefen som är i tjänst ställföreträdare. Om domstolen inte är indelad i avdelningar är den tjänstgörande lagfarna domare som är äldst i tjänsten ställföreträdare för chefsdomaren.

4 §. Ställföreträdande för avdelningschef. I paragrafen föreskrivs om vikariat för avdelningscheferna. Också vikariat för avdelningschefer baserar sig på bestämmelser i arbetsordningen. Enligt paragrafen är en avdelningschefs ställföreträdare en domare som nämns i arbetsordningen. Om inget föreskrivs i arbetsordningen, är ställföreträdaren den enligt tjänsteår äldsta lagfarna domaren som är i tjänst vid avdelningen i fråga. Till den delen motsvarar paragrafen 16 § 2 mom. i hovrättsförordningen, 30 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen och 7 § 2 mom. i förordningen om försäkringsdomstolen. För de andra domstolarna finns inga motsvarande bestämmelser. Praxis är dock densamma också vid andra domstolar som är uppdelade på avdelningar. Den huvudregeln ska alltså tillämpas om inget annat föreskrivs i arbetsordningen.

14 kap. Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning

I kapitlet föreskrivs om förordnande av domare till en annan domstol för att bilda en ojävig sammansättning. I kapitlet ingår en ny bestämmelse, som tillåter att domare tjänstgör vid andra domstolar också av andra skäl. De bestämmelserna gäller inte domare vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. I kapitlet finns också en bestämmelse om jordrättsdomares tjänstgöring vid andra domstolar. Också den bestämmelse som hittills ingått i tjänstemannalagen om förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet föreslås ingå i kapitlet. Bestämmelsen gäller alla domstolar.

1 §. Förordnande av en ojävig domare. 1 mom. gäller förordnande av domare till hovrätterna och arbetsdomstolen samt förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen i stället för en domare som är jävig. **2 mom.** gäller förordnande av ojäviga domare till tingsrätterna. I de fall som avses i 1 mom. är högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen behörig, och i 2 mom. respektive hovrätt. Liksom enligt gällande lag, kan domare från andra domstolar inte förordnas till de högsta domstolarna. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak 19 a § i utnämningsslagen och 5 § 2 mom. i tingsrättslagen. Föredragande vid hovrätterna får dock inte längre förordnas till domare vid en tingsrätt i stället för en jävig domare.

2 §. Domartjänstgöring vid en annan domstol. Enligt propositionen kan en domare förordnas att tjänstgöra vid en annan domstol också i andra situationer än vid jäv. Ett sådant förordnande förutsätter domarens samtycke.

Enligt *1 mom.* kan en domare med sitt samtycke förordnas att tillfälligt tjänstgöra som domare även vid en annan domstol än den han eller hon är utnämnd vid, om detta är motiverat på grund av arten av de mål och ärenden som ska behandlas, deras omfattning eller antal vid den

mottagande domstolen, eller på grund av den sakkännedom som målen eller ärendena kräver, utvecklande av domarens yrkeskunskap eller någon annan orsak. En domare vid en annan domstol kan alltså utnyttjas som resurshjälp t.ex. om en domstol överraskande får exceptionellt omfattande eller många mål och ärenden. Med hjälp av systemet kan man alltså överföra domararbetskraft från mindre belastade domstolar utan några särskilda tidsbundna förordnanden.

Det kan också finnas behov att utnyttja domare från andra domstolar om de mål eller ärenden som ska behandlas förutsätter sådan specialkunskap som inte finns tillgänglig vid domstolen i fråga. Det att en högre eller en av de högsta domstolarna kan förordna domare till en annan domstol för att garantera tillräcklig sakkunskap kan inte anses problematiskt med tanke på principen om oberoende. Den domstol som utfärdar förordnandet behöver inte ens nödvändigtvis veta för vilka ärenden förordnandet ges. Den domstolen avgör dock om det är befogat att utfärda ett förordnande.

I 2 mom. föreskrivs om vilken domstol som ska utfärda förordnandet. Det motsvarar det som sägs ovan om förordnande av en ojävig domare. Förordnande för domare att tjänstgöra vid en annan domstol utfärdas alltså av hovrätten. Behörig är den hovrätt till vars domkrets den mottagande tingsrätten hör. Förordnande till hovrätterna och arbetsdomstolen utfärdas av högsta domstolen samt till förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen av högsta förvaltningsdomstolen. Inte heller i sådana fall kan domare från andra domstolar förordnas till högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

I praktiken ska en domstol som behöver en domare anhålla om saken hos den behöriga domstolen. Ett förordnande förutsätter samarbete med den överlåtande domstolen, så att också dess resursbehov beaktas. I paragrafen föreslås en uttrycklig bestämmelse om skyldigheten att begära den överlåtande domstolens samtycke innan förordnande utfärdas.

Bestämmelsen möjliggör att domare cirkulerar. En motsvarande bestämmelse finns i 20 § i tjänstemannalagen, som enligt förslaget inte längre ska gälla domare. Liksom enligt den bestämmelsen ska domaren under tjänstgöringen i den andra domstolen stå i tjänsteförhållande till den överlåtande domstolen. Det beviljas alltså ingen särskild tjänstledighet. Lönen och titeln bestäms dock enligt den uppgift domaren sköter. Samma förfarande tillämpas i jävssituationer enligt 1 §. Också det tjänstemannarättsliga ansvaret och skyldigheterna bestäms enligt den aktuella uppgiften. Den mottagande domstolen har alltså beslutanderätt i fråga om bisysslor, bindningar och disciplinärenden.

3 §. Jordrättsingenjörs tjänstgöring vid en annan jorrdomstol. I paragrafen föreskrivs om jordrättsingenjörers tjänstgöring vid andra jorrdomstolar.

Enligt 1 mom. kan en jordrättsingenjör vid behov förordnas att behandla jordrättsmål och jordrättsärenden även vid andra tingsrätter som behandlar jordrättsmål och jordrättsärenden. Bestämmelsen ersätter bestämmelsen i 13 a § 1 mom. i tingsrättslagen om jordrättsingenjörernas behörighet samt de nuvarande bestämmelserna i justitieministeriets förordning (OM 649/31/2001) om jordrättsingenjörernas skyldighet att för att jämna ut arbetsbördan och arbetstopparna tjänstgöra som domare vid andra tingsrätter inom sina samarbetsområden. Med tanke på jordrättsingenjörernas ställning och oberoende är det befogat att den bestämmelsen ersätts med bestämmelser på lagnivå.

Liksom enligt gällande bestämmelser ska jordrättsingenjörerna endast vara skyldiga att tjänstgöra vid vissa sådana andra tingsrätter än sina arbetsgivardomstolar, som hör till deras samarbetsområde. Samtidigt ändras bestämmelsen så att skyldigheten inte förutsätter några särskilda skäl som gäller utjämning av arbetsbördan. Det behövs eftersom t.ex. jordrättsingenjörer i

Norra Finland redan nu i praktiken tjänstgör vid alla jorddomstolar i området. Jordrättsingenjörernas behörighet ska naturligtvis alltså endast omfatta jordrättsärenden.

Enligt 2 mom. ska förordnandet utfärdas av den tingsrätt dit jordrättsingenjören utnämns.

Enligt 3 mom. föreskrivs om samarbetsområdena genom förordning av justitieministeriet.

2 § gäller alla domare, inklusive jordrättsingenjörerna. Med beaktande av behörighetsvillkoren ska jordrättsingenjörer vanligen kunna vara domare endast vid tingsrätter som behandlar jordrättsmål och jordrättsärenden. Bestämmelsen möjliggör dock t.ex. att en jordrättsingenjör med eget samtycke kan förordnas att tjänstgöra vid vilken jorddomstol som helst, alltså också utanför samarbetsområdet. Den föreslagna 2 § innebär därmed en utvidgning av jordrättsingenjörernas möjlighet att tjänstgöra vid andra domstolar. Ett sådant förordnande ges av den hovrätt till vars domkrets den mottagande tingsrätten hör.

4 §. Förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet. Av de skäl som nämns i den allmänna motiveringen föreslås, att i domstolslagen tas in mer exakta bestämmelser än de gällande om domarnas ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet.

De allmänna bestämmelserna om förfarandet vid omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen ska alltså tillämpas också på domare. I 1 mom. föreslås ingå en uttrycklig hänvisningsbestämmelse, enligt vilken bestämmelserna om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen i 5 a—5 d § i statstjänstemannalagen gäller i fråga om förflyttning av domare. Av dem gäller i praktiken 5 a §, 5 b § 2 mom. och 5 c § 1 mom. domare. Där bestäms förfarandet för förflyttning av domare i olika situationer. Enligt 5 d § i tjänstemannalagen gäller 5 a—5 c § inte vid interna organisationsförändringar inom ett ämbetsverk eller vid andra omstruktureringar inom ämbetsverket.

Utgångspunkten är att domare enligt 5 a § flyttas dit uppgifterna och tjänsten flyttas. Samtycke till förflyttningen behöver endast begäras om den sker utanför domarens pendlingsregion. Då ska också statsrådets principbeslut om ordnande av statsanställdas ställning vid organisationsförändringar (VM/201.00.00.02.2012) följas.

I 5 b § 2 mom. i tjänstemannalagen föreskrivs om ändring av benämningen på den tjänst som överförs och uppgifterna som hör till tjänsten samt om vilket ministerium som är behörigt. Det ska också tillämpas på domartjänster.

5 c § 1 mom. i tjänstemannalagen gäller situationer då de uppgifter som hör till en tjänst ändras väsentligt i samband med en omstrukturering så att en ny tjänst inrättas i stället för den. Då kan den nya tjänsten första gången tillsättas utan att den förklaras ledig, om man till tjänsten utnämner en tjänsteman som utnämns till en tjänst vid det ämbetsverk som omstruktureras.

I praktiken kan en sådan situation bli aktuell endast när uppgifter överförs från domstolsväsendet på aktörer som helt står utanför det. Då ändras de uppgifter som hör till en domartjänst väsentligt så att den ska dras in och en ny tjänst inrättas i dess ställe. Exempel på sådana situationer är indragningen av omsättningsskattedomstolen (RP 143/1993 rd och GrUU 3/1994 rd) och omstruktureringen av tingsrätterna, då fastighetsbildningsärendena överfördes från tingsrätterna till Lantmäteriverket (RP 30/2009 rd). I det förstnämnda fallet kunde de föredragande som hade rätt att kvarstå i tjänsten överföras till tjänster som inte hade motsvarande rätt. Då fastighetsärendena överfördes behövdes däremot inget sådant förfarande, eftersom det endast förutsatte förflyttning av kanslipersonal. Domstolarnas rättskipningspersonal flyttades inte, utan de jurister Lantmäteriverket behövde rekryterades på annat sätt.

Enligt 103 § i grundlagen får domare också förflyttas till en tjänst som inte är förknippad med den rätt att kvarstå i tjänsten som gäller domartjänster. Förflyttning till andra tjänster än domartjänster innebär att oavsättligheten inte förverkligas och ska därför tillgripas endast i undantagsfall, utom om domaren själv önskar det. I domstolslagen föreslås en preciserande bestämmelse, enligt vilken domare primärt ska ha rätt till domartjänster vid omstruktureringar. Bestämmelsen förpliktar justitieministeriet att utreda om det är möjligt att ordna domartjänster för domare. Justitieministeriet är också annars skyldigt att sköta placeringen av personal, men den skyldigheten accentueras om en domare som enligt grundlagen har rätt att kvarstå i tjänsten kan bli förflyttad till en annan tjänst än en domartjänst. En domare som man inte kan ordna en tjänst för eller som inte vill ta emot den kan till följd av en omstrukturering utnämnas till en ändrad tjänst, trots att den inte ger den rätt att kvarstå i tjänsten som domare har.

Enligt 47 § 2 mom. i tjänstemannalagen ska domare i första hand förflyttas till en tjänst på samma ort. Den bestämmelsen föreslås inte ingå i domstolslagen. I stället föreslås samma regel gälla för domare som för andra tjänstemän, enligt vilken domare vid omstruktureringar är skyldiga att ta emot tjänster inom sin pendlingsregion enligt 5 a § i tjänstemannalagen. Pendlingsregionen sträcker sig enligt 1 kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 80 kilometer från den faktiska bostaden.

I 2 mom. föreskrivs om olika placeringsalternativ, vilka hittills uteslutande baserat sig på det principbeslut av statsrådet som nämns ovan. Om förflyttningen sker utanför pendlingsregionen och domaren inte vill ta emot en tjänst på placeringsorten, ska man försöka ordna en tjänst någon annanstans. Man ska försöka förflytta domare till en annan domartjänst om domaren uppfyller dess behörighetsvillkor. Enligt momentets första mening ska man i första hand försöka förflytta domaren till en annan domartjänst inom samma pendlingsregion. Om det inte finns en sådan tjänst kan domaren med sitt samtycke förflyttas också till en annan tjänst. Därmed avses för det första en domartjänst utanför domarens pendlingsregion. För det andra kan domaren med eget samtycke förflyttas till vilken annan tjänst som helst, t.ex. en tjänst som åklagare eller allmänt rättshjälpsbiträde. Inget hindrar heller förflyttning till tjänster utanför justitieministeriets förvaltningsgren. Om sådana förflyttningar ska man naturligtvis förhandla med det berörda ministeriet. Vid dessa placeringsalternativ kan domaren inte utan sitt samtycke förflyttas till någon annan tjänst än en domartjänst.

Det föreslås att den mening som nämns ovan om förflyttning av domare vid omstruktureringar då det i stället för domarens tjänst inrättas en ny tjänst som inte är en domartjänst. Domaren har då i första hand rätt att bli utnämnd till en domartjänst. Endast om en sådan inte kan ordnas, kan domaren förflyttas till en ändrad tjänst.

Om förflyttning till någon annan tjänst inte är möjlig, ska domaren utnämnas till den tjänst som förflyttas vid omstruktureringen. Domare har alltså i sista hand alltid rätt att kvarstå i sin tjänst om den förflyttas.

I 3 mom. föreskrivs, liksom i 47 § i tjänstemannalagen, om att domare endast kan förflyttas till en tjänst vars behörighetsvillkor domaren uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. I 3 mom. föreskrivs dessutom om förfarandet då domare förflyttas. Förflyttning av domare till en förflyttad tjänst eller till en tjänst enligt placeringsalternativen ska alltid ske enligt normalt utnämningförfarande. Dock ska tjänsten inte ledigförklaras.

I momentets sista mening föreskrivs om utlåtande till domarförslagsnämnden. 11 kap. 10 § kan inte tillämpas vid omstruktureringar, eftersom någon sådan domstol som avses i paragrafen då inte finns. Därför ska utlåtanden enligt paragrafen alltid ges av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med vilken domstol omstruktureringen gäller. Högsta domstolen ska alltså ge utlåtanden om omstruktureringen gäller tingsrätter, hovrätter eller ar-

betsdomstolen. Utlåtande ges av högsta förvaltningsdomstolen om omstruktureringen gäller förvaltningsdomstolarna marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen.

I 4 mom. föreskrivs om entledigande av domare som sista åtgärd vid omstruktureringar. En domare kan inte genom att vägra ge sitt samtycke hindra att tjänsten förflyttas vid omstrukturering av domstolsväsendet. En domare som vägrar att bli förflyttad eller att ta emot en tjänst som erbjuds honom eller henne i enlighet med alternativen enligt 2 mom. ska kunna entledigas, liksom andra tjänstemän. Ärenden som gäller entledigande ska föras till högsta förvaltningsdomstolen för behandling. Dess uppgift är att ta ställning till om domaren haft ett giltigt skäl att vägra att förflyttas eller ta emot andra erbjudna tjänster.

Domarnas rätt att kvarstå i tjänsten är alltså inte i den meningen absolut att inte en domare som vid en omstrukturering vägrar förflyttning i sista hand kan sägas upp. För att trygga domarnas rätt att kvarstå i tjänsten ska utgångspunkten vara att domare förflyttas till domartjänster.

Domarna är alltså i praktiken skyldiga att antingen flytta med tjänsten eller ta emot någon annan domartjänst inom sin pendlingsregion. Domare har dock inte någon absolut rätt till tjänster inom pendlingsregionen utan en förutsättning för förflyttning är naturligtvis att en tjänst står till buds och att domaren blir vald till den. Högsta förvaltningsdomstolen ska bedöma när en domare har giltigt skäl att vägra ta emot en sådan domartjänst. Giltigt skäl kan åtminstone inte vara att tjänstebenenämningen är en annan eller att lönen är lägre än för domarens tjänst som förflyttas vid omstruktureringen.

Det är möjligt att entlediga domare också i de sällsynta situationer då man till följd av förändrade uppgifter blir tvungen att i stället för en domartjänst är tvungen att inrätta en helt ny tjänst som inte är en domartjänst. En domare som inte vill bli förflyttad till en sådan tjänst eller ta emot en annan erbjuden domartjänst kan entledigas. Det faktum att tjänsten finns utanför pendlingsregionen kan åtminstone inte vara giltigt skäl för att vägra ta emot en domartjänst. Inte heller förändrad löneklass eller tjänstebenenämning kan vara ett giltigt skäl. Inte heller det att en domare vid en omstrukturering förflyttas till en annan tjänst än en domartjänst kan anses vara ett giltigt skäl att vägra förflyttning, om man inte kunnat ordna en domartjänst för domaren i fråga.

Enligt momentets andra mening ska ärenden som gäller entledigande av domare behandlas som rättskipningsärenden av högsta förvaltningsdomstolen. Det är motiverat att behörigheten koncentreras till en domstol och uttryckligen till högsta förvaltningsdomstolen. Ärendet ska behandlas i brådskande ordning.

Ansökan om entledigande ska göras av justitieministeriet. Domstolarna hör till justitieministeriets förvaltningsgren, och ministeriet genomför i praktiken omstruktureringar och förflyttningar av personal i samband med dem. Därför är det ändamålsenligt att också ansökan om entledigande av domare vid omstruktureringar hör till dess behörighet.

15 kap. Skriftlig varning och avstängning från tjänsteutövning

I kapitlet har tagits de specialbestämmelser som beror på domarnas tjänstemannarättsliga särställning, som hittills ingått i 12 kap. i tjänstemannalagen. I kapitlet föreskrivs om skriftlig varning för domare och om avstängning från tjänsteutövning. Bestämmelserna gäller också de högsta domstolarnas ledamöter, och enligt en parallellbestämmelse i lagarna om de domstolarna också föredragande vid dem. Eftersom assessorer, sakkunnigledamöter inklusive militära ledamöter och suppleanter vid Ålands förvaltningsdomstol samt nämndemän är domare, gäller bestämmelserna också dem.

1 §. Skriftlig varning. I paragrafen föreskrivs om skriftlig varning för domare. I kapitlet om sakkunnigledamöter föreskrivs särskilt att också de kan ges skriftliga varningar med beaktande av vad som föreskrivs om domare (17 kap. 19 §). Bestämmelserna om skriftlig varning för domare ska också tillämpas på föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. I lagarna om de domstolarna föreslås bestämmelser som motsvarar 48 § i tjänstemannalagen, där de domarnas föredragande i fråga om rätt att kvarstå i tjänsten och tjänstemannarättslig ställning likställs med domare.

En allmän bestämmelse om skriftlig varning som gäller alla tjänstemän finns i 24 § i tjänstemannalagen. Enligt den kan en tjänsteman som bryter mot eller åsidosätter sin tjänsteplikt ges en skriftlig varning. I domstolslagen föreskrivs endast om vem som är behörig att ge skriftliga varningar. Bestämmelser om det finns för närvarande i 46 § i tjänstemannalagen. Bestämmelsernas sakinhåll bibehålls oförändrat, men det görs språkliga och tekniska ändringar i bestämmelsen.

Om ändringssökande i ärenden som gäller skriftlig varning föreskrivs i 23 kap. 2 §.

2 §. Avstängning från tjänsteutövning. I paragrafen föreskrivs om avstängning av domare från tjänsteutövning. Enligt en hänvisningsbestämmelse i 17 kap. 19 § gäller bestämmelsen också sakkunnigledamöter. Liksom ovan konstateras om skriftlig varning, tillämpas bestämmelsen också på föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt hänvisningsbestämmelsen i 1 mom. kan avstängning av domare från tjänsteutövning ske på de grunder som avses i 40 § 2 mom. 1—3 punkten i tjänstemannalagen. En domare kan avstängas från tjänsteutövning under tiden för åtal för brott samt därav betingade undersökningar, om dessa kan inverka på domarens förutsättningar att sköta sina uppgifter. Dessutom kan en domare avstängas från tjänsteutövning om domaren vägrar att delta i sådan kontroll eller undersökning som avses i 19 § i tjänstemannalagen eller i enlighet med den paragrafen vägrar lämna uppgifter om sitt hälsotillstånd eller om domaren har en sjukdom som i väsentlig mån hindrar skötseln av tjänsten.

Beslut om avstängning av en domare från tjänsteutövning fattas av den domstol där domaren tjänstgör, med undantag för vissa chefsdomare. Bestämmelser om chefsdomarnas behörighet finns i 8 kap. I fråga om domarna vid de högsta domstolarna motsvarar bestämmelsen 46 § 3 mom. i tjänstemannalagen. Enligt det gällande lagrummet avstängs andra domare från tjänsteutövning av den domstol vid vilken de ska åtalas för tjänstebrott. Det föreslås alltså att den behörighetsgrunden slopas.

Chefsdomare ska alltid avstängas från tjänsteutövning av en högre domstol, dvs. lagmannen vid en tingsrätt av en hovrätt, en president vid en hovrätt och presidenten vid arbetsdomstolen av högsta domstolen samt en överdomare vid en förvaltningsdomstol, överdomaren vid marknadsdomstolen och överdomaren vid försäkringsdomstolen av högsta förvaltningsdomstolen. Högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens presidenter avstängs från tjänsteutövning av respektive domstol.

I 2 mom. hänvisas till tjänstemannalagen. Därmed avses i synnerhet 40 § 4 mom. i tjänstemannalagen om skyldigheten för den myndighet som har beslutat om avstängning från tjänsteutövning att vid behov fatta ett nytt beslut i ärendet om omständigheterna förändrats samt hörandeplikten enligt 43 § i tjänstemannaförordningen.

Om ändringssökande i ärenden som gäller avstängning från tjänsteutövning föreskrivs i 23 kap. 3 §.

16 kap. **Upphörande av tjänsteförhållandet**

I kapitlet föreskrivs om upphörande av tjänsteförhållandet för domare. Dessutom föreskrivs om hur behörigheten fördelas i vissa fall. Bestämmelserna gäller alla domare och andra ledamöter som anges i 1 kap. 5 §. Om befrielse från uppdraget som nämndeman föreskrivs dock särskilt. Som ovan konstateras, ska det som föreskrivs om domare och domartjänster alltså tillämpas på föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen och på de tjänsterna. Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas alltså på föredragande vid de högsta domstolarna.

1 §. *Avgångsålder och entledigande.* För domare gäller den allmänna avgångsåldern för tjänstemän enligt 35 § i tjänstemannalagen. I 1 mom. ingår en hänvisning till bestämmelsen i tjänstemannalagen, enligt vilken den allmänna avgångsåldern för tjänstemän är 68 år. En tjänstemans tjänsteförhållande upphör utan uppsägning eller annan åtgärd vars syfte är att tjänsteförhållandet ska upphöra vid utgången av den månad under vilken han eller hon uppnår avgångsåldern.

Enligt 2 mom. entledigas en domare på ansökan av den domstol där han eller hon tjänstgör. Hittills har bestämmelser om det funnits i 46 § 1 mom. i tjänstemannalagen, enligt vilken andra än ledamöterna och föredragandena vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen entledigas av justitieministeriet. Enligt förslaget ska det alltså inte heller längre vara justitieministeriets uppgift att entlediga domare vid andra domstolar.

2 §. *Entledigande av domare på grund av arbetsförmåga.* I paragrafen föreskrivs skyldigheten att avgå för domare som på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada har förlorat sin arbetsförmåga. Om det föreskrivs i 1 mom. Det motsvarar 46 § 2 mom., första meningen i tjänstemannalagen.

I 2 mom. föreskrivs om förfarandet om en domare som förlorat sin arbetsförmåga inte själv ansöker om avsked. Bestämmelsen motsvarar i sak 46 § 2 mom., andra, tredje och femte meningen i tjänstemannalagen. Enligt parallellbestämmelsen gäller bestämmelsen också föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. I fråga om dem ändras behörighetsgrunden, eftersom ärenden som gäller entledigande av dem hittills behandlats av Helsingfors hovrätt eller Helsingfors förvaltningsdomstol. Det är motiverat att respektive domstol beslutar om entledigande, liksom för domare.

Ärenden som gäller entledigande behandlas, liksom hittills, som rättskipningsärenden i domstolarna. Enligt förslaget ska ärendena behandlas i brådska ordning. Tillägget motiveras med att sådana ärenden enligt 55 § i tjänstemannalagen ska behandlas i brådska ordning.

Enligt 3 mom. får ansökan om entledigande av en domare i ett mål eller ärende som gäller avstängning från tjänsteutövning göras av den behöriga domstolen. Det innebär att ansökan ska göras av den domstol där domaren arbetar, utom i fråga om chefsdomare. Enligt gällande lag får domstolen själv, men också en högre domstol, göra ansökan. Förslaget innebär en ändring i gällande rätt i och med att endast respektive domstol har rätt att göra ansökan, utom i fråga om chefsdomare. Det föreslås att chefsdomaren ska besluta om en ansökan ska göras.

I fråga om chefsdomare fattas beslutet av en högre domstol. I praktiken fattas beslutet om ansökan av respektive domstols chefsdomare.

Om ändringssökande i ärenden som gäller entledigande föreskrivs i 23 kap. 4 §.

3 §. *Domares behörighet efter att tjänsteförhållandet upphört.* I paragrafen föreskrivs om hur en domares behörighet fortsätter efter att tjänsteförhållandet upphört. Det gäller både ordinarie och tidsbestämda domare. Bestämmelsen ersätter 7 § i hovrättslagen, 11 § i lagen om förvaltningsdomstolarna, 15 § i lagen om försäkringsdomstolen och 27 § i lagen om marknadsdomstolen, vilkas ordalydelse inte är förenliga med domarnas oberoende enligt grundlagen. Enligt grundlagen bör utgångspunkten vara att endast den som utnämnts till en tjänst eller ett tjänsteförhållande som domare arbetar som domare. Med tanke på domstolarnas praktiska verksamhet är det dock befogat att en domares behörighet i vissa situationer fortsätter också efter att tjänsteförhållandet upphört. Det är endast möjligt i begränsad utsträckning. Bestämmelserna gäller alla domstolar.

Enligt paragrafen är också en domare vars tjänsteförhållande upphört behörig att delta i behandlingen av ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende som domaren under sitt tjänsteförhållande avgjort eller varit med om att avgöra som ledamot i en kollegial sammansättning. Enligt paragrafen fortsätter domarens behörighet också om ett förslag till avgörande i ett ärende som ska avgöras i en kollegial sammansättning gjorts innan domarens tjänsteförhållande upphört.

I praktiken är det fråga om behövliga åtgärder i efterhand i mål eller ärenden där största delen av de åtgärder avgörandet förutsätter redan vidtagits innan domarens tjänsteförhållande upphört. Genom bestämmelsen möjliggörs att en domare eller beslutsammansättning vid en domstol kan avgöra ett mål eller ärende utan personbyten och utan ett särskilt förordnande för en domare som deltagit i behandlingen och avgörandet av ett mål eller ärende. I ett ärende som behandlats och avgjorts under en session, men dom inte ännu getts, kan en domare utföra de slutåtgärder ärendet kräver också efter att han eller hon avgått med pension, annars slutat i domstolens tjänst eller efter ett tidsbestämt tjänsteförhållande återvänt till en tjänst som föredragande. Så är fallet t.ex. när tingsrätten har hållit huvudförhandling i en sammansättning med en domare men domen inte har hunnit förkunnas eller meddelas innan domarens tjänsteförhållande upphör.

Vid olika domstolar tar man ställning till ärenden i olika faser av behandlingen. Vid kollegiala domstolar är tyngdpunkten för det skriftliga förfarandet lagt på tidiga arbetsskedet, så att föredragandens och den beredande ledamotens beslutsförslag sänds runt bland ledamöterna före själva sessionen. Den beredande domaren tar ställning redan i beslutsförslaget. Under rundan framför sammansättningens andra ledamöter sina synpunkter på förslaget och bildar sig en uppfattning om beslutets innehåll. Med tanke på effektiviteten i domstolarnas verksamhet har det i enlighet med nuvarande praxis varit befogat att arbetsinsatsen för de domare som på så sätt deltagit i beredningen av ett ärende och förbundet sig till beslutet inte gått förlorad. Den tidpunkt då domaren förbinder sig till beslutet i ärendet bör vara densamma för alla sammansättningens ledamöter. Därför binds fortsättningen av behörigheten till beslutsförslaget.

Avgörande för fortsättningen av behörigheten är att domaren innan tjänsteförhållandet upphört uttryckt sin åsikt om hur målet eller ärendet ska avgöras. Efterarbetet får inte avsevärt ändra det beslutet. Beslutet ska alltså vara sådant som vid diskussionen eller omröstningen vid huvudförhandlingen eller sessionen. Behörigheten fortsätter också om ett beslutsförslag gjorts för en kollegial sammansättning och domaren har framfört sin åsikt om det enligt den behandlingsordning som bestäms i lagen. I ärenden där ingen session ordnas, t.ex. ärenden som ska avgöras i kansliet eller i s.k. enhälliga ärenden i försäkringsdomstolen, är det tillräckligt att domaren uttryckt sin åsikt innan tjänsteförhållandet upphört. Efteråtgärderna begränsar sig alltså till att gå igenom och göra tekniska ändringar i beslutsförslaget. Bestämmelsen får endast tillämpas om ärendet avgjorts eller ett beslutsförslag getts medan domaren ännu var i tjänst. Endast att ett ärende fördelats till en domare är alltså inte tillräckligt för att behörigheten ska fortsätta.

I praktiken innebär bestämmelsen att man vid domstolarna bör fästa uppmärksamhet vid hur länge man kan fördela ärenden till domare vilkas tjänsteförhållande snart kommer att upphöra

Man bör också se till att efterarbetet färdigställs snabbt då behörigheten för någon av de ledamöter som deltagit i beslutet upphört. Det är sällan praktiskt möjligt eller befogat med tanke på domstolarnas oberoende att efterarbetet pågår länge efter att tjänsteförhållandet upphör.

Bestämmelsen gäller också föredragande om domskälen efter att ett mål eller ärende avgjorts eller beslutsförslaget gjorts upp ändras så att det enligt föredraganden blir nödvändigt att anmäla avvikande åsikt.

Enligt 2 mom. bestämmelsen i 1 mom. gäller inte domare som har entledigats enligt 2 §.

AVDELNING IV SAKKUNNIGLEDAMÖTER OCH ÖVRIG PERSONAL

17 kap. Sakkunnigledamöter

I kapitlet samlas bestämmelser om sakkunnigledamöterna vid olika domstolar, inklusive högsta förvaltningsdomstolen. Om de allmänna domstolarnas militära ledamöter föreskrivs dock alltiämt i 3 kap. i militära rättegångslagen, som föreslås ändras så att den motsvarar det som föreskrivs om sakkunnigledamöter i detta kapitel. Också om nämndemän föreskrivs i en särskild lag.

Så som konstateras i den allmänna motiveringen strävar man efter ett enhetligt förfarande för utnämning av sakkunnigledamöter. Enligt de ändrade bestämmelser som trädde i kraft den 1 oktober 2015 ska också bestämmelserna om redogörelse för bindningar och rätten till arvode vara enhetliga för alla sakkunniga (RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015). Om behörighetskraven för sakkunnigledamöter, med undantag för språkkrav, föreskrivs i särskilda paragrafer för de olika kategorierna av sakkunniga.

Domstolarna ska ledigförklara uppdragen som sakkunniga, skaffa behövliga utredningar samt göra ett förslag om utnämning till uppdragen hos justitieministeriet. Justitieministeriet ska föredra ärendet för statsrådet eller republikens president. Sakkunnigledamöternas mandatperioder förenhetligas så att de är fem år för alla.

Om alla de ledamöter vid domstolarna som avses i detta kapitel används benämningen sakkunnigledamot. I enlighet med grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 53/2014 rd), som refereras närmare i den allmänna motiveringen, ska de förutom behörighetsvillkoren enligt detta kapitel också uppfylla de allmänna utnämningsgrunderna för offentliga tjänster enligt 125 § i grundlagen, dvs. skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd. Både den domstol som bereder utnämningen av sakkunnigledamöter och justitieministeriet som föredrar ärendet för statsrådet eller republikens president ska förvissa sig om att de valda personerna också uppfyller de behörighetskraven.

Som grundlagsutskottet konstaterat, är det då försäkringsdomstolens och arbetsdomstolens intresseledamöter utnämns fråga om skötsel av offentliga förvaltningsuppgifter enligt 124 § i grundlagen. Utskottets krav på att de som sköter kandidatnomineringen inom organisationerna ska arbeta under tjänsteansvar har beaktats i bestämmelserna. De ska också tillämpa de allmänna förvaltningslagarna. I bestämmelserna har också beaktats de åtgärder utskottet förutsatt för att säkerställa att man då utnämningförslaget bereds för statsrådet kan försäkra sig om att de mest kompetenta kandidaterna väljs och att kandidatuppställningen också annars genomförs på behörigt sätt. De kraven har beaktats i bestämmelserna om utnämning av intresseledamöter vid arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen (13 och 15 §).

Enligt 16 § i förslaget till lag om rättegång i försäkringsdomstolen finns vid försäkringsdomstolen även sakkunnigläkare, som dock inte är ledamöter vid domstolen (lagförslag 5). De ska på begäran ge utlåtanden till försäkringsdomstolen. Enligt 2 mom. i den nämnda paragrafen gäller i fråga om utnämning av sakkunnigläkare, behörighetsvillkor och redogörelse för bindningar och befrielse från uppdraget vad som föreskrivs om läkarledamöter vid försäkringsdomstolen i denna lag.

1 §. En sakkunnigledamots ställning. Eftersom sakkunnigledamöter är ledamöter vid domstolar, ska samma bestämmelser gälla för dem som utövare av dömande makt som för domare. Sakkunnigledamöter ansvarar också för sina åtgärders laglighet på samma sätt som tjänstedomare.

Med beaktande av det föreskrivs i 1 mom. uttryckligen att en sakkunnigledamot när han eller hon utövar dömande makt är oberoende på samma sätt som en domare.

I 2 mom. ingår dessutom en hänvisning till 9 kap. 1 och 2 § om domares skyldigheter och tjänsteansvar. På grund av uppdragets karaktär kan åtminstone bestämmelserna om bisysslor och tjänstledighet inte tillämpas på sakkunnigledamöter.

2 §. En sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget. Bestämmelserna i paragrafen om en sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget under den tid utnämningen varar motsvarar gällande bestämmelser. En sakkunnigledamot kan inte förklaras förlustig sitt uppdrag under sin mandattid på annat sätt än genom dom av domstol. I anslutning till det finns i 18—21 § i detta kapitel bestämmelser om sakkunnigledamöters ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet, skriftlig varning och avstängning från uppdrag som sakkunnigledamot, utredning över sakkunnigledamöters hälsotillstånd och entledigande på grund av arbetsoförmåga samt om befrielse från uppdrag som sakkunnigledamot i vissa fall.

3 §. Förordnande av sakkunnigledamöter. I paragrafen föreskrivs om förordnande till uppdrag som sakkunnigledamot. Behörigheten motsvarar gällande bestämmelser. Enligt paragrafen förordnar statsrådet sakkunnigledamöterna vid förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen. Republikens president utnämner sakkunnigledamöterna vid högsta förvaltningsdomstolen och arbetsdomstolen.

4 §. Antalet sakkunnigledamöter och ersättare. I paragrafen föreskrivs om antalet sakkunnigledamöter och ersättare. Enligt 1 mom. ska ett tillräckligt antal sakkunnigledamöter utnämnas. Antalet sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen är dock alltid 14. Därför tas i momentets andra mening in en hänvisning till 6 kap. 2 §, där det föreskrivs om antalet sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen.

Enligt 2 mom. kan ett tillräckligt antal ersättare utnämnas för sakkunnigledamöterna, och i fråga om dem gäller bestämmelserna om sakkunnigledamöter. Domstolar som ledigförklarar uppdrag som sakkunnigledamöter avgör själva om ersättare behövs och i så fall hur många. Hittills har två ersättare förordnats för varje sakkunnigledamot. Ersättarna deltar i behandlingen och avgörandet av mål och ärenden om den ordinarie ledamoten har förhinder. För sakkunnigledamöterna vid högsta förvaltningsdomstolen har inga ersättare utsetts. Det har inte ansetts motiverat med beaktande av högsta förvaltningsdomstolens ställning som högsta rättsinstans. I de föreslagna bestämmelserna förutsätts inte att praxis ändras till den delen.

5 §. Sakkunnigledamöternas mandattid. I 1 mom. föreskrivs om mandattidens längd för sakkunnigledamöterna. Den görs enhetlig så att den är fem år för alla sakkunnigledamöter. I praktiken innebär det att mandattiden för andra än försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter förlängs från fyra, och för arbetsdomstolens ledamöter från tre, till fem år. Om en sakkunnigle-

damots uppdrag blir ledigt före utgången av mandattiden kan en ny ledamot utnämnas i stället. Vid högsta förvaltningsdomstolen har praxis varit att sakkunnigledamöterna alltid förordnas för en hel mandatperiod i sänder oberoende av när uppdraget blivit ledigt. Vid andra domstolar har man vid behov utnyttjat ersättare under återstoden av mandatperioden. Enligt bestämmelsen är bägge förfaringssätten möjliga.

Paragrafens 2 mom. motsvarar gällande bestämmelser, enligt vilka sakkunnigledamöterna utnämns högst fram till att de uppnår den avgångsålder som föreskrivs för domare. I praktiken kan de förordnas högst till utgången av den månad under vilken de uppnår den lagstadgade avgångsåldern. Sakkunnigläkare vid förvaltningsdomstolen är experter som står till domstolens förfogande och som inte har rätt att kvarstå i tjänsten och för vilka ingen avgångsålder således gäller, och inte heller bestämmelsen i det aktuella momentet.

6 §. Ledigförklaring av uppdrag. Enligt 1 mom. ledigförklarar respektive domstol uppdragen som sakkunnigledamöter. Enligt 2 mom. gäller ledigförklarandet av uppdraget inte de sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen som utnämns utifrån så kallad intresserepresentation. De ledamöterna, som i huvudsak har förtroget med arbets- eller tjänsteförhållanden, ska alltså utnämnas på framställning av de mest representativa centralorganisationerna, och uppdragen ledigförklaras alltså inte alls. Arbetsdomstolen eller försäkringsdomstolen begär framställningar av berörda organisationer, men i övrigt följs motsvarande förfarande som hittills då intresseledamöterna utnämns.

Enligt 3 mom. kan domstolen inhämta utlåtanden eller andra utredningar om sökandena.

7 §. Framställning om utnämning till uppdraget. Enligt förslaget ska sakkunnigledamöterna förordnas på framställning av domstolen ifråga. Det motsvarar förfarandet för utnämning av domare, vilket bör anses befogat med tanke på sakkunnigledamöternas ställning som ledamöter vid domstolarna.

I 1 mom. föreskrivs om domstolarnas skyldighet att lämna en motiverad framställning till justitieministeriet om vilka av sökandena som bör utnämnas till uppdragen. Justitieministeriet ska vidarebefordra förslaget till statsrådet eller republikens president för avgörande. I praktiken följer justitieministeriet domstolens utnämningförslag, men kan vid behov fästa uppmärksamhet vid om behörighetsvillkoren uppfylls samt vid bindningar och andra motsvarande frågor som vid utnämning av domare.

I 2 mom. finns dessutom en förtydligande bestämmelse om att framställning om utnämning av de av arbetsdomstolens ledamöter som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden och tjänsteförhållanden görs utifrån en sådan framställning som avses i 13 §. En motsvarande bestämmelse finns också om dem av försäkringsdomstolens ledamöter som är förtrogna med arbetslivet eller företagsverksamhet och ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden (15 §). Försäkringsdomstolen ska dessutom höra social- och hälsovårdsministeriet före framställningen om utnämning av försäkringsdomstolens läkarledamöter lämnas till justitieministeriet.

8 §. Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid förvaltningsdomstolarna. Paragrafen motsvarar i sak 8 § 2 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna. I enlighet med grundlagsutskottets ställningstagande ska sakkunnigledamöter förutom behörighetsvillkoren enligt detta kapitel också uppfylla de allmänna utnämningsskullorna för offentliga tjänster enligt 125 § i grundlagen, dvs. skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd. Som konstateras i förarbetena till grundlagen, avses med skicklighet främst kunskap och skicklighet som skaffats genom studier och arbetserfarenhet. Med förmåga avses sådana allmänna egenskaper hos en person som krävs för att arbeta effektivt, såsom naturlig begåvning, organiseringsförmåga, initiativkraft och annan sådan förmåga som uppgifterna förutsätter. Med beprövad medborgerlig

dygd avses meriter av betydelse för skötseln av uppdraget som uppnåtts genom allmän medborgarverksamhet och ett oklanderligt uppförande.

Alla sakkunnigledamöter som nämns i 8—10 och 12—16 § i det aktuella kapitlet ska uppfylla de allmänna utnämningsgrunderna. Både den domstol som bereder utnämningen av sakkunnigledamöter och justitieministeriet som föredrar ärendet för statsrådet eller republikens president ska förvissa sig om att de valda personerna också uppfyller de behörighetskraven.

Det är inte nödvändigt att i lagen ta in någon hänvisningsbestämmelse om utnämningsgrunderna enligt grundlagen, liksom man inte heller gjort i fråga om tjänstedomare.

9 §. *Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen.* Paragrafen motsvarar 2 § 1 och 2 mom. i lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter. För sakkunnigledamöterna gäller dessutom det som sägs i motiveringen till 8 § om tillämpningen av de allmänna utnämningsgrunderna.

10 §. *Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid marknadsdomstolen.* Paragrafen motsvarar 7 § i lagen om marknadsdomstolen. För sakkunnigledamöterna gäller dessutom det som sägs i motiveringen till 8 § om tillämpningen av de allmänna utnämningsgrunderna.

11 §. *Behörighet för en sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen i ärenden som behandlas i samma rättegång.* Paragrafen motsvarar 9 § i lagen om marknadsdomstolen.

12 §. *Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen.* Paragrafen motsvarar i sak 2 § 2 mom. i lagen om arbetsdomstolen. För sakkunnigledamöterna gäller dessutom det som sägs i motiveringen till 8 § om tillämpningen av de allmänna utnämningsgrunderna.

I 1 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för de sakkunnigledamöter som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Det gällande behörighetsvillkoret högre högskoleexamen ändras så att det motsvarar det som föreskrivs om behörighetsvillkor för domare i 10 kap. 1 §.

I 2 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för intresseledamöterna.

13 §. *Förslag till förordnande av med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden förtrogna sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen.* I paragrafen föreskrivs om förfarandet för utnämning av arbetsdomstolens övriga sakkunnigledamöter. 1 mom. motsvarar i sak 2 § 3 mom. i lagen om arbetsdomstolen.

Utöver arbetsdomstolen och justitieministeriet ska de arbetsmarknadsorganisationer och andra instanser som gör förslag så som grundlagsutskottet förutsatt se till att de personer som föreslås till uppdraget uppfyller de allmänna utnämningsgrunderna enligt 125 § i grundlagen, dvs. skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd.

I 2 mom. föreslås motsvarande bestämmelse som i 10 § i lagen om arbetsdomstolen, enligt vilken det bland de föreslagna sakkunnigledamöterna ska finnas personer som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden inom industri, jordbruk och servicesektorn.

Paragrafens 3 och 4 mom. motsvarar i sak 3 § i lagen om arbetsdomstolen. Av lagrummet framgår att arbetsdomstolen ska göra sitt förslag till justitieministeriet för föredragning för republikens president. Det föreslås att i lagen tas in en uttrycklig bestämmelse om arbetsdomstolens skyldighet att begära förslag av centralorganisationerna.

Det föreslås att bestämmelsen i 3 § 1 mom. i lagen om arbetsdomstolen, enligt vilken förslaget ska omfatta dubbelt så många kandidater som det behövliga antalet ledamöter och suppleanter, ses över. I samband med revideringen av lagen om försäkringsdomstolen omfattade lagutskottet justitieministeriets åsikt att försäkringsdomstolens praxis att utse dubbelt så många kandidater som det behövliga antalet är befogad (LaUB 30/2014 rd). Det anses alltså tillräckligt också när arbetsdomstolens sakkunnigledamöter utses. I bestämmelsen föreslås alltså ett tillägg, enligt vilket förslaget ska omfatta minst dubbelt så många kandidater som det behövliga antalet. Arbetsdomstolen kan dessutom begära ett nytt förslag om kandidaterna inte uppfyller de allmänna utnämningsgrunderna för offentliga tjänster. Förordnande kan dock också i fortsättningen ges trots att förslaget inte gjorts i tid eller är bristfälligt.

I 5 mom. föreslås ett krav på att de personer som sköter kandidatnomineringen vid organisationer och andra instanser enligt 1 mom. ska arbeta under tjänsteansvar och att 40 kap. i strafflagen ska gälla dem. Därmed är det klart att de också har ett skadeståndsrättsligt ansvar enligt skadeståndslagen.

14 §. Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid försäkringsdomstolen. 1 mom. motsvarar 4 § 1 mom. första meningen i lagen om försäkringsdomstolen. I 2 mom. föreskrivs om behörighetsvillkor för de andra sakkunnigledamöterna vid försäkringsdomstolen. Det motsvarar i sak 5 § i lagen om försäkringsdomstolen. För sakkunnigledamöterna gäller dessutom det som sägs i motiveringen till 8 § om tillämpningen av de allmänna utnämningsgrunderna.

15 §. Framställning om förordnande av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden. 1 mom. 1 punkten motsvarar i sak 11 § 1 mom. i lagen om försäkringsdomstolen om förordnande av sakkunnigledamöter och 2 punkten den reviderade 12 §, sista meningen i lagen om försäkringsdomstolen.

2—3 mom. motsvarar i sak 5 § 2 och 3 mom. i den reviderade lagen om försäkringsdomstolen. I dem beaktas alltså de ändringar som refereras i detaljmotiveringen till 13 §. Enligt 3 mom. ska försäkringsdomstolen begära förslag på de sakkunnigledamöter som ska utses av de aktörer som avses i 1 mom.

I 4 mom. föreslås ett krav på att de personer som sköter kandidatnomineringen vid organisationer och andra instanser enligt 1 mom. ska arbeta under tjänsteansvar och att 40 kap. i strafflagen ska gälla dem.

16 §. Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper. I paragrafen föreskrivs om de språkkunskaper som krävs av domstolarnas sakkunnigledamöter. 1 mom. gäller krav på språkkunskaper för förvaltningsdomstolarnas sakkunnigledamöter. Bestämmelsen motsvarar 8 a § i lagen om förvaltningsdomstolarna, enligt vilken vilka språkkunskaper som krävs av sakkunnigledamöter liksom i fråga om domare beror på om förvaltningsdomstolen i fråga är enspråkig eller tvåspråkig. Samma språkkunskaper gäller dock inte för sakkunnigledamöter och domare. Då av domare i tvåspråkiga domkretsar krävs utmärkta kunskaper i majoritetsspråket, räcker goda kunskaper i samma språk för sakkunnigledamöter.

Om kraven på sakkunnigledamöternas och ersättarnas språkkunskaper vid Ålands förvaltningsdomstol föreskrivs alljämt särskilt. Om de språkkunskaper som krävs vid domstolar på Åland föreskrivs för närvarande i 5 § 2 mom. i statsrådets förordning om de språkkunskaper som krävs av statsanställda i landskapet Åland.

I 3 mom. ingår motsvarande bestämmelser som i gällande lag om krav på språkkunskaper för andra sakkunnigledamöter än intresseledamöter vid andra domstolar än förvaltningsdomstolarna.

I 4 mom. ingår motsvarande bestämmelse som i gällande lag om krav på språkkunskaper för intresseledamöter vid arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen.

17 §. Redogörelse för bindningar. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten för sakkunnigledamöter att lämna en motsvarande redogörelse för bindningar som domare ska ge enligt 11 kap. 12 §. I och med den översyn som trädde i kraft den 1 oktober 2015 gäller skyldigheten att redogöra för bindningar alla domstolars sakkunnigledamöter. Den gäller också sakkunnigläkarna vid försäkringsdomstolen.

Sakkunnigledamöterna omfattas inte av systemet med bisysslotillstånd. Dock kan en bisyssla vara av sådant slag att den ska nämnas i sakkunnigledamotens redogörelse för bindningar.

Också sakkunnigledamöternas redogörelser för ändringar ska antecknas i registret över bindningar och bisysslor, som förs av Rättsregistercentralen.

Till skillnad från domarna ska sakkunnigledamöternas redogörelser för bindningar alltid lämnas till domstolen i fråga, som sänder dem till justitieministeriet som bilagor till utnämningförslagen eller via registret.

18 §. Sakkunnigledamöters ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet. Under sin mandatperiod har sakkunnigledamöter motsvarande rätt som domare att kvarstå i uppdraget. För att trygga den rätten ska sakkunnigledamöter enligt paragrafen ha rätt att fortsätta i sitt uppdrag i en annan domstol, dit uppgifterna flyttar vid en omstrukturering. Det motsvarar också den praxis som följts i praktiken.

19 §. Skriftlig varning och avstängning från uppdrag som sakkunnigledamot. Sakkunnigledamöterna sköter inte sina uppdrag i tjänsteförhållande och tjänstemannalagen gäller inte dem. Dock är det befogat att också sakkunnigledamöter ska kunna få skriftliga varningar om de handlar i strid med sin tjänsteplikt. Likaså ska sakkunnigledamöter kunna avstängas från uppdraget med beaktande i tillämpliga delar av det som föreskrivs om domare. Därför föreslås i domstolslagen en bestämmelse om skriftlig varning och avstängning från uppdrag som sakkunnigledamot. Grunderna ska bedömas med iakttagande av tjänstemannalagen. Skriftlig varning är i praktiken en arbetsledningsåtgärd med vars hjälp man kan ingripa i ett förfarande som är klandervärt t.ex. med tanke på välbefinnandet på arbetsplatsen eller förtroendet för domstolen. Detaljerade bestämmelser om förutsättningarna för avstängning från tjänsteutövning finns i 40 § i tjänstemannalagen. När det gäller sakkunnigledamöter kan förfarandet inledas vid en domstol bara i det fallet att sakkunnigledamoten handlar i strid med sina skyldigheter i uppdraget i fråga. Om en person som har utsetts till sakkunnigledamot är i tjänst någon annanstans, t.ex. militärledamöter, och handlandet strider också mot de skyldigheterna, kan behandlingen av fallet höra inte bara till domstolen utan också till den myndigheten.

20 §. Utredning över sakkunnigledamöters hälsotillstånd och entledigande på grund av arbetsoförmåga. Vid behov ska det också vara möjligt att utreda sakkunnigledamöters hälsotillstånd för att bedöma deras arbetsförmåga. Eftersom tjänstemannalagen inte tillämpas på sakkunnigledamöter, föreslås i 1 mom. en hänvisning till 19 § i den lagen.

Med motsvarande motivering föreskrivs i 2 mom. att en sakkunnigledamot som på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada har förlorat sin arbetsförmåga kan entledigas. Till denna del hänvisas till 16 kap. 2 §.

21 §. Befrielse från uppdrag som sakkunnigledamot. I paragrafen föreskrivs om befrielse från uppdraget för sakkunnigledamöter som är läkare på grund av förlorad behörighet. Paragrafen gäller alltså endast sådana sakkunnigledamöter för vilka en läkarexamen hör till behörighetsvillkoren. Sådana finns vid förvaltningsdomstolarna och försäkringsdomstolen. Bestämmelsen gäller också sakkunnigläkarna vid försäkringsdomstolen.

Enligt paragrafen ska domstolen befria en sakkunnigledamot från uppdraget om läkaren har förlorat sin rätt att utöva yrket som legitimerad läkare eller den specialistläkarkompetens som hör till behörighetsvillkoren för uppdraget. Entledigande kan också komma i fråga om en sakkunnigledamots rätt att utöva läkaryrket har begränsats. Rätten kan gå förlorad eller begränsas enligt lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. I dess 4 § föreskrivs om beviljande av rätten och i 26 § om de grunder på vilka rätten kan förloras tills vidare eller för bestämd tid. Om läkaren förlorat sina rättigheter eller de begränsats för viss tid, kan en sakkunnig befrias från sina uppgifter för motsvarande tid.

Sakkunnigledamoten ska höras innan beslut fattas.

Eftersom det är fråga om en ledamot som deltar i domstolens beslutsfattande, ska det vara möjligt att anföra besvär över beslutet. Läkarledamöter finns endast vid förvaltningsdomstolarna och försäkringsdomstolen. Ändring i deras beslut söks hos högsta förvaltningsdomstolen. Ärendet ska behandlas som ett rättskipningsärende hos besvärshöjinstansen.

Beslut om befrielse från uppdraget ska verkställas oberoende av besvär. Därmed avses besvär över beslut om förlust eller begränsning av rättigheter för läkare, liksom också besvär över beslut genom vilka domstolen enligt detta lagrum befriat sakkunnigledamoten från uppdraget.

22 §. Sakkunnigledamöters arvode. Enligt paragrafen betalas till sakkunnigledamöter av statens medel ett skäligt arvode och en skälig ersättning. Bestämmelsen gäller inte sakkunnigläkare vid försäkringsdomstolen, vilkas arvode bestäms enligt förvaltningsprocesslagen.

18 kap. **Assessorer**

I kapitlet föreskrivs om de utbildningstjänster som assessor som föreslås inrättas, om behörighetsvillkor för assessorer och utnämning av dem, samt om deras behörighet och utbildningsprogram.

1 §. Assessorstjänster. I paragrafen föreskrivs om assessorstjänster, som kan finnas vid alla domstolar utom tingsrätterna och de högsta domstolarna. Om det föreskrivs i 1 mom. Tjänsterna är ordinarie domartjänster, som dock besätts för viss tid. Mandattiden är tre år. Den tiden är tillräcklig med beaktande av å ena sidan behovet att bli förtrogen med domaruppgiften och å den andra de krav som med tanke på domarnas oberoende bör ställas på mandattidens längd för tidsbestämda domare. Tjänsterna är domartjänster. Assessorerna ingår alltså i förteckningen över domartjänster i 1 kap. 5 §. Så länge utnämningen varar har assessorer motsvarande rätt att kvarstå i tjänsten som domare. Som ledamöter i domstolarna har assessorerna samma skyldigheter som de ordinarie domarna.

Enligt momentets andra mening kan utnämningen av särskilda skäl förlängas med högst två år. Ett sådant skäl kan t.ex. anses vara att assessorns arbetsinsats ännu behövs för behandlingen av omfattande ärenden som ännu är anhängiga. Möjligheten att förlänga mandattiden kan i vissa situationer behövas också för att assessorerna smidigt ska kunna övergå till andra uppgifter. En förutsättning för att mandattiden ska förlängas är enligt förslaget att domstolen anvisas de ekonomiska resurser som behövs för en förlängning av utnämningen.

Enligt 2 mom. kan den som varit assessor i två år under resten av sin mandattid utföra andra domaruppgifter eller vara föredragande vid de högsta domstolarna. En assessor kan t.ex. tjänstgöra som domare vid en tingsrätt. Tjänstgöring vid en tingsrätt är bl.a. ett effektivt sätt att utveckla processledningsfärdigheterna. Vid tingsrätterna behandlas också bl.a. flera sådana ansökningsärenden, av vilka på grund av ärendenas karaktär endast en liten del via ändrings-sökande kommer till behandling i hovrätterna. T.ex. kunskandet i företagssaneringsärenden kan inte i tillräcklig mån utvecklas endast genom tjänstgöring vid en överrätt. Detsamma gäller också domstolsmedling, som nästan enbart förekommer vid tingsrätterna. Också i andra domaruppgifter samt genom att vara föredragande vid de högsta domstolarna kan man dock effektivt skaffa sådan kunskap som är värdefull i domararbetet. Ur alla domstolars perspektiv är det dessutom ändamålsenligt att man kan beakta åtminstone de mer erfarna assessorerna vid utnämningen av domare samt föredragande vid de högsta domstolarna.

Den tid den som genomgår utbildning tjänstgjort i andra domaruppgifter vid samma eller någon annan domstol eller i föredragaruppgifter som kan jämföras med dem räknas som utbildningstid, under vilken han eller hon ska delta i utbildning enligt sin individuella utbildningsplan liksom om man tjänstgör i samma uppgifter under hela utbildningen. Eftersom rätten och skyldigheten att utbilda sig är allmän och gäller all rättskipningspersonal, har utbildningen ingen betydande inverkan på arbetsinsatsen t.ex. för den som genomgår domarutbildning som tingsdomare, jämfört med andra domare vid samma domstol.

Trots att den tid man tjänstgjort vid någon annan domstol kan räknas till godo då man genomför utbildningsprogrammet för assessorer, ska personen i fråga utnämnas till den tjänst han eller hon ska sköta. Också behörigheten, lönen och tjänsteförhållandets övriga villkor bestäms enligt den tjänst som personen i fråga för närvarande sköter. Chefsdomaren beslutar om beviljande av tjänstledighet för den tid en assessor ska sköta en annan domartjänst eller en därmed jämförbar tjänst som föredragande.

I lagen finns inga specialbestämmelser om utnämning av assessorer. Därmed ska de allmänna bestämmelserna om utnämning av domare för viss tid tillämpas. I 3 mom. föreslås en hänvisning till 12 kap., som gäller utnämning av domare till tjänsteförhållanden för viss tid. Eftersom mandattiden i regel är längre än ett år, är de högsta domstolarna vanligen utnämmande myndigheter. Om en assessor undantagsvis endast utnämns till ett tjänsteförhållande för högst ett år, beslutar domstolen i fråga om utnämningen. Enligt momentets andra mening ska dock domarförslagsnämnden ledigförklara assessorstjänster. Den ska följa bestämmelserna i 12 kap. 2 §. Den sköter också ansökningsförfarandet i övrigt samt förvalet av assessorer. Nämndens uppgifter beskrivs närmare i 21 kap. 1 §.

2 §. Behörighetsvillkor och utnämningsgrunder för assessorer. I paragrafen föreskrivs om behörighetsvillkor och utnämningsgrunder för assessorer. Enligt 1 mom. ska den som utnämns till assessor uppfylla de allmänna behörighetsvillkoren för domare enligt 10 kap. 1 §. Marknadsrättsdomarna förutsätts dessutom vara förtrogna med konkurrens- eller tillsynsärenden eller upphandlingsärenden, mål och ärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt eller marknadsrättsliga ärenden (10 kap. 7 §). Inget sådant behörighetsvillkor gäller enligt lagen för dem som utnämns till assessorstjänster, men sådan förtrogenhet kan förstås räknas som merit vid utnämningen.

För utnämning till assessorstjänst krävs dessutom minst tre års erfarenhet som domare, föredragande eller beredare vid en domstol, åklagare, advokat eller annat rättsbiträde, åklagare eller av någon annan sådan juridisk uppgift som kan anses ge motsvarande färdigheter för uppgiften som domare. Också utförd domstolspraktik beaktas som en del av arbetserfarenheten på tre år. Genom det tilläggskravet vill man försäkra sig om att de som utnämns till tjänsterna har tillräcklig förtrogenhet, förmåga och skicklighet för att sköta domaruppgifter. Assessorstjänst-

ter kan alltså sökas av någon som redan en tid arbetat i juristuppgifter efter avlagd juristexamen.

Av assessorer krävs motsvarande språkkunskaper som av domare. En assessorstjänst kan inte vara en tjänst för vilken det krävs särskilda språkkunskaper enligt 10 kap. 11 §.

Vid utnämningen till tjänsten bedöms också sökandenas personliga egenskaper samt förtrogenhet med och färdigheter för uppgiften som domare. Vid valet beaktas de sökandes studieframgångar, arbetserfarenhet samt andra meriter. I assessorernas utbildning ska utöver den utbildning som getts i samband med eventuell domstolspraktik också beaktas den utbildning man fått som föredragande och i andra juristuppgifter. Enligt 2 mom. är ett tilläggskrav att den som utnämns till assessor med godkänt resultat ska ha avlagt ett prov för påvisande av kunskaper om centrala bestämmelser och allmänna principer för utövning av uppdraget som domare. Domarförslagsnämnden ska regelbundet ordna sådana prov. Genom provet säkerställs att den som deltar i det i tillräcklig mån känner till de allmänna bestämmelser och föreskrifter som gäller tjänsten och tjänstgöringen som domare. Det inledande provets innehåll beskrivs närmare i detaljmotiveringen till 21 kap. 1 § om domarförslagsnämndens uppgifter.

3 §. Assessorers behörighet. I paragrafen föreskrivs om assessorers behörighet. Den är av allmän karaktär och motsvarar bestämmelserna om ordinarie domare. Med ett undantag begränsas i lagen inte assessorers deltagande i beslutsfattandet i fråga om målens eller ärendenas art, omfattning eller svårighetsgrad. I princip kan assessorer alltså delta i behandlingen av vilka mål och ärenden som helst vid domstolarna. Assessorer kan också självständigt avgöra sådana mål och ärenden som enligt lag ska avgöras i sammansättning med en domare samt vara ordförande för beslutssammansättningar. Enligt 1 kap. 4 § kan i domstolens arbetsordning vid behov föreskrivas att målens eller ärendenas eller deras kategoriers svårighetsgrad och en assessors förtrogenhet kan beaktas då arbetet organiseras och t.ex. då mål och ärenden fördelas. Det kan t.ex. vara ändamålsenligt att svårighetsgraden hos de ärenden en assessor behandlar stiger under utbildningens gång.

Enligt 1 mom. kan dock endast en assessor i sänder ingå som ledamot i domstolens kollegiala beslutssammansättning.

Enligt 2 mom. får assessorer heller delta i behandlingen av mål eller ärenden som gäller tjänstebrott som begåtts av domare. Med hänsyn till domarnas ställning är det motiverat att sådana mål och ärenden avgörs av ordinarie domare.

Enligt 3 mom. får assessorer vara ordförande för domstolen.

4 §. Utbildningsprogram för assessorer. I paragrafen föreskrivs om utbildningsprogrammet för assessorer, vars innehåll och praktiska genomförande domarutbildningsnämnden ska planera.

I 1 mom. föreskrivs om utbildningsprogrammets målsättningar. Enligt det är målet för utbildningen att fördjupa assessorernas lagkännedom och rättsliga kunnande samt ge goda färdigheter för att självständigt juridiskt beslutsfattande också i omfattande och svåra frågor. Utbildningen för assessorer ska till sitt innehåll vara så högklassigt som möjligt och ske i flera former, dvs. omfatta såväl föreläsningar som rättsfallsövningar och olika aktiverande pedagogiska metoder. I assessorernas individuella studieplan kan dessutom ingå material för självstudier, såsom litteratur och artiklar.

Enligt 2 mom. ska en assessor under sin mandattid delta i det utbildningsprogram som planerats av domarutbildningsnämnden. Utbildningsprogrammet kan innehålla flera utbildningspe-

rioder eller utbildningshelheter där för domaryrket centrala ämnen behandlas. Assessorsutbildningen är en del av den större utbildningshelhet som omfattar hela domarkarriären. Till stöd för utvecklingen i utbildningstjänsterna som assessorer ska ett rikstäckande utbildningsutbud göras upp, ur vilket man för varje assessor väljer de utbildningsmoduler som bäst stöder hans eller hennes utveckling. Chefsdomarna och tutoromarna ska övervaka deltagandet i utbildningen. För planeringen och genomförandet av utbildningsprogrammet svarar domarutbildningsnämnden i samarbete med justitieministeriets utbildningsenhet.

Assessorstjänsterna är starkt förknippade med lärande i arbetet samt kompetensutveckling genom erfarenhet. Det är viktigt att framgången i uppgiften som assessor bedöms och respons ges systematiskt och kontinuerligt. För att säkerställa att varje assessor under utbildningsprogrammet får en utbildning som motsvarar just hans eller hennes behov, görs på utbildningsplatsen upp en individuell utbildningsplan för varje assessor. Sökande från den öppna karriären stöds genom att introduktionsutbildningen ordnas för personer utanför domstolsväsendet som utnämns till assessorstjänster.

I propositionen föreslås också att utbildningen för föredragande ska utökas. Det ska vara en rättighet och skyldighet för föredragande att delta i utbildning. I det föreslagna systemet ska all genomgången utbildning antecknas, och kan alltså beaktas både då den individuella studieplanen görs upp och vid utnämning till tjänster. Utbildningen har alltså betydelse t.ex. för den som söker en assessorstjänst. Utbildningsprogrammet som assessor för dem som genomfört domstolspraktik och arbetat flera år som föredragande och samtidigt deltagit i den interna och externa utbildning som särskilt erbjuds föredragande inleds direkt med det fördjupade utbildningsutbudet, och skiljer sig alltså från programmet för dem som rekryteras från den öppna karriären.

5 §. Avbrytande. Liksom i fråga om domstolspraktik, kan chefsdomaren av grundad anledning bevilja en assessor tillstånd att avbryta utbildningsprogrammet. Sjukdom, men också till exempel familjeledighet i samband med föräldraskap ska accepteras som orsak till avbrott.

6 §. Avslutande av utbildningsprogrammet. I 1 mom. föreskrivs om det slutprov eller slutarbete som ska avläggas efter domarutbildningen. Provet eller slutarbetet kan genomföras efter en tre års mandattid. Möjlighet att avlägga prestationen ska ordnas regelbundet. Utifrån provet eller slutarbetet bedöms den kompetens och det kunnande som krävs i domaruppdraget. Provet anordnas av domarutbildningsnämnden. Slutprovets eller slutarbetets innehåll beskrivs närmare i motiveringen till 21 kap. 1 §.

Enligt 2 mom. kan den som avlagt domarprovet med godkänt resultat beviljas rätt att använda titeln domarutbildad.

Enligt 3 mom. finns närmare bestämmelser om domarutbildningsnämnden i 23 kap.

19 kap. Övrig personal

I kapitlet föreskrivs om föredragande eller beredande vid domstolarna samt om behörighetskraven för och utnämningen av dem. Bestämmelserna gäller inte föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen, om vilka föreskrivs i lagarna om de domstolarna. Dessutom föreskrivs i kapitlet om kanslichefer, förvaltningschefer eller andra motsvarande personer i administrativa tjänster samt om den övriga personalen och deras uppgifter. Eftersom de högsta domstolarnas kanslichefer är föredragande, gäller bestämmelserna inte dem.

1 §. Föredragande och beredare. I 1 mom. förtecknas domstolarnas föredragande och beredare, dvs. de jurister som med olika tjänstebestämmelser arbetar i biträdande rättskipningsupp-

gifter vid domstolarna. Det föreslås att det om föredragandena vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen och om utnämningen av dem föreskrivs i lagarna om respektive domstol. På föredragande och beredare tillämpas numera 6 § i hovrättslagen, 10 § i lagen om förvaltningsdomstolarna, 11 § i lagen om marknadsdomstolen, 5 § i lagen om arbetsdomstolen och 4 § i förordningen om arbetsdomstolen samt 8 § i lagen om försäkringsdomstolen. Föredragande och beredare vid olika domstolar har alla olika benämningar, som nu föreslås bli förenhetligade. Det föreslås att försäkringsdomstolens kanslichef inte längre ska vara föredragande, utan tjänsten ska vara administrativ. Vid behov kan kanslichefen förordnas att föredra rättskipningsmål och rättskipningsärenden med stöd av 2 mom.

Benämningarna görs mer enhetliga genom att tjänstebenämningarna för hovrätternas föredragande, dvs. assessorer och fiskaler, ändras till föredragande vid hovrätten. Likaså ändras benämningarna förvaltningsrättssekreterare, arbetsdomstolssekreterare samt assessor vid arbetsdomstolen och försäkringsdomstolssekreterare till föredragande vid försäkringsdomstolen, arbetsdomstolen respektive försäkringsdomstolen. För enhetlighetens skull ändras benämningen marknadsdomstolssekreterare till beredare vid marknadsdomstolen. Syftet är att de nuvarande assessorstjänsterna dras in efter hand som de blir lediga, eftersom utbildningstjänster som assessor inrättas. Efter en övergångsperiod ska det alltså inte finnas någon risk för förväxling mellan assessorer som föredragande och assessorer som genomgår domarutbildning. Propositionen påverkar inte föredragandenas lön eller löneklasser.

Enligt 2 mom. kan det vid förvaltningsdomstolarna allttjämt också finnas notarier, för vilka behörighetsvillkoren kan vara någon annan än en juridisk examen.

Enligt 3 mom. kan även en annan tjänsteman som uppfyller behörighetsvillkoren förordnas att vara föredragande. Med det avses t.ex. domstolens kanslichef. Likaså kan rättskipningssekreterare vid förvaltningsdomstolarna, som uppfyller behörighetsvillkoren för notarier (lämplig högskoleexamen) förordnas till föredragande i samma slags mål och ärenden som notarier.

Enligt 4 mom. kan en föredragande vara beredare om en domare är föredragande med stöd av 9 kap. 3 §. En domare som själv föredrar ett mål eller ärende kan alltså vid behov ta en föredragande till hjälp vid beredningen. Genom bestämmelsen avskaffas också den oklarhet som högsta domstolen konstaterat i samband med att personer utanför beslutssammansättningen, som inte på behörigt sätt förordnats till uppgiften, deltar i beredningen av mål eller ärenden (se HD 2002:68). Liksom för närvarande kan en beredare vara föredragande också i mål och ärenden som enligt bestämmelserna om rättegångsförfarande avgörs utan föredragning. Det gäller t.ex. mål och ärenden som avgörs i huvudförhandling vid hovrätterna.

2 §. Utnämning av föredragande och beredare. Föredragande och beredare ska allttjämt utnämnas av domstolen i fråga.

3 §. Behörighetsvillkor för föredragande och beredare. I 1 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för domstolarnas lagfarna föredragande och beredare samt i 2 mom. för notarier vid förvaltningsdomstolarna. Behörighetsvillkoren för föredragande vid hovrätterna föreslås likaså hittills vara erfarenhet av domaruppgifter, med vilket i praktiken avsetts avlagd domstolspraktik. Av föredragande vid arbetsdomstolen krävs allttjämt förtrogenhet med ärenden som gäller arbetsförhållanden.

Enligt 3 mom. gäller i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för föredragande det som föreskrivs om domare.

4 §. Tingsnotarier. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelse som i 4 § i tingsrättslagen, 6 a § i hovrättslagen samt 10 a § i lagen om förvaltningsdomstolarna, enligt vilken vid tingsrätterna,

hovrätterna och förvaltningsdomstolarna kan finnas tingsnotarier, om vilkas uppgifter föreskrivs närmare i lagen om domstolspraktik.

Enligt 2 mom. finns bestämmelser om behörighetsvillkor för och utnämning av tingsnotarier i 3 § i lagen om domstolspraktik.

5 §. Kanslichef och övrig personal. Enligt 1 mom. kan det vid domstolarna finnas en tjänst som kanslichef, förvaltningschef motsvarande, till vars uppgifter skötseln av domstolens förvaltning hör. Vid de mindre tingsrätterna assisterar förvaltningssekreterarna lagmannen i administrativa uppgifter. Så kan det alltjämt vara. Enligt momentets andra mening kan det vid domstolarna också finnas annan personal i tjänste- eller arbetsförhållande.

I 2 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för tjänsterna. Hittills har det funnits kanslichefer vid hovrätterna, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. Det är motiverat att behörighetsvillkoren för kanslichefstjänster fastställs i lag. Enligt momentets första mening är behörighetsvillkoret för kanslichefstjänsterna lämplig högre högskoleexamen. Av kanslicheferna vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen förutsätts högre högskoleexamen i juridik, enligt lagarna om respektive domstol.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för övriga tjänster, inklusive förvaltningschefstjänster och andra motsvarande administrativa tjänster, finns inte i lag. Enligt momentets andra mening kan det dock föreskrivas om behörighetsvillkoren för övrig personal i domstolens arbetsordning, om det är motiverat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga. I 8 § 4 mom. i tjänstemannalagen föreskrivs att bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor kan utfärdas genom förordning av statsrådet om det inte finns bestämmelser om dem i lag. Eftersom det inte längre ska föreskrivas om domstolarna i förordningar, föreslås ett motsvarande bemyndigande som i tjänstemannalagen att bestämma om behörighetsvillkoren i arbetsordningen. Det har ansetts godtagbart i lagstiftningen om statens revisionsverk (se RP 39/2000 rd s. 29, GrUU 19/2000 rd s. 5). Också om behörighetsvillkoren för högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens kanslichefer föreskrivs i deras arbetsordningar.

Om behörighetsvillkoret för förvaltningschefstjänsten enligt arbetsordningen är lämplig högskoleexamen, kan t.ex. en rättstradenom vara förvaltningschef. Det föreslås dock inte vara obligatoriskt att utfärda en arbetsordning. Det räcker att behörighetsvillkoren fastställs i rekryteringsannonsen för de tjänster som ska besättas. Det överensstämmer med allmän praxis inom statsförvaltningen.

I 3 mom. föreskrivs om utnämning av kanslichef och övrig personal. Det motsvarar gällande bestämmelser, enligt vilka kanslichefen och annan personal än domare i huvudsak utnämns av chefsdomaren vid domstolen i fråga.

6 § Kanslipersonalens behörighet. I 1 mom. föreskrivs om behörigheten för tingsrätternas kanslipersonal att med lagmannens förordnande avgöra vissa rättskipningsmål och rättskipningsärenden. Det motsvarar i sak 19 § 1 mom. i tingsrättslagen. Eftersom det föreslås att domareden avskaffas, föreslås också att bestämmelserna på förordningsnivå om eden som motsvarar domared upphävs. Därmed kan också kanslipersonalen framöver endast avge försäkran som motsvarar domarförsäkran.

2 mom. överensstämmer med 19 § 2 mom. i tingsrättslagen.

I 3 mom. föreskrivs om behörigheten för kanslipersonalen att utfärda stämningar, intyg och delgivningar samt sköta andra uppgifter som hör till beredningen, behandlingen och verkställigheten av mål och ärenden. En motsvarande bestämmelse finns i 22 § i tingsrättsförordningen.

en. Chefsdomaren kan ge förordnande till vissa personer som t.ex. arbetar som tingssekreterare eller rättskipningssekreterare. Det kan ingå i arbetsordningen.

7 §. Övriga tjänstemäns tjänstledighet och skötsel av tjänst. Om övriga tjänstemäns tjänstledighet och skötsel av tjänst beslutar alltjämt respektive domstol.

8 §. Föredragandes och beredares bisysslor. Av paragrafen framgår att samma bestämmelser om bisysslor alltjämt gäller för domare och föredragande eller beredare. I bestämmelsen hänvisas till 9 kap., där det bl.a. föreskrivs om domares bisysslor.

9 §. Utbildning för föredragande och beredare. Enligt paragrafen gäller i fråga om utbildning för föredragande och beredare det som föreskrivs om domare. I paragrafen hänvisas till 9 kap. 4 §, som innehåller bestämmelser om utbildning för domare.

AVDELNING V

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

20 kap. Domarförslagsnämnden

I kapitlet föreskrivs om tillsättning av domarförslagsnämnden samt om dess sammansättning och personal. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak 7 och 8 § i utnämningsslagen. Också bestämmelserna i 3—5 § i utnämningsslagen har tagits in i lagen. I bestämmelserna har gjorts vissa ändringar som beror på andra förslag. Dessutom utelämnas bestämmelsen i 6 § i utnämningsslagen om beviljande av tjänstledighet för nämndens personal. Beviljande av tjänstledighet grundar sig på statstjänstemannalagen. Närmare bestämmelser om det och om nämndens verksamhet i övrigt kan ges i arbetsordningen. I kapitlet har också beaktats den revidering som trädde i kraft den 1 oktober 2015, då tjänsterna som lagman vid hovrätterna och försäkringsdomstolen dras in.

1 §. Uppgift, tillsättning och sammansättning. Paragrafen motsvarar i sak den reviderade 7 § i utnämningsslagen. Eftersom det föreslås att tjänsterna som hovrättslagman dras in efter en övergångsperiod, skrivs bestämmelsen i en form som möjliggör att hovrättslagmän ingår i nämndens sammansättning så länge sådana tjänster finns.

2 §. Nominering av ledamöter. Paragrafen motsvarar det reviderade 7 § 3 mom. i utnämningsslagen.

3 §. Nomineringsförfarande. I paragrafen sammanförs bestämmelserna i 7 § 4 mom. i utnämningsslagen och 3 § i utnämningssförordningen om förfarandet vid utnämningen av vissa kandidater. Bestämmelsernas innehåll ändras inte.

4 §. Ledamots avgång. Paragrafen motsvarar i sak 7 § 5 mom. i utnämningsslagen.

5 §. Beslutförhet. Bestämmelsen stämmer överens med 8 § i utnämningsslagen.

6 §. Personal. I paragrafen sammanförs bestämmelserna i 4 och 5 § i utnämningssförordningen om nämndens personal samt om uppgifterna för nämndens sekreterare och föredragande i bisyssla. Innehållet motsvarar gällande bestämmelser.

7 §. Närmare föreskrifter. Till de viktigaste förslagen i propositionen hör att frånga bestämmelser om domstolarna på förordningsnivå. Inte heller om domarförslagsnämnden ska längre föreskrivas genom förordning. Nämnden kan vid behov utfärda närmare bestämmelser i den arbetsordning den fastställer.

21 kap. Domarutbildningsnämnden

I kapitlet föreskrivs om domarutbildningsnämnden, som ska planera utbildning för domare och annan rättskipningspersonal. Den ska också sköta uppgifter som gäller val av domstolspraktikanter samt ordna prov och utbildning för assessorer enligt vad som närmare bestäms i 18 kap. Nämnden ska också ha vissa andra uppgifter i anslutning till utbildningen för domstolsväsendets personal. I kapitlet föreskrivs om tillsättning av nämnden och dess sammansättning, utnämning av domarutbildningsnämndens ledamöter och deras avgång, beslutförhet för nämnden samt dess övriga personal och arbetsordning. Utom i fråga om nämndens uppgifter och sammansättning motsvarar bestämmelserna i huvudsak bestämmelserna om domarförslagsnämnden.

1 §. Uppgifter. I paragrafen föreskrivs om domarutbildningsnämndens uppgifter. Enligt 1 mom. 1 punkten har nämnden för det första till uppgift att i samarbete med de enheter vid justitieministeriet som ansvarar för utbildning planera utbildningen för domstolarnas rättskipningspersonal. Domarutbildningsnämndens huvudsakliga uppgift är att planera och koordinera utbildningen för domstolarnas rättskipningspersonal, från domstolspraktik till fortbildning. I praktiken innebär det att de uppgifter som gäller planering av utbildning som hittills hört till inofficiella organ som justitieministeriet tillsatt framöver ska höra till nämnden.

Enligt 2 punkten ska nämnden sköta planeringen och anordnandet av de prov och prestationer för assessorer som avses i 18 kap. 2 § 2 mom. och 6 § 1 mom.

De teman som tas upp i det inledande provet ska väljas på ett sätt som behandlar sökande från olika domstolar och utanför domstolsväsendet jämlikt. Temana kan t.ex. gälla grundläggande och mänskliga rättigheter, EU-rätten och de allmänna lärorna inom något rättsområde, vilket innebär att sökandena inte försätts i olika ställning på grund av olika bakgrund. Domarutbildningsnämnden fastställer materialet för det inledande provet. Det inledande provet kan innehålla ett rättsfall, där sökandena t.ex. ska kunna definiera de faktorer som har betydelse för den juridiska lösningen. En del av materialet kan vara på det andra inhemska språket eller på engelska. Ett alternativ är att genomföra det inledande provet som s.k. materialprov, där sökandena får materialet först vid provet och har ett visst antal timmar på sig att fördjupa sig i det och besvara de frågor som ställs.

I samband med planeringen av utbildningsprogrammet avgör domarutbildningsnämnden hurudant slutprovet eller slutarbetet för assessorer slutligen blir. Domarutbildningsnämndens helhetsbedömning kan gälla slutprovet, hur den individuella studieplanen förverkligats och ett avslutande samtal. Ett alternativ är att slutprovet utgörs av en process där man under tiden för utbildningstjänsten samlar en portfolio med material som kan bedömas på det sätt som är typiskt för läroprov. Då bör det på förhand definieras vilka kunskapsområden som ska visas. Beaktansvärda alternativ är också att slutprovet ordnas som ett tillämplande prov i form av rättsfall eller så att man skriver en essä eller artikel som behandlar domararbetet. Slutprovet kan också motsvara universitetens maturitetsprov och alltså vara ett slags slutarbete där man visar det kunnande man skaffat sig eller som gäller ett särskilt definierat ämne.

Enligt 3 punkten ska domarutbildningsnämnden också sköta ansökningsförfarandet för samt förvalet till assessorstjänsterna. Nämnden har alltså en betydande roll också i fråga om utbildningstjänsterna som assessor och i synnerhet assessorernas utbildning.

Som konstateras ovan i motiveringen till 18 kap. 1 § 3 mom., ska nämnden ledigförklara utbildningstjänsterna som assessor. I annonsen anges vid vilka domstolar de olika utbildningstjänsterna är placerade. Vid sidan om att ordna inledande prov och ledigförklara utbildningstjänster svarar domarutbildningsnämnden ör förvalet till utbildningen. Nämnden definierar de

rikstäckande urvalskriterier som specificerar urvals- och utnämningsgrunderna enligt lagen. Ansökningshandlingarna poängsätts utifrån sökandenas studieframgång, arbetserfarenhet och övriga meriter. Efter förvalet, som grundar sig på det inledande provet och genomgång av ansökningshandlingarna, sänder nämnden sammanställningar över de beaktansvärda sökandenas meriter till respektive domstol. Därefter beslutar domstolarna själva vilka sökande de kallar till intervju, intervjuar dem samt gör upp egna utlåtanden om sökandena.

Vid utnämning till assessorstjänster iakttas vad som bestäms om utnämning av domare. Eftersom mandattiden för assessorer är längre än ett år, beslutar högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen om utnämningen. Utnämningen sker på framställning av respektive domstols chefsdomare. Då de högsta domstolarna beslutar om utnämningarna har de alltså tillgång till de sammanställningar av de beaktansvärda sökandenas meriter som domarutbildningsnämnden gjort upp samt utlåtandena och utnämningsförslagen från de domstolarna är utbildningen ska ske. De mest meriterade sökandena ska utnämnas till tjänsterna. I utnämningsbeslutet får ändring inte sökas genom besvär.

Enligt 4 punkten ska nämnden också sköta de uppgifter som gäller domstolspraktiken, dvs. det centraliserade ansökningsförfarandet samt val och utnämning av tingsnotarier. Uppgiftens innehåll beskrivs närmare i detaljmotiveringen till lagen om domstolspraktik (se lagförslag 2).

Enligt 5 punkten ska nämnden ge hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen direktiv om innehållet i den individuella utbildningsplanen enligt 18 kap. 4 § 2 mom.

Enligt 6 punkten ger nämnden likaså de tingsrätter, hovrätter och förvaltningsdomstolar där utbildningen ska ske direktiv om innehållet i domstolspraktikanternas praktikplaner.

Enligt 7 punkten ska nämnden på begäran lämna utlåtande till justitieministeriet om de personer som väljs till domstolsväsendets ledarutbildning eller annan långvarig och krävande utbildning. Utbildningsnämnden får alltså framföra sin åsikt till justitieministeriet om hur utbildningsplatserna bör fördelas. Utbildningsnämnden ska inte ersätta domstolarnas eget beslutsfattande om personalens deltagande i utbildning, utan den kan på begäran biträda justitieministeriet i dess beslutsfattande.

Enligt 8 punkten ska utbildningsnämnden bevilja rätten att använda titeln domarutbildad till den som avlagt slutprovet eller slutarbetet med godkänt resultat. Om den rätten föreskrivs närmare i 18 kap. 6 § 2 mom.

Enligt 9 punkten hör det också till nämndens uppgifter att bevilja vicehäradshövdingstiteln till den som utfört domstolspraktik.

2 §. Tillsättning och sammansättning. På tillsättningen av domarutbildningsnämnden tillämpas motsvarande förfarande som vid för domarförslagsnämnden. Enligt 1 mom. tillsätter statsrådet domarutbildningsnämnden för fem år i sänder.

Enligt 2 mom. består nämndens sammansättning av en ordförande, en viceordförande och åtta andra ledamöter. Ordföranden, viceordföranden och två andra ledamöter ska vara domare som innehar ordinarie tjänst. Övriga ledamöter är en åklagare, en advokat, en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen samt en ledamot som företräder justitieministeriet. Varje ledamot har en personlig ersättare.

En majoritet av nämndens ledamöter representerar alltså den dömande makten. Det är viktigt att också advokaterna och åklagarna, som utifrån sin praktiska erfarenhet känner till utbild-

ningsbehovet hos domare och annan domstolspersonal, är representerade i nämnden. Det är också mycket befogat att den juridiska utbildningen och forskningen är representerad i nämndens arbete. Justitieministeriets representation är å sin sida befogad eftersom ministeriet administrativt ansvarar för rättsväsendets verksamhetsförutsättningar och finansierar utbildningen. I sitt arbete kan nämnden naturligtvis höra sakkunniga, såsom proffs inom pedagogik och vuxenutbildning.

Enligt 3 mom. ska nämndens domarledamöter jämlikt företräda olika domstolslinjer, dvs. de allmänna domstolarna, förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna ska alla vara representerade. Dessutom ska minst en domare vara chefsdomare.

3 §. Nominering av ledamöter. Domarutbildningsnämnden tillsätts utifrån utnämningar, på motsvarande sätt som domarförslagsnämnden. Enligt 1 mom. utser domarförslagsnämnden kandidaterna till domarledamöter, riksåklagaren kandidaten till åklagarledamot, Finlands Advokatförbund kandidaten till ledamot som företräder advokatkåren och justitieministeriet förutom sin egen kandidat också en kandidat till ledamot som ska företräda den juridiska forskningen och undervisningen.

Domare som är intresserade av en uppgift som ledamot i nämnden ska anmäla sig hos domarförslagsnämnden, som utser domarledamöterna. Justitieministeriet ska utse kandidater till den ledamot och ersättare som ska företräda den juridiska forskningen och undervisningen. Enligt 2 mom. ska justitieministeriet höra de instanser som nämns ovan innan kandidaterna utnämns.

Det föreslagna utnämningsförfarandet motsvarar i huvudsak utnämningsförfarandet för domarförslagsnämnden. Enligt 2 mom. ska vid utnämningen av ledamöter och ersättare i tillämpliga delar iakttas vad som föreskrivs om utnämning av domarförslagsnämndens ledamöter. I praktiken innebär det att det enligt 20 kap. 3 § i varje grupp ska utses minst två kandidater till ledamöter och ersättare, så att statsrådet faktiskt har möjlighet att välja. Justitieministeriet ska be riksåklagaren och Finlands Advokatförbund meddela vilka kandidater de utsett.

4 §. Ledamots avgång. Paragrafen motsvarar 20 kap. 4 § om en ledamots avgång i domarförslagsnämnden.

5 §. Beslutförhet. Domarutbildningsnämnden är beslutför när ordföranden eller viceordföranden och minst fyra övriga ledamöter, dvs. sammanlagt sex personer, är närvarande. Förutom ordföranden ska dessutom alltid minst tre domare vara närvarande, vilket alltid garanterar en tillräcklig domarrepresentation vid alla beslut. För att beslutförhet ska uppnås får alltså endast en domarledamot i sänder vara frånvarande. Antagligen orsakar det inga problem, eftersom varje ledamot har en personlig ersättare.

6 §. Personal. Enligt 1 mom. ska nämnden ha en sekreterare i huvudsyssla, som bereder och föredrar de ärenden som behandlas i domarutbildningsnämnden samt sköter om ordnandet av nämndens övriga verksamhet. Sekreteraren ska ha en lämplig högre högskoleexamen och god kännedom om domstolarnas verksamhet eller om vuxenutbildning. Uppgiften kan alltså skötas t.ex. av en person som avlagt högre högskoleexamen i juridik eller pedagogik. Dessutom förutsätts god kännedom antingen om domstolarnas verksamhet eller om vuxenutbildning.

Enligt 2 mom. utnämns sekreteraren av nämnden.

Enligt 3 mom. kan nämnden dessutom ha annan personal som anställs av sekreteraren.

7 §. Närmare föreskrifter. Närmare föreskrifter om domarutbildningsnämnden kan meddelas i en arbetsordning som fastställs av nämnden själv.

22 kap. **Mål som gäller tjänstebrott**

1 §. *Tjänstebrott.* I 1 mom. föreskrivs om vilka domstolar som är behöriga att behandla tjänstebrottsärenden i fråga om domstolsledamöter och andra tjänstemän som nämns i paragrafen. Bestämmelsen motsvarar gällande lag.

Om tjänstebrottsärenden i fråga om ledamöter eller föredragande vid de högsta domstolarna föreskrivs särskilt. Tjänstebrottsärenden i fråga om ledamöter vid de domstolarna behandlas enligt grundlagen av riksätten så som föreskrivs i lagen om riksätten och behandling av ministeransvarighetsärenden. Om behörig domstol vid behandling av tjänstebrott i fråga om föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen föreskrivs i lagarna om de domstolarna.

Eftersom det vid domstolarna också kan finnas andra administrativa tjänster än kanslichefstjänsten, föreskrivs i 2 mom. dessutom uttryckligen att det som föreskrivs om kanslichef också gäller den som utnämnts till någon annan motsvarande tjänst.

Enligt 3 mom. gäller i fråga om tjänstebrott som den som med stöd av 19 kap. 1 § 3 mom. förordnats till uppdrag som föredragande begått i den uppgiften vad som föreskrivs om den som tjänstgör som föredragande vid samma domstol.

23 kap. **Ändringssökande**

1 §. *Sökande av ändring i beslut om tillstånd för bisyssla.* Enligt 1 mom. får beslut som gäller bisysslotillstånd överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, vilket motsvarar bestämmelsen i 57 § i tjänstemannalagen. Högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens beslut om bisysslotillstånd får överklagas genom besvär hos domstolen i fråga, där ärendet behandlas i plenum. De domstolarna är behöriga att avgöra bisyssloärenden både i fråga om sina egna domare och föredragande och chefsdomare vid lägre domstolar.

Enligt 2 mom. ska beslut i första instans följas trots att ändring söks.

2 §. *Sökande av ändring i beslut om skriftlig varning.* Paragrafen motsvarar 53 § 1 mom. i statstjänstemannalagen.

3 §. *Sökande av ändring i beslut om avstängning från tjänsteutövning.* Enligt 52 § 2 mom. i statstjänstemannalagen får ett beslut genom vilket en domare avstängts från tjänsteutövning överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Det föreslås att bestämmelserna om ändringssökande ändras. Enligt 1—2 mom. ska ändring sökas hos en högre domstol inom respektive domstolslinje. Ändringssökandet ordnas alltså enligt samma princip som vid sökande av ändring i beslut om skriftlig varning för domare.

3 mom. motsvarar 53 a § 2 mom. i tjänstemannalagen, som utsträcks till att också omfatta överklagande genom besvär av ett beslut om avstängning från tjänsteutövning.

I 4 mom. ingår en bestämmelse som motsvarar 55 § 2 mom. i tjänstemannalagen, enligt vilket beslutet ska följas trots att ändring har sökts, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

4 §. *Sökande av ändring i beslut om entledigande på grund av arbetsoförmåga.* I 1 mom. föreskrivs om överklagande av ett beslut genom besvär om entledigande på grund av arbetsoförmåga. Eftersom högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen själva beslutar som första instans om entledigande av sina ledamöter och föredragande, kan ändring inte sökas i beslutet.

Till övriga delar motsvarar bestämmelserna i sak 54 a § i tjänstemannalagen. För tydlighetens skull nämns det i paragrafen att ärendet ska behandlas skyndsamt vid fullföljdsdomstolen.

I 2 mom. ingår en bestämmelse som motsvara 54 a § i tjänstemannalagen, enligt vilken beslutet i första instans ska följas trots att ändring har sökts, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

5 §. Sökande av ändring i beslut om befrielse från uppdrag som sakkunnigledamot. Som konstateras i motiveringen till 17 kap. 21 §, ska en sakkunnigledamot som befriats från sitt uppdrag ha rätt att överklaga beslutet genom besvär över förvaltningsdomstolens eller försäkringsdomstolens beslut. Om det föreskrivs i 1 mom. Ändring söks genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, där ärendet ska behandlas skyndsamt.

Enligt 2 mom. ska förvaltningsdomstolens eller försäkringsdomstolens beslut följas trots att ändring har sökts, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

6 §. Sökande av ändring i domarutbildningsnämndens beslut. I beslut som domarutbildningsnämnden fattar med stöd av 21 kap. får ändring inte sökas genom besvär. Liksom i beslut om utnämning av domare får ändring inte heller sökas genom besvär i beslut om utnämning av tingsnotarier eller förval till assessorstjänster. I utnämningsärenden medför besvärsrätt utdragna utnämningsprocesser och osäkerhet för sökandena. Behovet av besvärsrätt minskas av att de föreslagna rikstäckande urvalskriterierna avsevärt förbättrar sökandenas rättsskydd. Besvärsförbudet motsvarar de allmänna bestämmelserna om tjänsteutnämningar, inklusive domarutnämningar.

24 kap. **Ikraftträdande och övergångsbestämmelser**

1 §. Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

2 §. Lagar som upphävs. Genom lagen upphävs tingsrättslagen, hovrättslagen, lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter, lagen om marknadsdomstolen och lagen om försäkringsdomstolen. Lagen om förvaltningsdomstolarna förblir delvis i kraft (lagförslag 12).

Titeln för lagen om arbetsdomstolen ändras till lagen om rättegång i arbetsdomstolen. De delar av den som gäller rättegångsförfarandet förblir alltså i kraft, men en del av bestämmelserna flyttas till domstolslagen. Trots att lagen om marknadsdomstolen föreslås upphävas i detta sammanhang flyttas en del av bestämmelserna, som i huvudsak berör beslutssammansättningar, till lagen om rättegång i marknadsdomstolen. Det föreslås också att lagen om försäkringsdomstolen ersätts med en lag om rättegång i försäkringsdomstolen.

Också de förordningar som utfärdats med stöd av de lagar om ska upphävas föreslås upphävas. De är tingsrättsförordningen (582/1993), hovrättsförordningen (211/1994), förordningen om förvaltningsdomstolarna (438/1999) och statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003). Det föreslås också att förordningen om arbetsdomstolen (201/1983) upphävs.

Genom domstolslagen upphävs också lagen om utnämning av domare (205/2000) och statsrådets förordning om utnämning av domare (427/2000) som utfärdats med stöd av den. I 10—12 och 20 kap. ingår bestämmelser som motsvarar de lagar som upphävs.

Också lagen om hållande av underrätts sammanträde annorstädes än å den ordinarie domstolsplatsen (141/1932), som är föråldrad och i praktiken onödig, föreslås upphävas.

3 §. Förordningar som förblir i kraft. I paragrafen föreskrivs om vilka förordningar av statsrådet och justitieministeriet som förblir i kraft trots att lagarna upphävs.

De är för det första förordningarna om domkretsar för de regionala domstolarna, dvs. statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (410/2008) som utfärdats med stöd av 21 § 1 mom. 4 punkten i tingsrättslagen, statsrådets förordning om hovrätternas domkretsar (337/2013) som utfärdats med stöd av 1 § 3 mom. i hovrättslagen och statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas domkretsar (338/2013) som utfärdats med stöd av 2 § i lagen om förvaltningsdomstolar. Eftersom vissa delar av lagen om förvaltningsdomstolarna föreslås förbli i kraft, föreskrivs om ikraftthållande av förordningen om förvaltningsdomstolarnas domkretsar i samband med den lagändringen (lagförslag 12). Det föreslås att motsvarande bemyndiganden att utfärda förordningar som i de lagar som föreslås upphävas tas in i kapitlen om domstolarna i avdelning II i domstolslagen. Eftersom domstolslagen eller de lagar som har samband med den inte förutsätter att förordningarna i fråga ändras, behöver de inte utfärdas på nytt utan kan förbli i kraft som sådana.

Med de motiveringar som anges ovan föreslås att också justitieministeriets förordning om tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser (454/2009) som utfärdats med stöd av 18 § i tingsrättslagen förblir i kraft. Ett bemyndigande att utfärda den förordningen föreslås ingå i 2 kap. 5 § i domstolslagen.

4 §. Övergångsbestämmelser som gäller chefsdomare. Enligt förslaget ska chefsdomare utnämnas för viss tid. Ändringen berör de tjänster som blir lediga efter att lagen trätt i kraft. Förslagen påverkar alltså inte de chefsdomare som utnämnts innan lagen trätt i kraft.

I 1 mom. ingår en bestämmelse enligt vilken vid utnämning till en tjänst som chefsdomare som ledigförklarats innan lagen trätt i kraft iakttas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Således utnämns chefsdomare tills vidare om tjänsten har ledigförklarats innan lagen trätt i kraft.

I 2 mom. föreskrivs om situationer då någon som innehar en ordinarie chefsdomartjänst utnämns till ett tidsbegränsat tjänsteförhållande som chefsdomare enligt den nya lagen. Chefsdomaren anses ha avgått från sin ordinarie tjänst vid tidpunkten för utnämningen till chefsdomare för en bestämd tid enligt 11 kap. 2 § 1 mom. I sådana situationer har utnämningen alltså samma inverkan som utnämningar till ordinarie tjänster enligt 65 § i statstjänstemannalagen. Sådana personer har inte rätt att återgå till en ordinarie chefsdomartjänst efter att mandatperioden löpt ut, utan ska garanteras någon annan ordinarie domartjänst. På dem tillämpas alltså tjänstegarantin enligt 11 kap. 13 §.

I 3 mom. föreskrivs om rätten för ordinarie chefsdomare att övergå till att enbart sköta rättsskipningsuppgifter. En övergång till sedvanliga domaruppgifter förutsätter att chefsdomaren själv söker en ledig domartjänst vid samma domstol. En förutsättning är att personen i fråga tjänstgjort som chefsdomare utan avbrott i minst sju år. Dessutom förutsätts att chefsdomaren vid övergången har fyllt 63 år, dvs. är berättigad till ålderspension. Chefsdomaren ska meddela sin avsikt att övergå i en annan domartjänst innan en lämplig tjänst ledigförklaras. Meddelandet ska göras till den domstol som ska ledigförklara tjänsten. Chefsdomaren ska uppfylla behörighetsvillkoren för tjänsten i fråga. Exempelvis en tingsrätts lagman som inte uppfyller behörighetsvillkoren kan alltså inte utnämnas till ansvarig domare för en jorrdomstol. Vid utnämningen följs bestämmelserna om utnämning till tjänst, dock utan att tjänsten ledigförklaras. Utnämningen görs av republikens president enligt normalt utnämningsförfarande. En chefsdomare som övergått enligt det aktuella momentet är till tjänsteåldern följande efter chefsdomaren vid behandlingen av rättsskipningsmål och rättsskipningsärenden.

5 §. Övergångsbestämmelser som gäller vissa andra domare. Enligt 1 mom. ändras benämningen förvaltningsråd vid högsta förvaltningsdomstolen till justitieråd då lagen träder i kraft.

I 2 och 3 mom. föreslås övergångsbestämmelser som gäller hovrättslagmän och lagmän vid försäkringsdomstolen. Bestämmelserna är i enlighet med den reform som trädde i kraft vid ingången av oktober 2015 (se RP 224/2014 rd s. 36—37 och lagarna 567—569/2015). Enligt dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd och försäkringsrättsdomare på dem som vid lagens ikraftträdande är utnämnda till lagmän. Även om en lagman inte direkt med stöd av lagen är chef för en avdelning ska han eller hon fortfarande ha rätt att tjänstgöra i uppgifter som kräver ledarförmåga. När lagmän tjänstgör i sådana uppgifter är de medlemmar av domstolens ledningsgrupp och av det s.k. remissutskott som avses i 11 kap. 10 §.

6 §. Övergångsbestämmelser som gäller övrig personal. I 1 mom. föreskrivs om ändring av tjänstebenämningarna för föredragande och beredare. Då lagen träder i kraft ändras benämningarna fiskal och assessor vid hovrätten till föredragande vid hovrätten. På motsvarande sätt föreslås förvaltningsrättssekreterarna bli föredragande vid förvaltningsdomstolen, arbetsdomstolssekreterarna föredragande vid arbetsdomstolen samt assessorerna vid försäkringsdomstolen och försäkringsdomstolssekreterarna föredragande vid försäkringsdomstolen. Likaså ändras benämningen marknadsdomstolssekreterare till beredare vid marknadsdomstolen.

I 2 mom. ingår övergångsbestämmelser som gäller förenklade sammansättningar. Mål och ärenden där föredraganden enligt 9 § i den upphävda hovrättslagen eller 2 § i lagen och 5 § i förordningen om försäkringsdomstolen har ingått i beslutssammansättningen får behandlas färdigt i samma sammansättning.

I 3 mom. föreskrivs om tingsfiskalstjänsterna, av vilka det för närvarande endast finns ett fåtal vid tingsrätterna. Enligt övergångsbestämmelsen tillämpas på den som utnämnts till tingsfiskal lagen trätt i kraft vad som bestäms t.ex. om tingsfiskalernas behörighet och uppgifter i den upphävda tingsrättslagen.

7 §. Hänvisningar till tidigare lag. I paragrafen ingår en allmän övergångsbestämmelse, enligt vilken hänvisningar till gamla lagar eller förordningar avser bestämmelserna i denna lag.

1.2 Lagen om domstolspraktik

I lagen föreskrivs om domstolspraktik. Sakligt sett motsvarar bestämmelserna i huvudsak gällande bestämmelser i tingsrättslagen, hovrättslagen, lagen om förvaltningsdomstolarna samt statsrådets förordning om domstolspraktik. Då bestämmelserna har sammanförts i en lag, har vissa strukturella och tekniska ändringar krävts. Den största förändringen i förhållande till nuläget är att domarutbildningsnämnden centralt sköter om urvals- och ansökningsförfarandet för tingsnotarier. Enligt förslaget ska den också utnämna tingsnotarierna vid domstolarna. Praktikplatserna ledigförklaras endast en gång per år, mot två gånger per år hittills.

1 §. Tillämpningsområde. I 1 mom. finns en allmän hänvisning till domstolslagen, där bestämmelser om tingsnotarier finns i 19 kap. 4 §. Enligt 14—16 § ska tingsnotarierna vid tingsrätterna, liksom enligt tingsrättslagen, ha rätt att avgöra vissa rättskipningsmål och rättskipningsärenden utan särskilt förordnande och vissa mål och ärenden med lagmannens förordnande. Vidare föreskrivs särskilt att tingsnotarier inte får förordnas att ensam eller såsom ordförande för tingsrätten behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses svåra att avgöra (16 § 2 mom.; 17 § 2 mom. i tingsrättslagen).

För tingsnotarier som avgör rättskipningsmål eller rättskipningsärenden ska i princip samma bestämmelser gälla som för domare. I 2 mom. ingår en uttrycklig hänvisning till 9 kap. 1 och

2 § i domstolslagen, där det föreskrivs om domares allmänna skyldigheter och tjänsteansvar. Bestämmelserna gäller dock endast i tillämpliga delar tingsnotarier som utför domstolspraktik. Tingsnotarier har t.ex. inte i alla situationer samma skyldighet som domare att avgöra mål och ärenden som fördelats till dem. Det gäller åtminstone om ärendet visar sig vara sådant att det inte får fördelas till en tingsnotarie.

2 §. Domstolspraktikens innehåll. I paragrafen ingår motsvarande bestämmelser som i gällande lag om domstolspraktikens innehåll och längd. *1 mom.* motsvarar 1 § i statsrådets förordning om domstolspraktik och *2 mom.* 14 § 2 mom. i tingsrättslagen. Med praktik avses arbetspraktik, utbildning och uppföljning vars avsikt är att ge insikt i rättskipningen. Till praktiken ska alltfjämt höra två sex månaders praktikperioder. Den första perioden utförs i en tingsrätt och den andra i en tingsrätt, hovrätt eller förvaltningsdomstol.

3 §. Utnämning av och behörighetsvillkor för tingsnotarie. I paragrafen föreskrivs om utnämning av och behörighetsvillkor för tingsnotarier. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 4 och 15 § i tingsrättslagen, 6 a § i hovrättslagen och 10 a § i lagen om förvaltningsdomstolarna. Utnämningssmakten innehas enligt förslaget i stället för av domstolarna av domarutbildningsnämnden. Tingsnotarietjänsterna är ordinarie tjänster, som besätts för en viss tid som anges i lagen. Innehållet i en tingsnotaries utnämning beror på om domstolspraktiken i sin helhet ska genomföras vid en tingsrätt eller delvis vid en hovrätt eller förvaltningsdomstol. Mandatperiodens längd är dock sammanlagt ett år.

Det ska inte längre krävas att man avlagt domarförsäkran före utnämningen. Det bör anses tillräckligt att tingsnotarierna kan avge försäkran innan de börjar utföra sina uppgifter.

4 §. Ledigförklaring av praktikplatser. Praktikplatserna ledigförklaras endast en gång per år. Enligt *1 mom.* ska domarutbildningsnämnden sköta ledigförklaringen. Domstolarna ska alltfjämt ha rätt att besluta när praktikperioderna börjar inom ramen för den interna organisationen av sin verksamhet. Till övriga delar motsvarar paragrafen 3 § 1 mom. i förordningen om domstolspraktik.

5 §. Ansökan till domstolspraktik. I paragrafen föreskrivs om förfarandet för ansökan till domstolspraktik. Enligt *1 mom.* ska ansökan till domstolspraktik riktas till domarutbildningsnämnden.

Enligt *2 mom.* får man söka till flera praktikplatser i samma ansökan. De ska uppges i prioriteringsordning. Man får söka till ett obegränsat antal praktikplatser. Så spöras sökandena att mer fördomsfritt överväga olika möjliga praktikplatser. Exempelvis kan en sökande som flyttat till Helsingfors för att studera och sedan blivit bofast där uppges någon tingsrätt utanför huvudstadsregionen som ett alternativ om den finns i en stad dit sökanden har någon annan anknytning eller där han eller hon annars kan tänka sig att bo minst ett år. Det ökar valmöjligheterna för enskilda sökande, men ger å andra sidan också de mindre tingsrätterna möjligheter att alltfjämt få ett tillräckligt antal behöriga sökande.

6 §. Antagning till domstolspraktik. Paragrafens ordalydelse motsvarar 3 § 2 mom. i förordningen om domstolspraktik. Antagningen till praktiken görs i stället för av domstolarna av domarutbildningsnämnden, som också utnämner tingsnotarierna till praktikplatserna.

7 §. Urvalskriterier. *1 mom.* motsvarar i sak 4 § 1 mom. i förordningen om domstolspraktik. Nämnden ska också fastställa de nationella urvalskriterier som specificerar utnämnings- och urvalskriterierna enligt lagen. Då domarutbildningsnämnden väljer domstolspraktikanter, ska den också välja ett tillräckligt antal ersättare för dem. Så kan man undvika kompletterande ansökningsförfaranden om situation för dem som antagits till praktiken förändras innan prakti-

ken inleds. Det behövs eftersom sådana förändringar sannolikt blir vanligare då en del av praktikanterna enligt förslaget kommer att bli antagna upp till ett år innan praktiken inleds.

2 mom. motsvarar i sak 4 § 2 mom. i förordningen. Domarutbildningsnämnden kan rangordna sökandena områdesvis, så att områdena t.ex. utgörs av hovrätternas domkretsar. Enligt momentet ska möjligheten att intervjua sökandena kvarstå. I den centraliserade modellen hör den uppgiften till domarutbildningsnämnden. Enligt momentet kan utlåtanden eller andra utredningar om sökandena inhämtas med deras medgivande.

8 §. Domarförsäkran. I paragrafen föreskrivs om givande av domarförsäkran. Försäkran avges inte längre i hovrätten, utan i tingsrätten.

9 §. Praktik. Paragrafen motsvarar i sak 16 § i tingsrättslagen och 5 § 2 mom. i förordningen om domstolspraktik.

10 §.Handledning. I paragrafens första mening ingår motsvarande bestämmelse som i 14 § 3 mom. i tingsrättslagen, 6 a § 3 mom. i hovrättslagen och 10 a § 3 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna om praktikplatsens rätt att utse domare eller föredragande till handledare för praktikanterna. Momentets andra mening motsvarar 5 § 1 mom. i förordningen om domstolspraktik.

11 §. Utbildning. Enligt *1 mom.* är tingsnotarierna skyldiga att delta i utbildning i anslutning till domstolspraktiken. Den ordnas delvis av domstolarna själva, delvis på nationell nivå. Bestämmelsen är mer tvingande än 5 § 4 mom. i den gällande förordningen om domstolspraktik, enligt vilken notarier ska ha möjlighet att delta i utbildning. Deltagande i utbildning ska vara en förutsättning för att få vicehäradshövdingstiteln. I det intyg tingsnotarierna får över praktiken ska nämnas att tingsnotarien har deltagit i sådan utbildning som ordnas för tingsnotarier.

I 2 mom. föreskrivs om domstolspraktikens målsättningar. Enligt det ska utbildningen utveckla tingsnotariernas lagkännedom och juridiska kunnande. Den ska också ge färdigheter för juridiskt beslutsfattande. Domstolspraktiken kompletterar de teoretiska kunskaper man får under studier för juris magisterexamen i form av lärande i arbetet vid tingsrätter, hovrätter och förvaltningsdomstolar samt utbildning.

12 §. Praktikplan. I *1 mom.* sammanförs bestämmelserna i 14 § 3 mom. i tingsrättslagen, 6 a § 3 mom. i hovrättslagen, 10 a § 3 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna samt 6 § 1 mom. i förordningen om domstolspraktik om praktikplatsens skyldighet att upprätta en praktikplan. *2 mom.* överensstämmer med 6 § 2 mom. i förordningen om domstolspraktik.

Praktikplanen ska innehålla en beskrivning av målen och arbetsuppgifterna under varje del av praktikperioden, orienteringen och utbildningen i de grupper av mål och ärenden som behandlas samt uppföljningen av arbetsuppgifterna och utvärderingen av arbetet, samt andra frågor som är centrala för praktiken och anges vem som ansvarar för handledningen. Domarutbildningsnämnden får med stöd av 23 kap. 1 § 3 punkten meddela närmare föreskrifter om praktikplanens innehåll. I praktikplanen ska de olika domstolarnas särdrag beaktas. I enlighet med praktikplanen ska tingsnotarierna under praktiktiden successivt bekanta sig med domstolens verksamhet som helhet och mångsidigt behandla olika slags rättskipningsmål och rättskipningsärenden. I detta sammanhang föreslås inga ändringar i tingsnotariernas uppgifter. Tingsnotarierna ska få stöd och handledning samt utvärderas i praktikens olika skeden. I praktikplanen utses de personer som ska sköta de uppgifterna.

13 §. Uppgifter. I *1 mom.* ingår motsvarande bestämmelser om tingsnotariernas uppgifter vid tingsrätterna som i 5 § 3 mom. första meningen i förordningen om domstolspraktik.

I 2 mom. ingår motsvarande bestämmelser om tingsnotariernas uppgifter vid hovrätterna som i 5 § 2 mom. i förordningen om domstolspraktik. I hovrättslagen finns inga exakta bestämmelser om tingsnotariernas uppgifter, och i huvudsak bestäms de i praktikplanen. I den regeringsproposition (278/2010) i vilken domstolspraktiken utsträcktes till att omfatta hovrätterna och förvaltningsdomstolarna ansågs att ingen sådan bestämmelse behövs, utan att praktikanterna utan något uttryckligt bemyndigande kan bistå hovrätternas domare och föredragande vid beredningen av mål och ärenden, under handledning göra upp promemorior och beslutsutkast samt delta i huvudförhandlingar som protokollförare. Med beaktande av att det föreskrivs exakt om tingsnotariernas uppgifter vid tingsrätterna är det ändamålsenligt att också ta in en bestämmelse om deras uppgifter vid hovrätterna. Det bidrar till en tydligare lagstiftning.

Enligt det föreslagna momentets första mening ska tingsnotarier bistå vid beredningen av ärenden. Uppgifterna kan specificeras närmare i praktikplanen samt av handledaren och de som handlägger ärendena. Dessutom kan notarierna föra protokoll vid hovrättens sammanträden. Momentets andra mening innebär en förändring så att tingsnotariernas rätt att vara föredragande framöver regleras i arbetsordningen. Enligt 6 a § 3 mom. i hovrättslagen får de vara föredragande endast i enskilda mål och ärenden enligt avdelningschefens beslut. Det räcker att de grunder på vilka tingsnotarier kan vara föredragande bestäms i arbetsordningen. Bestämmelsen stämmer då överens med behörigheten för tingsnotarier vid förvaltningsdomstolar.

I 3 mom. föreskrivs om tingsnotariernas behörighet vid förvaltningsdomstolarna. En motsvarande bestämmelse har hittills funnits i 10 a § 1 mom. i lagen om förvaltningsdomstolarna. I analogi med bestämmelsen om hovrätterna är det ändamålsenligt att ta med en bestämmelse om tingsnotariernas behörighet att biträda vid beredningen av mål och ärenden också vid förvaltningsdomstolen. Detta inbegriper förberedande behandling och efterarbete i rättskipningsmål och rättskipningsärenden.

14 §. Tingsnotariens befogenhet vid tingsrätten. Om tingsnotariernas befogenheter föreskrivs för närvarande i 17 § i tingsrättslagen. Enligt den förändras tingsnotariernas befogenheter stegvis under praktiktiden. I praktiken består befogenheterna av allmänna befogenheter, som gäller under hela praktiktiden, att förrätta vigslar, avgöra otvistiga fordringsmål, föra protokoll, utfärda stämningar och delgivningar samt underteckna andra handlingar i samband med rättskipningen. Tingsnotarier som tjänstgjort i två månader är får avgöra självständigt avgöra mål och ärenden vid sammanträden samt brottmål också i skriftligt förfarande. Dessutom kan tingsnotarier med lagmannens förordnande ges befogenhet att avgöra vissa tvistemål i sammansättning med en domare och brottmål i sammansättning med nämndemän. De kan också förordnas till ledamöter i kollegiala sammansättningar. Paragrafen är väldigt svårsläslig. Därför delas den upp på tre olika paragrafer (12—14). Tingsnotariernas befogenheter vid tingsrätten bestäms alltså närmare i de följande bestämmelserna. Befogenheterna motsvarar i sak de nuvarande.

I paragrafen föreskrivs om de befogenheter tingsnotarierna har under hela praktiktiden. Bestämmelserna överensstämmer med 17 § 1 mom. 1 punkten i tingsrättslagen. I momentets andra mening tas in samma bestämmelse som i 5 § 3 mom. andra meningen i förordningen om domstolspraktik om tingsnotariers befogenheter att bl.a. utfärda stämningar och delgivningar. Om de uppgifterna föreskrivs för närvarande i 22 § i tingsrättsförordningen, vilken som ovan nämnts avses flyttas till 19 kap. 6 § 4 mom. i domstolslagen. Tingsnotarier ska alltså liksom hittills få utföra de uppgifterna utan särskilt förordnande.

15 §. Befogenheter vid tingsrätten för en tingsnotarie som tjänstgjort i två månader. Bestämmelsen motsvarar 17 § 1 mom. 2 punkten i tingsrättslagen.

16 §. *En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande.* 1 mom. motsvarar i sak 17 § 2 mom. i tingsrättslagen. Hänvisningsbestämmelsen i 2 punkten ändras till följd av en ändring i rättegångsbalken (se lagförslag 12).

I 2 mom. föreslås ingå motsvarande bestämmelse som i 5 § 1 mom. i tingsrättslagen, enligt vilken i den sammansättning med tre domare som avses i 2 kap.1 § 2 mom. och 3 § i rättegångsbalken ordföranden och en av de andra medlemmarna ska vara tingsrättens lagman eller tingsdomare. I sådana sammansättningar med tre lagfarna domare kan alltså endast en tingsnotarie eller tingsfiskal ingå. Enligt 1 mom. kan en tingsnotarie ingå i en sådan sammansättning endast med lagmannens förordnande. Enligt övergångsbestämmelserna i domstolslagen ska motsvarande bestämmelse i 17 § i tingsrättslagen förbli i kraft i fråga om tingsfiskaler.

I 3 mom. ingår ett motsvarande förbud mot att förordna tingsnotarier att behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses svåra.

17 §. *Avbrytande.* I paragrafen ingår motsvarande bestämmelse som i 14 § 4 mom. i tingsrättslagen om avbrytande av domstolspraktik. Den föreslagna bestämmelsen gäller också hovrätter och förvaltningsdomstolar.

18 §. *Vicehäradshövdingstiteln.* I paragrafen föreskrivs liksom i 14 § 5 mom. i tingsrättslagen och 7 § i förordningen om domstolspraktik om beviljande av och ansökning om vicehäradshövdingstiteln.

19 §. *Ikraftträdande.* I 1 mom. föreskrivs om lagens ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som domstolslagen. Samtidigt upphävs statsrådets förordning om domstolspraktik.

I 2 mom. ingår en sedvanlig övergångsbestämmelse som gäller hänvisningsbestämmelser.

1.3 Lagen om nämndemän vid tingsrätterna

I lagen föreskrivs om nämndemännen vid tingsrätterna. Till lagen flyttas de bestämmelser som gäller nämndemän från tingsrättslagen och tingsrättsförordningen. I propositionen har beaktats laguskottets anmärkningar i samband med ändringarna i bestämmelserna om domares bindningar och bisysslor (se RP 224/2014 rd) om att skyldigheten att redogöra för bindningar borde utsträckas till att också omfatta nämndemän (LaUB 28/2014 rd).

Däremot kan grundlagsutskottets ställningstaganden i samband med propositionen med förslag till ändring av lagen om försäkringsdomstolen, om tillämpning av de allmänna utnämningsgrunderna för tjänster i 125 § i grundlagen på sakkunnigledamöter, inte gälla nämndemän (RP 104/2014 rd, GrUU 53/2014 rd). Nämndemännen är lekmannaledamöter, och en viktig samhällelig motivering för deras deltagande i domstolarnas beslutsfattande har ansetts vara att de representerar det allmänna rättsmedvetandet, övervakar rättskipningen vid tingsrätterna och garanterar dess offentlighet. Nämndemännen, som har personlig rösträtt, är domstolens ledamöter och tjänstgör under domaransvar. Uppdraget är dock i grund och botten ett statligt förtroendeuppdrag. Karaktären av förtroendeuppdrag betonas av att de väljs av kommunfullmäktige och att fördelningen i fråga om ålder, näringsgren, kön och språk i kommunen ska beaktas jämbördigt vid valet. I utnämningsgrunderna enligt 125 § 2 mom. i grundlagen ingår tanken att den mest meriterade ska väljas, vilket inte kan tillämpas på sådana förtroendeuppdrag. Dessutom tillämpas bestämmelsen enligt sin ordalydelse endast på "offentliga tjänster".

1 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafen föreskrivs om lagens tillämpningsområde. Nämndemännens ställning som ledamöter vid domstolen motsvarar allmänt taget sakkunnigledamöternas. Därför tillämpas samma bestämmelser på nämndemännen som på sakkunnigledamöter.

Enligt 1 mom. gäller i fråga om ställningen för nämndemän i tillämpliga delar vad som bestäms om sakkunnigledamöter i 17 kap. i domstolslagen, om inte något annat bestäms i denna eller i någon annan lag. Då nämndemän utövar dömande makt är de alltså på samma sätt oberoende som domare och utgångspunkten är att de bestämmelser som gäller domares allmänna skyldigheter tillämpas på dem. En nämndeman ska sköta sitt uppdrag samvetsgrant och omsorgsfullt. Trots att nämndemän inte är tjänstemän, ska de enligt hänvisningsbestämmelsen i sin tjänsteutövning uppföra sig så som deras ställning och uppgift kräver.

Nämndemännens rätt att kvarstå i uppdraget motsvarar inte helt den som domare eller sakkunnigledamöter har. En nämndeman kan befrias från sitt uppdrag under pågående mandatperiod på de grunder som anges i 10 §. I sitt uppdrag underlyder nämndemännen den anställande domstolens direktionsrätt och ska t.ex. kunna ges skriftliga varningar. Bestämmelsen i 17 kap. i domstolslagen om skriftlig varning för sakkunnigledamöter ska därför också gälla nämndemän.

Det föreslås att bestämmelser om nämndemäns deltagande i beslutssammansättningar ska tas in i rättegångsbalken (se lagförslag 11). I fråga om jäv för nämndemän gäller vad som föreskrivs om jäv för domare. Bestämmelser om det finns i 13 kap. i rättegångsbalken. För bedömning av jävsfrågor ska nämndemännen framöver lämna tingsrätten redogörelser för sina bindningar. Bestämmelser om det finns i 5 §.

I 2 mom. tas in samma hänvisningsbestämmelse som i 9 § i tingsrättslagen, enligt vilken vissa bestämmelser som gäller kommunala förtroendevalda ska tillämpas på nämndemän. Den föråldrade hänvisningen till den tidigare kommunallagen ändras så att den gäller 5 kap i den nya lagen med samma namn.

2 §. Behörighetsvillkor för nämndemän och urvalskriterier. 1—2 mom. motsvarar 6 § 1—2 mom. i tingsrättslagen. I 2 mom. byts orden en straffanstalt ut mot ordet Brottpåföljdsverket.

Som ovan konstaterats utför nämndemännen ett förtroendeuppdrag, för vilket det inte är motiverat att kräva att de allmänna utnämningsgrunderna för tjänster enligt 125 § i grundlagen uppfylls. Vid valet ska kommunfullmäktige därför alljämt fästa uppmärksamhet vid fördelningen inom kommunen i fråga om ålder, näringsgren, kön och språk. Enligt grundlagsutskottets ställningstagande ska nämndemännens domaruppdrag betonas vid valet. En nämndeman har inte ett politiskt mandat utan ska vara oberoende. I detta avseende har fullmäktigegrupperna ett särskilt ansvar (GrUB 3/1996 rd).

Vid bedömningen ska särskild uppmärksamhet fästas vid nämndemännens lämplighet för uppdraget. Det föreslås inga ändringar i fråga om den bedömningen. Enligt 1 mom. ska nämndemannen liksom hittills vara finsk medborgare och bosatt i en kommun som hör till tingsrättens domkrets. Nämndemannen får inte vara försatt i konkurs och hans eller hennes handlingsbehörighet får inte ha begränsats samt han eller hon ska anses lämplig att verka som nämndeman. Traditionellt har kravet på lämplighet ansetts utesluta personer som t.ex. har anteckningar i brottsregistret eller som upprepade gånger begått smärre brott. Lämplighetsbedömningen förutsätter vanligen en helhetsbedömning av kandidaten, som bör utmyнна i slutsatsen att förtroendet för domstolsväsendet inte rubbas om personen i fråga väljs.

3 §. Fastställelse och ändring av antalet nämndemän. 1—3 mom. motsvarar i sak 13 § 1—3 mom. i tingsrättsförordningen. I 4 mom. ingår samma bestämmelse som i 14 § i förordningen.

4 §. Val av nämndemän. 1—3 mom. motsvarar 7 § 1—3 mom. i tingsrättslagen.

5 §. Redogörelse för bindningar. Enligt förslaget ska nämndemännen liksom andra domare i bisyssla redogöra för sina bindningar. Nämndemännen ska lämna en redogörelse för sina bindningar enligt 11 kap. 12 § i domstolslagen innan uppdraget inleds samt medan det varar om uppgifterna ändras. Redogörelsen ska lämnas till tingsrätten. Syftet med redogörelsen för bindningar är både att öka öppenheten i domstolarnas verksamhet och att undvika jävssituationer i praktiken. Därför är det motiverat att redogörelsen för bindningar lämnas till den tingsrätt där nämndemannen tjänstgör. Så föreskrivs också i fråga om andra sakkunnigledamöter. Domstolarna har själva de bästa förutsättningarna för att bedöma bindningarnas betydelse för skötseln av uppdraget som nämndeman och frågan om jäv vid behandlingen av enskilda ärenden.

Uppgifterna registrera i det register som förs av Rättsregistercentralen enligt lagen om registret över domares bindningar och bisysslor.

6 §. Domarförsäkran. I paragrafen föreskrivs om nämndemäns skyldighet att avge domarförsäkran i enlighet med 1 kap. 7 § i domstolslagen.

7 §. Nämndemännens deltagande i sammanträde. 1—2 mom. motsvarar 8 § 1 och 2 mom. i tingsrättslagen. I 3 mom. ingår samma bestämmelse som i 15 § i tingsrättslagen om det maximala antalet sammanträdesdagar en nämndeman får delta i.

8 §. Inkallande av en tillfällig nämndeman. Enligt paragrafen kan tingsrättens ordförande vid behov inkalla också någon som inte valts till nämndeman. Bestämmelsen motsvarar i sak 8 a § i tingsrättslagen.

9 §. Avgångsåldern för nämndemän. Eftersom avgångsåldern för nämndemän enligt 6 § i den ändrade tingsrättslagen är 68 år, hänvisas i paragrafen till 16 kap. 1 § i domstolslagen där det föreskrivs om avgångsåldern för domare.

10 §. Befriande av en nämndeman från uppdraget. I praktiken motsvarar bestämmelserna om befriande av nämndemän från uppdraget i stort sett dem som gäller domare, eftersom en domare kan entledigas om han eller hon förlorat sin arbetsförmåga eller vägrar delta i tjänstearrangemang vid omstrukturering av domstolsväsendet. Olämpligheten enligt bestämmelsen om nämndemän kan också innebära förlorad arbetsförmåga.

I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelse som i 6 § 3 mom. i tingsrättslagen om befrielse av nämndemän från uppdraget och i 2 mom. motsvarande bestämmelse som i 11 § i tingsrättslagen om nämndemäns rätt att söka ändring i beslutet. Bestämmelserna om omstrukturering av domstolsväsendet tillämpas inte på nämndemän, eftersom de valts av kommunfullmäktige och deras uppdrag inte kan överföras till någon annan tingsrätt. På grund av bestämmelserna om befriande av nämndemän från uppdraget behövs inga bestämmelser i lagen om avstängning av dem från tjänsteutövning. Dessutom bör det beaktas att hovrätten enligt 15 § kan besluta om en nämndeman kan kvarstå i sitt uppdrag under den tid tjänstebrottsåtalet är anhängigt.

11 §. Anmälan om ledigt uppdrag som nämndeman. Paragrafen motsvarar 16 § i tingsrättsförordningen.

12 §. Nämndemäns arvode och kostnadsersättning. Paragrafen motsvarar 12 § i tingsrättslagen. I den görs dock en teknisk ändring så att länsrätten ändras till förvaltningsdomstolen.

13 §. Ersättning för olycksfall som drabbat en nämndeman. Innehållet i paragrafen är detsamma som i 12 a § i den gällande tingsrättslagen.

14 §. Häradsdomartitel. Paragrafen motsvarar 13 § i den gällande tingsrättslagen.

15 §. Tjänstebrott. I paragrafen föreskrivs om behörig domstol i tjänstebrottsärenden i fråga om nämndemän. En allmän bestämmelse om vilka domstolar som ska behandla tjänstebrottsärenden i fråga om domstolarnas personal finns i 22 kap. i domstolslagen. Eftersom nämndemännen är domstolarnas ledamöter, gäller 1 § i det kapitlet om hovrätternas kompetens direkt också dem. För tydlighetens skull tas dock i lagen in en hänvisning till bestämmelserna om tingsrätternas ledamöter i det kapitlet. Dessutom föreskrivs, liksom i gällande lag om hovrätternas befogenhet att bestämma om nämndemannen kan kvarstå i sitt uppdrag under den tid tjänstebrottsåtalet är anhängigt.

16 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreskrivs om lagens ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som domstolslagen.

Enligt 2 mom. ska endast de nämndemän som förordnas till sina uppdrag efter att lagen trätt i kraft vara skyldiga att redogöra för sina bindningar. Den skyldigheten gäller alltså inte dem som är nämndemän då lagen träder i kraft.

I 3 mom. ingår en sedvanlig bestämmelse, som bl.a. gäller hänvisningar i andra lagar till lagar som föreslås upphävas.

1.4 Lagen om nominering av kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol

I lagen ingår motsvarande bestämmelser som i 3 a kap. i lagen om utnämning av domare om nominering av domare vid internationella domstolar och Europeiska unionens domstol. Bestämmelserna grupperas dock något annorlunda än i gällande lag.

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs om lagens tillämpningsområde. Förfarandet enligt lagen iakttas när Finland nominerar en eller flera nationella kandidater för lediga uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol. Tillämpningsområdet motsvarar det som sägs i detaljmotiveringen i förarbetena (RP 51/2010 rd) till 3 a kap. i utnämningsslagen.

2 §. Meddelande om lediga uppdrag. Paragrafen motsvarar 19 b § i utnämningsslagen.

3 §. Sakkunnigdelegation. Paragrafen motsvarar 19 c § 1 mom. i utnämningsslagen.

4 §. Sakkunnigdelegationens sammansättning. Paragrafen motsvarar 19 c § 2—4 mom. i utnämningsslagen.

5 §. Sakkunnigdelegationens beslutförhet. Paragrafen motsvarar 19 c § 5 mom. i utnämningsslagen.

6 §. Nominerande myndighet. Paragrafen motsvarar 19 d § i utnämningsslagen.

7 §. Bemyndigande att utfärda förordning. Paragrafen motsvarar 21 § 3 mom. i utnämningsslagen.

8 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreskrivs om lagens ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som domstolslagen. I 2 mom. ingår en övergångsbestämmelse som gäller hänvisningsbestämmelser.

1.5 Lagen om rättegång i försäkringsdomstolen

I lagen föreskrivs om rättegång i försäkringsdomstolen. Vid rättegångar i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen. Dessutom innehåller lagen om försäkringsdomstolen bestämmelser som kompletterar förvaltningsprocesslagen i fråga om behandlingen av ärenden i försäkringsdomstolen. Av de skäl som anges i den allmänna motiveringen föreslås att de allmänna bestämmelserna om försäkringsdomstolen tas in i domstolslagen. I lagen om rättegång föreslås sådana bestämmelser om rättegångsförfarandet i försäkringsdomstolen ingå, som hittills i huvudsak funnits i 2 och 3 kap. i lagen om försäkringsdomstolen. I sak motsvarar bestämmelserna i huvudsak gällande bestämmelser. I förslagen har de revideringar beaktats som innebär ändringar i lagen om försäkringsdomstolen och som trädde i kraft den 1 oktober 2015 (RP 104/2014 rd, lag 762/2015 och RP 224/2014 rd, lag 569/2015).

I lagen föreslås ingå vissa kompletterande bestämmelser, motsvarande dem som gäller andra domstolar. I fråga om försäkringsdomstolen har det dock inte ansetts nödvändigt att föreskriva om att domstolens domförhet bibehålls trots förhinder för en ledamot eller om möjligheten att på förhand förstärka sammansättningen.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs om lagens tillämpningsområde. I 1 mom. finns en allmän bestämmelse om lagens innehåll. I lagen föreskrivs om försäkringsdomstolens domförhet, behandlingen av rättskipningsmål och rättskipningsärenden i försäkringsdomstolen samt extraordinärt ändringssökande i försäkringsdomstolens beslut. I momentets andar mening ingår en allmän hänvisning till domstolslagen, som också ska gälla försäkringsdomstolen. Därmed ska de allmänna bestämmelserna om domstolarna och deras personal också tillämpas på försäkringsdomstolen. De bestämmelser som endast gäller försäkringsdomstolen föreslås ingå i 7 kap. i domstolslagen.

I 2 mom. finns en allmän hänvisning som gäller tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i förvaltningsdomstolen.

I 3 mom. ingår samma bestämmelse som i 17 § i lagen om försäkringsdomstolen om tillämpning av lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

2 kap. Domförhet

2 §. Försäkringsdomstolens domförhet. I paragrafen föreskrivs om försäkringsdomstolens normala sammansättning, som består av tre lagfarna ledamöter. I sak motsvarar bestämmelsen 10 § 1 mom. första meningen i lagen om försäkringsdomstolen. Bestämmelser om ordförandeskapet i sammansättningen placeras i en särskild paragraf. Föredragande vid försäkringsdomstolen ska dock inte längre få vara ledamöter i beslutssammansättningen. Däremot kan en assessor ingå i sammansättningen enligt 18 kap. i domstolslagen.

3 §. Försäkringsdomstolens domförhet i medicinska mål och ärenden. I paragrafen föreskrivs om försäkringsdomstolens domförhet om en medicinsk utredning kan inverka på målets eller ärendets avgörande. Då ska två lagfarna ledamöter och en läkarledamot ingå i sammansättningen. Bestämmelsen motsvarar i sak 10 § 1 mom. andra meningen i lagen om försäkringsdomstolen.

4 §. Försäkringsdomstolens domförhet med två ledamöter. I paragrafen ingår motsvarande bestämmelse som i 10 b § i lagen om försäkringsdomstolen om i vilka mål och ärenden försäkringsdomstolen är domför i en sammansättning med två ledamöter.

5 §. *Försäkringsdomstolens domförhet med en ledamot.* I paragrafen förtecknas de mål och ärenden i vilka försäkringsdomstolen är domför med en ledamot. Bestämmelsen motsvarar 10 a § i lagen om försäkringsdomstolen.

6 §. *Ledamöter insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamhet i sammansättningen.* I paragrafen föreskrivs om försäkringsdomstolens domförhet i ärenden som förutsätter att ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet deltar i sammansättningen.

Paragrafen motsvarar i sak 11 § i lagen om försäkringsdomstolen. Dock formuleras den anorlunda, eftersom bestämmelserna om förordnande av sakkunnigledamöter till uppdraget ska ingå i 17 kap. i domstolslagen (15 §). I paragrafen föreskrivs alltså inte särskilt om i vilka slags ärenden ledamöter som nominerats av de olika instanserna ska delta i behandlingen utan det ska bestämmas utifrån målets eller ärendets art. I sådana ärenden som nämns i 1 mom. 1—3 punkten ska alltså sådana ledamöter delta som nominerats av arbetsgivarnas och arbetstagarorganisationer, i ärenden som nämns i 4 punkten ledamöter som representerar kommunala arbetsmarknadsverket och de kommunala huvudavtalsparterna, i ärenden som nämns i 5 punkten ledamöter som nominerats av statens arbetsmarknadsverk och de organisationer som företräder statstjänstemännen, i ärenden som nämns i 6—7 punkten ledamöter som nominerats av organisationer som representerar företagare eller lantbruksföretagare samt i ärenden som nämns i 8 punkten ledamöter som nominerats av försvarsministeriet och de mest representativa arbetstagarorganisationerna. Det föreslås inga ändringar i fråga om i vilka ärenden intresseledamöter deltar i behandlingen utan det ska bestämmas utifrån målets eller ärendets art, som ovan konstaterats.

2 mom. motsvarar i sak 11 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen.

7 §. *En ledamot förtrogen med militärskadeärenden i sammansättningen.* Paragrafen motsvarar i sak 12 § 1 mom. första meningen i lagen om försäkringsdomstolen. Eftersom bestämmelser om utnämningen av sakkunnigledamöter föreslås ingå i domstolslagen, stryks den andra meningen i den paragrafen.

8 §. *Försäkringsdomstolens domförhet i vissa mål och ärenden.* I 1—2 mom. tas in de specialbestämmelser om försäkringsdomstolens behörighet att besluta om andra åtgärder än om ett slutgiltigt avgörande i huvudsaken utan försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter samt i ärenden som gäller rättegångens offentlighet som hittills funnits i 10 § 1 mom. sista meningen och 3 mom. i lagen om försäkringsdomstolen. Bestämmelsen motsvarar gällande lag.

9 §. *Hänskjutande av mål och ärenden till plenum eller förstärkt sammanträde.* I 1 mom. föreskrivs om överföring av ett rättskipningsärende eller en del av det till plenum eller förstärkt sammanträde. Bestämmelsen motsvarar 13 § i lagen om försäkringsdomstolen. Enligt 2 mom. ska beslut om att överföra ett ärende till förstärkt sammansättning fattas av överdomaren eller en avdelningschef.

10 §. *Plenum.* I 1 mom. föreskrivs om försäkringsdomstolens plenums sammansättning och domförhet. Bestämmelsen motsvarar 13 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen.

2 mom. motsvarar 13 § 2 mom. sista meningen i lagen om försäkringsdomstolen.

11 §. *Förstärkt sammanträde.* I 1 mom. föreskrivs om ett förstärkt sammanträdes sammansättning och domförhet. Bestämmelsen motsvarar i sak 13 § 1 mom. i lagen om försäkringsdomstolen. Med stöd av bestämmelsen kan assessorer delta i ett förstärkt sammanträde endast om de tidigare behandlat ärendet.

2 mom. motsvarar 13 § 1 mom. andra meningen i lagen om försäkringsdomstolen.

3 kap. **Behandling av mål och ärenden**

12 §. Avgörande av rättskipningsmål och rättskipningsärenden. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelse som i 10 § i lagen om försäkringsdomstolen om avgörande av rättskipningsmål och rättskipningsärenden på föredragning vid ett sammanträde. I 2 mom. föreskrivs om när ärenden får avgöras utan sammanträde. Bestämmelsen motsvarar gällande lag.

13 §. Sammansättningens ordförande. I paragrafen föreskrivs om sammansättningens ordförande. Avsikten är att bestämmelserna om ordförandeskapet för domstolarnas sammansättningar ska göras mer flexibla. I linje med det ska vem som helst av försäkringsdomstolens lagfarna ledamöter kunna vara ordförande. Om assessorer som ordförande finns en specialbestämmelse i 18 kap. 3 § i domstolslagen.

14 §. Muntlig förhandling. Paragrafen motsvarar 16 § 2 mom. i lagen om försäkringsdomstolen.

15 §. Anmälan om att ett mål eller ärende är anhängigt. I paragrafen ingår motsvarande bestämmelse som i 16 § 4 mom. i lagen om försäkringsdomstolen om att underrätta sökanden om att ett mål eller ärende blivit anhängigt.

16 §. Sakkunnigläkare vid försäkringsdomstolen. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelser om sakkunnigläkare vid försäkringsdomstolen som i 2 a § i lagen om försäkringsdomstolen.

Enligt 2 mom. gäller i fråga om utnämning av sakkunnigläkare, behörighetsvillkor och redogörelse för bindningar och befrielse från uppdraget vad som föreskrivs om läkarledamöter vid försäkringsdomstolen i domstolslagen. Sakkunnigläkarna är inte ledamöter av försäkringsdomstolen och har inte heller samma rätt att kvarstå i tjänsten som domare. Behörighetsvillkoren för dem motsvarar dock dem som bestäms för försäkringsdomstolens läkarledamöter (17 kap. 14 § 1 mom. i domstolslagen). I praktiken utnämns också de för en fem års mandatperiod enligt samma förfarande som försäkringsdomstolens läkarledamöter (17 kap. 3—7 § i domstolslagen). På dem tillämpas dock inte den avgångsålder som föreskrivs för andra sakkunnigledamöter. Om en sakkunnigledamöts plats blir vakant under mandattiden, kan en efterträdare förordnas i stället för honom eller henne enligt normalt utnämning förfarande. Han eller hon kan också befrias från uppdraget med stöd av 17 kap. 21 § i domstolslagen.

För att trygga öppenheten i försäkringsdomstolens verksamhet förutsätts sakkunnigläkare göra motsvarande redogörelser för bindningar som läkarledamöter (17 kap. 17 § i domstolslagen).

Deras arvode bestäms enligt förvaltningsprocesslagen.

17 §. Skriftlig och muntlig utredning. I paragrafen ingår likadana bestämmelser som i 16 § 3 mom. i lagen om försäkringsdomstolen om försäkringsdomstolens möjlighet att lämna en skriftlig eller muntlig utredning utan avseende.

18 §. Fördelning av mål och ärenden. I paragrafen ingår en hänvisning till 8 kap. 7—8 § i domstolslagen, där det föreskrivs om principerna för fördelning av mål och ärenden.

4 kap. **Extraordinärt ändringssökande**

19 §. Undanröjande av beslut. I paragrafen föreskrivs om undanröjande av försäkringsdomstolens beslut. Paragrafen motsvarar 18 § i lagen om försäkringsdomstolen.

20 §. Återbrytande av beslut. Paragrafen motsvarar 19 § i lagen om försäkringsdomstolen.

5 kap. **Särskilda bestämmelser**

21 §. Försäkringsdomstolens rätt att få upplysningar och handräckning. Paragrafen motsvarar 21 § i lagen om försäkringsdomstolen.

22 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreskrivs om lagens ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som domstolslagen. I 2 mom. ingår en övergångsbestämmelse som gäller hänvisningsbestämmelser.

1.6 Lagen om rättegång i marknadsdomstolen

Bestämmelserna i lagen om marknadsdomstolen föreslås i huvudsak flyttas till domstolslagen. Det föreslås att bestämmelserna om marknadsdomstolens domföra sammansättningar flyttas till lagen om rättegång i marknadsdomstolen. I lagen om marknadsdomstolen finns sedan tidigare bestämmelser om förstärkning av sammansättningen och om att domförheten består trots förhinder för en ledamot. De avviker till vissa delar från de bestämmelser som föreslås ingå i rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen. Dock har det inte ansetts behövt att utvidga deras tillämpningsområde.

1 kap. **Allmänna bestämmelser**

1 §. Tillämpningsområde. Till paragrafen, som gäller lagens tillämpningsområde, fogas ett nytt 2 mom. som innehåller en hänvisning till domstolslagen. Om marknadsdomstolens uppgifter, organisation och förvaltning samt personal föreskrivs i domstolslagen. Hänvisningen är av allmän karaktär, eftersom huvuddelen av de många bestämmelserna i domstolslagen är gemensamma för alla domstolar. Bestämmelser som enbart gäller marknadsdomstolen föreslås ingå i 5 kap. i domstolslagen.

1 a kap. **Allmänna bestämmelser om behandlingen av mål och ärenden**

Kapitlet motsvarar i sak 3 kap. 13—26 § i lagen om marknadsdomstolen. Det föreslås att övriga bestämmelser i lagen flyttas till domstolslagen.

1 §. Marknadsdomstolens domförhet. Paragrafen sammanfaller med 13 § i lagen om marknadsdomstolen.

2 §. Domförhet i patentmål och patentärenden. Paragrafen motsvarar i sak 14 § i lagen om marknadsdomstolen. I hänvisningsbestämmelserna i 1 och 3 mom. görs de ändringar lagstiftningen förutsätter.

3 §. Domförhet med två ledamöter. Paragrafen motsvarar 15 § i lagen om marknadsdomstolen med undantag för tekniska ändringar i hänvisningarna i 1—3 mom.

4 §. Domförhet med en ledamot i tvistemål och ansökningsärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt. Paragrafen motsvarar 16 § i lagen om marknadsdomstolen, men i 2—3 mom. görs tekniska ändringar.

5 §. Domförhet med en ledamot i övriga ärenden. Paragrafen motsvarar 17 § i lagen om marknadsdomstolen. I 1 mom. görs behövliga tekniska ändringar.

6 §. *Domförhet vid beslut om bråds kandeförklaring.* Med undantag för en teknisk ändring i hänvisningsbestämmelsen motsvarar bestämmelsen 18 § i lagen om marknadsdomstolen.

7 §. *Sammansättnings ordförande.* Enligt den lösning som allmänt omfattas i denna proposition ska vem som helst av försäkringsdomstolens lagfarna ledamöter kunna vara ordförande. Enligt 19 § i lagen om marknadsdomstolen är den ledamot ordförande i marknadsdomstolen som är äldst enligt tjänsteår eller som berett ärendet, vilket betyder att den ledamot som är äldst enligt tjänsteår inte alltid är ordförande. Det föreslås också att lagen om marknadsdomstolen ska ändras så att bestämmelserna stämmer överens med dem som gäller andra domstolar. Också i marknadsdomstolen kan ordförandeskapet alltså bestämmas mer flexibelt än tidigare. Om assessorernas befogenheter föreskrivs i 18 kap. 3 §.

8 §. *Sammansättningen vid hinder för en lagfaren ledamot.* Paragrafen motsvarar 20 § i lagen om marknadsdomstolen.

9 §. *Förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot.* Ordalydelsen i paragrafens rubrik ändras. Paragrafen motsvarar i sak 21 § i lagen om marknadsdomstolen. Hänvisningarna i 1 mom. ändras så att de motsvarar de ändrade bestämmelserna.

10 §. *Sakkunnigledamöter i sammansättningen.* Bestämmelsen motsvarar 22 § i lagen om marknadsdomstolen. I hänvisningsbestämmelserna i 1 mom. görs de tekniska ändringar som lagändringarna förutsätter.

11 §. *Hänskjutande av ett ärende till förstärkt sammanträde eller plenum.* Paragrafens innehåll motsvarar 23 § i lagen om marknadsdomstolen.

12 §. *Domförhet vid förstärkt sammanträdet.* Paragrafen motsvarar i sak 24 § i lagen om marknadsdomstolen. I den görs dock de tekniska ändringar lagstiftningen förutsätter.

13 §. *Domförhet vid plenum.* Paragrafen sammanfaller med 25 § i lagen om marknadsdomstolen.

14 §. *Förberedelse och avgörande av mål och ärenden.* Paragrafen sammanfaller i sak med 26 § i lagen om marknadsdomstolen.

15 §. *Fördelning av mål och ärenden.* I paragrafen ingår en hänvisning till 10 kap. 7—8 § i domstolslagen, där det föreskrivs om principerna för fördelning av mål och ärenden.

6 kap. **Särskilda bestämmelser**

6 §. *En snabb rättegång, behandlingsordningen och bråds kandeförklaring.* Hänvisningen i 3 mom. till 18 § i lagen om marknadsdomstolen ändras så att den hänvisar till 1 a kap. 6 § i denna lag, där en bestämmelse om domförhet vid beslut om skyndsamt behandling föreslås ingå. Till övriga delar motsvarar paragrafen gällande lag.

1.7 Lagen om arbetsdomstolen

Enligt förslaget ska de paragrafer i lagen om arbetsdomstolen som gäller arbetsdomstolens organisation, förvaltning och personal upphävas och tas in i domstolslagen. Därtill ska vissa bestämmelser ändras för att göra lagstiftningen om domstolarna mer enhetlig. I lagen föreskrivs därmed i huvudsak om rättegångsförfarandet, och därför föreslås det också att lagens rubrik ändras. I domstolslagen föreslås bestämmelserna om arbetsdomstolen ingå i 6 kap. I förslaget har beaktats den revidering som trädde i kraft den 1 oktober 2015, genom vilken behörigheten

i förvaltningsärenden i arbetsdomstolen överförs från förvaltningsavdelningen till presidenten. Genom samma revidering ska också arbetsdomstolens ledamöter i bisyssla vara skyldiga att redogöra för sina bindningar (RP 224/2014 rd, lagarna 565—575/2015).

Lagens rubrik. Lagens rubrik ändras så att den bättre motsvarar lagens innehåll. Eftersom lagens bestämmelser i huvudsak gäller rättegångsförfarandet i arbetsdomstolen, är lag om rättegång i arbetsdomstolen en lämpligare rubrik än den nuvarande. Det följer samma linje som för övriga specialdomstolar.

2 §. Bestämmelserna i paragrafen som gäller arbetsdomstolens ledamöter och behörighetsvillkoren för dem flyttas till domstolslagen. I stället för de bestämmelserna tas i 2 § in en allmän hänvisning till domstolslagen.

2 a §. Paragrafen har fogats till lagen genom lagstiftning som trätt i kraft den 1 oktober 2015. Där föreskrivs om skyldigheten för arbetsdomstolens ledamöter i bisyssla att redogöra för sina bindningar. Eftersom det föreslås att bestämmelserna ska flyttas till 17 kap. 17 § i domstolslagen, kan paragrafen upphävas som onödig.

3 §. I den gällande paragrafen föreskrivs om förfarandet då arbetsdomstolens s.k. intresseledamöter utnämns. Det föreslås att de bestämmelserna tas in i 17 kap. 13 § 3—4 mom. i domstolslagen. I paragrafen föreskrivs i stället om arbetsdomstolens ordförande.

Bestämmelsens innehåll motsvarar den gällande 2 § 1—2 mom. Enligt paragrafen är ordförande för arbetsdomstolen är presidenten eller arbetsdomstolsrådet. Vid behov kan även en sådan lagfaren sakkunnigledamot som inte representerar arbetsgivarnas eller arbetstagarnas intressen vara ordförande. De kallas vice ordförande.

4 §. Den gällande bestämmelsen, som gäller situationer då en plats om sakkunnigledamot vid arbetsdomstolen blir ledig under verksamhetsperioden, upphävs. En motsvarande bestämmelse tas in i 17 kap. 5 § 1 mom. i domstolslagen.

5 §. Den gällande bestämmelsen om juristtjänsterna vid arbetsdomstolen upphävs. En motsvarande bestämmelse om domartjänsterna vid arbetsdomstolen tas in i 1 kap. 5 § 1 mom. 7 punkten i domstolslagen. Motsvarande bestämmelser om arbetsdomstolssekreterare tas in i 19 kap. 1 §.

I paragrafen föreskrivs också om presidentens befogenheter. Motsvarande bestämmelser tas in i 8 kap. i domstolslagen.

6 §. Det föreslås att kraven i 1 mom. på att arbetsdomstolens ledamöter ska ha fyllt 20 år, vara finska medborgare och råda över sig själva och sin egendom upphävs som onödiga. I praktiken gäller kraven på skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd enligt 125 § i grundlagen för domare, liksom också för domstolarnas övriga ledamöter. Enligt tjänstemannalagen ska tjänstemän dessutom vara myndiga. Trots att sakkunnigledamöter inte utnämns till någon tjänst, anses motsvarande allmänna utnämningsgrunder som för domare i praktiken också gälla dem. Eftersom det inte föreskrivs särskilt om behörighetsvillkoren för sakkunnigledamöterna vid andra domstolar, är det inte heller nödvändigt att ta in sådana bestämmelser i lagen om rättegång vid arbetsdomstolen.

Likaså upphävs 2—3 mom. om sakkunnigledamöternas språkkunskaper och flyttas till 17 kap. 16 § i domstolslagen. Eftersom avgångsåldern för arbetsdomstolens ledamöter bestäms enligt domstolslagen och tjänstemannalagen, upphävs också 4 mom. som onödigt.

7 §. Paragrafen, som gäller domareden upphävs, eftersom en bestämmelse om domarförsäkran tas in i 1 kap. 7 § i domstolslagen.

8 §. I paragrafen ingår motsvarande bestämmelser som i gällande lag om domföra sammansättningar i arbetsdomstolen, förrättande av syn och beredning av mål och ärenden. Till 1 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken en assessor kan vara ledamot i domstolens sammansättning. En assessor kan dock inte vara ordförande för sammansättningen. I praktiken kan en assessor alltså ersätta en lagfaren sakkunnigledamot då presidenten eller ett arbetsdomstolsråd är ordförande. *1—3 mom.* ändras dessutom till följd av ändringar i lagstiftningen. Likaså ändras *4—5 och 7 mom.* så att ordet ledamot ersätts med ordet sakkunnigledamot och *6 mom.* så att benämningen sekreterare ersätts med föredragande.

Innehållet i 2 mom. ändras dessutom så att ordalydelsen "Vid handläggning av mål som angår tjänstemän eller tjänsteinnehavare" preciseras. Den gällande ordalydelsen är snäv och har i praktiken endast kunnat tillämpas i ärenden som gäller anställda i tjänsteförhållande. Tvister om tolkningen av samma avtalsbestämmelse kan dock lika väl gälla personal i arbetsförhållande. Det beror på att de viktigaste kollektivavtal inom offentliga sektorn sluts som kombinerade tjänste- och arbetskollektivavtal (statens allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal, allmänna kommunala tjänste- och arbetskollektivavtalet, kyrkans allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal). De avtalen tillämpas på de offentliga samfundens personal oberoende av anställningsform. Arbets- och tjänstekollektivavtalen sammanslogs i början av 1990-talet, men den aktuella bestämmelsen i lagen om arbetsdomstolen har inte ändrats i detta avseende.

Behovet av ledamöter som "är förtrogna med tjänsteförhållanden" beror inte på att de har någon specifik förmåga att uttryckligen avgöra ärenden som gäller tjänstemän. De behövs för sin kunskap om avtalsverksamheten inom offentliga sektorn. Enligt den gällande ordalydelsen är det inte möjligt att utnyttja den sakkunskapen i ärenden som gäller offentliga samfunds arbetsförhållanden, utan sådana ärenden har hittills avgjorts av en sammansättning där endast sakkunnigledamöter från offentliga sektorn ingår.

Med beaktande av det som konstateras ovan föreslås att sammansättningen enligt 2 mom. ska användas "[v]id behandling av mål som gäller tjänstekollektivavtal eller arbetskollektivavtal som är bindande för offentliga samfund". Ordalydelsen omfattar de allmänna och andra arbets- och tjänstekollektivavtal som nämns ovan samt rena tjänstekollektivavtal. Därtill omfattar bestämmelsen arbetskollektivavtal som offentliga samfund sluter inom förhandlingsmekanismen för offentliga sektorn.

9 §. I paragrafen föreskrivs om arbetsdomstolens sammanträden samt om fördelningen av ärenden. *1 mom.* motsvarar gällande lag. Eftersom det föreslås att gemensamma bestämmelser om fördelning och omfördelning av ärenden vid alla domstolar ska ingå i 8 kap. 7—8 §, föreslås en hänvisning till dem ingå i 2 mom. Bestämmelsens ordalydelse korrigeras också, men dess innehåll motsvarar gällande lag.

10 §. Enligt den gällande bestämmelsen får arbetsdomstolens ordförande för att domförhet ska uppnås i stället för en förhindrad ledamot inkalla en person som fyller kompetensvillkoren, om inte heller en suppleant kan delta. Den bestämmelsen kan inte anses hållbar med tanke på sakkunnigledamöternas oberoende ställning, och bör därför upphävas.

40 §. I paragrafen föreskrivs om behörig domstol i tjänstebrottsmål som gäller arbetsdomstolens ledamöter och sekreterare. Bestämmelsen upphävs, eftersom det föreslås att frågan ska regleras i 34 kap. 1 § 1 mom. 3 punkten underpunkt d i domstolslagen.

47 §. I paragrafen föreskrivs om bemyndigande att utfärda förordning samt om arbetsdomstolens arbetsordning. De förordningar som gäller domstolarna upphävs för att höja lagstiftningens nivå. Bemyndigandena att utfärda förordning kan därför upphävas. Om arbetsdomstolens arbetsordning föreskrivs i domstolslagen.

Då bemyndigandet att utfärda förordning upphävs, upphävs också förordningen om arbetsdomstolen. Huvuddelen av bestämmelserna i den flyttas till domstolslagen. Närmare föreskrifter kan också ges i arbetsordningen.

1.8 Lagen om högsta domstolen

5 §. Enligt paragrafen fungerar högsta domstolen som sändande organ i vissa internationella delgivningsärenden. I paragrafen hänvisas uttryckligen till en EG-förordning som upphävts 2007 genom en ny förordning som utgör direkt tillämpbar rätt. Av de skäl som beskrivs närmare i motiveringen till paragrafen om tingsrätternas uppgifter i domstolslagen (2 kap. 1 §) föreslås att den aktuella bestämmelsen upphävs.

10 §. I paragrafen föreskrivs om högsta domstolens ledamöter. Eftersom det framöver föreskrivs om utnämningen av och behörighetsvillkoren för dem i domstolslagen i stället för i utnämningsslagen, ska hänvisningsbestämmelserna i 1—2 mom. ändras. Så som närmare beskrivs i motiveringen till 1 kap. 1 § i domstolslagen, som gäller lagens tillämpningsområde, ska också de andra bestämmelserna om domare i domstolslagen tillämpas på högsta domstolens ledamöter.

13 §. I paragrafen föreskrivs om högsta domstolens föredragande. På dem tillämpas bestämmelserna om utnämning av och behörighetsvillkor för domare (10—12 kap. i domstolslagen). Hänvisningsbestämmelserna ändras så att de motsvarar de föreslagna ändringarna i lagstiftningen.

14 §. I paragrafen föreskrivs om rätten att kvarstå i tjänsten för föredragande vid högsta domstolen, som motsvarar rätten för domare. Föredragandena är alltså oavsättliga på samma sätt som domare. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelser om det som i gällande lag.

I 2 mom. ingår en bestämmelse som motsvarar 48 § i tjänstemannalagen, där föredragandenas tjänstemannarättsliga ställning likställs med domarnas. Oavsättligheten innebär att de tjänstemannarättsliga specialbestämmelser som gäller domare också ska tillämpas på föredragande. Därmed ska de specialbestämmelser om domares tjänstemannarättsliga ställning som föreslås flyttas från tjänstemannalagen till domstolslagen också gälla föredragande vid högsta domstolen. De gäller skriftlig varning och avstängning från tjänsteutövning (15 kap.) och domarnas ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet (14 kap. 4 §). Så som konstateras i motiveringen till domstolslagen ska högsta domstolen, inte Helsingfors hovrätt, framöver besluta om entledigande av föredragande på grund av förlorad arbetsförmåga. På dem tillämpas alltså bestämmelserna i domstolslagen om upphörande av tjänsteförhållande (16 kap.). Likaså tillämpas bestämmelserna om ändringssökande (23 kap.). Eftersom föredragandenas ställning motsvarar domarnas, ska också bestämmelserna i 9 kap. i domstolslagen om domares skyldigheter och ansvar i tillämpliga delar gälla föredragande. Däremot ska bestämmelser om tjänstledighet för föredragande och om behörig domstol vid tjänstebrott begångna av föredragande liksom hittills ingå i den nu aktuella lagen.

1.9 Lagen om högsta förvaltningsdomstolen

10 §. I paragrafen föreskrivs om högsta förvaltningsdomstolens ledamöter. Benämningen förvaltningsråd ändras till justitieråd. Eftersom det framöver föreskrivs om utnämningen av och

behörighetsvillkoren för dem i domstolslagen i stället för i utnämningsslagen, ska hänvisningsbestämmelserna i 1—2 mom. ändras. Också de andra bestämmelserna om domare i domstolslagen ska tillämpas på högsta förvaltningsdomstolens ledamöter (se närmare motiveringen till 1 kap. 1 § i domstolslagen).

11 §. I paragrafen föreskrivs om högsta domstolens sakkunnigledamöter, dvs. miljöakkunnigråden och överingenjörsråden. Enligt förslaget ska bestämmelserna om de högsta domstolarnas domföra sammansättningar kvarstå i lagarna om respektive domstol. Det är befogat att till paragrafen foga den bestämmelse om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöters deltagande i avgörandet av mål och ärenden som hittills ingått i 1 § i lagen om högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelsen tas in i 1—2 mom. I sak motsvarar paragrafen gällande bestämmelser.

Enligt 3 mom. gäller i fråga om sakkunnigledamöternas behörighetsvillkor, förordnande till uppdraget och ställning, rätt att kvarstå i uppdraget samt skyldighet att redogöra för sina bindningar det som föreskrivs i 17 kap. i domstolslagen. Den enda ändringen i förhållande till nuläget är att sakkunnigledamöternas mandatperiod förlängs från fyra till fem år. Så som konstateras i motiveringen till domstolslagen kan enskilda sakkunnigledamöter alltjämt vid behov utnämnas för en hel mandatperiod i sänder, vilket gör att inga ersättare behövs.

14 §. I paragrafen föreskrivs om högsta förvaltningsdomstolens föredragande. På dem tillämpas bestämmelserna om utnämning av och behörighetsvillkor för domare (10—12 kap. i domstolslagen). Hänvisningsbestämmelserna ändras så att de motsvarar de föreslagna ändringarna i lagstiftningen.

15 §. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelser som i gällande lag om att föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen har samma rätt att kvarstå i tjänsten som domare. I 2 mom. ingår en bestämmelse som motsvarar 48 § i tjänstemannalagen, där föredragandenas tjänstemannarättsliga ställning likställs med domarnas. Till den delen hänvisas till det som sägs om föredragandes ställning i motiveringen till 14 § i lagen om högsta domstolen.

1.10 Lagen om Ålands förvaltningsdomstol

I lagen görs de ändringar som behövs då lagstiftningen om domstolar och domare ändras, och som främst gäller hänvisningsbestämmelser. I förslaget har beaktats den revidering som trädde i kraft den 1 oktober 2015, genom vilken skyldigheten att redogöra för bindningar utsträcks genom att också gälla ersättare i förvaltningsdomstolarna.

2 §. Lagens förhållande till andra bestämmelser. Hänvisningen till lagen om förvaltningsdomstolarna ersätts med en hänvisning till domstolslagen.

3 §. Administrativ chef. Hänvisningen i 2 mom. till lagen om förvaltningsdomstolarna ersätts med en hänvisning till domstolslagen.

6 §. Ersättare. Ersättare enligt 1 mom. är domare vid förvaltningsdomstolen, som kallas vid behov i stället för en ledamot som fått förhinder. Ledamöterna förordnas genom högsta förvaltningsdomstolens beslut på förvaltningsdomstolens föredragning. Det är ändamålsenligt att behålla möjligheten att kalla ersättare, trots att det föreslås bestämmelser i lagen om förvaltningsdomstolarna om att domstolens domförhet ska bestå trots att en ledamot får förhinder (se lagförslag 12).

Bestämmelsen i 2 mom. om domared eller domarförsäkran ändras till en hänvisning till 1 kap. 7 § i domstolslagen, där det föreskrivs om domarförsäkran. Eftersom bestämmelser om doma-

res redogörelser för bindningar föreslås ingå i domstolslagen, bör hänvisningsbestämmelsen i momentet också ändras till den delen.

Enligt 3 mom. ska ersättare jämföras med domare utom i fråga om rätten att kvarstå i tjänsten också i fråga om sin ställning, i synnerhet på det sätt som föreskrivs i 1 kap. 5 § och 9 kap. 1 § i domstolslagen. Så är det i praktiken redan nu, men nu föreslås det att tydligare bestämmelser om ersättnings ställning ska tas in i lagen.

7 §. Utlåtande av Ålands landskapsregering. Hänvisningen till 7 § i lagen om förvaltningsdomstolarna ändras så att den gäller 5 kap. 5 § 2 mom. i domstolslagen. Samtidigt korrigeras namnet på Ålands landskapsregering så att det motsvarar nuvarande skrivsätt.

1.11 Rättegångsbalken

Så som konstateras i den allmänna motiveringen, flyttas de bestämmelser om behandlingen av mål och ärenden som ingår i lagarna om de olika domstolarna i huvudsak till lagarna om rättegångsförfarandet. Bestämmelserna om de allmänna domstolarnas domförhet samlas i enlighet med det i 2 kap. i rättegångsbalken. Bestämmelserna om högsta domstolens förstärkta sammanträde och plenum föreslås dock ingå i lagen om högsta domstolen. Bestämmelserna om de allmänna domstolarna i 1 kap. i och om tingsrätterna i 3 kap. i rättegångsbalken upphävs eftersom motsvarande bestämmelser tas in i domstolslagen. Vissa bestämmelser flyttas till andra kapitel i rättegångsbalken. Likaså ska det föreskrivas om domarförsäkran i domstolslagen. Dessutom ses vissa bestämmelser i 1 kap. i rättegångsbalken, som står i sin ursprungliga ordalydelse, eller upphävs som föråldrade. I stället för de bestämmelser i domstolslagen som ska flyttas eller upphävas tas i 1 kap. i rättegångsbalken in allmänna bestämmelser om lagens tillämpningsområde och de allmänna domstolarna.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. I paragrafen räknas de allmänna domstolarna upp. I stället för den tas det in en bestämmelse om rättegångsbalkens tillämpningsområde, som är rättegång i allmänna domstolar.

2 §. I den gällande bestämmelsen räknas tingsrätternas ledamöter upp, samt föreskrivs om ordförandeskapet vid tingsrätterna. Det föreslås att bestämmelsen om tingsrättens ledamöter ska tas in i 2 kap. 5 § i domstolslagen. Det föreslås att bestämmelserna om ordförandeskapet vid domstolarna ska tas in i de kapitel som gäller tingsrätterna och hovrätterna i domstolslagen. I stället för de bestämmelserna räknas de allmänna domstolarna upp i paragrafen. Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 2 § i domstolslagen. För tydlighetens skull är det dock befogat att också ta in den i rättegångsbalken.

3 §. I den gällande paragrafen föreskrivs om hovrättens ledamöter. Bestämmelsen upphävs och flyttas till 3 kap. 8 § i domstolslagen.

4 §. I den gällande paragrafen föreskrivs om högsta domstolens ledamöter. Det föreslås att den bestämmelsen upphävs. En motsvarande bestämmelse tas in i 10 § i lagen om högsta domstolen.

6 §. I paragrafen föreskrivs om när närstående personer kan delta i en domstols beslutssammansättning. Det föreslås att bestämmelsen ska flyttas till 2 kap. 13 §.

6 a—8 §. Som konstateras i avsnittet de viktigaste förslagen, föreslås det att man avskaffar domareden som svärs vid Gud. En bestämmelse om domarförsäkran tas in i 1 kap. 7 § i dom-

stolslagen. Därmed föreslås att bestämmelserna om domared och domarförsäkran i 1 kap. 6 a—8 § i rättegångsbalken upphävs.

9 §. Enligt den gällande paragrafen, som står i sin ursprungliga form, ska en domare som utan lov låter någon annan döma i sitt ställe avsättas från tjänsten. En sådan gärning ska bedömas enligt 40 kap. i strafflagen. Därför föreslås det att paragrafen upphävs som föråldrad och onödig.

11 §. I paragrafen föreskrivs om domares skyldighet att följa lag. Det föreslås att denna ursprungliga bestämmelse i rättegångsbalken ska upphävas som onödig. Bestämmelser om domares skyldigheter föreslås ingå i 9 kap. i domstolslagen.

12 §. Också denna paragraf står i sin ursprungliga form och i den föreskrivs om förfarande i strid med domares tjänsteplikt samt om påföljderna för det. Det föreslås att bestämmelsen upphävs som föråldrad och onödig.

2 kap. **Om domförhet**

Det föreslås att i kapitlet tas in de bestämmelser som hittills ingått i organisationslagarna om överföring av mål och ärenden för behandling i plenum eller någon annan förstärkt sammansättning. Likaså föreskrivs om hur de sammansättningarna bildas. I förslaget har till denna del beaktats den revidering som trädde i kraft den 1 oktober 2015, i vilken de bestämmelser som hittills ingått i hovrättslagen setts över. Bestämmelserna om högsta domstolens förstärkta sammanträde och plenum föreslås dock ingå i lagen om högsta domstolen.

Dessutom föreslås det att till kapitlet fogas bestämmelser om förstärkning av en domstols beslutsammansättning och om bibehållen domförhet trots förhinder för en ledamot. Bestämmelserna är i huvudsak gemensamma för alla allmänna domstolar. Därför föreslås att 2 och 3 a §, som endast gäller tingsrätterna, upphävs.

2 §. I den gällande paragrafen föreskrivs om förstärkning av tingsrättens sammansättning. Enligt kapitlets 1 § är tingsrätten domför i brottmål med en domare och två nämndemän. En sammansättning med nämndemän kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot eller en nämndeman eller bägge, om det är befogat med tanke på målets eller ärendets omfattning eller av något annat särskilt skäl. Av de skäl som anges i den allmänna motiveringen föreslås möjligheten att förstärka sammansättningen med ytterligare ledamöter gälla alla allmänna domstolar, arbetsdomstolen, förvaltningsdomstolarna och marknadsdomstolen. Bestämmelsen är gemensam för alla allmänna domstolar. Eftersom den tas in i 11 §, kan den nu aktuella paragrafen upphävas.

3 a §. Enligt den gällande paragrafen är tingsrätten domför trots att en nämndeman fått förhinder efter att huvudförhandlingen inletts. Domförheten består om en nämndeman är närvarande. I mål och ärenden som ska avgöras i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter är tingsrätten beslutför trots att en ledamot fått förhinder, om minst två ledamöter är närvarande.

Det föreslås att bestämmelsen ska skrivas i mer allmän form så att den förutom sammansättningar med nämndemän också gäller hinder för militära ledamöter. Det föreslås också att den skrivs så att den också gäller hovrätterna. Därför föreslås det att 3 a §, som endast gäller tingsrätterna, upphävs och ersätts med en ny bestämmelse i 12 §.

6 §. Det föreslås att registeranteckningsbrott ska tas in i förteckningen i 1 mom. på sådana brott som kan behandlas i en sammansättning med en domare i tingsrätten.

Maximistrafvet för registeranteckningsbrott är fängelse i tre år. Därför kan åtal för det brottet enligt huvudregeln i momentet inte behandlas i en sammansättning med ordföranden ensam. Registeranteckningsbrott är dock ofta enkla och de utdömda straffen lindriga. Med beaktande av att t.ex. grov förskingring, grovt bedrägeri och grovt betalningsmedelsbedrägeri ingår i förteckningen i momentet över brott som kan behandlas i en sammansättning med en domare är det inte befogat med tanke på lagstiftningens enhetlighet och användningen av domstolarnas resurser att åtal för registeranteckningsbrott alltid ska behandlas i en sammansättning med nämndemän eller tre lagfarna ledamöter.

Till följd av det föreslagna tillägget ändras förteckningens numrering.

8 a §. I 1 mom. föreskrivs om överföring av ett mål eller ärende till plenum eller förstärkt sammanträde. Bestämmelsen motsvarar i sak 13 § 1—2 mom. i hovrättsförordningen.

Enligt 2 mom. beslutar presidenten om överföringen, vilket motsvarar gällande lag.

I 3 mom. föreskrivs om hovrättens plenums sammansättning och domförhet. Det motsvarar i sak det reviderade 8 § 3 mom. i hovrättslagen. Bestämmelsen ses dock över så att assessorerna inte ingår i plenums sammansättning utom om de tidigare har deltagit i behandlingen av ärendet. Det gäller också alla andra domare och militära ledamöter, om de tidigare behandlat ärendet.

4 mom. motsvarar det reviderade 8 § 2 mom. i hovrättslagen.

9 §. I paragrafen föreskrivs om högsta domstolens domförhet. Enligt 1 mom. avgörs mål och ärenden i högsta domstolen enligt huvudregeln i en sektion med fem ledamöter. En sektion med fem ledamöter kan förstärkas med en ledamot. Eftersom en allmän bestämmelse om extra ledamöter tas in i 2 kap. 11 §, stryks omnämmandet av extra ledamöter i detta moment. Bestämmelserna om högsta domstolens förstärkta sammanträde och plenum föreslås alltså ingå i lagen om högsta domstolen. Hänvisningsbestämmelsen om det kvarstår.

2—3 mom. motsvarar gällande lag.

11 §. Den gällande bestämmelsen flyttas till 14 § och i paragrafen föreskrivs om förstärkning av sammansättningen. Enligt paragrafen kan en kollegial sammansättning för att garantera domförheten förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det ska anses motiverat med hänsyn till målets eller ärendets omfattning eller av någon annan orsak. För tingsrätternas del innebär det att en kollegial sammansättning också i tvistemål kan förstärkas med en lagfaren ledamot, medan den gällande 2 kap. 2 § endast gäller förstärkning av en domför sammansättning med nämndemän i brottmål. Bestämmelsen möjliggör alltså att en sammansättning med tre lagfarna ledamöter i tingsrätten förstärks med en lagfaren ledamot. Också sammansättningar med en eller två militära ledamöter enligt militära rättegångslagen kan förstärkas med en lagfaren ledamot. Däremot är det inte möjligt att ta in en tredje militär ledamot i sammansättningen.

I momentets andra mening tas in en bestämmelse som endast gäller tingsrätter, enligt vilken tingsrätten också kan ha en tredje nämndeman. En sammansättning med nämndemän i tingsrätten kan alltså förstärkas med en domare eller en nämndeman eller bägge. Om en jorddomstols domföra sammansättningar och förstärkning av dem föreslås en motsvarande bestämmelse ingå i 243 § i fastighetsbildningslagen.

Hovrätten är i regel domför med tre ledamöter. Också i hovrätten bör man bereda sig på att en ledamot kan få förhinder under behandlingen. Därför föreslås bestämmelsen om förstärkning

av en sammansättning på förhand också gälla hovrätterna. Högsta domstolens sammansättning med fem ledamöter kan numera förstärkas med en ytterligare ledamot enligt 2 kap. 9 §. Hovrätternas och högsta domstolens sammansättningar kan förstärkas endast med en lagfaren ledamot, men inte med en militär ledamot.

Förstärkning av sammansättningen förutsätter att det är befogat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning eller av någon annan särskild orsak. Om förstärkning av sammansättningen beslutar chefsdomaren.

12 §. I paragrafen föreskrivs om domstolens domförhet om en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att huvudförhandlingen, den muntliga förhandlingen, sammanträdet eller synen inletts. En motsvarande bestämmelse i fråga om tingsrätterna finns i 2 kap. 3 a §. Den föreslagna bestämmelsen gäller endast tingsrätter och hovrätter. Den gäller också nämndemän och militära ledamöter. I sammansättningen ska dock alltid ingå en lagfaren ledamot.

För tingsrätternas del innebär förändringen att dess domförhet består trots att någon av ledamöterna får förhinder. Bestämmelsen gäller också sammansättningar som förstärkts med en extra ledamot enligt 11 §. Tingsrätten är dessutom domför om minst en nämndeman ingår i sammansättningen.

En kollegial sammansättning i hovrätten är domför trots att en ledamot fått förhinder under behandlingen. Hovrätten är domför trots att en av tre domare inte längre kan delta i behandlingen av målet eller ärendet efter att plenum, huvudförhandlingen, eller någon annan muntlig förhandling inletts. Situationen är densamma om syn förrättats i ärendet, eller om vittnen hörts utanför huvudförhandlingen. Hovrätten förblir domför också i ärenden enligt militära rättegångslagen, om den ena militära ledamoten får förhinder.

I paragrafen räknas också upp de andra möjliga behandlingsformer än huvudförhandling, vid vilka en ledamot i praktiken inte längre kan bytas ut efter att behandlingen inletts. Paragrafen gäller alltså också situationer då ett ansökningsärende i tingsrätten behandlas i sammanträde eller vid någon annan muntlig handläggning som inte benämns huvudförhandling.

I högsta domstolen ska ett mål eller ärende vid fall av förhinder föredras på nytt för en domför sammansättning. Bestämmelsen gäller alltså inte högsta domstolen.

13 §. Som ovan konstaterats, flyttas den gällande 1 kap. 6 § till kapitlet om domförhet. Paragrafen lyder i den form den hade i den ursprungliga rättegångsbalken (1734): "Ej måge fader och son, svärfader och måg, två bröder eller svågrar, i en Rätt sitta, ther ej flere än siu i Rätten äro. Aldrig måge ock flere än två, the ther i then skyldskap och svågerlag äro, som nu är sagdt, i en Rätt sitta." I enlighet med samhällsordningen då den stiftades utgår paragrafen från att den dömande makten endast utövas av män. Senare har det föreskrivits att bestämmelsen också ska gälla kvinnor och makar (lagen angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden om jäv för domare och fullmäktig, 113/1926). Det föreslås att den lagen upphävs i detta sammanhang (56. lagförslag).

Om personer som är varandras närstående ingår i samma sammansättning vid en domstol kan det väcka misstankar om att de inte bildat sina åsikter självständigt, oberoende av varandra. Paragrafen behövs alltså, men bör moderniseras.

Det föreslås att paragrafen ändras så att det i en kollegial beslutssammansättning vid en domstol inte får ingå ledamöter som är närstående till varandra i enlighet med 13 kap. 3 §. Med närstående avses för det första en domares make samt barn, barnbarn, syskon, föräldrar, far-

och morföräldrar och andra personer som står domaren särskilt nära samt sådana personers makar. För det andra avses med närstående syskon till en domares föräldrar samt deras makar, domarens syskonbarn och domarens tidigare make. Närstående är också barn, barnbarn syskon, föräldrar samt far- och morföräldrar till domarens make samt deras makar, liksom domarens syskonbarn. Med makar avses både makar och personer som lever i äktenskapsliknande förhållanden. Också motsvarande halvsläktingar anses vara närstående.

Enligt den gällande paragrafen kan i en kollegial sammansättning ingå två närstående personer om sammansättningen har fler än sju ledamöter. Mer än sju ledamöter kan endast finnas i plenum eller i vissa domstolars förstärkta eller motsvarande sammansättningar. I sådana sammansättningar avgörs årligen endast ett fåtal ärenden vid våra domstolar. De närstående är i praktiken makar eller personer som lever i äktenskapsliknande förhållanden. För att ingen misstanke ska uppstå om huruvida ledamöterna bildar sina åsikter självständigt, är det befogat att sinsemellan närstående personer inte alls får ingå i samma beslutssammansättning.

Om det vid domstolen finns sinsemellan närstående personer, bör grunderna för främst deltagande i plenum bestämmas utifrån domstolens arbetsordning. Den närstående som redan tidigare deltagit i behandlingen av ärendet ska utan vidare ha rätt att delta i behandlingen av saken i plenum. I övriga fall torde valet vanligen göras genom lottning eller möjligen enligt en turordning.

14 §. I paragrafen föreskrivs liksom i den gällande 11 § att angående de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden föreskrivs särskilt.

3 kap. **Om tingsrätt**

I kapitlet föreskrivs för närvarande om tingsrätterna. Kapitlet innehåller endast två paragrafer, som föreslås flyttas till 2 kap. i domstolslagen. Därför föreslås att hela kapitlet upphävs.

26 kap. **Om fortsatt handläggning av besvärärenden i hovrätten**

13 §. Bestämmelsen i 3 mom. om hovrättens befogenhet att ordna huvudförhandling utanför placeringsorten flyttas till 3 kap. 6 § 2 mom. i domstolslagen. Till övriga delar görs inga ändringar i paragrafen.

1.12 Lagen om förvaltningsdomstolarna

Av de skäl som anges närmare i detaljmotiveringen föreslås att de delar av lagen om förvaltningsdomstolarna där det föreskrivs om förvaltningsdomstolarnas domföra sammansättningar ska förbli i kraft. Också vissa andra allmänna bestämmelser som gäller behandlingen av mål och ärenden tas in i lagen om förvaltningsdomstolarna. Samtidigt tas i lagen om förvaltningsdomstolarna in motsvarande bestämmelser som för andra domstolar om att domstolen förblir domför trots förhinder för en ledamot och om möjligheten att förstärka sammansättningen med en extra ledamot. Därmed förblir 7, 12—12 b, 13—13 a, 14—16 och 21—22 § samt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna (24—27 §) i lagen om förvaltningsdomstolarna i kraft. Till övriga delar upphävs lagen och bestämmelserna tas in i domstolslagen.

1—4 §. I paragraferna föreskrivs om förvaltningsdomstolarna, deras domkretsar, befogenheter och ledamöter. Bestämmelserna placeras i 4 kap. i domstolslagen, där det föreskrivs om förvaltningsdomstolarna. Därmed upphävs paragraferna i fråga.

5—6 §. I paragraferna föreskrivs om utnämning av och behörighetsvillkoren för förvaltningsdomstolarnas ledamöter samt om de särskilda kraven på språkkunskaper för språkdomare. Om

behörighetsvillkoren för förvaltningsdomstolarnas ledamöter, inklusive krav på språkkunskaper, föreskrivs i 10 kap. i domstolslagen. Om utnämning föreskrivs i 11 och 12 kap. i domstolslagen. Därmed upphävs paragraferna i fråga.

8—8 a §. I paragraferna föreskrivs om behörighetsvillkor för och förordnande till uppgiften som sakkunnigledamot. Enligt förslaget ska det föreskrivas om domstolarnas sakkunnigledamöter i 17 kap. i domstolslagen. De aktuella paragraferna i lagen om förvaltningsdomstolarna kan upphävas.

9—10 a §. I paragraferna föreskrivs om domared och domarförsäkran samt om föredragande vid förvaltningsdomstolarna och om tingsnotarier. Om domarförsäkran föreskrivs i 1 kap. 7 § i domstolslagen. Om föredragande vid förvaltningsdomstolarna, liksom vid andra domstolar, föreskrivs i 19 kap. i domstolslagen. Om tingsnotarier som tjänstgör vid förvaltningsdomstolarna föreskrivs i 19 kap. 4 § i domstolslagen och i lagen om domstolspraktik. De aktuella paragraferna upphävs.

11 §. *För viss tid utnämnda domares rätt att delta i behandlingen av ärenden.* Det föreslås att bestämmelsen om fortsatt behörighet för domare tas in i 16 kap. 3 § i domstolslagen. Den aktuella paragrafen i lagen om förvaltningsdomstolarna upphävs.

13 §. *Sammansättningen vid hinder för en ledamot.* I den gällande paragrafen föreskrivs om förvaltningsdomstolarnas sektioner. Enligt förslaget ska också förvaltningsdomstolarna vara uppdelade på avdelningar. Om dem föreskrivs i 8 kap. 4 § i domstolslagen.

I den aktuella paragrafen ingår i stället motsvarande bestämmelser som för andra domstolar om att förvaltningsdomstolen är domför trots att en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att den muntliga förhandlingen, sammanträdet eller synen har inletts. Som det konstateras i motiveringen till 2 kap. 12 § i rättegångsbalken, gäller bestämmelsen alla ledamöter i en sammansättning. Bestämmelsen tillämpas både på normala sammansättningar och på sådana som på förhand förstärkts med en extra ledamot. I sammansättningen ska det dock alltid ingå en lagfaren ledamot, och vid ett slutligt avgörande i huvudsaken i mål och ärenden som avses i 7 § i lagen om förvaltningsdomstolarna också en sakkunnigledamot.

13 a §. *Förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot.* I paragrafen föreskrivs för närvarande om förordnande till ordförande för en sektion, och det föreslås att de bestämmelserna placeras i 8 kap. 5 § i domstolslagen.

Däremot föreskrivs i paragrafen om möjligheten att förstärka förvaltningsdomstolens sammansättning med en lagfaren ledamot. Enligt bestämmelsen kan ärenden vid förvaltningsdomstolarna avgöras i en sammansättning med fyra lagfarna ledamöter i stället för tre, om målets eller ärendets art eller omfattning eller någon annan särskild omständighet kräver det. Mål och ärenden som vanligen avgörs i sammansättningar med en eller två sakkunnigledamöter kan vid behov avgöras i en sammansättning med tre domare och en sakkunnigledamot. En sådan sammansättning kan dock inte förstärkas med ytterligare en sakkunnigledamot.

Likaså är bestämmelserna om sammansättningen i vatten- och miljöskyddsmål redan nu flexibla, och sådana ärenden kan avgöras i en sammansättning med fyra ledamöter eller i en ännu större sammansättning i stället för två lagfarna ledamöter och en icke lagfaren ledamot. Om det föreskrivs alltså i 12 § 2 mom. Enligt den bestämmelsen kan ett mål eller ärende avgöras i en sammansättning med fyra ledamöter, av vilka minst två ska vara lagfarna. Därmed kan sammansättningen förstärkas med en icke lagfaren ledamot enligt den paragrafen, och det be-

hövs inga särskilda bestämmelser om det i den allmänna bestämmelsen om förstärkning av sammansättningen.

13 b §. *Uppgifterna för ordföranden för en sektion.* Paragrafen kan upphävas då bestämmelserna flyttas till 8 kap. 6 § i domstolslagen.

15 §. *Fulltaligt avdelningssammanträde.* Enligt 8 kap. 4 § i domstolslagen ska det också vid förvaltningsdomstolarna finnas avdelningar i stället för sektioner. Därför ska också en förstärkt sammansättning i förvaltningsdomstolen benämnas fulltaligt avdelningssammanträde, och paragrafens ordalydelse ses över till denna del. Till paragrafen fogas en bestämmelse om assessors deltagande i fulltaligt avdelningssammanträde om assessorn tidigare har deltagit i behandlingen av målet eller ärendet. Liksom enligt gällande lag gäller detsamma också sakkunnigledamöter och förvaltningsrättsdomare som är förtroga med det naturvetenskapliga eller tekniska området.

16 §. *Hänskjutande av ett ärende till plenum eller fulltaligt avdelningssammanträde.* I paragrafens ordalydelse görs de ändringar som krävs då sektionerna ändras till avdelningar.

17 §. *Behandling av andra ärenden i plenum.* Om behandlingen av förvaltningsärenden i plenum föreskrivs i 8 kap. 3 § i domstolslagen. Den aktuella paragrafen i lagen om förvaltningsdomstolarna upphävs.

18 §. *Föredragning.* En allmän bestämmelse om avgörande av mål och ärenden i förvaltningsdomstolarna ingår i 4 kap. 2 § i domstolslagen. Enligt den avgörs mål och ärenden i sammanträde på föredragning. Om föredragandena föreskrivs i 19 kap. i domstolslagen. Därtill finns i 9 kap. 3 § en allmän bestämmelse, enligt vilken också domare kan vara föredragande. Den aktuella bestämmelsen i lagen om förvaltningsdomstolarna upphävs som onödig.

20 §. *Tjänsteåtal.* Eftersom det föreskrivs om tjänstebrottsärenden i 22 kap. i domstolslagen, kan paragrafen upphävas som onödig.

23 §. *Närmare bestämmelser och föreskrifter.* Det föreslås att det inte längre ska föreskrivas om domstolarna genom förordning, utom t.ex. i fråga om domkretsarna. De behövliga bemyndigandena att utfärda förordning tas in i domstolslagen. En allmän bestämmelse om ordnande av domstolens verksamhet ingår i 1 kap. 4 § och om arbetsordningen i 8 kap. 9 § i domstolslagen. Den aktuella bestämmelsen i lagen om förvaltningsdomstolarna upphävs som onödig.

1.13 Statstjänstemannalagen

3 a §. I paragrafen föreskrivs om tillämpningen av lagen på domare och domartjänster. Specialbestämmelserna om domare i 12 kap. i tjänstemannalagen samt bestämmelserna om ändringssökande som hänger samman med dem upphävs och flyttas till domstolslagen. De allmänna bestämmelserna i tjänstemannalagen om bisyssla, skriftlig varning och förutsättningar för avstängning från tjänsteutövning gäller alltså domare. Tjänstemannalagen tillämpas också i övrigt på domare, om inget annat bestäms särskilt i tjänstemannalagen. Eftersom 12 kap. upphävs, föreslås det att begränsningarna av tillämpningsområdet i 45 § flyttas till den nya 3 a §. Paragrafen motsvarar i huvudsak 45 §.

Enligt 1 mom. tillämpas tjänstemannalagen även på domartjänster och domare, om inte något annat föreskrivs i lag.

Eftersom bestämmelserna om utnämning av domare flyttas till domstolslagen, ses hänvisningsbestämmelsen i 2 mom. över till den delen.

Till förteckningen på begränsningar i tillämpningsområdet i 3 mom. fogas 20 § i tjänstemannalagen, som enligt vad som närmare anges nedan inte längre ska tillämpas på domare eller föredragande vid de högsta domstolarna som kan likställas med domare.

Paragrafens 4 mom. motsvarar det gällande 45 § 4 mom., men hänvisningen till 35 § 3 mom. i tjänstemannalagen stryks.

4 §. I paragrafen föreskrivs om inrättande, indragning och ändring av tjänster. 1 mom. motsvarar gällande lag.

I 2 mom. sägs vilka tjänster som inte får inrättas eller dras in eller deras benämning ändras utan budgetbehandling. Domartjänsterna ska inte längre specificeras i statsbudgeten. Undantaget är domartjänsterna vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, som alltså ska specificeras i statsbudgeten. Förteckningen i momentet på tjänster som ska specificeras i statsbudgeten ändras så att de andra domartjänsterna stryks. Samtidigt korrigeras förteckningens numrering.

Ändringen innebär att domartjänster kan inrättas, dras in eller ändras genom beslut av justitieministeriet. Justitieministeriets styrningsmakt i förhållande till det oberoende domstolsväsendet ökar alltså en aning. Ändringen är dock inte betydande eftersom justitieministeriet svarar för domstolsväsendets resultatstyrning och för fördelningen av de resurser som beviljats i budgeten till domstolsväsendet. Justitieministeriet kan alltså redan nu besluta om inrättande och indragning av de tjänster som specificeras i budgeten samt om deras placering i domstolsväsendet. Justitieministeriet beslutar också om tjänstearrangemang i fråga om domartjänster som specificeras i budgeten, dvs. om överföring av dem mellan domstolar av samma slag.

Avskaffandet av specifikationskyldigheten försvagar inte domarnas rätt att kvarstå i tjänsten. Oavsättligheten gäller domare som utnämnts till en tjänst oberoende av om tjänsten specificerats i budgeten. På domare tillämpas samma tjänstemannarättsliga bestämmelser oberoende av hur tjänsten inrättats. Frågan om specificering i budgeten påverkar alltså inte domarnas tjänstemannarättsliga ställning.

18 §. För domare krävs alltid tillstånd för bisyssla. Enligt förslaget ska de specialbestämmelser som gäller bisysslor för domare och föredragande placeras i 9 kap. i domstolslagen. Hänvisningsbestämmelsen i 1 mom. ses över till denna del. Till övriga delar motsvarar bestämmelserna gällande lag.

18 a §. Den aktuella paragrafen, som fogades till tjänstemannalagen då bestämmelserna om domares bisysslor sågs över, upphävs och bestämmelserna i den flyttas till 9 kap. i domstolslagen.

20 §. I paragrafen föreskrivs om förflyttning av tjänstemän till ett annat ämbetsverk för viss tid. Bestämmelsen ska inte längre tillämpas på domare eller föredragande vid de högsta domstolarna. Enligt gällande lag får en domare förflyttas till ett annat ämbetsverk (alltså också till ett annat ämbetsverk än en domstol). Förflyttningen ska ske för viss tid och en förutsättning är att den förbättrar tjänstemannens förutsättningar att fullgöra sina tjänsteåligganden eller främjar varaktigheten i tjänstemannens anställningsförhållande eller sysselsättandet av tjänstemannen och att den mottagande arbetsgivaren samt tjänstemannen har gett sitt samtycke till förflyttningen. Under denna tid står tjänstemannen i tjänsteförhållande till det ämbetsverk från vilket han eller hon förflyttats. I praktiken möjliggör bestämmelsen personalcirkulation.

Bestämmelsen har på sin höjd tillämpats på domare i mycket liten utsträckning. En orsak kan vara att förutsättningarna för en förflyttning är svåra att tillämpa på domare. Domarnas behov

av professionell utveckling eller personalutbyte kan tillgodoses på andra sätt, som genom att man söker till tidsbestämda uppdrag eller enligt bestämmelserna om tjänstgöring vid annan domstol i 14 kap. i domstolslagen. Därtill är bestämmelsen ospecifik i fråga om förutsättningarna för och varaktigheten för en förflyttning, och uppfyller därför inte grundlagens krav på exakthet och avgränsning i fråga om sådana bestämmelser som gäller domare. Det problemet löses inte enbart genom att domaren samtycker till förflyttningen. I paragrafen görs de ändringar detta kräver.

12 kap. Domarna

45—48 §. 12 kap. om domare upphävs och som konstateras i motiveringen till 3 a § flyttas 45 § till den nya 3 a § i början av lagen. De andra specialbestämmelserna om domare (46—47 §) flyttas till domstolslagen (se 14 kap. 4 § och 15—17 kap.). Vidare upphävs 47 § 4 mom. om beslutanderätten vid förflyttning av domare enligt 20 § som onödig. Parallellbestämmelsen i 48 § i tjänstemannalagen, som gäller tillämpningen av bestämmelserna om domare på föredragande vid de högsta domstolarna, placeras i lagarna om de högsta domstolarna. Därmed upphävs alla de bestämmelser i tjänstemannalagen som nämns ovan.

53 §. Ändring i beslut om skriftlig varning eller avstängning från tjänsteutövning för domare eller om entledigande av domare på grund av förlorad arbetsförmåga söks enligt bestämmelserna i 23 kap. i domstolslagen. Bestämmelsen i 2 mom. ses över och till den fogas en ny sista mening som innehåller en informativ hänvisning till domstolslagen.

I lagens övergångsbestämmelser föreskrivs att beslut om avstängning av domare från tjänsteutövning som fattats innan lagen trätt i kraft får överklagas enligt bestämmelserna i den gamla lagen. I praktiken innebär det att beslut av den domstol som varit behörig i tjänstebrottsärenden innan lagen trätt i kraft överklagas en förvaltningsdomstol. Enligt den nya lagen överklagas sådana beslut inom samma domstolslinje.

53 a och 54 a §. Paragraferna gäller ändringssökande i beslut om skriftlig varning för domare eller entledigande på grund av förlorad arbetsförmåga. Eftersom bestämmelser om ändringssökande tas in i 23 kap. i domstolslagen, kan de aktuella paragraferna upphävas. De behöriga myndigheterna ändras inte i fråga om domare. Däremot ska bestämmelserna om domare också till denna del tillämpas på föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

I lagens övergångsbestämmelser föreskrivs att beslut i vilket Helsingfors hovrätt entledigat en föredragande vid högsta domstolen eller Helsingfors förvaltningsdomstol en föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen innan lagen trätt i kraft får överklagas hos respektive högsta domstol. Enligt den nya lagen finns ingen sådan besvärshöjd eftersom beslut i första instans i fråga om föredragande liksom om domare fattas av respektive domstol.

57 §. I paragrafen tas in en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken ändring i domstolars beslut om bisysslor ska sökas i enlighet med 23 kap. 1 § i domstolslagen. I paragrafen hänvisas alltså direkt till domstolslagen, där det föreskrivs om sökande av ändring i beslut om bisysslotillstånd för domare och föredragande.

1.14 Lagen om registret över domares bindningar och bisysslor

I sitt svar till regeringens proposition med förslag till lag om registret över domares bindningar och bisysslor samt vissa lagar som har samband med den (RP 224/2014) förutsatte riksdagen att regeringen bereder de bestämmelser som behövs för att skyldigheten att redogöra för sina bindningar ska utsträckas till nämndemän vid domstolarna.

Riksdagens uttalande har beaktats i denna regeringsproposition och vid beredningen av det tekniska genomförandet av registret. I och med nämndemännen har antalet personer som ska antecknas i registret ökat avsevärt jämfört med det som ursprungligen avsågs. Vid upprättandet av registret har det för att i tillräcklig omfattning kunna individualisera personerna och sammanjämka justitieförvaltningens informationssystem uppstått behov att som obligatorisk bakgrundsuppgift anteckna också personbeteckningen i registret. Den är dock inte en offentlig uppgift.

1 §. Registrets ändamål och förvaltning. Enligt förslaget ska skyldigheten att redogöra för bindningar utsträckas till att också omfatta tingsrätternas nämndemän. Deras bindningar ska registreras i registret över domares bindningar och bisysslor, som förs av Rättsregistercentralen. Därför föreskrivs i paragrafen att syftet med registerföringen är att tillgodose offentligheten också för de bindningar som tingsrätternas nämndemän har.

2 §. Anmälningsskyldighet. Enligt det som sägs ovan ska tingsrätternas nämndemän ha motsvarande skyldighet som domare och sakkunnigledamöter att anmäla uppgifter till registret. Det föreslås att om nämndemäns skyldighet att redogöra för sina bindningar föreskrivs i 5 § i tingsrättslagen, som gäller tingsrätternas nämndemän. Enligt den ska nämndemän lämna en redogörelse för sina bindningar i enlighet med 11 kap. 12 § i domstolslagen. Redogörelsen ska ges till tingsrätten. Redogörelsen får också ges i pappersform, och då ska tingsrätten se till att uppgifterna antecknas i registret.

Laghänvisningarna i paragrafen ses också över till följd av att bestämmelserna om domares bindningar och bisysslor flyttas till domstolslagen.

3 §. Uppgifter som ska föras in i registret. Till paragrafen fogas ett omnämnande om att också nämndemäns bindningar ska föras in i registret. Dessutom föreskrivs om behandlingen av personbeteckning. Personbeteckning behöver föras in i registret för att den registrerade ska kunna identifieras. Vid behandlingen av personuppgifter ska personuppgiftslagen (523/1999) iakttas.

1.15 Lagen om sättande i kraft av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor

1 §. Införande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor. Enligt förslaget ska lagen träda i kraft den 1 januari 2017.

2 §. Övergångsbestämmelse. I paragrafen föreskrivs att domare som utnämnts innan registerlagen trätt i kraft är skyldiga att redovisa för bindningar sina bindningar inom ett år från ikraftträdandet. Det behövs för att uppgifterna i det register över bindningar och bisysslor som ska grundas ska hållas aktuella. Skyldigheten är inte beroende av om en redogörelse lämnats redan tidigare.

1.16 Militära rättegångslagen

1 §. I 1 mom. ingår motsvarande bestämmelse som i gällande lag om behandlingen av militära rättegångsärenden. I 2 mom. föreskrivs om behöriga domstolar i militära rättegångsärenden. En särskild bestämmelse om dem har hittills ingått i lagen om de allmänna underrätter som handlägger militära rättegångsärenden (327/1983), vilken kan upphävas som onödig (57. lagförslag). Bestämmelsens innehåll behålls oförändrat.

11 §. I paragrafen föreskrivs om antalet militära ledamöter. 1—3 mom. motsvarar gällande lag. Som konstateras i den allmänna motiveringen, bör grundlagsutskottets ställningstaganden enligt vilka de allmänna utnämningssgrunderna enligt 125 § i grundlagen ska tillämpas på domare

i bisyssla också anses gälla militära ledamöter. De militära ledamöterna tjänstgör i försvarsmakten eller gränsbevakningsväsendet. De allmänna utnämningsgrunderna i grundlagen gäller också annars dem som tjänstemän (36—37 § i lagen om försvarsmakten, 551/2007). Grundlagsutskottets åsikt föranleder alltså inga ändringar till den delen.

I 4 mom. tas in motsvarande bestämmelse som för andra sakkunnigledamöter, enligt vilken militära ledamöter utnämns högst fram till att de uppnår den avgångsålder på 68 år som föreskrivs för domare.

12 §. I 1 mom. tas in en hänvisning till bestämmelserna om sakkunnigledamöter i 17 kap. i domstolslagen. I fråga om militära ledamöter gäller alltså det som föreskrivs i 17 kap. 1 § i domstolslagen om sakkunnigledamöters ställning, i 2 § om deras rätt att kvarstå i uppdraget, i 18 § om deras ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet, i 17 § om skriftlig varning och avstängning från uppdraget och i 22 § om deras arvode. Militära ledamöter har alltså motsvarande rätt som domare att kvarstå i sitt uppdrag under mandatperioden. Det gäller också militära ledamöter vars grad, uppgift eller placeringsort ändras under mandatperioden. I enlighet med det som sägs i motiveringen till 17 kap. 19 § i domstolslagen kan ett förfarande med skriftlig varning eller avstängning från tjänsteutövning inledas vid en domstol bara i fall där en militär ledamot handlar i strid med sina skyldigheter som sakkunnigledamot. Om handlandet också strider mot skyldigheter som ingår i den ordinarie tjänsten kan behandlingen av fallet höra inte bara till domstolen utan också till försvarsmakten.

Enligt 2 mom. ska militära ledamöter innan uppdraget inleds och under den tid uppdraget pågår lämna en i 11 kap. 12 § i domstolslagen avsedd redogörelse för sina bindningar. Militära ledamöter förordnas till sina uppdrag på framställning av försvarsmakten. Domstolar som behandlar militära rättegångsärenden deltar således inte i utnämningen av ledamöterna, vilket är fallet i fråga om andra sakkunnigledamöter. Därför ska militära ledamöter, till skillnad från andra sakkunnigledamöter och i likhet med domare, lämna redogörelsen till den utnämmande myndigheten. Enligt bestämmelsen ska en militär ledamot vid en tingsrätt lämna redogörelsen till hovrätten, vid Helsingfors hovrätt till högsta domstolen och vid högsta domstolen till justitieministeriet. Det motsvarar den reviderade lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 2015.

Bestämmelsen i 3 mom. om avgivande av försäkran ändras så att det hänvisas till 1 kap. 7 § i domstolslagen.

I 4 mom. hänvisas till 17 kap. 22 § i domstolslagen, där det föreskrivs om sakkunnigledamöters arvode.

1.17 Språklagen

16 a §. *Undantag från handläggningsspråket i vissa fall.* I paragrafen hänvisas för närvarande till bestämmelserna om språkavdelningars arbetsspråk i tingsrättslagen. Enligt 8 kap. 4 § i domstolslagen ska sådana språkavdelningar som nämns i paragrafen kunna inrättas vid tingsrätterna utan någon specialbestämmelse. Detsamma gäller andra tvåspråkiga domstolar. Därför flyttas bestämmelsen i nuvarande 18 b § i tingsrättslagen om behandlingsspråk till denna paragraf. Enligt den är handläggningsspråket i en språkavdelning trots 13—16 § i språklagen minoritetsspråket i tingsrättens ämbetsdistrikt, om inte domstolen med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer att majoritetsspråket i ämbetsdistriktet används som handläggningsspråk. Angående rätt till tolkning samt översättning av expeditioner och andra handlingar föreskrivs alltså i 18 § samt 20 § 1 och 2 mom. i språklagen.

26 §. Statliga myndigheters arbetsspråk. I 1 mom. finns motsvarande bestämmelse som i gällande lag om myndigheternas arbetsspråk. I 2 mom. upphävs den hänvisning till tingsrättslagen som gäller arbetsspråket vid tingsrätters språkavdelningar, och som blivit onödig. I stället föreskrivs i momentet att arbetsspråket vid en språkavdelning som inrättats vid en tvåspråkig domstol är minoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt. Bestämmelsen motsvarar i sak 18 c § i tingsrättslagen. Den gäller dock alla tvåspråkiga domstolar.

1.18 Lagen om stämningsmän

1 §. Stämningsmän. I paragrafen finns motsvarande bestämmelser som i gällande lag om vem som är stämningsman. Ordalydelsen i 1 mom. ses över eftersom tjänstebenenämningen biträdande utmätningsman ändrats till häradsutmätningsman.

2 §. Stämningsmännens verksamhetsområde. I paragrafen föreskrivs om stämningsmännens verksamhetsområde. Bestämmelsen motsvarar i sak gällande lag. Dock ses ordalydelsen över så att den motsvarar den nuvarande utmätningsorganisationen och de förändrade tjänstebenenämningarna inom utmätningen.

4 a §. Rätt att få kontaktinformation. I paragrafen föreskrivs om stämningsmäns rätt att få de uppgifter som behövs för att verkställa en delgivning.

Stämningsmän och andra som har rätt att verkställa delgivning ska enligt 1 mom. ha rätt att utan kostnad och trots sekretessbestämmelserna berättigade att i enskilda delgivningsärenden av myndigheter, samfund som sköter offentliga uppdrag samt inrättningar eller samfund som bedriver televerksamhet eller postförmedling få nödvändiga adress- och telefonuppgifter samt annan behövlig kontaktinformation om den person eller det samfund som delgivningen gäller, om uppgifterna behövs för att verkställa delgivningen. Till skillnad från tidigare är rätten att få information inte begränsad till enskilda delgivningar. Stämningsmän och andra som har rätt att verkställa delgivning ska alltså ha rätt att få uppgifter t.ex. om personer som vid en viss tidpunkt är i polisens förvar. Rätten att få information gäller liksom enligt gällande lag endast sådana uppgifter som enligt stämningsmannens bedömning behövs för att verkställa delgivningen.

I 2 mom. föreskrivs att de uppgifter som avses i 1 mom. kan lämnas via teknisk anslutning eller som en datamängd. Med datamängd avses en helhet som består av flera enskilda uppgifter i anslutning till en viss sökning, som t.ex. en datahelhet som ett program plockat ur ett datasystem och som sammanställts med hjälp av på förhand definierade sökkriterier. Uppgifter som fås som en datamängd får inte lämnas vidare som en datamängd. Detsamma gäller uppgifter som fås via en teknisk anslutning. I momentet föreskrivs också att det av statens medel kan betalas ersättning för de kostnader som upprättandet och underhållet av den tekniska anslutningen medför. Avsikten är att justitieministeriet vid behov ska sluta särskilda avtal med dem som överlåter uppgifter om upprättandet av tekniska anslutningar och om ersättning för kostnaderna för dem.

I 3 mom. föreskrivs om rätten för stämningsmän och dem som har rätt att verkställa delgivning att trots sekretessbestämmelserna på begäran av teleföretag, sammanslutningsabonnenter och dem som bedriver postverksamhet få kontaktuppgifter som är hemliga eller skyddade med överlåtelseförbud. Sådana uppgifter fås endast i enskilda delgivningsärenden och endast om det anses nödvändigt för att verkställa delgivningen. Den som verkställer delgivningen ska bedöma nödvändigheten i varje enskilt fall. Hittills har polisen haft motsvarande rätt att få uppgifter enligt 4 kap. 3 § 2 mom. i polislagen (872/2011).

5 §. Handräckning. I paragrafen föreskrivs om stämningsmäns rätt att få handräckning av polisen för att verkställa delgivningsuppdrag. För att förtydliga rättsläget nämns i lagen uttryckligen de situationer då stämningsmän har rätt att få handräckning. Handräckning kan också ges i form av husrannsakan.

Enligt *1 punkten* kan handräckning ges när det kan antas att stämningsmannens arbetssäkerhet är hotad. Enligt *2 punkten* har stämningsmän rätt att få handräckning när en person vägrar att identifiera sig när stämningsmannen verkställer ett delgivningsuppdrag.

Enligt *3 punkten* har stämningsmän också rätt att få handräckning när en svarande i brottmål undviker delgivning på en hemfridsskyddad eller någon annan plats. Då kan stämningsmannen få handräckning av polisen i form av husrannsakan. Enligt 8 kap. 3 § 1 mom. i tvångsmedelslagen som gäller husrannsakan får allmän husrannsakan företas bl.a. för att få tag på en person som ska instämmas som svarande i brottmål. Svarande i brottmål får inte stämmas genom sådan delgivning som nämns i 11 kap. 7 § i rättegångsbalken, och har alltså möjlighet att fördröja behandlingen av ärendet genom att hålla sig undan stämningsmannen. Det är ändamålsenligt att stämningsmän, vilkas huvudsakliga tjänsteuppgift delgivningar är, i så stor utsträckning som möjligt också sköter om att få tag på och stämma svarande i brottmål i stället för polisen. En stämningsman som lokaliserat en flyende svarande till en viss adress kan vid behov begära att polisen öppnar eller tar bort en dörr eller något annat hinder så att delgivningen kan verkställas. Tydligare bestämmelser om handräckning kan också leda till att färre försöker undvika stämningsmännen, eftersom man på det sättet inte längre kan fördröja behandlingen av ärendet i någon betydande mån.

Enligt *4 punkten* ska stämningsmän ha rätt att få handräckning också när det annars är nödvändigt för verkställandet av delgivningsuppdraget. Nödvändigheten ska bedömas av den stämningsman som utför uppdraget.

6 §. Andra som har rätt att verkställa delgivning. I *1 mom.* ingår en bestämmelse som i huvudsak motsvarar gällande lag om andra som har rätt att verkställa delgivning. *1 punkten* ses över eftersom notarius publicus inte längre på tjänstens vägnar ska ha rätt att verkställa delgivning. Att verkställa delgivningar hör inte till de huvudsakliga uppgifterna för notarius publicus, vilket bl.a. bevitnande av underskrifter och olika slags kopior av handlingar gör. Då rätten att verkställa delgivningar stryks, förtydligas kompetensfördelningen mellan tingsrätten och notarius publicus. Enligt 5 § 3 mom. i statsrådets förordning om domstolspraktik kan tingsnotarier verkställa delgivningar i tingsrätten utan särskilt förordnande. För tydlighetens skull föreslås det att tingsnotarier också läggs till i förteckningen på personer som har rätt att verkställa delgivningar på tjänstens vägnar.

2 punkten ses över till följd av ändringar i utmättningsorganisationen och i tjänstebenenämningarna inom utmätningen.

I momentet tas in en ny *5 punkt*, som gäller delgivningar vid finska beskickningar. Enligt den punkten får utrikesministeriet befullmäktiga en honorärkonsul eller en person som arbetar vid beskickningen att sköta delgivningar vid beskickningen. Ett befullmäktigande får alltså utom till en honorärkonsul också ges till en person som är anställd vid beskickningen i arbets- eller tjänsteförhållande. Förslaget motsvarar rådande praxis.

1.19 Fastighetsbildningslagen

243 §. I paragrafen föreskrivs om domföra sammansättningar vid jorddomstolen. Enligt den är jorddomstolen domför i en sammansättning med en lagfaren ledamot som ordförande, en jordrättsingenjör samt två nämndemän. Sammansättningen kan kompletteras med ytterligare en

lagfaren ledamot, vilket motsvarar den bestämmelse som föreslås bli införd i 2 kap. 11 § i rättegångsbalken. Jorddomstolens sammansättning kan dock också kompletteras med en jordrättsingenjör, men däremot inte med en nämndeman såsom tingsrättens sammansättning med nämndemen i brottmål. Denna bestämmelse tas in i fastighetsbildningslagen. Till grunderna för att förstärka sammansättningen fogas dock ärendets art, vilket motsvarar den bestämmelse som föreslås ingå i rättegångsbalken.

Enligt det gällande 1 mom. andra meningen är jorddomstolen domför trots att en av nämndemännen fått förhinder efter att huvudförhandlingen inletts. Det är befogat att jorddomstolen förblir domför också om en lagfaren ledamot eller en jordrättsingenjör fått förhinder. I 1 mom. tas in en bestämmelse som motsvarar den som föreslås ingå i 2 kap. 12 § i rättegångsbalken. Jorddomstolen avgör mål och ärenden vid huvudförhandling i en kollegial sammansättning eller i skriftligt förfarande med en lagfaren domare. Jorddomstolen kan också förrätta syn.

I 1 mom. föreskrivs att jorddomstolen förblir domför trots att en ledamot i en kollegial sammansättning fått förhinder efter att huvudförhandlingen eller synen inletts. I sammansättningen ska dock alltid ingå en lagfaren ledamot. Jorddomstolen är dessutom domför med minst en nämndeman. Det är exceptionellt med förhinder. Om förhinder dock uppkommer ligger det i parternas intresse att förhinder för en ledamot i sammansättningen inte medför merkostnader eller dröjsmål i behandlingen av målet eller ärendet.

1.20 Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

37 §. *Behandling av ärenden som gäller fastställelse av beslut och återlämnande av barn.* I paragrafen föreskrivs det om behandling av ansökan om fastställelse av beslut eller om återlämnande av barn. Enligt 3 mom. kan domstolen vid behov sammanträda också någon annanstans än på en ort som hör till dess domkrets. Denna särskilda bestämmelse kan upphävas som onödig eftersom det föreslås att allmänna bestämmelser med samma innehåll tas med i 2 kap. 4 § 2 mom. i domstolslagen när det gäller tingsrätter och i 3 kap. 6 § 2 mom. i den lagen när det gäller hovrätter.

1.21 Lagförslag 21—55

I de andra ändringslagarna som bifogas denna proposition (lagförslag 21—55) föreslås ändringar i hänvisningsbestämmelser till följd av strukturella ändringar i lagstiftningen om domare och domstolar. Ändringarna är uteslutande av teknisk natur. Därtill har det gjorts vissa språkliga ändringar i den svenska texten.

1.22 Lagförslag 56—57

Lagen angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden om jäv för domare och fullmäktig samt lagen om de allmänna underrätter som handlägger militära rättegångsärenden kan upphävas som onödiga.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Avsikten är att i huvudsak frånga bestämmelser på förordningsnivå om domstolar och domare. Närmare föreskrifter om ordnandet av domstolarnas verksamhet ska meddelas i domstolarnas arbetsordningar, som domstolarna själva fastställer. Arbetsordningen ska dessutom vara offentlig och tillgänglig för allmänheten.

Närmare föreskrifter om domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden ska också meddelas i deras arbetsordningar. Bestämmelser på lagnivå om dem föreslås ingå i 20 och 21 kap. i domstolslagen.

I huvudsak stryks alltså bemyndigandena att utfärda förordning. De regionala domstolarnas domkretsar ska dock fortfarande föreskrivas i förordning. Också om placeringen av tingsrätternas kanslier och sammanträdesplatser föreskrivs alltiämt genom förordning av justitieministeriet. Bestämmelser om placeringen av hovrätternas eventuella permanenta sammanträdesplatser utfärdas genom förordning av statsrådet. Det föreslås att statsrådets förordningar om de regionala domstolarnas domkretsar som anges närmare i ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna i domstolslagen och lagen om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna samt justitieministeriets förordning om tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser, vilka utfärdats med stöd av de lagar som ska upphävas, ska förbli i kraft. I domstolslagen tas i huvudsak in motsvarande bemyndiganden att utfärda förordning som i gällande lag (se 2 kap. 4 och 5 §, 3 kap. 6 och 7 § och 4 kap. 4 §). Också om antalet språkdomartjänster vid de tvåspråkiga domstolarna ska alltiämt föreskrivas genom förordning av statsrådet. De bemyndigandena att utfärda förordning föreslås ingå i 10 kap. 10 § 2 mom. och 11 § 2 mom. i domstolslagen.

Det är befogat att utfärda en helt ny förordning av statsrådet om jordrättsingenjörernas samsarbetsområden. Det bemyndigandet att utfärda förordning föreslås ingå i 14 kap. 3 § 3 mom. i domstolslagen.

Vidare är det befogat att förordningen om tjänsteed och tjänsteförsäkran samt domared och domarförsäkran ses över då lagstiftningen om domarförsäkran ändras. Ett bemyndigande att utfärda den förordningen föreslås ingå i 1 kap. 7 § i domstolslagen. Det är också befogat att se över statstjänstemannaförordningen till vissa delar.

3 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagförslagen föreslås träda i kraft samtidigt den 1 januari 2017. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter bör vidtas i god tid innan ikraftträdandet. Av resursskäl är det viktigt att det finns assessorer som genomgår domarutbildning genast då lagen träder i kraft. Planeringen av utbildningen, inrättandet av domarutbildningsnämnden, anordnandet av prov i samband med assessorstjänster samt utnämningsförfarandet förutsätter dock flera månaders förberedelser. Eftersom genomförandet av förslagen förutsätter förändringar i domstolarnas tjänstestruktur, samt delvis också ny finansiering, är det befogat att man kan inleda verkställigheten sedan lagstiftningen godkänts.

Dock föreslås det att lagen om ändring av lagen om stämningsmän samt den nya lydelsen av 2 kap. 6 § i rättegångsbalken trädar i kraft så snart som möjligt.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

4.1 Allmänt

Propositionen hänger nära samman med 3, 21 och 98—103 § i grundlagen som gäller domstolsväsendet och rättssäkerheten. Propositionen syftar till att samla bestämmelserna om domstolar och domare samt komplettera bestämmelserna på lagnivå till vissa delar. Bestämmelserna om domstolsväsendet lyfts i sin helhet upp på lagnivå så att främst bestämmelserna om de regionala domstolarnas domkretsar kvarstår på förordningsnivå i enlighet med grunder som anges i lag. Bestämmelser på lagnivå bidrar till att trygga domstolarnas oberoende.

De föreslagna bestämmelserna motsvarar till stora delar gällande lagstiftning och propositionen innehåller inga betydande förändringar i sak i fråga om domstolsväsendet som helhet. T.ex. föreslås det att bestämmelserna i lagen om utnämning av domare, som stiftades med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 13/1999 rd), flyttas till den nya domstolslagen nästan som sådana. De nuvarande bestämmelserna på lagnivå, som delvis är bristfälliga, kompletteras bl.a. med nya bestämmelser om domstolarnas ledning, t.ex. om fördelningen av mål och ärenden till domarna.

4.2 Tidsbestämda uppgifter

Enligt propositionen ska chefsdomare utnämnas till sina tjänster för en sju års mandatperiod. Bestämmelsen är betydande med tanke på grundlagens bestämmelser om den dömande makens oberoende och domarnas rätt att kvarstå i tjänsten. I och för sig kan man peka på godtagbara grunder för att göra uppdragen som chefsdomare tidsbestämda med tanke på att det blir allt mer krävande att leda en domstol. Inga motsvarande bestämmelser föreslås i fråga om högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens presidenter. De högsta domstolarna skiljer sig från de andra domstolarna i fråga om uppgifter och ställning på ett sätt som motiverar att uppgifterna som president för dem är ordinarie.

Inom domstolsväsendet är huvudprincipen att domartjänsterna ska vara ordinarie. I vissa fall kan en domartjänst dock vara tidsbestämd och i tidigare tolkningspraxis som gäller 103 § i grundlagen har inga absoluta hinder ställts upp för att domartjänster i begränsad omfattning är tidsbestämda. Rätten att kvarstå i tjänsten gäller domare under den tid för vilken de utnämns till sina tjänster (se RP 1/1998 rd, s. 159—160 samt t.ex. GrUU 2/2006 rd, s. 3/II och GrUU 26/2009 rd, s. 2/I). Den som ska utnämnas till en tidsbestämd domartjänst har vanligen en ordinarie domartjänst från tidigare. I annat fall tryggas chefsdomares ställning enligt förslaget så att han eller hon får rätt att bli utnämnd till en ordinarie domartjänst sedan mandattiden löpt ut. Inte heller med tanke på domstolarnas oberoende enligt 3 § 3 mom. i grundlagen förefaller tidsbestämda uppgifter som chefsdomare vara problematiska, i synnerhet med beaktande av den föreslagna mandatperiodens längd samt chefsdomarnas rätt att fortsätta tjänstgöra som domare. I tolkningspraxis som gäller artikel 6 i Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter har utnämning av domare för viss tid inte i sig ansetts problematiskt med tanke på domstolarnas oavhängighet eller opartiskhet, om domarna under den tiden är oavsätliga. I tolkningspraxis har heller inga hinder ställts upp för tidsbestämda uppgifter som chefsdomare.

Med tanke på domarnas oberoende kan kortvariga domarutnämningar och föredragandes tjänstgöring som domare vara problematiska. I rättspraxis i anslutning till Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter förutsätts vanligen att tidsbestämda domarutnämningar sker för så lång tid att inga tvivel om domarnas oberoende kan uppstå. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 2/2006) om en proposition med förslag till ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna ansett att det inte är helt oproblematiskt i förhållande till grundlagen om domare förordnas för en viss föredragning, även om de föreslagna bestämmelserna inte i sig står i strid med grundlagen. I propositionen föreslås att man frångår det nuvarande systemet enligt hovrättslagen och lagen om försäkringsdomstolen, att föredragande vid domstolen under vissa förutsättningar kan vara ledamot i domstolens beslutssammansättning. I stället föreslås ett nytt system för utbildning av domare, där det i utbildningssyfte kan utses assessorer för en tre års mandattid vid de kollegiala domstolarna, med undantag för de högsta domstolarna. Assessorernas ställning är mindre problematisk med tanke på domarnas oberoende än föredragandenas. I propositionen föreslås också att domare ska kunna utnämnas till tidsbestämda tjänsteförhållanden för behandlingen av enskilda ärenden endast i undantagsfall om det finns ett tvingande behov för att trygga en pågående rättegång. Med den avgränsningen står ställningen för en sådan domare som utnämns för behandlingen av ett enskilt ärende inte i strid

med kraven på domarnas oavsättlighet och domstolarnas oberoende i grundlagen och Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter

4.3 Specifiering av domartjänster i statsbudgeten

I propositionen föreslås att man upphör att specificera domartjänster i statsbudgeten. Enligt den gällande statstjänstemannalagen förutsätter inrättande och indragning av domartjänster samt ändring av deras tjänstebenenämningar att riksdagen godkänner åtgärderna i budgetbehandlingen. Att enskilda domartjänster specificeras har ganska liten betydelse för riksdagens styrningsmakt och för att garantera domstolarna tillräckliga resurser, eftersom tjänsterna inte specificeras domstolsvis i budgeten. Riksdagens makt att styra domstolsväsendets strukturer bygger framför allt på lagstiftningen om organiseringen av domstolarna. Grundlagsutskottet har konstaterat att specifikationen av enskilda tjänster allmänt taget minskat i betydelse som styrmedel för riksdagen och ansett att det inte fanns några statsförfattningsrättsliga hinder för att avskaffa specifikationsskyldigheten i fråga om ledande tjänster vid ministerier och den förvaltning som är underställd dem (GrUU 19/2011 rd, s. 3). Specifikationen av domartjänster har ingen betydelse för domarnas rätt att kvarstå i tjänsten och att den avskaffas kan inte heller därför anses problematiskt ur ett statsförfattningsrättsligt perspektiv.

4.4 Domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet

I propositionen föreslås att om domarnas ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet ska föreskrivas i lag tydligare än hittills. Vidare ska domare till skillnad från nuläget vid omstruktureringar ha rätt att i första hand utnämnas till domartjänster. I 103 § i grundlagen förutsätts inte att en domare ska förflyttas till en annan domartjänst vid omstrukturering av domstolsväsendet, utan det tillåts uttryckligen att domare i sådana situationer förflyttas till någon annan tjänst utan samtycke (RP 1/1998 rd, s. 160/II). Propositionen kan alltså anses överträffa grundlagens krav på domares ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet.

Den gällande bestämmelsen, enligt vilken ordinarie domare vid omstrukturering av domstolsväsendet entledigas av den utnämmande myndigheten dvs. republikens president, kan anses problematisk med tanke på 103 § i grundlagen. Det missförhållandet undanröjs genom att högsta förvaltningsdomstolen enligt förslaget ska besluta om entledigande och behandla ärendet som ett rättskipningsärende.

4.5 Avstängning av domare från tjänsteutövning

Bestämmelserna om avstängning av domare från tjänsteutövning ses över både i fråga om beslutsfattandet i första instans och om ändringssökande. Syftet med ändringen är å ena sidan att trygga parternas rätt till en rättvis rättegång, å andra sidan att garantera domarnas rätt att kvarstå i tjänsten. Rättssäkerheten förutsätter att beslut om avstängning av domare från tjänsteutövning vid behov kan fattas snabbt, i synnerhet om man misstänker att en domare förlorat sin arbetsförmåga. Det tryggas genom att beslut i första instans fattas av arbetsgivar-domstolen i förvaltningsförfarande. Ändring i beslut i första instans kan på det sätt som domarnas rätt att kvarstå i tjänsten förutsätter sökas hos en högre domstol, och i de högsta domstolarnas beslut hos plenum. Ärendet ska behandlas som ett rättskipningsärende hos besvärinstansen. Bestämmelserna motsvarar grundlagsutskottets ställningstagande, enligt vilket domarnas oberoende och den rätt att kvarstå i tjänsten som utgör en garanti för det förutsätter att ingrepp i dem endast kan göra genom rättskipningsbeslut av en domstol eller i sista hand genom en domstols beslut med anledning av besvär (GrUU 36/2008 rd).

4.6 Domstolarnas sakkunnigledamöter

Av de s.k. intresseledamöter i försäkringsdomstolen och arbetsdomstolen som förordnas på framställning av arbetsmarknadsorganisationerna och vissa andra instanser förutsätts enligt de föreslagna bestämmelserna att de uppfyller de allmänna utnämningsgrunderna för tjänster enligt 125 § i grundlagen. Det motsvarar grundlagsutskottets ställningstagande om att de allmänna utnämningsgrunderna ska tillämpas också på domare i bisyssla och domstolarnas sakkunnigledamöter (GrUU 53/2014 rd, s. 4). Samma krav gäller också andra sakkunnigledamöter som ingår i olika domstolars beslutssammansättningar, trots att inga uttryckliga bestämmelser om det föreslås. Till dessa delar gör domstolarna motiverade framställningar om förordnandet av sakkunnigledamöter utifrån ansökningar, och de ska på tjänstens vägnar beakta de allmänna utnämningsgrunderna för tjänster. Nämndemännens ställning avviker från ställningen för övriga ledamöter som ingår i domstolarnas beslutssammansättningar eftersom de har ett förtroendeuppdrag till vilket de väljs av kommunfullmäktige. De allmänna utnämningsgrunderna för tjänster omfattar inte sådana förtroendeuppdrag.

I propositionen har i fråga om förfarandet då försäkringsdomstolens och arbetsdomstolens intresseledamöter utnämns beaktats 124 § i grundlagen om anförtröende av offentliga förvaltningsuppgifter till andra än myndigheter (se GrUU 53/2014 rd, s. 5). På de aktörer som lägger fram förslag till kandidater tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de sköter detta uppdrag.

Enligt regeringens uppfattning kan propositionen av de skäl som anförs ovan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Domstolslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

AVDELNING I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap.

Allmänna bestämmelser om domstolar och domare

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om domstolar, domare, övriga domstolsledamöter och annan personal. I lagen finns även bestämmelser om domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden samt om deras uppgifter och personal.

Lagen tillämpas på högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt på deras ledamöter, om inte något annat föreskrivs i lagen om högsta domstolen (665/2005) eller lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006).

Särskilda bestämmelser gäller för riksätten.

2 §

Domstolar

Allmänna domstolar är tingsrätterna, hovrätterna och som högsta instans högsta domstolen.

Allmänna förvaltningsdomstolar är förvaltningsdomstolarna och som högsta instans högsta förvaltningsdomstolen.

Specialdomstolar är marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen.

3 §

Utövning av dömande makt och domstolarnas oberoende

Domstolarna utövar den dömande makten enligt grundlagen.

Domstolarna är oberoende när de utövar dömande makt.

4 §

Organisering av domstolarnas verksamhet

Domstolarna svarar själva för organisationen av sin verksamhet med iakttagande av vad som föreskrivs i denna eller i någon annan lag.

Närmare föreskrifter om en domstols verksamhet, behandling av rättskipningsärenden och rättskipningsmål samt om administrativa frågor och annan organisering av arbetet meddelas i domstolens arbetsordning. Arbetsordningen ska godkännas av domstolen.

5 §

Domare

Domare är

- 1) vid högsta domstolen en president och som övriga domare justitieråd,
- 2) vid högsta förvaltningsdomstolen en president och som övriga domare justitieråd,
- 3) vid hovrätterna som chefsdomare en president och som övriga domare hovrättsråd,
- 4) vid tingsrätterna som chefsdomare en lagman och som övriga domare tingsdomare samt vid de tingsrätter som är jorddomstolar dessutom jordrechtsingenjörer,
- 5) vid förvaltningsdomstolarna som chefsdomare en överdomare och som övriga domare förvaltningsrättsdomare,
- 6) vid marknadsdomstolen som chefsdomare en överdomare och som övriga domare marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjörer,
- 7) vid arbetsdomstolen som chefsdomare en president och som övrig domare ett arbetsdomstolsråd,
- 8) vid försäkringsdomstolen som chefsdomare en överdomare och som övriga domare försäkringsrättsdomare.

Domstolarna kan dessutom ha övriga ledamöter i enlighet med vad som föreskrivs i denna eller i någon annan lag.

6 §

Domares ställning och oberoende

En domare är oberoende i sin utövning av dömande makt.

Bestämmelser om domares rätt att kvarstå i tjänsten som skydd för deras oberoende finns i 103 § i grundlagen och närmare bestämmelser om domares rätt att kvarstå i tjänsten finns i 16 kap. i denna lag.

7 §

Domarförsäkringen

Domare och övriga domstolsledamöter ska innan de inleder sitt uppdrag avge följande domarförsäkringen: "Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete att jag i min tjänst ska följa grundlagen och övriga lagar, döma rättvist och opartiskt enligt bästa förstånd och respektera allas likhet inför lagen."

Försäkringen avges vid den domstol där det är meningen att domaren ska tjänstgöra. Den kan även avges vid en tingsrätt.

Närmare bestämmelser om domarförsäkringen utfärdas genom förordning av statsrådet.

AVDELNING II

DOMSTOLAR

2 kap.

Tingsrätter

1 §

Tingsrättens uppgifter

Tingsrätten är första instans i tvistemål, brottmål och ansökningsärenden, om inte något annat föreskrivs.

Tingsrätten behandlar även de övriga ärenden som enligt lag hör till tingsrättens behörighet.

2 §

Avgörande av mål och ärenden

Tingsrätten behandlar och avgör mål och ärenden vid sammanträde och i kansliet.

Ordförande för tingsrätten är lagmannen eller en tingsdomare.

3 §

Tingsrätter

Tingsrätter är Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Esbo, Helsingfors, Hyvinge, Kajanalands, Kemi-Torneå, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Mellersta Österbottens, Norra Karelens, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelens, Södra Savolax, Södra Österbottens, Tusby, Uleåborgs, Vanda, Västra Nylands, Ylivieska-Brahestad, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt.

Särskilda bestämmelser gäller för tingsrätterna när de behandlar mål och ärenden i egenskap av jorrdomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätter.

4 §

Tingsrätternas verksamhetsställen

En tingsrätt har ett kansli. Vid behov kan en tingsrätt ha flera kanslier och sammanträdesplatser.

Av särskilda skäl får sammanträde också hållas någon annanstans inom tingsrättens domkrets än på en i 1 mom. avsedd sammanträdesplats, eller hållas på en ort som inte hör till tingsrättens domkrets.

Bestämmelser om placeringen av tingsrätternas kanslier och sammanträdesplatser utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

5 §

Tingsrätternas domkretsar

En tingsrätts domkrets består av en eller flera kommuner, om det inte särskilt genom lag föreskrivs något annat om tingsrätternas behörighet.

Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 §

Tingsrättens ledamöter

Ledamöter vid en tingsrätt är lagmannen och tingsdomarna. Ledamöter vid tingsrätten är dessutom nämndemännen. Nämndemännen deltar i behandlingen och avgörandet av mål och ärenden i enlighet med vad som föreskrivs i rättegångsbalken och i andra lagar. Bestämmelser om nämndemän finns i lagen om tingsrätternas nämndemän (/).

Vid en tingsrätt kan det dessutom finnas militära ledamöter som deltar i behandlingen och avgörandet av militära rättegångsärenden. Bestämmelser om militära rättegångsärenden finns i militära rättegångslagen (326/1983).

Vid en tingsrätt som inrättats genom sammanslagning av flera tingsrätters domkretsar kan det om sammanslagningen så kräver tillfälligt finnas fler än en tjänst som lagman. En av lagmännen utnämns till chefsdomare med iakttagande av 11 kap. 2 § 1 mom. Bestämmelserna om lagmän gäller den lagman som är chefsdomare.

Förvaltningsdomaren vid Ålands förvaltningsdomstol är även tingsdomare vid Ålands tingsrätt.

7 §

Jorddomstolens ledamöter

Ledamöter vid de tingsrätter som är jorddomstolar är en tingsdomare som behandlar jordrättsmål och jordrättsärenden (*jordrättsansvarig domare*) och en jordrättsingenjör. Den jordrättsansvariga domaren deltar också i behandlingen av övriga mål och ärenden vid tingsrätten.

Tingsrättens lagman förordnar dessutom minst en av tingsrättens domare att behandla jordrättsmål och jordrättsärenden för högst fem år i sänder.

3 kap.

Hovrätter

1 §

Hovrättens rättskipningsuppgifter

Hovrätten behandlar besvär och klagomål över tingsrättens avgöranden samt ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande och andra rättskipningsmål och rättskipningsärenden som enligt lag ska avgöras av en hovrätt.

Hovrätten behandlar som första instans till hovrättens behörighet enligt lag hörande mål som gäller tjänstebrott i fråga om domare och andra tjänstemän vid domstolar samt åklagare.

2 §

Hovrättens tillsynsuppgifter

Hovrätten utövar tillsyn över tingsrätterna i sin domkrets och vidtar vid behov åtgärder för att undanröja missförhållanden som den upptäcker. För att kunna utöva tillsyn har hovrätten rätt att få de uppgifter som den behöver av berörda myndigheter.

Hovrätten ska utarbeta en berättelse över vad den observerat vid tillsynen och delge justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman berättelsen. Dessutom ska hovrätten underrätta justitiekanslern i statsrådet om omständigheter som hovrätten fått kännedom om och som kan leda till att åtal för tjänstefel väcks i hovrätten.

Föreskrifter om hur övervakningen ska utföras meddelas i arbetsordningen.

3 §

Hovrättens övriga uppgifter

Hovrätten behandlar justitieförvaltningsärenden och andra ärenden som enligt lag ska avgöras av en hovrätt.

4 §

Avgörande av mål och ärenden

Hovrätten behandlar och avgör rättskipningsmål och rättskipningsärenden vid sammanträde på föredragning eller vid huvudförhandling.

Ordförande för hovrätten är presidenten eller ett hovrättsråd.

5 §

Hovrätter

Hovrätter är Helsingfors, Rovaniemi, Vasa, Åbo och Östra Finlands hovrätt.

6 §

Hovrätternas verksamhetsställen

Bestämmelser om hovrätternas placering utfärdas genom förordning av statsrådet. Hovrätten kan också ha en permanent sammanträdesplats om vars placering bestämmelser utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

Hovrättens sammanträden hålls på hovrättens placeringsort. Huvudförhandlingen får dock vid behov hållas på någon annan ort inom hovrättens domkrets än på placeringsorten. Av särskilda skäl får huvudförhandling också hållas på en ort som inte hör till hovrättens domkrets.

7 §

Hovrätternas domkretsar

Domkretsen för en hovrätt består av domkretsen för en eller flera tingsrätter, om det inte särskilt genom lag föreskrivs något annat om hovrätternas behörighet.

Bestämmelser om hovrätternas domkretsar utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Hovrättens ledamöter

Ledamöter vid en hovrätt är presidenten och hovrättsråden. Vid hovrätten kan det dessutom finnas assessorer.

Vid Helsingfors hovrätt finns det dessutom militära ledamöter som deltar i behandlingen och avgörandet av militära rättegångsärenden i enlighet med militära rättegångslagen.

4 kap.

Förvaltningsdomstolar

1 §

Förvaltningsdomstolens rättskipningsuppgifter

Förvaltningsdomstolen behandlar och avgör de förvaltningsrättsliga besvär, förvaltningstvistemål och andra ärenden som enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996) eller någon annan lag hör till en förvaltningsdomstols behörighet.

2 §

Avgörande av mål och ärenden

Förvaltningsdomstolen behandlar och avgör mål och ärenden vid sammanträde på föredragning.

Ordförande för förvaltningsdomstolen är överdomaren eller en lagfaren förvaltningsrättsdomare.

3 §

Förvaltningsdomstolar

Förvaltningsdomstolarna är Helsingfors, Norra Finlands, Tavastehus, Vasa, Åbo och Östra Finlands förvaltningsdomstol.

För Ålands förvaltningsdomstol gäller vad som särskilt föreskrivs genom lag.

4 §

Förvaltningsdomstolarnas domkretsar

En förvaltningsdomstols domkrets är ett eller fler landskap, om det inte särskilt genom lag föreskrivs något annat om förvaltningsdomstolarnas behörighet.

Bestämmelser om förvaltningsdomstolarnas domkretsar och placeringsorter utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Förvaltningsdomstolens ledamöter

Ledamöter vid en förvaltningsdomstol är överdomaren och förvaltningsrättsdomarna. Vid förvaltningsdomstolen kan det dessutom finnas assessorer.

Vid en förvaltningsdomstol finns det sakkunnigledamöter som är insatta i barnskydd, adoption, mentalvårdsärenden, missbrukarvård och smittsamma sjukdomar samt med specialomsorger för personer med utvecklingsstörning. Sakkunnigledamöterna deltar i behandlingen och avgörandet av mål och ärenden med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) eller i någon annan lag.

5 kap.

Marknadsdomstolen

1 §

Marknadsdomstolens uppgifter

Marknadsdomstolen är en specialdomstol för mål och ärenden som gäller konkurrens och tillsyn, upphandling, industriella rättigheter och upphovsrätt samt marknadsrätt.

Bestämmelser om marknadsdomstolens domförhet, om behandlingen av mål och ärenden som enligt lag hör till marknadsdomstolens behörighet och om sökande av ändring i marknadsdomstolens avgöranden finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

2 §

Marknadsdomstolens ledamöter

Ledamöter vid marknadsdomstolen är överdomaren, marknadsrättsdomarna och marknadsrättsingenjörerna. Vid marknadsdomstolen kan det dessutom finnas assessorer.

Vid marknadsdomstolen finns det sakkunnigledamöter som är insatta i mål och ärenden som gäller konkurrens och tillsyn, upphandling, industriella rättigheter och upphovsrätt samt marknadsrätt. Sakkunnigledamöterna deltar i behandlingen och avgörandet av mål och ärenden med iakttagande av lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

6 kap.

Arbetsdomstolen

1 §

Arbetsdomstolens uppgifter

Arbetsdomstolen är en specialdomstol för tvistemål som gäller arbets- och tjänstekollektivavtal och den behandlar besvärärenden som enligt lag hör till arbetsdomstolens behörighet.

Bestämmelser om vilka mål och ärenden som omfattas av arbetsdomstolens behörighet och arbetsdomstolens domförhet i dem samt om behandlingen av ärenden i arbetsdomstolen finns i lagen om rättegång i arbetsdomstolen (646/1974).

2 §

Arbetsdomstolens ledamöter

Ledamöter vid arbetsdomstolen är presidenten och arbetsdomstolsrådet. Vid arbetsdomstolen kan det dessutom finnas en assessor.

Vid arbetsdomstolen finns det fjorton sakkunnigledamöter som deltar i behandlingen och avgörandet av mål och ärenden med iakttagande av lagen om rättegång i arbetsdomstolen. Av

sakkunnigledamöterna ska två vara lagfarna ledamöter som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Av de övriga sakkunnigledamöterna ska åtta vara förtrogna med arbetsavtalsförhållanden och fyra med tjänsteförhållanden.

7 kap.

Försäkringsdomstolen

1 §

Försäkringsdomstolens uppgifter

Försäkringsdomstolen är specialdomstol för mål och ärenden som gäller social trygghet och som enligt lag hör till försäkringsdomstolens behörighet.

Bestämmelser om försäkringsdomstolens domförhet och behandlingen av mål och ärenden i försäkringsdomstolen finns i lagen om rättegång i försäkringsdomstolen (/).

2 §

Försäkringsdomstolens ledamöter

Ledamöter vid försäkringsdomstolen är överdomaren och försäkringsrättsdomarna. Vid försäkringsdomstolen kan det dessutom finnas assessorer.

Vid försäkringsdomstolen finns det en överläkare som är läkarledamot med uppgiften som huvudsyssla. Förutom arbetet som läkarledamot planerar och utvecklar överläkaren det medicinska bedömningsförfarandet vid försäkringsdomstolen, sköter den allmänna planeringen och organiseringen av läkarledamöternas arbete samt sörjer för arbetets resultat. Överläkaren ska dessutom övervaka att läkarledamöterna tillämpar rättsprinciperna och tolkar lagen på ett enhetligt sätt.

Vid försäkringsdomstolen finns det dessutom andra läkarledamöter, sakkunnigledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamhet samt sakkunnigledamöter som är insatta i militärskadeärenden. Dessa ledamöter deltar i behandlingen och avgörandet av ärenden med iakttagande av lagen om rättegång i försäkringsdomstolen.

8 kap.

Organisering av arbetet vid domstolarna samt ledning och administration

1 §

Ledning

Chefsdomaren leder domstolen och svarar för dess resultat.

Domstolen kan ha en ledningsgrupp som stödjer överdomaren i arbetet med att leda och utveckla domstolens verksamhet. Till ledningsgruppen hör chefsdomaren som ordförande, de avdelningschefer som avses i 4 §, den kansli- eller förvaltningschef som avses i 19 kap. 5 § samt vid behov även andra inom personalen.

Ledningsgruppen ska åtminstone behandla förslag till arbetsordning för domstolen samt övriga ärenden av betydelse när det gäller ledning av domstolen, domstolens administration, ekonomi, verksamhet och personal samt utveckling av verksamheten.

Närmare föreskrifter om ledningsgruppens sammansättning och vilka ärenden som behandlas i ledningsgruppen meddelas i domstolens arbetsordning.

2 §

Chefsdomarens uppgifter

Chefsdomaren ska sörja för domstolens funktionsduglighet och utveckling. Chefsdomaren ställer upp resultatmålen för domstolen och sörjer för att de uppnås. Chefsdomaren ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i domstolens avgöranden.

Chefsdomaren deltar i rättskipningen i den omfattning som hans eller hennes övriga uppgifter medger det.

3 §

Avgörande av administrativa ärenden

Chefsdomaren avgör de av domstolens administrativa och ekonomiska ärenden som inte någon annan tjänsteman har förordnats att avgöra.

Chefsdomaren kan besluta att ett ärende som gäller lämnande av ett utlåtande i ett lagstiftningsärende eller lämnande av ett lagstiftningsinitiativ ska behandlas och avgöras i plenum, och vid en tingsrätt i någon annan utökad sammansättning.

Föreskrifter om chefsdomares rätt att överföra ärenden på andra tjänstemän för avgörande meddelas i domstolens arbetsordning. Chefsdomaren kan förbehålla sig rätten att avgöra ett ärende som han eller hon överfört eller som annars ska avgöras av någon annan tjänsteman.

4 §

Avdelningar

En domstol får vara indelad i avdelningar. Föreskrifter om indelningen i avdelningar meddelas i domstolens arbetsordning.

En avdelning leds av en av chefsdomaren förordnad lagfaren domare (*avdelningschef*), om inte chefsdomaren själv leder avdelningen.

5 §

Förordnande till avdelningschef

Chefsdomaren förordnar en lagfaren domare vid domstolen till uppgiften som avdelningschef för högst tre år i sänder. Uppgiften ska förklaras ledig att sökas av de ordinarie domare vid domstolen i fråga som har utnämnts till sin tjänst före utgången av ansökningstiden. Den som förordnas till uppgiften ska ha de personliga egenskaper som uppgiften kräver och ledarförmåga.

Förordnandet kan återkallas av vägande skäl.

6 §

Avdelningschefens uppgifter

Avdelningschefen leder arbetet inom avdelningen. Han eller hon ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet inom avdelningen samt för arbetets resultat. Avdelningschefen ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

7 §

Fördelning av mål och ärenden

Målen och ärendena ska fördelas för beredning och avgörande i enlighet med de grunder som fastställs i arbetsordningen. Dessa grunder ska vara tydliga och de ska säkerställa parternas rätt att få sitt mål eller ärende avgjort på ett oberoende, opartiskt och snabbt sätt.

8 §

Omfördelning av mål och ärenden

Ett mål eller ärende som tilldelats en domare för behandling och avgörande kan omfördelas mot den domarens vilja endast om det finns vägande skäl på grund av domarens sjukdom, dröjsmål i målet eller ärendet, domarens arbetsmängd eller någon annan motsvarande omständighet.

Chefsdomaren beslutar om omfördelning av mål och ärenden i de fall som avses i 1 mom. Vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen beslutar presidenten om omfördelning. Beslut om omfördelning ska motiveras.

9 §

Arbetsordning

Domstolens arbetsordning fastställs av chefsdomaren. Innan chefsdomaren fastställer arbetsordningen ska han eller hon höra ledningsgruppen eller, om domstolen inte har en ledningsgrupp, de ordinarie domarna.

Domstolens arbetsordning är offentlig och den ska finnas tillgänglig för alla.

10 §

Verksamhetsberättelse

Domstolarna ska årligen lämna en berättelse om sin verksamhet. Flera domstolar kan även tillsammans sammanställa en gemensam verksamhetsberättelse.

Verksamhetsberättelsen är offentlig och den ska finnas tillgänglig för alla.

AVDELNING III

DOMARE

9 kap.

Domare som utövare av dömande makt och som tjänstemän

1 §

Domares skyldigheter

En domare utövar dömande makt självständigt och är i denna verksamhet bunden enbart av lag.

Domaren är skyldig att avgöra mål och ärenden som han eller hon har tilldelats för behandling. Domaren ska vara samvetsgrann och omsorgsfull i sin tjänsteutövning samt behandla och avgöra målen och ärendena utan dröjsmål.

Sådana bestämmelser om tjänstemäns allmänna skyldigheter som tillämpas på domare finns dessutom i 4 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994) och i andra lagar.

2 §

Domares ansvar för ämbetsåtgärder

Bestämmelser om domares ansvar för ämbetsåtgärder finns i 118 § i grundlagen och i andra lagar.

3 §

Domare som föredragande

Om ett mål eller ärende enligt lag ska avgöras i domstolen på föredragning, får en domare vara föredragande.

4 §

Utbildning

Domarna ska upprätthålla och utveckla sin lagkunskap, sitt juridiska kunnande och sin yrkesskicklighet.

Domarna ska erbjudas tillräckligt med utbildning och de ska ha möjlighet att delta i utbildningen.

5 §

Bisyssla och tillstånd för bisyssla

En domare får inte ta emot eller inneha en i 18 § 4 mom. i statstjänstemannalagen avsedd bisyssla, om inte domstolen på ansökan beviljar tillstånd för den (*tillstånd för bisyssla*). En domare får inte beviljas tillstånd för bisyssla för att verka som skiljeman utsedd av bara en av parterna i ett tvistemål som behandlas i en skiljenämnd.

Bestämmelser om tillstånd för bisyssla i övrigt finns i 18 § i statstjänstemannalagen.

Bestämmelser om antecknande av uppgifter som gäller domares bisysslor i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (565/2015).

6 §

Ansökan om tillstånd för bisyssla

Tillstånd för bisyssla beviljas på ansökan och av den domstol där domaren arbetar. Lagmannen vid en tingsrätt beviljas dock tillstånd av hovrätten, en hovrättspresident och presidenten vid arbetsdomstolen av högsta domstolen samt överdomaren vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen av högsta förvaltningsdomstolen.

Trots bestämmelserna i 18 § 5 mom. i statstjänstemannalagen ska sökanden i tillståndsansökan till chefsdomaren vid den domstol som behandlar tillståndet lämna uppgift om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän.

7 §

Redogörelse för inkomst från bisyssla och anmälan om bisysslans upphörande

En domare ska årligen för domstolen redogöra för hur mycket han eller hon har fått i betalning för sina bisysslor, om den sammanlagda inkomsten från bisysslorna överstiger 10 000 euro. I redogörelsen ska det anges vilka bisysslor inkomsten hänför sig till. När det gäller andra bisysslor än skiljemannauppdrag ska det även uppges vem som har betalat arvodet. Trots bestämmelserna i 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) är de uppgifter om inkomster från bisysslor som domare redogjort för offentliga. Domaren ska utan dröjsmål underrätta domstolen också om bisysslans upphörande.

Redogörelsen över arvoden ska lämnas senast vid utgången maj månad det kalenderår som följer på inkomståret. Redogörelsen lämnas till den domstol som avses i 6 § 1 punkten.

10 kap.

Behörighetsvillkor för domare

1 §

Allmänna behörighetsvillkor för domare samt utnämningsgrunder

Till domare kan utnämnas rättrådiga finska medborgare som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och som genom sin tidigare verksamhet vid en domstol eller i andra uppgifter har visat att de har sådana insikter i tjänstens uppgiftsområde som en framgångsrik skötsel av tjänsten förutsätter samt behövliga personliga egenskaper. Bestämmelser om behörighetsvillkor för domartjänster som kräver sakkunskap inom något särskilt område får utfärdas separat.

Bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska finns i 9 §.

2 §

Behörighetsvillkor för domare i de högsta domstolarna

Till president och till ledamot vid högsta domstolen samt till president och till ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen kan utnämnas personer som väl uppfyller vad som föreskrivs i 1 § och som har utmärkta lagkunskaper. Av presidenten för högsta domstolen och presidenten för högsta förvaltningsdomstolen krävs dessutom ledarförmåga.

3 §

Behörighetsvillkor för chefsdomare

Till chefsdomare kan den utnämnas som utöver att han eller hon uppfyller vad som föreskrivs i 1 § även har ledarförmåga.

4 §

Behörighetsvillkor för jordrättsansvariga domare

Den jordrättsansvariga domaren vid en tingsrätt som är jorddomstol ska vara förtrogen med fastighetslagstiftningen och behandlingen av fastighetsärenden.

5 §

Behörighetsvillkor för jordrechtsingenjörer

För tjänsten som jordrechtsingenjör vid en tingsrätt som är jorrdomstol krävs för uppgiften lämplig diplomingenjörsexamen inom lantmäteribranschen samt god erfarenhet av verkställande av fastighetsförrättningar och god förtroenhet med värdering av fastigheter.

6 §

Behörighetsvillkor för förvaltningsrättsdomare som är förtrogna med vattenärenden och miljöskyddsärenden

Behörighetsvillkor för ledamöter som deltar i behandlingen av ärenden enligt vattenlagen (587/2011) och miljöskyddslagen (527/2014) är, när det inte är fråga om lagfarna ledamöter, lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom förutsätts att de är förtrogna med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som ska tillämpas.

7 §

Behörighetsvillkor för överdomaren och marknadsrättsdomare vid marknadsdomstolen

Utöver vad som föreskrivs i 1 eller 3 § krävs att överdomaren och marknadsrättsdomarna vid marknadsdomstolen är förtrogna med konkurrens- eller tillsynsärenden, upphandlingsärenden, mål och ärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt eller marknadsrättsliga ärenden.

8 §

Behörighetsvillkor för marknadsrättsingenjörer

Till marknadsrättsingenjör kan utnämnas en rättrådig finsk medborgare som har avlagt lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska området, som är förtrogen med patentärenden och som har de personliga egenskaper som behövs.

9 §

Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska

Av den som utnämns till domare krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

- 1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket,
- 2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domares språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland genom förordning av statsrådet.

10 §

Tingsdomartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid de tvåspråkiga tingsrätterna ska det för att trygga de språkliga rättigheterna finnas ett tillräckligt antal tingsdomartjänster för vilka det av dem som utnämns till tjänsterna krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk. Vid varje tvåspråkiga tingsrätt ska det dock alltid finnas minst en sådan tingsdomartjänst.

Bestämmelser om hur många i 1 mom. avsedda tingsdomartjänster det finns vid var och en av de tvåspråkiga tingsrätterna utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 §

Övriga domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid de tvåspråkiga hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt vid marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det för att trygga de språkliga rättigheterna finnas ett tillräckligt antal tjänster för lagfarna domare för vilka det av dem som utnämns till tjänsterna krävs sådana språkkunskaper som avses i 10 § 1 mom.

Bestämmelser om hur många i 1 mom. avsedda domartjänster det finns vid var och en av de tvåspråkiga domstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta domstolen respektive högsta förvaltningsdomstolen över behovet av i 1 mom. avsedda domartjänster.

12 §

Dispens

Från behörighetsvillkoren för domartjänster kan dispens inte beviljas.

11 kap.

Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare

1 §

Utnämning till domartjänst och till tjänsteförhållande för viss tid

En domare utnämns till sin tjänst som ordinarie, om inte han eller hon på de grunder som anges i 12 kap. 1 § utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid.

Till tjänst som assessor utnämns för viss tid i enlighet med 18 kap. 1 §.

Chefsdomarna vid domstolarna utnämns till sin tjänst för viss tid med beaktande av det som föreskrivs i 2 §. Högsta domstolens president och högsta förvaltningsdomstolens president utnämns till sina tjänster som ordinarie.

2 §

Utnämning av chefsdomare för viss tid

Chefsdomarna utnämns för sju år i sänder. En chefsdomare utnämns dock högst till dess att han eller hon uppnår den avgångsålder som föreskrivs för domare. Vid utnämning av chefsdomare iakttas bestämmelserna om utnämning av ordinarie domare.

En chefsdomare kan i de fall som anges i 12 kap. 1 § utnämnas även för en kortare tid än sju år.

3 §

Utnämmande myndighet

De ordinarie domarna samt chefsdomarna, när dessa utnämns till en tjänst enligt 2 § 1 mom., utnämns av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande.

4 §

Ledigförklaring av tjänster

Ordinarie domartjänster och chefsdomartjänster som tillsätts för viss tid ska förklaras lediga att sökas vid domstolen innan de tillsätts.

5 §

Domstol som ledigförklarar en tjänst

Högsta domstolen ledigförklarar tjänsten som president vid högsta domstolen, tjänsterna som hovrättspresident och tjänsten som president vid arbetsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolen ledigförklarar tjänsten som president vid högsta förvaltningsdomstolen samt tjänsterna som överdomare vid en förvaltningsdomstol, tjänsten som överdomare vid marknadsdomstolen och tjänsten som överdomare vid försäkringsdomstolen.

Respektive hovrätt ledigförklarar tjänsterna som lagman vid en tingsrätt.

Den domstol där domartjänsten finns ledigförklarar de domartjänster som inte nämns i 1—3 mom.

6 §

Ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst

Av giltiga skäl får en domartjänst förklaras ledig att sökas på nytt eller ansökningstiden för en domartjänst förlängas. De som tidigare har sökt tjänsten beaktas då utan en ny ansökan. En anmälan om ledigförklaring av en tjänst kan av giltiga skäl även återkallas.

Beslut om att en tjänst ska förklaras ledig att sökas på nytt, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av tjänsten fattas av den domstol som ledigförklarar tjänsten.

7 §

Framställning till utnämning av domare

Republikens president utnämner högsta domstolens president och högsta förvaltningsdomstolens president utan framställning som avses i 3 mom.

Högsta domstolen gör en motiverad framställning till utnämning av en ledamot vid högsta domstolen. Framställningen lämnas till statsrådet för föredragning för republikens president. Högsta förvaltningsdomstolen gör på motsvarande sätt en framställning till utnämning av en ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen.

Motiverade framställningar till utnämningar av andra domare än de domare som nämns i 1 och 2 mom. görs av den i 20 kap. avsedda oberoende domarförslagsnämnden.

8 §

Domarförslagsnämndens utlåtande

Domarförslagsnämnden kan lämna utlåtande i ett ärende som gäller utnämning av en ledamot vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen, om den domstolen i fråga begär det. När utlåtandet lämnas ska 9 § iakttas.

9 §

Behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden

Innan domarförslagsnämnden gör en utnämningsframställning begär nämnden utlåtande om de sökande av den domstol som har förklarat tjänsten ledig. När det gäller tingsdomartjänster begär nämnden dock utlåtande om de sökande av respektive hovrätt och dessutom av den tingsrätt där tjänsten är ledigförklarad. När det gäller sökande till en tjänst som jordrättsingenjör ska utlåtande dessutom begäras av Lantmäteriverket. På motsvarande sätt ska utlåtande inhämtas av Ålands landskapsregering innan lagmannen vid Ålands tingsrätt utnämns.

Domarförslagsnämnden kan innan den gör utnämningsframställning i fråga om arbetsdomstolens president eller ett arbetsdomstolsråd begära utlåtande om sökandena av de centralorganisationer och arbetsmarknadsverk som avses i 17 kap. 13 § samt av finansministeriet och Finlands Bank. Nämnden kan också inhämta andra utlåtanden och utredningar samt höra sökande och sakkunniga.

Innan en utnämningsframställning görs ska de sökande ges tillfälle att yttra sig med anledning av de utlåtanden och utredningar som skaffats under beredningen av utnämningsärendet.

10 §

Domstolens utlåtande

Domstolens utlåtande vid tillsättning av en domartjänst ges när det gäller

- 1) hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen, av domstolen i en sammansättning med chefsdomaren och avdelningscheferna eller, om domstolen inte är indelad i avdelningar, av chefsdomaren efter att ha hört de ordinarie domarna;
- 2) tingsrätterna, av lagmannen efter att ha hört ledningsgruppen eller, om tingsrätten inte har en ledningsgrupp, efter att ha hört de ordinarie tingsdomarna;
- 3) arbetsdomstolen, av presidenten.

Den sammansättning som avses i 1 mom. 1 punkten är beslutför när chefsdomaren som ordförande och minst hälften av de övriga ledamöterna eller deras ställföreträdare är närvarande.

11 §

Innehållet i domstolens utlåtande

Domstolens utlåtande ska innehålla ett motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnämnas.

Av domstolens utlåtande ska framgå domstolens motiverade uppfattning om de sökandes meriter och kompetens samt deras inbördes rangordning med hänsyn till den tjänst som ska tillsättas. Domarförslagsnämnden kan vid behov ge närmare anvisningar om innehållet i utlåtandet.

Till utlåtandet från den domstol som ledigförklarat tjänsten som domare ska det bifogas ett sammandrag enligt nämndens anvisningar över sökandenas tjänstemeriter och över övriga meriter som beaktats. När det gäller de sökande till en tingsdomartjänst utarbetas sammandraget dock av hovrätten.

12 §

Redogörelse för bindningar

Den som föreslås bli utnämnd till en ordinarie domartjänst ska före utnämningen lämna en i 8 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen avsedd redogörelse för sina bindningar. Redogörelsen lämnas till den utnämmande myndigheten. När den utnämmande myndigheten är republikens president lämnas redogörelsen till justitieministeriet. Den som utnämnts till domare ska dessutom sända redogörelsen för kännedom till den domstol som utnämningen skett till.

Domare ska under sitt tjänsteförhållande utan dröjsmål redogöra för ändringar i sina bindningar. Redogörelsen lämnas till den domstol där domaren arbetar. Lagmannen vid en tingsrätt ska dock lämna redogörelsen till hovrätten, presidenten vid en hovrätt och presidenten vid arbetsdomstolen till högsta domstolen samt överdomaren vid en förvaltningsdomstol, överdomaren vid marknadsdomstolen och överdomaren vid försäkringsdomstolen till högsta förvaltningsdomstolen. Domare ska även i andra fall lämna motsvarande redogörelse om domstolen eller justitieministeriet begär en sådan.

Bestämmelser om bindningar finns dessutom i 8 a § i statstjänstemannalagen. Bestämmelser om antecknande av uppgifter om bindningar i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor.

13 §

En chefsdomares rätt att bli utnämnd till ordinarie domartjänst

En chefsdomare som inte har utnämnts ordinarie till någon annan domartjänst har, när den mandattid som avses i 2 § 1 mom. löpt ut, rätt att bli utnämnd till en ordinarie tjänst som lagfaren domare vid den domstol där han eller hon har tjänstgjort som chefsdomare. Vid behov har han eller hon rätt att bli utnämnd till en annan sådan domartjänst vid domstolen vars behörighetsvillkor han eller hon uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. Vid utnämningen till tjänsten iakttas förfarandet för utnämning av domare. Tjänsten ledigförklaras dock inte.

En i 1 mom. avsedd domarens tjänsteålder i den ordningsföljd som grundar sig på antalet tjänsteår bestäms utgående från den tidpunkt då han eller hon utnämndes till chefsdomare.

12 kap.

Utnämning av domare för viss tid

1 §

Utnämning av domare till tjänsteförhållande för viss tid

Om en ordinarie domartjänst eller om en chefsdomartjänst som ska tillsättas för viss tid inte innehas av någon eller om domaren har förhinder eller är på semester, kan det för skötseln av tjänsten utnämnas en domare till ett tjänsteförhållande för viss tid. En domare kan utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid vid en domstol även när det på grund av antalet eller arten av de mål och ärenden som ska behandlas vid domstolen eller av andra särskilda skäl är be-
hövligt.

En utnämning till tjänsteförhållande som domare för viss tid får inte göras för ett enskilt mål eller ärende, om inte det finns tvingande skäl till detta för att säkerställa rättegången.

På behörigheten för domare som är utnämnda till tjänsteförhållande för viss tid och på deras rätt att kvarstå i tjänsten under tiden för utnämningen samt på lönegrunderna tillämpas vad som föreskrivs om behörigheten, rätten att kvarstå i tjänsten och lönen för motsvarande ordinarie domare.

2 §

Ledigförklaring av ett tjänsteförhållande som domare för viss tid

Ett tjänsteförhållande som domare för viss tid ska förklaras ledigt att sökas, om utnämningen görs för minst sex månader.

Ett tjänsteförhållande för viss tid som ledamot vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen ska förklaras ledigt att sökas oberoende av utnämningens längd.

3 §

Utnämning av vissa av de högsta domarna till tjänsteförhållande för viss tid

Republikens president utnämner ledamöter vid högsta domstolen till tjänsteförhållande för viss tid på framställning av högsta domstolen och ledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen på framställning av högsta förvaltningsdomstolen.

Om en chefsdomartjänst inte innehas av någon, högsta domstolen utnämner presidenten vid en hovrätt, presidenten vid arbetsdomstolen och lagmannen vid en tingsrätt till tjänsteförhållande för viss tid. Lagmannen vid en tingsrätt utnämns på framställning av hovrätten.

Om en chefsdomartjänst inte innehas av någon, högsta förvaltningsdomstolen utnämner överdomaren vid en förvaltningsdomstol, överdomaren vid marknadsdomstolen och överdomaren vid försäkringsdomstolen till tjänsteförhållande för viss tid.

4 §

Utnämning av övriga domare till tjänsteförhållande för viss tid

Högsta domstolen utnämner för viss tid, om den är längre än ett år, på framställning av chefsdomaren för respektive domstol domare till tjänsteförhållande för viss tid vid hovrätten, arbetsdomstolen och tingsrätterna. Högsta förvaltningsdomstolen utnämner på motsvarande sätt domare till förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen.

Chefsdomaren för en domstol utnämner domare till tjänsteförhållande för viss tid vid domstolen i fråga för högst ett år.

Innan en domare utnämns i ett fall som avses i 2 mom. ska chefsdomaren höra ledningsgruppen eller, om det inte finns en ledningsgrupp, domstolens ordinarie domare, om detta inte är obehövligt på grund av att domaren utnämns för endast en kort tid eller av någon annan orsak.

5 §

Till tjänsteförhållande för viss tid utnämnda domares redogörelse för bindningar

Domare som avses bli utnämnda till tjänsteförhållande för viss tid ska innan de utnämns och under den tid tjänsteförhållandet pågår lämna i 11 kap. 12 § avsedda redogörelser för sina bindningar, om utnämningen görs för en längre tid än ett år. Detsamma gäller dem som avses

bli utnämnda till tjänsteförhållande för viss tid som ledamöter vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen, oberoende av utnämningens längd.

13 kap.

Tjänstledighet och vikariat

1 §

Domares tjänstledighet och skötsel av tjänst

Beslut om tjänstledighet enligt 23 § i statstjänstemannalagen fattas när det gäller domare av respektive domstol, om inte något annat föreskrivs i 2 §.

2 §

Chefsdomares tjänstledighet

En chefsdomare för en domstol får ta tjänstledighet enligt 23 § i statstjänstemannalagen högst en månad om året. Beslut om tjänstledighet för en längre tid än detta för hovrättspresidenterna och presidenten vid arbetsdomstolen fattas av högsta domstolen. På motsvarande sätt beslutar högsta förvaltningsdomstolen om beviljande av längre tjänstledighet än en månad för överdomarna vid förvaltningsdomstolarna, överdomaren vid marknadsdomstolen och överdomaren vid försäkringsdomstolen. Respektive hovrätt beslutar om beviljande av längre tjänstledighet än en månad för lagmännen vid tingsrätterna.

3 §

Tjänstgöring som ställföreträdare för chefsdomare

Ställföreträdare för chefsdomaren när denne har förhinder är antingen en i arbetsordningen till ställföreträdare förordnad avdelningschef eller någon annan lagfaren domare. Om ett sådant förordnande inte har utfärdats, är den tjänstgörande avdelningschef som är äldst i uppgiften eller, om domstolen inte är indelad i avdelningar, den tjänstgörande lagfarna domare som är äldst i tjänsten ställföreträdare för chefsdomaren.

4 §

Tjänstgöring som ställföreträdare för avdelningschef

Ställföreträdare för avdelningschefen när denne har förhinder är en i arbetsordningen till ställföreträdare förordnad domare. Om ett sådant förordnande inte har utfärdats, är den tjänstgörande lagfarna domare som är äldst i tjänsten på avdelningen i fråga ställföreträdare för avdelningschefen.

14 kap.

Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning

1 §

Förordnande av en ojävig domare

Högsta domstolen kan vid behov till en hovrätt och till arbetsdomstolen i stället för en jävig domare förordna en annan domare som uppfyller behörighetsvillkoren. Högsta förvaltningsdomstolen kan på motsvarande sätt förordna en domare till en förvaltningsdomstol, till marknadsdomstolen och till försäkringsdomstolen.

En hovrätt kan vid behov till en tingsrätt inom sin domkrets i stället för en jävig domare förordna en lagfaren domare från hovrätten eller från en annan tingsrätt inom domkretsen.

2 §

Domartjänstgöring vid en annan domstol

En domare kan med sitt samtycke förordnas att för högst ett år i sänder tjänstgöra som domare vid någon annan domstol än den han eller hon är utnämnd vid, om detta är motiverat på grund av arten, omfattningen eller mängden av de mål och ärenden som ska behandlas vid den mottagande domstolen.

En hovrätt ger förordnanden om tillfällig tjänstgöring som avses i 1 mom. vid tingsrätterna inom dess domkrets. Högsta domstolen ger förordnanden om tillfällig tjänstgöring vid hovrätterna och arbetsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen ger förordnanden om tillfällig tjänstgöring vid förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen.

Innan ett förordnande ges ska samtycke begäras av den domstol från vilken domaren förflyttas.

3 §

Jordrättsingenjörers skyldighet att tjänstgöra vid en annan jorddomstol

En jordrättsingenjör kan vid behov förordnas att behandla jordrättsmål och jordrättsärenden även vid en annan tingsrätt som behandlar jordrättsmål och jordrättsärenden än den tingsrätt som jordrättsingenjören är utnämnd vid, förutsatt att tingsrätterna hör till ett och samma samarbetsområde för jordrättsingenjörer.

Ett förordnande som avses i 1 mom. ges av den tingsrätt vid vilken jordrättsingenjören är utnämnd.

Bestämmelser om jordrättsingenjörernas samarbetsområden utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

4 §

Förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet

På förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet tillämpas vad som i 5 a §, 5 b § 2 mom. och 5 c § 1 mom. i statstjänstemannalagen föreskrivs om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen.

Om den tjänst som ska förflyttas med stöd av 1 mom. efter omstruktureringen finns på ett annat ställe än inom domarens pendlingsområde, och domaren inte samtycker till förflyttning, ska en förflyttning av domaren till en annan domartjänst inom hans eller hennes pendlingsom-

råde eftersträvas. Om det inte finns någon sådan tjänst, kan domaren med sitt samtycke förflyttas till en domartjänst eller annan tjänst utanför pendlingsområdet. Om det vid omstruktureringen i stället för domartjänsten inrättas en ny tjänst som inte är en domartjänst, har domaren dock rätt att i första hand bli utnämnd till en domartjänst.

En domare kan enbart förflyttas till en tjänst vars behörighetsvillkor domaren uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. Vid förflyttning till en domartjänst iakttas förfarandet för utnämning av domare. Tjänsten ledigförklaras dock inte. Det domstolsutlåtande om tillsättande av en domartjänst som avses i 11 kap. 10 § ges av högsta domstolen eller av högsta förvaltningsdomstolen beroende på vilken domstol omstruktureringen gäller.

Om en domare utan giltig orsak vägrar att ta emot en tjänst som avses i 2 mom., kan domaren entledigas. Ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen på ansökan av justitieministeriet. Ärendet ska behandlas som ett brådsakande rättskipningsärende.

15 kap.

Skriftlig varning och avstängning från tjänsteutövning

1 §

Skriftlig varning

En i 24 § i statstjänstemannalagen avsedd skriftlig varning åt en domare ges av chefsdomaren för den domstol där domaren tjänstgör. En skriftlig varning åt lagmannen vid en tingsrätt ges dock av presidenten vid hovrätten, åt presidenten vid en hovrätt och presidenten vid arbetsdomstolen av presidenten vid högsta domstolen samt åt överdomaren vid en förvaltningsdomstol, överdomaren vid marknadsdomstolen och överdomaren vid försäkringsdomstolen av presidenten vid högsta förvaltningsdomstolen.

2 §

Avstängning från tjänsteutövning

Beslut om avstängning av en domare från tjänsteutövning på de grunder som avses i 40 § 2 mom. 1—3 punkten i statstjänstemannalagen fattas av den domstol där domaren tjänstgör. Lagmannen vid en tingsrätt avstängs dock från tjänsteutövning av hovrätten, presidenten vid en hovrätt och presidenten vid arbetsdomstolen av högsta domstolen samt överdomaren vid en förvaltningsdomstol, överdomaren vid marknadsdomstolen och överdomaren vid försäkringsdomstolen av högsta förvaltningsdomstolen.

Bestämmelser om avstängning från tjänsteutövning finns dessutom i statstjänstemannalagen.

16 kap.

Upphörande av tjänsteförhållandet

1 §

Avgångsålder och beviljande av avsked

Bestämmelser som gäller den allmänna avgångsåldern för tjänstemän och tjänsteförhållandets upphörande och som tillämpas på domare finns i 35 § i statstjänstemannalagen.

En domare beviljas på ansökan avsked av den domstol där han eller hon tjänstgör.

2 §

Entledigande av domare på grund av arbetsförmåga

En domare är skyldig att avgå från sin domartjänst, om han eller hon på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada har förlorat sin arbetsförmåga.

Om domaren som har förlorat sin arbetsförmåga inte själv ansöker om avsked, beslutar en domstol om entledigande av domaren. Ärendet ska behandlas som ett brådsakande rättskipningsärende. Beslut om entledigande fattas av

1) den hovrätt som är behörig i mål som gäller tjänstebrott, om saken gäller en domare från en tingsrätt eller arbetsdomstolen,

2) högsta förvaltningsdomstolen, om saken gäller en domare från högsta förvaltningsdomstolen, en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen,

3) högsta domstolen, om saken gäller en domare från högsta domstolen eller en hovrätt.

Ansökan om entledigande av en domare görs av den domstol som är behörig att besluta om avstängning av domaren från tjänsteutövning.

3 §

Domares behörighet efter att tjänsteförhållandet har upphört

Om ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende har avgjorts eller ett förslag till avgörande har lämnats under den tid en domare tjänstgjort vid en domstol, är domaren behörig i målet eller ärendet även när domaren inte längre tjänstgör som domare eller står i tjänsteförhållande för viss tid vid domstolen i fråga.

Bestämmelsen i 1 mom. gäller inte domare som har entledigats enligt 2 §.

AVDELNING IV

SAKKUNNIGLEDAMÖTER OCH ÖVRIG PERSONAL

17 kap.

Sakkunnigledamöter

1 §

En sakkunnigledamots ställning

En sakkunnigledamot är när han eller hon utövar dömande makt oberoende på samma sätt som en domare.

På sakkunnigledamöters skyldigheter och ansvar tillämpas vad som i 9 kap. 1 och 2 § föreskrivs om domares skyldigheter och ansvar.

På sakkunnigledamöters behörighet efter att mandattiden har löpt ut tillämpas vad som i 16 kap. 3 § föreskrivs om domares behörighet.

2 §

En sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget

På sakkunnigledamöters rätt att kvarstå i uppdraget till utgången av mandattiden tillämpas, med i 18—21 § föreskrivna undantag, vad som föreskrivs om rätten för innehavare av domartjänst att kvarstå i tjänsten.

3 §

Förordnande av sakkunnigledamöter

Statsrådet förordnar sakkunnigledamöterna vid förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen. Republikens president förordnar sakkunnigledamöterna vid högsta förvaltningsdomstolen och arbetsdomstolen.

4 §

Antalet sakkunnigledamöter och ersättare

Antalet sakkunnigledamöter ska vara tillräckligt stort. Bestämmelser om antalet sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen finns i 6 kap. 2 §.

För sakkunnigledamöterna kan det förordnas ett tillräckligt antal ersättare. Bestämmelserna om sakkunnigledamöter ska tillämpas också på ersättarna.

5 §

Sakkunnigledamöternas mandattid

Sakkunnigledamöterna förordnas för en mandattid på fem år i sänder. Om ett uppdrag som sakkunnigledamot blir ledigt före utgången av mandattiden, kan en ny sakkunnigledamot förordnas i den tidigare sakkunnigledamotens ställe.

Ett förordnande till sakkunnigledamot gäller dock högst till dess att sakkunnigledamoten uppnår den avgångsålder som föreskrivs för domare.

6 §

Ledigförklaring av uppdrag

Respektive domstol ledigförklarar uppdragen som sakkunnigledamot.

Bestämmelsen i 1 mom. gäller inte de sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen som förordnas utifrån de förslag som avses i 13 och 15 §.

Domstolen får skaffa utlåtanden och annan utredning om sökandena.

7 §

Framställning om förordnande till ett uppdrag

Domstolen gör en motiverad framställning till justitieministeriet för föredragning för statsrådet eller republikens president om vilken av de sökande till ett sakkunniguppdrag som bör förordnas att sköta uppdraget.

Framställning om förordnande av de av arbetsdomstolens ledamöter som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden görs utifrån de förslag som avses i 13 §. Framställning om förordnande av de försäkringsdomstolens ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och de ledamöter som är insatta i militärskadeärenden görs utifrån de förslag som avses i 15 §. Försäkringsdomstolen ska dessutom höra social- och hälsovårdsministeriet innan en framställning om förordnande av en läkarledamot vid försäkringsdomstolen lämnas till justitieministeriet.

8 §

Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid förvaltningsdomstolarna

Sakkunnigledamöterna vid förvaltningsdomstolarna ska när det gäller ärenden som avses i

- 1) 7 § 1 mom. 1 och 1 a punkten i lagen om förvaltningsdomstolarna ha avlagt för uppdraget lämplig högre högskoleexamen och ha förtrogenhet med barnskydd,
- 2) 7 § 1 mom. 2 punkten i lagen om förvaltningsdomstolarna ha avlagt för uppdraget lämplig högre högskoleexamen och ha förtrogenhet med specialomsorger om personer med utvecklingsstörning,
- 3) 7 § 1 mom. 3 punkten i lagen om förvaltningsdomstolarna vara legitimerade läkare och ha förtrogenhet med psykiatri,
- 4) 7 § 1 mom. 4 punkten i lagen om förvaltningsdomstolarna ha avlagt för uppdraget lämplig högre högskoleexamen och ha förtrogenhet med missbrukarvård,
- 5) 7 § 1 mom. 5 punkten i lagen om förvaltningsdomstolarna vara specialistläkare som har förtrogenhet med smittsamma sjukdomar.

9 §

Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid högsta förvaltningsdomstolen

Behörighetsvillkor för högsta förvaltningsdomstolens miljö-sakkunnigråd är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom ska han eller hon vara förtrogen med uppgifter inom området för den lagstiftning som ska tillämpas.

Behörighetsvillkor för högsta förvaltningsdomstolens överingenjörsråd är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska området. Dessutom ska han eller hon vara förtrogen med patentärenden.

10 §

Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid marknadsdomstolen

En sådan sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen som deltar i behandlingen av mål och ärenden som gäller konkurrens och tillsyn samt upphandling förutsätts ha avlagt för uppdraget lämplig högre högskoleexamen och vara förtrogen med konkurrensrätt, upphandling, energi-marknaden, ekonomiska vetenskaper, marknadsföring, värdepappersmarknaden, näringslivet eller ekonomiska frågor.

En sådan sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen som deltar i behandlingen av mål och ärenden som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt förutsätts ha avlagt för uppdraget lämplig högre högskoleexamen samt vara förtrogen med frågor som gäller det tekniska området i fråga eller patentering eller med marknadsföring, ekonomiska vetenskaper, näringslivet eller ekonomiska frågor eller med konst.

En sådan sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen som deltar i behandlingen av marknadsrättsliga mål och ärenden förutsätts ha avlagt för uppdraget lämplig högre högskoleexamen och vara förtrogen med konsumentskydd, marknadsföring, näringslivet eller ekonomiska frågor.

11 §

Behörighetsvillkor för en sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen i mål eller ärenden som behandlas i en och samma rättegång

När marknadsdomstolen behandlar mål eller ärenden som hör till olika ärendegrupper i en och samma rättegång är en sakkunnigledamot som är behörig att delta i behandlingen av något av de mål eller ärenden som behandlas i den rättegången, behörig att delta också i behandlingen av de övriga mål eller ärenden som behandlas där.

12 §

Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen

De sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen förutsätts ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och vara förtrogna med förhållandena inom arbetslivet.

Andra än i 1 mom. avsedda sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen ska vara förtrogna med arbetsavtals- eller tjänsteförhållanden.

13 §

Förslag till förordnande av med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden förtrogna sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen

De sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden och tjänsteförhållanden förordnas utifrån förslag av aktörer som företräder arbetsgivar- och arbetstagarintressen enligt följande:

- 1) av de ledamöter som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden
 - a) fyra på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för arbetsgivarföreningarna, och
 - b) fyra på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för arbetstagar- och funktionärernas fackföreningar, samt
- 2) av de ledamöter som är förtrogna med tjänsteförhållanden
 - a) två på förslag av finansministeriet, kommunala arbetsmarknadsverket, evangelisk-lutherska kyrkans arbetsmarknadsverk och Finlands Bank, och
 - b) två på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för fackföreningarna för statstjänstemännen, Finlands Banks tjänstemän, de kommunala tjänsteinnehavarna samt de kyrkliga tjänsteinnehavarna.

Bland de föreslagna sakkunnigledamöterna ska det finnas personer som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden inom industrin, jordbrukssektorn och servicesektorn.

För att de i 1 mom. avsedda aktörernas förslag ska bli beaktade ska aktörerna i förslagen uppge minst dubbelt så många kandidater som det finns ledamöter att utse. Till förslagen ska det fogas utredning som visar att de föreslagna personerna samtycker till att utses till ledamöter.

Innan arbetsdomstolen gör en framställning om förordnande ska arbetsdomstolen av de aktörer som avses i 1 mom. begära förslag på sakkunnigledamöter. Sakkunnigledamöterna förordnas även om inget förslag har lämnats eller det förslag som har lämnats är bristfälligt och ett förslag trots begäran inte lämnas eller det bristfälliga förslaget inte kompletteras. Arbetsdomstolen kan begära ett nytt förslag, om kandidaterna inte uppfyller de allmänna grunderna för tjänsteutnämning.

På en person som står i anställningsförhållande till en sådan organisation som avses i 1 mom. och som sköter den kandidatnominering som avses i denna paragraf tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

14 §

Behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter vid försäkringsdomstolen

En läkarledamot vid försäkringsdomstolen ska vara legitimerad läkare.

Av de övriga sakkunnigledamöterna vid försäkringsdomstolen ska en del vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten samt en del vara insatta i militärskadeärenden.

15 §

Framställning om förordnande av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden

Av de försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och sakkunnigledamöter som ska vara insatta i militärskadeärenden förordnas

1) de ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden eller i företagsverksamhet på förslag av

a) representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer,

b) kommunala arbetsmarknadsverket och huvudavtalsorganisationer som representerar kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare,

c) statens arbetsmarknadsverk och de mest representativa centralorganisationerna för statens tjänstemän och arbetstagare,

d) de mest representativa företagarorganisationerna,

e) de mest representativa lantbruksföretagarorganisationerna, och

f) försvarsministeriet och de mest representativa arbetstagarorganisationerna, samt

2) de ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden och insatta i förhållandena för ersättningstagare på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för ersättningstagarna och de militära ledamöterna på förslag av försvarsministeriet.

För att de i 1 mom. avsedda aktörernas förslag ska bli beaktade ska aktörerna i förslagen uppge minst dubbelt så många kandidater som det finns medlemmar att utse. Till förslagen ska det fogas utredning som visar att de föreslagna personerna samtycker till att utses till ledamöter.

Innan försäkringsdomstolen gör en framställning om förordnande ska försäkringsdomstolen av de aktörer som avses i 1 mom. begära förslag på de sakkunnigledamöter som ska förordnas. Ledamöterna förordnas även om inget förslag har lämnats eller det förslag som har lämnats är bristfälligt och ett förslag trots begäran inte lämnas eller det bristfälliga förslaget inte kompletteras. Försäkringsdomstolen kan begära ett nytt förslag, om kandidaterna inte uppfyller de allmänna grunderna för tjänsteutnämning.

På en person som står i anställningsförhållande till en sådan organisation som avses i 1 mom. och som sköter den kandidatnominering som avses i denna paragraf tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

16 §

Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper

Till sakkunnigledamot vid en förvaltningsdomstol kan den förordnas som har goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra nationalspråket,

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra nationalspråket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas och ersättares språkkunskaper vid Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

Till sakkunnigledamot vid högsta förvaltningsdomstolen, till sakkunnigledamot vid marknadsdomstolen, till sådan sakkunnigledamot vid arbetsdomstolen som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen, samt till läkarledamot vid försäkringsdomstolen kan den förordnas som har goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De sakkunnigledamöter vid arbetsdomstolen som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden samt vid försäkringsdomstolen de sakkunnigledamöter som insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och de sakkunnigledamöter som insatta i militärskadeärenden ska förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal som är kunniga i finska och ett tillräckligt antal som är kunniga i svenska.

17 §

Redogörelse för bindningar

Den som föreslås för uppdraget som sakkunnigledamot ska före förordnandet till uppdraget och under den tid uppdraget pågår lämna domstolen sådan redogörelse för sina bindningar som avses i 11 kap. 12 §.

18 §

Sakkunnigledamöters ställning vid omstrukturering av domstolsväsendet

Om en sakkunnigledamots uppgifter flyttas till en annan domstol i samband med omstrukturering av domstolsväsendet har sakkunnigledamoten rätt att fortsätta i sitt uppdrag i den andra domstolen.

19 §

Skriftlig varning och avstängning från ett uppdrag som sakkunnigledamot

En sakkunnigledamot kan ges en skriftlig varning och han eller hon kan avstängas från uppdraget som sakkunnigledamot med iakttagande av vad som i 15 kap. föreskrivs om skriftlig varning till domare och avstängning av domare från tjänsteutövning.

20 §

Utredning över sakkunnigledamöters hälsotillstånd och entledigande på grund av arbetsförmåga

Sakkunnigledamöters hälsotillstånd kan vid behov utredas med iakttagande av 19 § i stats-tjänstemannalagen.

Vad som i 16 kap. 2 § föreskrivs om entledigande av domare på grund av arbetsförmåga tillämpas även på sakkunnigledamöter.

21 §

Befrielse av sakkunnigledamot från sitt uppdrag

Om ett behörighetsvillkor för en sakkunnigledamot är att ledamoten är legitimerad läkare eller specialistläkare och han eller hon inte längre har rätt att utöva yrket som legitimerad läkare eller rätten har begränsats i enlighet med lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), ska domstolen i fråga befria honom eller henne från uppdraget eller förordna att han eller hon inte får sköta sitt uppdrag under en viss tid. Innan sakkunnigledamoten befrias från uppdraget ska han eller hon ges tillfälle att bli hörd.

22 §

Sakkunnigledamöters arvode

Till sakkunnigledamöter betalas av statens medel ett skäligt arvode och en skälig ersättning. Arvoden och ersättningarnas grunder och belopp fastställs av justitieministeriet.

18 kap.

Assessorer

1 §

Assessorstjänster

Vid hovrätten, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det i utbildningssyfte finnas tjänster som assessor för viss tid och som tillsätts för tre år. Av särskilda skäl kan utnämningen till tjänsten förlängas med högst två år.

Den som genomgår domarutbildning och har tjänstgjort som assessor i två år får återstoden av sin mandattid även tjänstgöra i andra domaruppgifter eller som föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Vid utnämning av assessor iakttas vad som i 12 kap. föreskrivs om utnämmande av domare till tjänsteförhållande för viss tid.

2 §

Behörighetsvillkor och utnämningsgrunder för assessorer

Till assessor kan det utnämnas en person som uppfyller vad som föreskrivs i 10 kap. 1 § och som har minst tre års erfarenhet som domare, föredragande eller beredare vid en domstol, som åklagare, advokat eller rättsbiträde eller av någon annan sådan juridisk uppgift som kan anses ge färdigheter för domaruppgiften. En förutsättning är dessutom att han eller hon med godkänt resultat har avlagt ett prov för påvisande av kunskaper om centrala bestämmelser och allmänna principer för tjänstgöring som domare.

På kraven på assessorers kunskaper i finska och svenska tillämpas 10 kap. 9 §.

3 §

Assessorers behörighet

I domstolens kollegiala beslutssammansättning får vid en och samma tidpunkt endast en assessor ingå som ledamot.

En assessor får inte ingå som ledamot av beslutssammansättningen i mål som gäller tjänstebrott som begåtts av domare.

En assessor får vara ordförande för domstolen.

4 §

Utbildningsprogram för assessorer

Syftet med utbildningsprogrammet för assessorer är att fördjupa assessorns lagkunskaper och juridiska kunnande samt ge honom eller henne goda färdigheter för självständiga rättsliga avgöranden även i omfattande och svåra mål och ärenden.

Assessorn ska under sin mandattid delta i det utbildningsprogram som domarutbildningsnämnden utarbetat och följa den individuella studieplan som utarbetats för honom eller henne på utbildningsplatsen.

5 §

Avbrott i utbildningsprogrammet

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en assessor tillstånd att göra avbrott i utbildningsprogrammet. Ett program som avbrutits kan slutföras efter avbrottet.

6 §

Avslutande av utbildningsprogrammet

En assessor som genomgår domarutbildning ska efter att ha tjänstgjort i uppgiften den minimitid på tre år som avses i 1 § 1 mom. avfatta ett slutarbete eller avlägga ett slutprov där den kompetens och det kunnande som krävs i domaruppdraget bedöms. Provet anordnas av domarutbildningsnämnden.

Den som genomgått utbildningsprogrammet för assessorer och avfattet slutarbetet eller avlagt slutprovet med godkänt resultat kan beviljas rätt att använda titeln domarutbildad. Domarutbildningsnämnden beviljar rätten på ansökan.

Bestämmelser om domarutbildningsnämnden finns i 21 kap.

19 kap.

Övrig personal

1 §

Föredragande och beredare

Vid domstolarna finns föredragande och beredare enligt följande:

- 1) vid hovrätterna föredragande vid hovrätten,
- 2) vid förvaltningsdomstolarna föredragande vid förvaltningsdomstolen
- 3) vid marknadsdomstolen beredare vid marknadsdomstolen,
- 4) vid arbetsdomstolen föredragande vid arbetsdomstolen,
- 5) vid försäkringsdomstolen föredragande vid försäkringsdomstolen.

Vid förvaltningsdomstolarna kan det dessutom finnas notarier som föredragande.

I arbetsordningen kan även andra än i 1 och 2 mom. avsedda tjänstemän som uppfyller behörighetsvillkoren förordnas vara föredragande.

En föredragande kan vara beredare av ett mål eller ärende när domaren föredrar saken i enlighet med 9 kap. 3 §.

2 §

Utnämning av föredragande och beredare

Föredragandena och beredarna utnämns av respektive domstol.

3 §

Behörighetsvillkor för föredragande och beredare

Behörighetsvillkor för en tjänst som avses i 1 § 1 mom. är annan högre högskoleexamen i juridik än magistrexamen i internationell och komparativ rätt. Föredragande vid hovrätten ska dessutom ha erfarenhet av domaruppgifter. Föredragande vid arbetsdomstolen ska dessutom vara förtrogen med frågor som gäller arbetsavtalsförhållanden.

Behörighetsvillkor för en tjänst som notarie som avses i 1 § 2 mom. är lämplig högskoleexamen.

Vad som i 10 kap. 9 § föreskrivs om behörighetsvillkor när det gäller språkkunskaper för domare tillämpas även när det gäller språkkunskaper för föredragande och beredare.

4 §

Tingsnotarier

Vid tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna finns det tingsnotarier som utför domstolspraktik och deltar i behandlingen och avgörandet av rättskipningsmål och rättskipningsärenden med iakttagande av lagen om domstolspraktik (/).

Bestämmelser om behörighetsvillkor för och utnämning av tingsnotarie finns i 3 § i lagen om domstolspraktik.

5 §

Kanslichef och övrig personal

Vid en domstol kan finnas en tjänst som kanslichef eller en tjänst som förvaltningschef eller någon annan motsvarande tjänst med uppgift att sköta domstolens administration. En domstol kan även ha annan personal i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande.

Behörighetsvillkor för kanslichef är lämplig högre högskoleexamen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för annan personal kan meddelas i domstolens arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Respektive domstol utnämner kanslichefen eller förvaltningschefen och övriga tjänstemän samt anställer personal i arbetsavtalsförhållande.

6 §

Kanslipersonalens behörighet

Tingsrättens lagman kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har avgett en försäkran som motsvarar domarförsäkran samt har fått den utbildning som uppgiften kräver och har tillräckligt kunnande för uppgiften att

- 1) i mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken
 - a) meddela tredskodom,
 - b) meddela avgörande om rättegångskostnader med stöd av 21 kap. 8 c § i rättegångsbalken samt meddela dom, om svaranden har medgett käromålet,
 - c) fatta beslut om att avskriva målet, om käranden har återkallat talan och svaranden inte yrkar på avgörande,
- 2) avgöra en ansökan om äktenskapsskillnad med stöd av 25 § 1 mom. i äktenskapslagen (234/1929), om båda makarna har hemort i Finland.

Om ett i 1 mom. avsett mål eller ärende som ska avgöras av någon som hör till kanslipersonalen visar sig vara omfattande, lämnar rum för tolkning eller annars är svårt att avgöra, ska det hänskjutas till en tingsnotarie eller en lagfaren ledamot vid tingsrätten för avgörande.

Chefsdomaren kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har tillräckligt kunnande att utfärda stämningar och intyg, verkställa delgivningar samt vidta andra åtgärder i anknytning till beredningen, behandlingen eller verkställandet av rättskipningsärenden och rättskipningsmål.

7 §

Tjänstledighet och skötseln av en tjänst

Beslut om tjänstledighet för i detta kapitel avsedd personal i tjänsteförhållande fattas av respektive domstol.

8 §

Föredragandes och beredares bisysslor

Vad som i 9 kap. 5–7 § föreskrivs om domares bisysslor tillämpas även på bisysslor för föredragande och beredare vid domstolar.

9 §

Utbildning för föredragande och beredare

Vad som i 9 kap. 4 § föreskrivs om utbildning för domare tillämpas även på föredragande och beredare vid domstolar.

AVDELNING V

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

20 kap.

Domarförslagsnämnden

1 §

Uppgift, tillsättning och sammansättning

Domarförslagsnämnden har till uppgift att bereda tillsättning av domartjänster.

Domarförslagsnämnden tillsätts av statsrådet för fem år i sänder.

Ordförande i domarförslagsnämnden är en av högsta domstolen vald ledamot och vice ordförande en av högsta förvaltningsdomstolen vald ledamot. Övriga ledamöter är en hovrättspresident, överdomaren vid en förvaltningsdomstol, lagmannen vid en tingsrätt, en annan ordinarie hovrättsdomare, en tingsdomare, två förvaltningsrättsdomare eller en förvaltningsrättsdomare och en domare vid en specialdomstol, en advokat, en åklagare och en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

2 §

Nominering av ledamöter

Domarförslagsnämnden tillsätts efter det att

- 1) högsta domstolen inom sig har nominerat sin ledamot och ersättare,
- 2) högsta förvaltningsdomstolen inom sig har nominerat sin ledamot och ersättare,
- 3) hovrättspresidenterna bland sig har nominerat sin ledamot och ersättare,
- 4) överdomarna vid förvaltningsdomstolarna bland sig har nominerat sin ledamot och ersättare,
- 5) högsta domstolen utifrån anmälningar har nominerat ledamöter och ersättare bland lagmännen vid tingsrätterna, de andra ordinarie hovrättsdomarna och tingsdomarna,
- 6) högsta förvaltningsdomstolen utifrån anmälningar har nominerat ledamöter och ersättare bland förvaltningsrättsdomarna eller specialdomstolarnas domare,
- 7) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har nominerat ledamot och ersättare att företräda advokatkåren,
- 8) riksåklagaren har nominerat ledamot och ersättare att företräda åklagarna,
- 9) justitieministeriet har nominerat ledamot och ersättare att företräda den juridiska forskningen och undervisningen.

3 §

Nomineringsförfarande

Till uppgifterna som ledamot och ersättare som avses i 2 § 1 mom. 5—9 punkten ska det nomineras dubbelt så många kandidater som det antal ledamöter och ersättare som ska tillsättas. Före kandidatnomineringen enligt 2 § 1 mom. 9 punkten ska justitieministeriet höra enheter som företräder den juridiska forskningen och undervisningen.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen förklarar de uppgifter som avses i 2 § 1 mom. 5 och 6 punkten lediga att sökas och underrättar justitieministeriet om kandidatnomineringarna till uppgifterna i fråga.

Justitieministeriet begär kandidatnomineringar till de uppgifter som avses i 2 § 1 mom. 7 och 8 punkten av Finlands Advokatförbund och riksåklagaren.

4 §

Ledamots avgång

Ledamöter och ersättare i domarförslagsnämnden befrias från sitt uppdrag av statsrådet.

I stället för en ledamot som avgår utnämns med iakttagande av det förfarande som föreskrivs ovan en efterträdare för återstoden av mandattiden.

5 §

Beslutförhet

Domarförslagsnämnden är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst åtta andra ledamöter eller ersättare är närvarande.

6 §

Personal

Domarförslagsnämnden har en sekreterare. Nämnden kan dessutom ha föredragande med uppdraget som bisyssla och annan personal. Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla har till uppgift att bereda och föredra nämndens utnämningsframställningar och utlåtanden. Dessutom sköter sekreteraren organiseringen av nämndens övriga verksamhet.

Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt samt god kännedom om domstolarnas verksamhet.

Domarförslagsnämnden utnämner sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla för viss tid. Övrig personal anställs av sekreteraren.

7 §

Närmare föreskrifter

Närmare föreskrifter om domarförslagsnämndens byrå och personal samt om organiseringen av arbetet och behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden kan meddelas i en arbetsordning som fastställs av nämnden.

21 kap.

Domarutbildningsnämnden

1 §

Uppgifter

Domarutbildningsnämnden har till uppgift att

- 1) sköta planeringen av den utbildning som ordnas för domstolsledamöter, föredragande, beredare, tingsnotarier och övrig personal vid domstolarna i samarbete med justitieministeriet och domstolarna,
- 2) sköta planeringen och anordnandet av de prov och prestationer som avses i 18 kap. 2 § och 6 § 1 mom.,
- 3) sköta ordnandet av ansökningsförfarandet för assessorstjänster samt det förberedande urvalet av assessorer,
- 4) sköta ordnandet av det centraliserade förfarandet för ansökan om praktikplatser enligt lagen om domstolspraktik samt urvalet och utnämningen av tingsnotarier,
- 5) ge hovrätterna, försäkringsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen anvisningar om innehållet i den individuella studieplan för assessorer som avses i 18 kap. 4 § 2 mom.,
- 6) ge tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna anvisningar om innehållet i den praktikplan som avses i 12 § i lagen om domstolspraktik,
- 7) på begäran lämna utlåtande till justitieministeriet om de personer som ska väljas till ledarutbildning eller annan utbildning inom domstolsväsendet,
- 8) bevilja den i 18 kap. 6 § 2 mom. avsedda rätten att använda titeln domarutbildad,
- 9) bevilja den i 18 § i lagen om domstolspraktik avsedda titeln vicehäradshövding.

2 §

Tillsättning och sammansättning

Domarutbildningsnämnden tillsätts av statsrådet för fem år i sänder.

Domarutbildningsnämnden har en ordförande, en vice ordförande och åtta övriga ledamöter. Ordföranden, vice ordföranden och fyra ledamöter ska vara domare som innehar ordinarie tjänst. Övriga ledamöter är en åklagare, en advokat, en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen samt en ledamot som företräder justitieministeriet. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Nämndens domarledamöter ska jämlikt företräda olika domstolar och minst en av domarledamöterna ska vara chefsdomare.

3 §

Nominering av ledamöter

Domarutbildningsnämnden tillsätts efter det att

- 1) domarförslagsnämnden utifrån anmälningar har nominerat ordförande, vice ordförande och övriga domarledamöter samt deras ersättare,
- 2) riksåklagaren har nominerat ledamot och ersättare att företräda åklagarna,
- 3) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har nominerat ledamot och ersättare att företräda advokatkåren,
- 4) justitieministeriet har nominerat ledamot och ersättare att företräda den juridiska forskningen och undervisningen,

5) justitieministeriet har nominerat sin egen ledamot och ersättare.

Vad som i 20 kap. 3 § 1 och 3 mom. föreskrivs om nominering av ledamöter och ersättare i domarförslagsnämnden tillämpas även vid nominering av ledamöter och ersättare i domarutbildningsnämnden.

4 §

Ledamots avgång

Ledamöter och ersättare i domarutbildningsnämnden befrias från sitt uppdrag av statsrådet.

I stället för en ledamot som avgår utnämns med iakttagande av det förfarande som föreskrivs ovan en efterträdare för återstoden av mandattiden.

5 §

Beslutförhet

Domarutbildningsnämnden är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst fem andra ledamöter eller ersättare är närvarande. Utöver ordföranden eller vice ordföranden ska dessutom alltid minst tre andra domare vara närvarande.

6 §

Personal

Domarutbildningsnämnden har en sekreterare som bereder och föredrar de ärenden som behandlas i nämnden samt sköter organiseringen av nämndens övriga verksamhet. Sekreteraren ska ha lämplig högre högskoleexamen och god kännedom om domstolarnas verksamhet eller om vuxenutbildning.

Domarutbildningsnämnden utnämner sekreteraren.

Nämnden kan dessutom ha annan personal som anställs av sekreteraren.

7 §

Närmare föreskrifter

Närmare föreskrifter om domarutbildningsnämndens byrå och personal samt om organiseringen av arbetet och behandlingen av ärenden i nämnden kan meddelas i en arbetsordning som fastställs av nämnden.

22 kap.

Mål som gäller tjänstebrott

1 §

Tjänstebrott

Mål som gäller åtal av domstolsledamöter eller tjänstemän vid domstolar för tjänstebrott behandlas

- 1) av högsta domstolen, om målet gäller en ledamot vid en hovrätt,
- 2) av hovrätten, om målet gäller

a) en ledamot eller en tingsnotarie eller kanslichefen vid en tingsrätt inom hovrättens domkrets, eller någon som hör till kanslipersonalen, om målet avser tjänstebrott som begåtts i en uppgift som avses i 19 kap. 6 § 1 mom.,

b) en ledamot, kanslichefen, en föredragande, en notarie eller tingsnotarie vid en förvaltningsdomstol som finns inom hovrättens domkrets,

3) av Helsingfors hovrätt, om målet gäller

a) en ledamot, kanslichefen eller en beredare vid marknadsdomstolen,

b) en ledamot, kanslichefen eller en beredare vid försäkringsdomstolen,

c) en ledamot, kanslichefen eller en beredare vid arbetsdomstolen,

d) kanslichefen, en föredragande eller en tingsnotarie vid en annan hovrätt än Helsingfors hovrätt,

4) av Åbo hovrätt, om målet gäller i 1 mom. 3 punkten underpunkt d avsedda tjänstemän vid Helsingfors hovrätt.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om kanslichef tillämpas också på den som utnämnts till en i 19 kap. 5 § 1 mom. avsedd tjänst som förvaltningschef eller till en motsvarande tjänst.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om den som tjänstgör som föredragande tillämpas också på den som med stöd av 19 kap. 1 § 3 mom. förordnats till uppdrag som föredragande vid samma domstol.

23 kap.

Ändringssökande

1 §

Sökande av ändring i beslut om tillstånd för bisyssla

Ett domstolsbeslut som gäller ett i 9 kap. 5 § avsett tillstånd för bisyssla får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär över ett beslut av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen anförs dock hos respektive domstol, där ärendet behandlas i plenum.

Beslutet ska iaktas trots ändringssökande, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

2 §

Sökande av ändring i beslut om skriftlig varning

Ett i 15 kap. 1 § avsett beslut om att ge en skriftlig varning får överklagas genom besvär. Ärendet ska behandlas skyndsamt som ett rättskipningsärende vid fullföljdsdomstolen.

Ett beslut som gäller skriftlig varning får överklagas genom besvär enligt följande:

1) ett beslut av lagmannen vid en tingsrätt hos hovrätten,

2) ett beslut av presidenten vid en hovrätt eller vid arbetsdomstolen hos högsta domstolen,

3) ett beslut av överdomaren vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen hos högsta förvaltningsdomstolen,

4) ett beslut av högsta domstolens president eller högsta förvaltningsdomstolen president hos respektive domstol, där ärendet behandlas i plenum.

Besvären ska inom 30 dagar från delfäendet av beslutet lämnas till den domstol där domaren är anställd. Domstolen ska utan dröjsmål till fullföljdsdomstolen sända besvärsskriften med bilagor, en kopia av det beslut som överklagas och chefsdomarens utlåtande med anledning av överklagandet.

Beslutet ska iakttas trots ändringssökande, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

3 §

Sökande av ändring i beslut om avstängning från tjänsteutövning

Ett i 15 kap. 2 § avsett beslut om avstängning från tjänsteutövning får överklagas genom besvär. Ärendet ska behandlas skyndsamt som ett rättskipningsärende vid fullföljdsdomstolen.

Beslutet får överklagas genom besvär enligt följande:

- 1) ett beslut av tingsrätten hos hovrätten,
- 2) ett beslut av en hovrätt eller arbetsdomstolen hos högsta domstolen,
- 3) ett beslut av en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen hos högsta förvaltningsdomstolen,
- 4) ett beslut av högsta domstolens president eller högsta förvaltningsdomstolens president hos respektive domstol, där ärendet behandlas i plenum.

Besvären ska inom 30 dagar från delfåendet av beslutet lämnas till den domstol där domaren är anställd. Domstolen ska utan dröjsmål till fullföljdsdomstolen sända besvärsskriften med bilagor, en kopia av det beslut som överklagas och domstolens utlåtande med anledning av överklagandet.

Beslutet ska iakttas trots ändringssökande, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

4 §

Sökande av ändring i beslut om entledigande på grund av arbetsoförmåga

Ett i 16 kap. 2 § 2 mom. avsett beslut av hovrätten om entledigande av domare på grund av arbetsoförmåga får överklagas genom besvär hos högsta domstolen. Ärendet ska behandlas skyndsamt vid fullföljdsdomstolen.

Beslutet ska iakttas trots ändringssökande, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

5 §

Sökande av ändring i beslut om befrielse av sakkunnigledamöter från uppdraget

Ett i 17 kap. 21 § avsett beslut av en förvaltningsdomstol eller försäkringsdomstolen om befrielse av en sakkunnigledamot från sitt uppdrag får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Ärendet ska behandlas skyndsamt vid fullföljdsdomstolen.

Beslutet ska iakttas trots ändringssökande, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

6 §

Sökande av ändring i domarutbildningsnämndens beslut

I domarutbildningsnämndens beslut enligt 21 kap. får ändring inte sökas genom besvär.

24 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

2 §

Lagar som upphävs

Genom denna lag upphävs följande lagar:

- 1) tingsrättslagen (581/1993),
- 2) hovrättslagen (56/1994),
- 3) lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter (1266/2006),
- 4) lagen om marknadsdomstolen (99/2013),
- 5) lagen om försäkringsdomstolen (132/2003),
- 6) lagen om utnämning av domare (205/2000),
- 7) lagen om hållande av underrätts sammanträde annorstädes än å den ordinarie domstolsplatsen (141/1932).

3 §

Förordningar som förblir i kraft

Följande förordningar förblir i kraft:

- 1) statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (1053/2014),
- 2) statsrådets förordning om hovrätternas domkretsar (337/2013),
- 3) justitieministeriets förordning om tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser (454/2009).

4 §

Övergångsbestämmelser som gäller chefsdomare

Vid tillsättande av en tjänst som chefsdomare som ledigförklarats före ikraftträdandet av denna lag iakttas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Den som har utnämnts till en ordinarie chefsdomartjänst före denna lags ikraftträdande anses ha avgått från sin tjänst vid den tidpunkt då han eller hon utnämns till chefsdomare vid en annan domstol för i 11 kap. 2 § 1 mom. föreskriven tid. En sådan chefsdomare har vid utgången av mandattiden inte rätt att återgå till tjänsten som ordinarie chefsdomare. På domarens rätt att vid utgången av mandattiden bli utnämnd till en ordinarie domartjänst tillämpas 11 kap. 13 §.

En ordinarie chefsdomare som utnämnts före ikraftträdandet av denna lag kan på egen ansökan förflyttas till en annan ledig domartjänst vid domstolen i fråga, om han eller hon har tjänstgjort som chefsdomare i minst sju år utan avbrott och har fyllt 63 år. Chefsdomaren ska meddela sin avsikt att övergå till en annan domartjänst innan den tjänsten ledigförklaras. Beslut om förflyttning fattas av den utnämmande myndigheten. En chefsdomare som övergått till domartjänst är vid avgörande av rättskipningsmål eller rättskipningsärenden näst efter chefsdomaren äldst i tjänsten.

5 §

Övergångsbestämmelser som gäller vissa andra domare

Vid ikraftträdandet av denna lag ändras benämningen förvaltningsråd vid högsta förvaltningsdomstolen till justitieråd.

Domare vid hovrätten är också de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till hovrättslagmän och domare vid försäkringsdomstolen de som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnda till lagmän vid försäkringsdomstolen. På dem tillämpas bestämmelserna om hovrättsråd respektive försäkringsrättsdomare.

Den som är utnämnd till en tjänst som hovrättslagman eller lagman vid försäkringsdomstolen vid ikraftträdandet av denna lag har rätt att tjänstgöra i uppgifter som kräver ledarförmåga. När de tjänstgör i sådana uppgifter är de medlemmar av domstolens ledningsgrupp samt ingår i den sammansättning som avses i 11 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten.

6 §

Övergångsbestämmelser som gäller övrig personal

Vid ikraftträdandet av denna lag ändras benämningarna fiskal och assessor vid hovrätten till föredragande vid hovrätten, benämningen förvaltningsrättssekreterare till föredragande vid förvaltningsdomstolen, benämningen marknadsrättssekreterare till beredare vid marknadsdomstolen, benämningen sekreterare vid arbetsdomstolen till föredragande vid arbetsdomstolen och benämningarna assessor och försäkringssekreterare vid försäkringsdomstolen till föredragande vid försäkringsdomstolen.

Om en föredragande som avses i 9 § i den upphävda hovrättslagen har utnämnts till hovrättens sammansättning i ett mål eller ärende före ikraftträdandet av denna lag, är sammansättningen i fråga domför i målet eller ärendet efter att denna lag har trätt i kraft. Om en föredragande vid försäkringsdomstolen ingår som lagfaren ledamot i ett mål eller ärende som behandlas av försäkringsdomstolen före denna lags ikraftträdande, får han eller hon ingå i beslutssammansättningen efter det att denna lag har trätt i kraft.

På den som utnämnts till tingsfiskal före ikraftträdandet av denna lag tillämpas 3 a, 3 b och 4 a §, 14 § 3 mom. 17 § och 20 § 2 mom. i den upphävda tingsrättslagen.

7 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en bestämmelse som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

2.

Lag

om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Bestämmelser om tingsnotarier finns förutom i denna lag även i domstolslagen (/).
På tingsnotariers skyldigheter och ansvar när de utövar dömande makt tillämpas vad som i 9 kap. 1 och 2 § i domstolslagen föreskrivs om domares skyldigheter och ansvar.

2 §

Domstolspraktikens innehåll

Med *domstolspraktik* avses ett praktiksysteem vars avsikt är att ge tingsnotarier insikt i rättsskipningen vid tingsrätter, hovrätter och förvaltningsdomstolar. Praktiksysteem omfattar arbetspraktik, utbildning och uppföljning av praktikarbetet.

Till domstolspraktiken hör två sex månaders praktikperioder. Den första perioden utförs i en tingsrätt och den andra i en tingsrätt, hovrätt eller förvaltningsdomstol.

3 §

Utnämning av och behörighetsvillkor för tingsnotarier

Tingsnotarierna vid tingsrätt, hovrätt och förvaltningsdomstol utnämns av domarutbildningsnämnden för en viss tid som motsvarar praktikperioden.

Till tingsnotarie kan den utnämnas som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och som har de personliga egenskaper som behövs för rättsskipningsuppgifter samt lämplighet för rättsliga avgöranden.

På behörighetsvillkoren för tingsnotarier när det gäller språkkunskaper tillämpas vad som i 10 kap. 9 § i domstolslagen föreskrivs om domares behörighetsvillkor.

4 §

Ledigförklaring av praktikplatser

Domarutbildningsnämnden ledigförklarar praktikplatserna centraliserat en gång om året.

I ansökningsannonsen ska det nämnas om praktiken förutom vid en tingsrätt delvis kan utföras vid en hovrätt eller en förvaltningsdomstol.

5 §

Ansökan till domstolspraktik

Ansökan till domstolspraktik görs hos domarutbildningsnämnden.

Samma ansökan får gälla flera praktikplatser. I ansökan ska de ansökta praktikplatserna anges i prioritetsordning.

6 §

Antagning till domstolspraktik

Antagningen till domstolspraktik sker genom att sökanden utnämns till tingsnotarie för viss tid.

7 §

Urvalskriterier

Vid val av tingsnotarier iakttas behörighetsvillkoren enligt 3 § 2 mom. Sökandens lämplighet för rättsliga avgöranden bedöms utifrån studieförlopp, juridisk kompetens som påvisats genom studier eller på annat sätt samt utifrån arbetserfarenhet.

Sökandens personliga egenskaper kan bedömas genom intervjuer. Utlåtanden och annan utredning om en sökande får inhämtas med sökandens samtycke.

8 §

Domarförsäkringen

Innan praktiken inleds ska tingsnotarien avge domarförsäkringen enligt 1 kap. 7 § i domstolslagen i tingsrätten.

9 §

Praktik

Vid tingsrätten ska tingsnotarierna få erfarenhet av domaruppgifter och i hovrätten och förvaltningsdomstolen av de uppgifter som en föredragande har. De arbetsuppgifter som tilldelas tingsnotarierna ska vara av sådant slag att tingsnotarien får tillräckligt bred insikt i arbetet och domstolarnas verksamhet.

10 §

Handledning

Den domstol som är praktikplats utser en domare eller föredragande som handledare för tingsnotarien. Chefsdomaren och handledaren ska tillsammans se till att tingsnotarien får handledning och övervakas i sitt arbete.

11 §

Utbildning

En tingsnotarie är skyldig att delta i den utbildning som ordnas på praktikplatsen och i den gemensamma utbildning som ordnas för tingsnotarier.

Syftet med utbildningen är att utveckla tingsnotariens lagkunskap och juridiska kunnande samt i synnerhet ge färdigheter för rättsliga avgöranden.

12 §

Praktikplan

På praktikplatsen ska det upprättas en praktikplan för tingsnotarierna. I praktikplanen ska praktikens mål och innehåll anges.

Praktikplanen ska innehålla en beskrivning av målen och arbetsuppgifterna under varje del av praktikperioden, av orienteringen och utbildningen i de grupper av mål och ärenden som behandlas samt av uppföljningen av arbetsuppgifterna och utvärderingen av arbetet. Även andra med tanke på praktiken viktiga omständigheter ska nämnas i praktikplanen och där ska anges vem som ansvarar för handledningen av tingsnotarien.

13 §

Uppgifter

Vid tingsrätten ska tingsnotarierna sätta sig in i de uppgifter som utförs i domstolens kansli samt behandla och självständigt avgöra sådana mål och ärenden som hör till en tingsnotaries behörighet i enlighet med 14—16 §.

Vid hovrätten bistår tingsnotarierna vid beredningen av mål och ärenden. Tingsnotarierna får föra protokoll vid hovrättens sammanträden. I arbetsordningen får bestämmas att tingsnotarien även är föredragande vid hovrätten.

Vid förvaltningsdomstolen bistår tingsnotarierna vid beredningen av mål och ärenden och är föredragande vid förvaltningsdomstolen.

14 §

Tingsnotariens befogenheter vid tingsrätten

En tingsnotarie får utan särskilt förordnande förrätta vigsel till äktenskap samt i tingsrättens kansli behandla och avgöra mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken samt ansökningsärenden. Dessutom får en tingsnotarie föra protokoll vid tingsrättens sammanträden och utföra de uppgifter som avses i 19 kap. 6 § 1 mom. i domstolslagen.

15 §

Befogenheter vid tingsrätten för en tingsnotarie som tjänstgjort i två månader

När en tingsnotarie har tjänstgjort i två månader får han eller hon utan särskilt förordnande vara ordförande i tingsrätten

- 1) vid sammanträden med en domare i ansökningsärenden,
 - 2) vid sammanträden med en domare i brottmål, om det inte rör något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs annat straff än böter eller fängelse i högst två år och svaranden inte har häktats, meddelats reseförbud eller avstängts från tjänsteutövning för något av de brott som avses i åtalet,
 - 3) vid skriftligt förfarande som avses i 5 a kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997),
 - 4) vid sammanträden med en domare i ärenden som gäller förvandlingsstraff för böter.
- I fall som avses i 1 mom. 2 eller 3 punkten får dock inte annat straff än böter dömas ut.

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande.

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

1) ordförande, om det är fråga om ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån, vars värde är högst 20 000 euro,

2) ledamot i en sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. och 2 § i rättegångsbalken,

3) ledamot i en sammansättning som avses i 2 kap. 3 § i rättegångsbalken,

4) ledamot i de fall som avses i 6 kap. 1 § i rättegångsbalken eller i 6 kap. 11 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997), och

5) ordförande i en sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken i brottmål, om det inte rör något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs annat straff än böter eller fängelse i högst två år och svaranden inte har häktats, meddelats reseförbud eller avstängts från tjänsteutövning för något av de brott som avses i åtalet.

I den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. och 3 § i rättegångsbalken ska ordföranden och en av de andra ledamöterna vara tingsrättens lagman eller en tingsdomare.

En tingsnotarie får inte förordnas att ensam eller som ordförande för tingsrätten behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses vara svåra att avgöra.

17 §

Avbrott i domstolspraktiken

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja tingsnotarien tillstånd att avbryta domstolspraktiken. En avbruten praktikperiod kan slutföras vid samma domstol som den börjat utföras vid.

18 §

Vicehäradshövdingstitel

Domarutbildningsnämnden tilldelar den som utfört domstolspraktik titeln vicehäradshövding. Titeln tilldelas på skriftlig ansökan efter det att tingsnotarien har deltagit i den utbildning som avses i 11 § och slutfört alla de uppgifter som anförtrots honom eller henne. Ansökan ska åtföljas av ett intyg över slutförd praktik.

19 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en bestämmelse som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

3.

Lag

om nämndemän vid tingsrätterna

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om i 2 kap. 6 § 1 mom. i domstolslagen (/) avsedda nämndemän vid tingsrätterna. Om inte något annat föreskrivs i denna eller i någon annan lag, ska i fråga om nämndemäns ställning och rätt att kvarstå i uppdraget tillämpas vad som i 17 kap. i domstolslagen föreskrivs om sakkunnigledamöters ställning och rätt att kvarstå i uppdraget.

På val av nämndemän och en vald nämndemans rätt att vägra ta emot uppdraget samt på skötseln av uppdraget som nämndeman under behandlingen av besvär och under val tillämpas vad som i 10 kap. i kommunallagen (410/2015) föreskrivs om kommunens förtroendevalda.

2 §

Behörighetsvillkor för nämndemän och urvalskriterier

En nämndeman ska vara finsk medborgare och bosatt i en kommun inom tingsrättens domkrets. Nämndemannen får inte vara försatt i konkurs, hans eller hennes handlingsbehörighet får inte ha begränsats och han eller hon ska vara att betrakta som lämplig för uppdraget som nämndeman.

Den som inte har fyllt 25 år eller som har fyllt 65 år får inte väljas till nämndeman. Den som innehar en tjänst vid en allmän domstol eller vid Brottsförhållningsmyndigheten eller som i sin tjänst utför utredningsuppgifter, förundersökning av brott eller tull- eller polisbevakning får inte vara nämndeman, inte heller en åklagare, advokat eller någon annan som yrkesmässigt bedriver advokatverksamhet.

3 §

Fastställelse och ändring av antalet nämndemän

Justitieministeriet fastställer antalet nämndemän vid tingsrätterna. Om flera kommuner ingår i tingsrättens domkrets, fastställer justitieministeriet antalet nämndemän som ska väljas från varje kommun i första hand i proportion till antalet mantalsskrivna invånare i kommunen. Från varje kommun ska dock väljas minst en nämndeman.

Antalet nämndemän kan ändras på framställning av kommunfullmäktige eller tingsrätten, om invånarantalet i kommunerna inom domkretsen eller antalet mål och ärenden som ska behandlas i den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § rättegångsbalken väsentligen har förändrats.

Om kommunindelningen eller den judiciella indelningen ändras, kan justitieministeriet ändra antalet nämndemän utan den framställning som avses i 2 mom. När antalet nämndemän ändras, kan ministeriet samtidigt bestämma huruvida nytt val av nämndemän från kommunerna i fråga ska förrättas för återstoden av mandatperioden.

Innan antalet nämndemän fastställs eller ändras ska tingsrätten och kommunerna inom tingsrättens domkrets ges tillfälle att yttra sig i saken.

4 §

Val av nämndemän

Kommunfullmäktige väljer nämndemännen för en period som motsvarar fullmäktiges mandatperiod.

Om en huvudförhandling pågår vid utgången av den mandatperiod som föreskrivs i 1 mom. fortsätter nämndemannens uppdrag tills målet är avgjort i tingsrätten.

De nämndemän som väljs i kommunen ska så rättvist som möjligt representera kommuninvånarnas ålders-, närings- och könsfördelning samt de språkliga förhållandena i kommunen.

5 §

Redogörelse för bindningar

En nämndeman ska innan han eller hon inleder uppdraget och under den tid uppdraget pågår lämna i 11 kap. 12 § i domstolslagen avsedd redogörelse för sina bindningar.

6 §

Domarförsäkran

En nämndeman ska avge domarförsäkran. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen.

7 §

Nämndemännens deltagande i sammanträde

Tingsrättens lagman ska se till att nämndemännen deltar i tingsrättens sammanträden i tur och ordning.

Till ledamöter vid jorddomstolen kallar jorddomstolens ordförande nämndemän från en eller flera tingsrätter inom vars domkrets det område, den gräns eller en del av det område finns som den aktuella förrättningen gäller. Av särskilda skäl kan till ledamöter vid jorddomstolen också kallas nämndemän vid någon annan tingsrätt som hör till tingsrättens domkrets i jordrättsmål och jordrättsärenden.

En nämndeman som under ett kalenderår har deltagit i sammanträden i 20 dagar, får inte delta i fler sammanträden under det kalenderåret, om inte det är fråga om fortsatt behandling av ett tidigare mål eller ärende.

8 §

Tillfälliga nämndemän

Om tingsrättens sammansättning inte är domförlig på grund av att en nämndeman har fått ett överraskande förhinder och sammansättningen på grund av långa avstånd eller andra särskilda skäl som beror på de lokala förhållandena inte utan olägenhet för tingsrättens verksamhet kan kompletteras med någon som har valts till nämndeman, kan tingsrättens ordförande kalla in någon som uppfyller behörighetsvillkoren för nämndemän som tillfällig nämndeman. Den som inkallats som tillfällig nämndeman ska avge domarförsäkran i tingsrätten innan han eller hon inleder sitt uppdrag.

9 §

Avgångsåldern för nämndemän

En nämndeman är skyldig att avgå från sitt uppdrag när han eller hon uppnår den avgångsålder som föreskrivs i 16 kap. 1 § i domstolslagen.

10 §

Befriande av nämndemän från uppdraget

Om en nämndeman förlorar sin behörighet eller annars blir olämplig att sköta uppdraget som nämndeman, ska tingsrätten i den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken befria nämndemannen från uppdraget eller bestämma att nämndemannen inte på en viss tid får sköta uppdraget som nämndeman. Innan nämndemannen befrias från sitt uppdrag ska han eller hon ges tillfälle att bli hörd.

Ändring i ett beslut om befrielse från uppdraget som nämndeman eller i ett beslut om fortsatt skötsel av uppdraget får sökas av nämndemannen i fråga genom besvär hos hovrätten. Beslutet ska iakttas trots besvär.

11 §

Anmälan om ledigt uppdrag som nämndeman

Blir ett uppdrag som nämndeman ledigt under pågående mandatperiod, ska tingsrättens lagman anmäla detta till den kommun som saken angår så att en ny nämndeman kan väljas för återstoden av mandatperioden.

12 §

Nämndemäns arvode och kostnadsersättning

Till en nämndeman betalas av statliga medel

- 1) arvode,
- 2) ersättning för inkomstbortfall och för kostnader som på grund av uppdraget som nämndeman föranleds av avlönande av vikarie, anordnande av barnvård eller något motsvarande,
- 3) resekostnadsersättning och dagtraktamente.

Justitieministeriet fastställer närmare grunder för och beloppet av det arvode, den ersättning och det dagtraktamente som en nämndeman erhåller.

Anser en nämndeman att han eller hon inte fått arvode eller ersättning enligt 1 och 2 mom., kan nämndemannen yrka på rättelse hos lagmannen vid tingsrätten. Yrkar inte nämndemannen rättelse inom ett år efter utgången av det kalenderår då betalning borde ha skett går rätten till förmåner förlorad. I ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). I förvaltningsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

13 §

Ersättning för olycksfall som drabbat en nämndeman

Vid olycksfall som inträffat och yrkessjukdom som ådragits vid skötseln av ett nämndemannuppdrag betalas ersättning av statens medel enligt samma grunder som gäller för olycksfall i arbetet och yrkessjukdom enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar

(459/2015). Ersättning betalas till den del den skadade inte med stöd av någon annan lag har rätt till ersättning enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar.

Ärenden som gäller betalning av ersättning av statens medel med stöd av 1 mom. behandlas av Statskontoret. Vad som i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar föreskrivs om arbetstagare, arbetsgivare och försäkringsanstalt ska på motsvarande sätt tillämpas på nämndemän, tingsrätten och Statskontoret. Vad som i avdelning IV i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar föreskrivs om verkställande av förmåner och vad som i avdelning VIII i den lagen föreskrivs om sökande av ändring, omprövning och återkrav samt vad som i avdelning IX i den lagen föreskrivs om utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter, avgiftsfrihet för uppgifter, ersättning som ska betalas för uppgifter om hälsotillstånd, justering av penningbelopp och ersättningar med arbetspensionsindex och lönekoeficient, avrundning av belopp, regressrätt för försäkringsanstalten, rätt för en försäkringsanstalt att få tillbaka fullkostnadsavgiften av en trafikförsäkringsanstalt, jäv, skyldighet att bevara handlingar och överförings- och utmätningsförbud ska även tillämpas på ersättningsärenden enligt denna paragraf.

14 §

Häradsdomartitel

Tingsrättens lagman kan som erkänsla för lång och förtjänstfull verksamhet i tingsrätten tilldela en nämndeman titeln häradsdomare.

15 §

Tjänstebrott

En nämndeman åtalas för tjänstebrott i hovrätten med iakttagande av vad som i 22 kap. i domstolslagen föreskrivs om tingsrätternas ledamöter. Hovrätten bestämmer om nämndemannen kan kvarstå i sitt uppdrag under den tid tjänsteåtalet är anhängigt.

16 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

En nämndeman vid tingsrätten är skyldig att redogöra för sina bindningar när han eller hon för första gången efter denna lags ikraftträdande förordnas till sitt uppdrag.

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en bestämmelse som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

4.

Lag

om nominering av kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Förfarandet enligt denna lag iakttas när Finland nominerar en eller flera nationella kandidater för lediga uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol.

2 §

Meddelande om lediga uppdrag

Uppgiften om lediga uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar eller Europeiska unionens domstol ska, om Finland nominerar en eller flera nationella kandidater, tillkännages offentligt innan kandidaterna nomineras. Meddelandet om ett ledigt uppdrag ska publiceras på behörigt sätt. Bara en person som anmält sig till uppdraget kan nomineras som kandidat.

Avvikelse från förfarandet enligt 1 mom. kan göras av orsaker som hänger samman med internationella förpliktelser som binder Finland eller av något annat tvingande skäl.

3 §

Sakkunnigdelegation

Statsrådet tillsätter efter föredragning från statsrådets kansli för sex år åt gången en sakkunnigdelegation för att bereda nomineringen av kandidater för uppdrag som avses i 1 §.

4 §

Sakkunnigdelegationens sammansättning

Sakkunnigdelegationen ska ha nio ledamöter. Ledamöter i delegationen är företrädarna för statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen och riksåklagarämbetet, en företrädare för de enheter som erbjuder juridisk forskning och undervisning vid universiteten, en företrädare för Finlands Advokatförbund samt en person som särskilt förordnas av det ministerium som föredrar nomineringsärendet i fråga för statsrådet. Varje ledamot har en personlig ersättare.

De personer som statsrådet förordnar till ledamöter av Permanenta skiljedomstolen med stöd av artikel 44 i konventionen om fredligt lösande av internationella tvister (FördrS 11/1924) ska vara ledamöter som avses i 1 mom.

Ordförande i delegationen är den ledamot som företräder statsrådets kansli och vice ordförande är dennas ersättare. I nomineringsärenden som vid statsrådet ska föredras från ett annat ministerium ska dock den ledamot som företräder ministeriet i fråga vara ordförande i delegationen och hans eller hennes ersättare ska vara vice ordförande.

5 §

Sakkunnigdelegationens beslutförhet

Delegationen är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga ledamöterna eller ersättarna är närvarande.

6 §

Nominerande myndighet

Statsrådet nominerar Finlands nationella kandidater till de uppdrag som avses i detta kapitel, om de inte utses i enlighet med det förfarande som avses i stadgan för den internationella domstolen (FördrS 1/1956).

7 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om tillsättande av den delegation som avses i 4 § och om dess verksamhet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en bestämmelse i lagen om utnämning av domare (205/2000) som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

5.

Lag

om rättegång i försäkringsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om försäkringsdomstolens domförhet, om behandlingen av rättskipningsmål och rättskipningsärenden i försäkringsdomstolen samt om extraordinärt ändringssökande i försäkringsdomstolens beslut. Bestämmelser om försäkringsdomstolen finns dessutom i domstolslagen (/).

Vid behandlingen av mål och ärenden i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs särskilt.

Bestämmelser om rättegångens offentlighet finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007).

2 kap.

Domförhet

2 §

Försäkringsdomstolens domförhet

Försäkringsdomstolen är domför i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter, om inte något annat föreskrivs nedan.

3 §

Försäkringsdomstolens domförhet i medicinska mål och ärenden

Om en medicinsk utredning kan inverka på målets eller ärendets avgörande, ska två lagfarna ledamöter och en läkarledamot delta i behandlingen av målet eller ärendet, om inte något annat föreskrivs nedan.

4 §

Försäkringsdomstolens domförhet med två ledamöter

Om den fråga som ska avgöras i saken inte är av en sådan art att det kräver en sammansättning med tre ledamöter, är försäkringsdomstolen domför i en sammansättning med två ledamöter av vilka den ena är en lagfaren ledamot och den andra en läkarledamot. Domförheten med två ledamöter förutsätter att saken gäller ansökan om ändring i ett av Folkpensionsanstalten i första instans träffat avgörande om något annat än sjukpension, ersättning i samband med

företagshälsovård eller rehabiliteringsförmåner och avgörandet kan påverkas av medicinsk utredning.

Om ledamöterna inte är eniga om avgörandet i ett mål eller ärende som har behandlats i en sammansättning med två ledamöter, ska målet eller ärendet hänskjutas till en sammansättning med tre ledamöter för avgörande.

5 §

Försäkringsdomstolens domförhet med en ledamot

Försäkringsdomstolen är domför med en ledamot om inte den fråga som ska avgöras är av en sådan art att den förutsätter en sammansättning med tre eller fem ledamöter och gäller

- 1) avvisande av ett mål eller ärende som blivit anhängigt vid försäkringsdomstolen men inte hör till dess behörighet,
- 2) avvisande av ett mål eller ärende som kommit in efter besvärstiden,
- 3) ett mål eller ärende som med anledning av ny utredning i sin helhet ska återremitteras eller överföras till förmånsverket,
- 4) ett utmätningsärende och yrkanden i samband därmed,
- 5) avbrytande av verkställighet och yrkanden i samband därmed,
- 6) ett mål eller ärende där besvär, en ansökan eller yrkanden har återtagits helt och hållet samt yrkanden i samband därmed.

Vid sammansättning med en ledamot ska ledamoten vara en lagfaren ledamot vid försäkringsdomstolen.

6 §

Ledamöter insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamhet i sammansättningen

Beroende på målets eller ärendets art ingår det i försäkringsdomstolens sammansättning enligt 2 § två ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och arbetsmarknaden eller med företagsverksamhet, om det är fråga om

- 1) mål eller ärenden som gäller arbetspension för personer i privaträttsligt arbetsavtalsförhållande,
- 2) mål eller ärenden som gäller olycksfallsförsäkring,
- 3) arbetslöshetsdagpenning, arbetsmarknadsstöd, arbetskraftspolitiskt utbildningsstöd, utbildningsdagpenning, vuxenutbildningsstöd, ersättning för uppehälle, altheringsersättning, lönegaranti eller ärenden där ansökan om medlemskap i en arbetslöshetskassa har förkastats eller en medlem uteslutits ur arbetslöshetskassan,
- 4) mål eller ärenden som gäller förvärvspension i kommunal anställning,
- 5) ärenden som gäller förvärvspension för personer i statens tjänst eller därmed jämförbar tjänst,
- 6) mål eller ärenden som gäller förvärvspension för företagare,
- 7) mål eller ärenden som gäller förvärvspension eller olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare och personer som arbetat i uppgifter som kan jämföras med lantbruksföretagares uppgifter,
- 8) mål eller ärenden som gäller olycksfall i militärtjänst.

I mål eller ärenden som avses i 1 mom. 1—5 och 8 punkten ska den ena av de ledamöter som avses i det momentet och som deltar i behandlingen representera arbetsgivarsidan och den andra representera arbetstagarsidan.

7 §

En ledamot förtrogen med militärskadeärenden i sammansättningen

Beroende på målets eller ärendets art ingår det i försäkringsdomstolens sammansättning enligt 2 § två ledamöter som är förtrogna med ersättningstagarnas förhållanden eller en ledamot som är förtrogen med ersättningstagarnas förhållanden och en militärledamot, om det är fråga om ett mål eller ärende som gäller ersättning på basis av militärskada eller ekonomiskt stöd efter en värnpliktigs död.

8 §

Försäkringsdomstolens domförhet i vissa mål och ärenden

Försäkringsdomstolen kan fatta beslut om andra åtgärder än det slutgiltiga avgörandet utan att försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter deltar.

Bestämmelser om försäkringsdomstolens domföra sammansättning i mål och ärenden som gäller rättegångens offentlighet i försäkringsdomstolen finns i lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar.

9 §

Hänskjutande av mål och ärenden till plenum eller förstärkt sammanträde

Om avgörandet i ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende eller en fråga i målet eller ärendet kan vara av principiell betydelse med tanke på tillämpning av lag, om målet eller ärendet i övrigt är av vidsträckt betydelse eller om avgörandet skulle avvika från tidigare praxis, kan målet eller ärendet eller en del av det hänskjutas till plenum eller förstärkt sammanträde.

Beslut om att hänskjuta ett mål eller ärende till plenum fattas av överdomaren och beslut om att hänskjuta ett mål eller ärende till förstärkt sammansättning av överdomaren eller en avdelningschef.

10 §

Plenum

I försäkringsdomstolens plenum deltar överdomaren som ordförande samt som övriga ledamöter försäkringsdomstolens ordinarie försäkringsrättsdomare och de ledamöter som tidigare behandlat målet eller ärendet.

Plenum är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

11 §

Förstärkt sammanträde

I ett förstärkt sammanträde i försäkringsdomstolen deltar överdomaren eller en avdelningschef som ordförande samt som övriga ledamöter de ledamöter som tidigare behandlat målet eller ärendet och de övriga försäkringsrättsdomarna vid avdelningen i fråga.

Det förstärkta sammanträdet är domfört när minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

3 kap.

Behandling av mål och ärenden

12 §

Avgörande av rättskipningsmål och rättskipningsärenden

I försäkringsdomstolen avgörs rättskipningsmål och rättskipningsärenden på föredragning vid sammanträde.

Ett mål eller ärende kan avgöras också utan sammanträde, om samtliga ledamöter i den sammansättning som ska avgöra målet eller ärendet är eniga om saken efter att ha tagit del av handlingarna och genom anteckning har godkänt utkastet till avgörande inklusive motiveringar och om ingen av ledamöterna kräver att det ska hållas ett sammanträde. Ordföranden i den sammansättning som avgör målet eller ärendet ska efter att ha läst ställningstagandena av de övriga ledamöterna i sammansättningen genom anteckning fastställa att målet eller ärendet ska avgöras antingen i sammanträde eller, om ledamöterna är eniga, utan sammanträde.

13 §

Sammansättningens ordförande

Ordförande för försäkringsdomstolen är överdomaren eller en försäkringsrättsdomare.

14 §

Muntlig förhandling

En enskild part har rätt att begära muntlig förhandling i försäkringsdomstolen. Vad som i 38 § i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om muntlig förhandling i förvaltningsdomstolen på begäran av en enskild part gäller även muntlig förhandling i försäkringsdomstolen.

15 §

Anmälan om att ett mål eller ärende är anhängigt

När ett mål eller ärende väckts vid försäkringsdomstolen ska domstolen underrätta sökanden om att målet eller ärendet blivit anhängigt, om den beräknade behandlingstiden och om hur muntlig och skriftlig utredning beaktas vid behandlingen samt ge sökanden anvisningar om hur eventuell tilläggsutredning kan sändas in.

16 §

Sakkunnigläkare vid försäkringsdomstolen

Vid försäkringsdomstolen finns utöver de ledamöter som avses i 7 kap. 2 § i domstolslagen även försäkringsdomstolens sakkunnigläkare, av vilka försäkringsdomstolen vid behov begär sakkunnigutlåtande.

Vad som i domstolslagen föreskrivs om utnämning av läkarledamöter vid försäkringsdomstolen och om deras behörighetsvillkor, om redogörelse för bindningar och om befrielse från uppdraget tillämpas även på försäkringsdomstolens sakkunnigläkare.

17 §

Skriftlig och muntlig utredning

Försäkringsdomstolen kan lämna skriftlig eller muntlig utredning utan avseende, om utredningen kommer in till försäkringsdomstolen samma dag som målet eller ärendet avgörs eller därefter. Sådan utredning tas inte med i rättegångsmaterialet.

18 §

Fördelning av mål och ärenden

Bestämmelser om fördelningen av mål och ärenden vid försäkringsdomstolen finns i 8 kap. 7 och 8 § i domstolslagen.

4 kap.

Extraordinärt ändringssökande

19 §

Undanröjande av beslut

Försäkringsdomstolen kan undanröja ett lagakraftvunnet beslut och förordna om ny behandling av målet eller ärendet enligt vad som föreskrivs särskilt. Ansökan om undanröjande av ett beslut ska göras inom fem år från det att beslutet har vunnit laga kraft. Av synnerligen vägande skäl kan ett beslut undanröjas också på ansökan som gjorts efter utgången av den föreskrivna tiden. På förfarandet vid undanröjande av beslut tillämpas vad som i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om besvär.

Ansökningsärenden som gäller undanröjande av beslut avgörs av försäkringsdomstolen i en sammansättning med tre ledamöter.

Utöver vad som i 1 mom. föreskrivs om undanröjande av beslut kan försäkringsdomstolen i samband med att den avgör ett anhängigt mål eller ärende undanröja ett beslut som anknyter till målet eller ärendet utan att det görs någon ansökan eller framställning om undanröjandet.

20 §

Återbrytande av beslut

Högsta förvaltningsdomstolen kan återbryta ett beslut av försäkringsdomstolen, om det vid behandlingen av målet eller ärendet i försäkringsdomstolen har inträffat ett sådant fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet. På återbrytande av beslut tillämpas i övrigt vad som i förvaltningsprocesslagen föreskrivs om återbrytande av beslut.

I andra än i 1 mom. avsedda mål och ärenden som hör till försäkringsdomstolens behörighet tillämpas inte bestämmelserna om extraordinärt ändringssökande i 11 kap. i förvaltningsprocesslagen.

Vad som i 1 mom. föreskrivs om återbrytande av beslut tillämpas inte på beslut i vilka ändring får sökas hos högsta domstolen genom extraordinära rättsmedel.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

21 §

Försäkringsdomstolens rätt att få upplysningar och handräckning

Myndigheter, sammanslutningar som sköter en offentlig uppgift samt försäkrings- och pensionsanstalter är trots sekretessbestämmelserna skyldiga att på begäran avgiftsfritt lämna försäkringsdomstolen upplysningar som är nödvändiga vid behandlingen av ett besvärssärende samt handräckning. Motsvarande skyldighet gäller också för legitimerade läkare.

Försäkringsdomstolen har rätt att få sådana sekretessbelagda uppgifter som avses i 1 mom. av Folkpensionsanstalten med hjälp av en teknisk anslutning utan samtycke av den vars intressen skyddas genom sekretessen. Innan den tekniska anslutningen öppnas ska den som begär uppgifter lägga framutredning om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

22 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en sådan bestämmelse i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) eller i statsrådets förordning om försäkringsdomstolen (237/2003) som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

6.

Lag

om ändring av lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 1 § och 6 kap. 6 § samt
fogas till lagen ett nytt 1 a kap. som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om marknadsdomstolens behörighet, om hur mål och ärenden blir anhängiga och behandlas i marknadsdomstolen och om sökande av ändring i marknadsdomstolens avgöranden.

Bestämmelser om marknadsdomstolen finns dessutom i domstolslagen (/).

1 a kap.

Allmänna bestämmelser om behandling av mål och ärenden

1 §

Marknadsdomstolens domförhet

Marknadsdomstolen är domför i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter, om inte något annat föreskrivs nedan.

2 §

Domförhet i patentmål och patentärenden

I ett tvistemål eller ansökningsärende som i någon lag som nämns i 1 kap. 4 § 1 mom. 1—6 punkten anges höra till marknadsdomstolens behörighet är marknadsdomstolen domför i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter och en marknadsrättsingenjör. Om avgörandet inte förutsätter teknisk sakkunskap, är marknadsdomstolen domför även i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter.

När ett tvistemål eller ansökningsärende som avses i 1 mom. samt något annat tvistemål eller ansökningsärende eller ett marknadsrättsligt ärende behandlas tillsammans, är marknadsdomstolen domför i den sammansättning som anges i 1 mom.

I ärenden som gäller besvär över beslut som Patent- och registerstyrelsen meddelat i fråga om patent, nyttighetsmodell eller kretsmönster för integrerade kretsar är marknadsdomstolen domför i en sammansättning med en lagfaren ledamot och en marknadsrättsingenjör samt ytterligare en marknadsrättsingenjör eller en sakkunnigledamot som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen.

3 §

Domförhet med två ledamöter

I andra ärenden än tvistemål och ansökningsärenden är marknadsdomstolen domför i en sammansättning med två ledamöter, om inte ärendets art eller omfattning kräver en sammansättning enligt 1 § eller 2 § 3 mom.

I ärenden som avses i 2 § 3 mom. är marknadsdomstolen då domför i en sammansättning med en lagfaren ledamot och en marknadsrättsingenjör och i andra ärenden som avses i 1 mom. i en sammansättning med två lagfarna ledamöter.

Om domstolen i en sammansättning med två ledamöter så beslutar eller om ledamöterna inte är eniga om avgörandet i ett ärende, ska ärendet hänskjutas till den sammansättning som avses i 1 § eller 2 § 3 mom.

4 §

Domförhet med en ledamot i tvistemål och ansökningsärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt

I tvistemål och i ansökningsärenden har marknadsdomstolen en sammansättning med en lagfaren ledamot

1) i ett ansökningsärende vars behandling inte fortsätter i den ordning som föreskrivs för behandlingen av tvistemål,

2) vid förberedelse,

3) när bevisning tas upp utom huvudförhandlingen,

4) när ett ärende som gäller säkringsåtgärder som avses i 7 kap. i rättegångsbalken behandlas separat.

Behandlingen av tvistemål eller ansökningsärenden som avses i 1 mom. i denna paragraf får fortsätta i den sammansättning som anges i 1 § eller 2 § 1 eller 2 mom., även om målet eller ärendet under rättegången förändras så att det ska behandlas i den sammansättning som anges i 1 mom. i denna paragraf. Detsamma gäller om ett mål eller ärende som har blivit anhängigt senare och som ska behandlas i den sammansättning som anges i 1 mom. i denna paragraf förenas med huvudsaken för behandling i samma rättegång.

I ärenden som avses i 1 mom. 1 och 4 punkten är marknadsdomstolen domför även i en sammansättning med två eller tre lagfarna ledamöter. Om saken hör samman med ett tvistemål som avses i 2 § 1 eller 2 mom., är marknadsdomstolen dock domför även i en sammansättning med två eller tre ledamöter.

5 §

Domförhet med en ledamot i övriga ärenden

I övriga ärenden än de som avses i 4 § får en lagfaren ledamot vid marknadsdomstolen ensam

1) besluta om förberedelsesammanträde, muntlig förhandling eller sammanträde och om andra åtgärder som behövs vid förberedelsen av ärendet samt hålla förberedelsesammanträde,

2) besluta om ett ärende som gäller förbud mot eller avbrytande av verkställighet eller om något annat ärende som gäller verkställighet eller någon motsvarande interimistisk åtgärd,

3) besluta om ett ärende som avses i 26 § 2 mom., 36 § eller 45 § 2 mom. i konkurrenslagen (948/2011),

4) träffa avgörande när besvär, en ansökan eller en framställning återtas eller när ett ärende avvisas eller avskrivs, samt fastställa förlikning,

5) besluta om att bevilja eller ändra rättshjälp eller att rättshjälpen ska upphöra eller om att förordna ett biträde, återkalla ett biträdes förordnande eller förordna ett nytt biträde i marknadsdomstolen,

6) besluta om ersättningar till den som fått rättshjälp och om arvode och ersättning till ett biträde, om bestämmande av självriskandelen och ersättningsskyldighet för rättshjälpstagarens motpart,

7) besluta om skyldighet att ersätta rättegångskostnader och bevisningskostnader i ärenden som avses ovan i detta moment.

I ärenden som gäller besvär över beslut som Patent- och registerstyrelsen meddelat i fråga om patent, nytighetsmodell eller kretsmönster för integrerade kretsar får en marknadsrättsingenjör ensam besluta om förberedelsesammanträde eller muntlig förhandling och om andra åtgärder som behövs vid förberedelsen av ärendet samt hålla förberedelsesammanträde. En marknadsrättsingenjör får dessutom ensam träffa avgörande, om besvär återkallas eller ett ärende avvisas eller avskrivs, och får då även besluta om skyldigheten att ersätta rättegångskostnader och bevisningskostnader.

6 §

Domförhet vid beslut om bråds kandeförklaring

En ansökan om bråds kandeförklaring som avses i 6 kap. 6 § avgörs av överdomaren eller, om det finns anledning, av en marknadsrättsdomare med iakttagande av marknadsdomstolens arbetsordning.

7 §

Sammansättningens ordförande

Ordförande för marknadsdomstolen är överdomaren eller en marknadsrättsdomare.

8 §

Sammansättningen vid hinder för en lagfaren ledamot

Om en lagfaren ledamot i den sammansättning som avses i 1 § eller i 2 § 1 eller 2 mom. får förhinder efter det att huvudförhandlingen, den muntliga förhandlingen eller sammanträdet har inletts, är marknadsdomstolen domför, om de lagfarna ledamöterna är minst två.

9 §

Förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot

Den sammansättning som avses i 1 och 2 § kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det ska anses motiverat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning eller av någon annan orsak. Under samma förutsättningar kan den sammansättning som avses i 2 § 1 och 2 mom. förstärkas med ytterligare en marknadsrättsingenjör.

Överdomaren beslutar om förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot enligt 1 mom.

10 §

Sakkunnigledamöter i sammansättningen

I den sammansättning som avses i 1, 2, 4 och 5 § kan det dessutom ingå högst två sakkunnigledamöter, om målets eller ärendets art kräver det. Sakkunnigledamöterna får dock inte vara i majoritet i sammansättningen.

Ordföranden vid sammanträdet utser sakkunnigledamöter att delta i behandlingen på i marknadsdomstolens arbetsordning närmare angivna grunder med beaktande av arten av den sakkunskap som krävs vid behandlingen av ett mål eller ärende.

11 §

Hänskjutande av ett ärende till förstärkt sammanträde eller plenum

Ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende kan i behövlig omfattning hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum, om det vid överläggningen om avgörandet i målet eller ärendet eller en del av det visar sig att sammansättningens ståndpunkt i saken avviker från den ståndpunkt som har intagits tidigare i rättspraxis. Även ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende som annars är av principiell eller vidsträckt betydelse får i sin helhet eller till vissa delar hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum.

Beslut om hänskjutande av ett mål eller ärende till förstärkt sammanträde eller plenum fattas av överdomaren.

12 §

Domförhet vid förstärkt sammanträdet

Det förstärkta sammanträdet är domfört med sju lagfarna ledamöter. I ett mål eller ärende som avses i 2 § är det förstärkta sammanträdet dock domfört med sex lagfarna ledamöter och en marknadsrättsingenjör.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. kan högst två sakkunnigledamöter delta i det förstärkta sammanträdet, om målets eller ärendets art kräver det.

När överdomaren beslutar att ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende ska hänskjutas till förstärkt sammanträde ska överdomaren samtidigt utse de ledamöter och sakkunnigledamöter som ska delta i behandlingen av målet eller ärendet. De ledamöter och sakkunnigledamöter som har deltagit i den tidigare behandlingen av målet eller ärendet deltar i behandlingen av det också vid det förstärkta sammanträdet.

13 §

Domförhet vid plenum

Plenum är domfört med minst två tredjedelar av marknadsdomstolens ledamöter.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. kan högst två sakkunnigledamöter delta i plenum, om målets eller ärendets art kräver det.

När överdomaren beslutar att ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende ska hänskjutas till plenum ska överdomaren samtidigt utse de sakkunnigledamöter som ska delta i behandlingen av målet eller ärendet. De assessorer och sakkunnigledamöter som har deltagit i den tidigare behandlingen av målet eller ärendet deltar i behandlingen också vid plenum.

14 §

Förberedelse och avgörande av mål och ärenden

För förberedelsen av ett mål eller ärende i marknadsdomstolen svarar en av dess ledamoter. En beredare vid marknadsdomstolen får delta i förberedelsen med iakttagande av arbetsordningen.

Vid marknadsdomstolens sammanträden avgörs målen och ärendena utan föredragning.

15 §

Fördelning av mål och ärenden

Bestämmelser om fördelning av mål och ärenden vid marknadsdomstolen finns i 8 kap. 7 och 8 § i domstolslagen.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

6 §

En snabb rättegång, behandlingsordningen och bråds kandeförklaring

Målen och ärendena i marknadsdomstolen ska behandlas utan ogrundat dröjsmål och inom en skälig tid.

Om inte något annat föreskrivs särskilt, ska målen och ärendena i marknadsdomstolen behandlas i den ordning som de blir anhängiga, om det inte finns orsak att avvika från den ordningen särskilt med hänsyn till hur länge behandlingen av målet eller ärendet varar, målets eller ärendets art och dess betydelse för parten.

På skriftlig ansökan av en rättegångspart kan marknadsdomstolen besluta att målet eller ärendet förklaras bråds kande, om det finns synnerligen vägande skäl för att behandla målet eller ärendet före andra mål eller ärenden med beaktande av hur länge rättegången pågår, målets eller ärendets art och dess betydelse för parten samt de övriga grunderna för bråds kandeförklaring. På ansökan om bråds kandeförklaring och på behandlingen av ansökan i marknadsdomstolen tillämpas 19 kap. i rättegångsbalken. Bestämmelser om marknadsdomstolens domförhet vid avgörande av en ansökan om bråds kandeförklaring finns i 1 a kap. 6 §. I marknadsdomstolens beslut om att förklara ett mål eller ärende bråds kande får ändring inte sökas separat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en sådan bestämmelse i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) som gällde ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

7.

Lag

om ändring av lagen om arbetsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om arbetsdomstolen (646/1974) 2 a, 4—7, 10, 40 och 47 §, av dem 2 a och 5 § sådana de lyder i lag 572/2015, 6 § sådan den lyder i lagarna 1208/2003 och 561/2006, 40 § sådan den lyder i lag 959/2000 samt 47 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 572/2015, och

ändras lagens rubrik och 2, 3, 8 och 9 §, av dem 2 § sådan den lyder i lagarna 214/2000 och 561/2006, 8 § sådan den lyder i lagarna 1007/1982, 951/1993, 252/1994, 59/2001 och 445/2001 och 9 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1007/1982, som följer:

Lag

om rättegång i arbetsdomstolen

2 §

Bestämmelser om arbetsdomstolen finns förutom i denna lag dessutom i domstolslagen (/).

3 §

Ordförande för arbetsdomstolen är presidenten eller arbetsdomstolsrådet. Vid behov kan även en i 6 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen avsedd lagfaren sakkunnigledamot vara ordförande (*vice ordförande*).

8 §

Om inte något annat följer av 2 mom., är arbetsdomstolen domför med presidenten eller arbetsdomstolsrådet som ordförande, den ena av de sakkunnigledamöter som avses i 6 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen och som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen, samt fyra av de sakkunnigledamöter som avses i det momentet och som är förtrogna med arbetsförhållanden, varav två ska företräda arbetsgivar- och två arbetstagersidan. Arbetsdomstolsrådet kan vara ledamot då ett mål eller ärende behandlas med presidenten som ordförande. Även en assessor som avses i 18 kap. i domstolslagen kan vara ledamot vid arbetsdomstolen. På arbetsdomstolsrådet och assessorn tillämpas i sådana fall vad som i domstolslagen föreskrivs om sakkunnigledamöter som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. En frånvarande ledamot eller en ledamot som är ordförande ersätts vid behov av en ersättare.

Vid behandling av mål som gäller tjänstekollektivavtal eller arbetskollektivavtal som är bindande för offentliga samfund är arbetsdomstolen domför då två av de med tjänsteförhållanden förtrogna sakkunnigledamöter som avses i 6 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen, av vilka den ena företräder den offentliga arbetsgivarsidan och den andra tjänstemannasidan, är närvarande i stället för en sakkunnigledamot från arbetsgivarsidan och en från arbetstagersidan.

I mål eller ärenden som avses i 1 § 3 mom. är arbetsdomstolen domför med presidenten eller arbetsdomstolsrådet som ordförande och två sakkunnigledamöter som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen samt en sakkunnigledamot från arbetsgivarsidan och en från arbetstagersidan.

Syn kan förrättas av ordföranden och två sakkunnigledamöter av vilka, beroende på ärendets art, den ena företräder den privata eller den offentliga arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.

Om en enhetlig rättskipning, den stora betydelse avgörandet i saken har eller något annat viktigt skäl kräver det, deltar ordföranden och alla ordinarie sakkunnigledamöter i behandlingen vid arbetsdomstolen. Om inte alla ledamöter kan delta i behandlingen, bestäms de som ska närvara enligt de i 1 och 2 mom. föreskrivna grunderna.

Arbetsdomstolen består av endast ordföranden vid förberedelse och när den avgör ett mål genom dom med stöd av 23 § 2 mom. Ordföranden kan förordna en föredragande att vid förberedelsen utfärda stämningar och kallelser på domstolens vägnar samt att verkställa skriftlig förberedelse.

Vid avgörande av invändningar om domarjäv är arbetsdomstolen domför med ordföranden och två sakkunnigledamöter, av vilka den ena företräder arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.

9 §

Arbetsdomstolen sammanträder på kallelse av ordföranden.

Presidenten bestämmer hur mål och ärenden ska fördelas i enlighet med 8 § för behandling vid domstolen och fastställer ordförandenas och ledamöternas sammanträdesturer. Bestämmelser om fördelning av mål och ärenden vid arbetsdomstolen finns dessutom i 8 kap. 7 och 8 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

8.

Lag

om ändring av lagen om högsta domstolen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om högsta domstolen (665/2005) 5 § samt
ändras 10, 13 och 14 §, av dem 13 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1213/2009, som följer:

10 §

Högsta domstolen består av en president och minst 15 justitieråd som övriga ledamöter. Bestämmelser om utnämning av presidenten och ledamöterna vid högsta domstolen samt om behörighetsvillkoren för dem finns i domstolslagen (/).

Bestämmelser om ledamöter i tjänsteförhållande för viss tid vid högsta domstolen finns i domstolslagen.

13 §

Föredragande vid högsta domstolen är kanslichefen, referendarieråd, äldre justitiesekreterare och justitiesekreterare.

Föredragandena utnämns av högsta domstolen. Högst en tredjedel av samtliga tjänster som föredragande kan vara referendarierådstjänster för viss tid. Utnämningen till en sådan tjänst kan göras för högst fem år i sänder. En utnämning för en kortare tid än fem år är bara möjlig av särskilda skäl. På föredragandenas behörighetsvillkor och utnämningsgrunder samt på utnämning av föredraganden för viss tid tillämpas i övrigt vad som i domstolslagen föreskrivs om domare.

Bestämmelser om övriga tjänster och tjänstemän vid högsta domstolen finns i arbetsordningen.

14 §

Vad som i 103 § i grundlagen föreskrivs om domares rätt att kvarstå i tjänsten och domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta domstolen och på tjänsterna som föredragande.

Vad som i domstolslagen föreskrivs om domare och om domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta domstolen och på tjänsterna som föredragande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006) 10, 11, 14 och 15 §, av dem 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 510/2008, som följer:

10 §

Högsta förvaltningsdomstolen består utöver presidenten av minst 15 justitieråd som övriga ledamöter. Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkoren för presidenten och ledamöterna vid högsta förvaltningsdomstolen finns i *domstolslagen* (/).

Bestämmelser om ledamöter i tjänsteförhållande för viss tid vid högsta förvaltningsdomstolen finns i domstolslagen.

11 §

Vid högsta förvaltningsdomstolen deltar två miljösakkunnigråd i behandlingen av mål eller ärenden som gäller vattenlagen (587/2011), miljöskyddslagen (527/2014) och lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004) samt den upphävda vattenlagen (264/1961) och den upphävda miljöskyddslagen (86/2000). Miljösakkunnigråden deltar även i behandlingen av motsvarande mål och ärenden som gäller miljöskydd och vattenfrågor med avseende på Åland.

Vid behandlingen av mål eller ärenden som gäller patent, nyttighetsmodellrätt eller kretsmönster för integrerade kretsar deltar två överingenjörsråd.

Bestämmelser om sakkunnigledamöternas behörighetsvillkor, förordnande till uppdraget och ställning, rätt att kvarstå i uppdraget samt skyldighet att redogöra för sina bindningar finns i 17 kap. i domstolslagen.

14 §

Föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen är kanslichefen, referendarieråd och justitisekreterare.

Föredragandena utnämns av högsta förvaltningsdomstolen. På föredragandenas behörighetsvillkor och utnämningsgrunder samt på utnämning av föredraganden för viss tid tillämpas vad som i domstolslagen föreskrivs om domare.

Bestämmelser om övriga tjänster och tjänstemän vid högsta förvaltningsdomstolen finns i arbetsordningen.

15 §

Vad som i 103 § i grundlagen föreskrivs om domares rätt att kvarstå i tjänsten och domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta förvaltningsdomstolen och tjänsterna som föredragande.

Vad som i domstolslagen föreskrivs om domare och domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta förvaltningsdomstolen och på tjänsterna som föredragande.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

10.

Lag

om ändring av lagen om Ålands förvaltningsdomstol

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994) 2, 3, 6 och 7 §, av dem 2 och 3 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 432/1999, 6 § sådan den lyder i lag 573/2015 och 7 § sådan den lyder i lag 432/1999, som följer:

2 §

Lagens förhållande till andra bestämmelser

På Ålands förvaltningsdomstol tillämpas vad som i domstolslagen (/) eller i någon annan lag eller förordning föreskrivs om förvaltningsdomstolar.

I landskapslag kan Ålands förvaltningsdomstol anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

3 §

Administrativ chef

Lagmannen vid Ålands tingsrätt är administrativ chef för Ålands förvaltningsdomstol.

Lagmannen sköter de administrativa uppgifter som enligt domstolslagen ska skötas av förvaltningsdomstolens överdomare.

6 §

Ersättare

Om en ordinarie ledamot har förhinder, kan förvaltningsdomstolen kalla en ersättare i hans eller hennes ställe. I ett sammanträde får det delta högst en ersättare.

Högsta förvaltningsdomstolen utser ett behövligt antal ersättare och bestämmer samtidigt i vilken ordning de träder i stället för en ledamot som har förhinder. Förvaltningsdomstolen gör framställning till högsta förvaltningsdomstolen för förordnande av ersättare. Ersättarna ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Ersättarna ska avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen. Den som föreslås till ersättare ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under den tid uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen sådan redogörelse för sina bindningar som avses i 11 kap. 12 § i domstolslagen.

På ersättares ställning och rätt att kvarstå i uppdraget tillämpas vad som föreskrivs om innehavare av domartjänst.

7 §

Utlåtande av Ålands landskapsregering

Utlåtande av Ålands landskapsregering ska inhämtas innan förvaltningsdomaren utnämns och ersättare utses. Samma förfarande gäller när sakkunnigledamöter som avses i 4 kap. 5 § 2 mom. i domstolslagen utses till Ålands förvaltningsdomstol.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

11.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i rättegångsbalken (4/1734) 2 kap. 2 och 3 a § samt 3 kap., av dem 2 kap. 2 och 3 a § sådana de lyder i lag 339/2014 och 3 kap. sådant det lyder i lagarna 354/1987 och 768/2002,

ändras 1 kap., 2 kap. 6, 9 och 11 § samt 26 kap. 13 §, av dem 2 kap. 6 § sådan den lyder i lagarna 1052/1991, 244/2006 och 372/2015, 9 och 11 § sådana de lyder i lag 666/2005 och 26 kap. 13 § sådan den lyder i lag 650/2010, samt
fogas till 2 kap. nya 8 a och 12—14 §, som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Denna lag tillämpas på rättegång i allmänna domstolar, om inte något annat följer av lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller av någon annan lag.

2 §

Allmänna domstolar är tingsrätterna, hovrätterna och högsta domstolen.

2 kap.

Om domförhet

6 §

I brottmål är tingsrätten domför även med ordföranden ensam, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs strängare straff än fängelse i högst två år, eller om det enskilda brott som avses i åtalet är något av följande brott:

- 1) våldsamt motstånd mot tjänsteman,
- 2) grov stöld,
- 3) grov förskingring,
- 4) grov bruksstöld av motordrivet fortkaffningsmedel,
- 5) grovt häleri,
- 6) grov skadegörelse,
- 7) grovt bedrägeri,
- 8) grovt betalningsmedelsbedrägeri,
- 9) grovt dataintrång,
- 10) registeranteckningsbrott,
- 11) straffbart försök till något av de brott som nämns i 1—10 punkten.

Vid avgörande av brottmål i skriftligt förfarande enligt 5 a kap. i lagen om rättegång i brottmål är tingsrätten domför med ordföranden ensam.

8 a §

Avviker den rådande uppfattningen vid ett sammanträde i hovrätten, vid vilket överläggning om avgörandet i ett mål eller ärende sker, från de rättsgrundsatser eller den lagtolkning som högsta domstolen eller hovrätten eller någon annan hovrätt har omfattat, får saken eller en del av den hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum för behandling. Även ett mål eller ärende som annars är av principiell betydelse eller vidsträckt kan i sin helhet eller till vissa delar hänskjutas till plenum eller förstärkt sammanträde. Ett mål eller ärende i vilket muntlig förhandling har förrättats eller ska förrättas får inte utan särskild anledning hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum för avgörande.

Beslut om hänskjutande av ett ärende till plenum eller förstärkt sammanträde fattas av hovrättens president.

I hovrättens plenum deltar presidenten, de ordinarie domarna och de hovrättsdomare som utnämnts för viss tid som är längre än ett år och även övriga ledamöter, om de tidigare har deltagit i behandlingen av ärendet. Plenum är domfört när minst hälften av de ledamöter som är i tjänst är närvarande.

I sammansättningen vid ett förstärkt sammanträde vid hovrätten ingår sju ledamöter. I ett förstärkt sammanträde ingår presidenten som ordförande och som ledamöter de ledamöter som tidigare behandlat saken och som ännu är i tjänst och ett behövligt antal ledamöter utsedda bland de ordinarie ledamöterna genom lottning.

9 §

Högsta domstolen är domfört med fem ledamöter, om inte någon annan sammansättning föreskrivs i lag. Bestämmelser om hänskjutande av ärenden till plenum eller förstärkt avdelning finns i lagen om högsta domstolen (665/2005).

Ärenden som gäller meddelande av besvärstillstånd behandlas och avgörs på en avdelning med två eller tre ledamöter. Om ett ärende behandlas på en avdelning med två ledamöter, ska det hänskjutas till en avdelning med tre ledamöter för avgörande, om avdelningens ledamöter så beslutar eller om ledamöterna inte är eniga om avgörandet. Om en ansökan om besvärstillstånd eller en del av den i enlighet med 30 kap. 3 § 4 mom. har överförts för att behandlas i samband med besvären, beslutar den avdelning som behandlar besvären om besvärstillståndet.

En avdelning med en ledamot får behandla och avgöra ett ärende som gäller en säkringsåtgärd eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet, eller någon annan motsvarande intermistisk åtgärd.

11 §

En kollegial sammansättning vid en domstol kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det är motiverat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning eller av någon annan särskild orsak. Under samma förutsättningar kan tingsrätten ha en tredje nämndeman.

12 §

Tingsrätten och hovrätten är domföra trots att en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att huvudförhandlingen, den muntliga förhandlingen, sammanträdet eller synen har inletts. I sammansättningen ska dock alltid minst en lagfaren ledamot ingå. Tingsrätten är dessutom domfört med minst en nämndeman.

13 §

I en kollegial beslutssammansättning vid en domstol får det inte ingå ledamöter som är närstående till varandra i enlighet med 13 kap. 3 §.

14 §

Separata bestämmelser gäller för de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden.

26 kap.

Om fortsatt handläggning av besvärssärenden i hovrätten

13 §

Vid huvudförhandlingen i hovrätten hörs parter, vittnen och sakkunniga och tas annan utredning emot.

Huvudförhandlingen kan begränsas så att den endast gäller en del av den sak som är föremål för besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 2 kap. 6 § träder dock i kraft redan den 20 .

12.

Lag

om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) 1 kap. och 4—6, 8, 8 a, 9, 10, 10 a, 11, 13 b, 17, 18, 20 och 23 §, av dem 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 211/2000, 5 § sådan den lyder i lagarna 211/2000 och 546/2014, 6 § sådan den lyder i lag 570/2015, 8 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 26/2012 och 570/2015, 8 a § sådan den lyder i lag 1206/2003, 10 § sådan den lyder i lagarna 106/2000 och 1206/2003, 10 a, 18 och 20 § sådana de lyder i lag 610/2011, 11 § sådan den lyder i lag 211/2000 och 13 b § sådan den lyder i lag 616/2011, samt

ändras 13, 13 a, 15 och 16 §, av dem 13 a, 15 och 16 § sådana de lyder i lag 616/2011, som följer:

13 §

Sammansättningen vid hinder för en ledamot

Förvaltningsdomstolen är domför även om en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att den muntliga förhandlingen, sammanträdet eller synen har inletts. I sammansättningen ska det dock alltid ingå minst en lagfaren ledamot och i de fall som avses i 7 § 1 mom. också en sakkunnigledamot.

13 a §

Förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot

En kollegial sammansättning vid förvaltningsdomstolen kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det är motiverat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning, eller av någon annan särskild orsak.

15 §

Fulltaligt avdelningssammanträde

I ett fulltaligt avdelningssammanträde deltar som ordförande överdomaren eller avdelningschefen och som andra ledamöter de tjänstgörande förvaltningsrättsdomare som var ledamöter på avdelningen när ärendet hänsköts till fulltaligt avdelningssammanträde. En assessor deltar i behandlingen vid fulltaligt avdelningssammanträde, om han eller hon tidigare har deltagit i behandlingen av målet eller ärendet. Om en sakkunnigledamot eller en ledamot som är förtrogen med det naturvetenskapliga eller tekniska området enligt lagen ska delta i behandlingen av ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende, deltar han eller hon även i behandlingen av saken vid fulltaligt avdelningssammanträde.

Ett fulltaligt avdelningssammanträde är beslutfört med minst fem ledamöter. Om det i en sammansättning enligt 1 mom. finns mindre än fem ledamöter, ska ärendet hänskjutas till plenum.

16 §

Hänskjutande av ett ärende till plenum eller fulltaligt avdelningssammanträde

Ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende som med tanke på enhetlig rättskipning eller annars är av principiell betydelse eller vidsträckt kan i sin helhet eller till vissa delar hänskjutas till plenum eller fulltaligt avdelningssammanträde.

Beslut om hänskjutande av ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende till plenum fattas av överdomaren och beslut om hänskjutande av ett ärende till fulltaligt avdelningssammanträde av överdomaren eller avdelningschefen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas domkretsar (338/2013), som utfärdats med stöd av den upphävda 2 §, förblir i kraft.

13.

Lag

om ändring av statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i statstjänstemannalagen (750/1994) 18 a §, 12 kap., 53 a och 54 a §, av dem 18 a § sådan den lyder i lag 566/2015 samt 53 a och 54 a § sådana de lyder i lag 288/2009, och
ändras 4, 18, 20, 53 och 57 §, sådana de lyder, 4 § i lagarna 593/2005, 901/2009 och 1548/2011, 18 § i lag 566/2015, 53 § delvis ändrad i lagarna 1088/2007 och 177/2013 och 57 § i lagarna 177/2013 och 283/2015, samt
fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

1 kap.

Tillämpningsområde

3 a §

Denna lag tillämpas på domartjänster och domare, om inte något annat föreskrivs i lag.
Bestämmelser om utnämning av domare och deras tjänsteförhållanden finns dessutom i domstolslagen (/).
Bestämmelserna i 9, 10, 20 och 22 §, 23 § 4 mom., 25, 26, 26 a och 27—34 §, 8 kap., 40 § 1 mom., 44 § och 66 § 3 mom. gäller inte domartjänster eller domare.
En domare kan inte ges rätt att kvarstå i en domartjänst efter avgångsåldern.

4 §

Tjänster kan inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar.
Bestämmelser om inrättande, indragning och ändring av tjänster utfärdas genom förordning av statsrådet. Följande tjänster får inte inrättas eller dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten:
1) tjänsterna som justitiekansler i statsrådet och biträdande justitiekansler samt tjänsten som kanslichef vid justitiekanslersämbetet,
2) tjänsterna som domare vid högsta domstolen och domare vid högsta förvaltningsdomstolen,
3) tjänsterna som kommendör för försvarsmakten, chef för huvudstaben, general eller amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare, fältbiskop och assessor,
4) tjänsterna som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt som general eller amiral vid gränsbevakningsväsendet.

18 §

En tjänsteman får inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte den berörda myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd till det. Tillstånd för bisyssla kan beviljas också för viss tid eller som begränsat. Tillståndet kan återkallas om det finns skäl till det. Bestämmelser om kravet på tillstånd för bisyssla när det gäller domare och föredragande vid domstol finns dessutom i 9 kap. och 19 kap. 8 § i domstolslagen.
Vid prövningen av om tillstånd för bisyssla ska beviljas ska det beaktas att tjänstemannen inte får bli jävig i sina uppgifter på grund av bisysslan. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för en opartisk tjänsteutövning, annars inverka skadligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren.

En tjänsteman ska göra en anmälan till myndigheten om annan bisyssla än en sådan som avses i 1 mom. Myndigheten kan på de grunder som anges i 2 mom. förbjuda tjänstemannen att ta emot eller inneha en sådan bisyssla.

Med bisyssla avses i 1—3 mom. tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Utöver bestämmelserna i denna paragraf ska de specialbestämmelser om bisysslor inom olika förvaltningsområden som ingår i lagar och förordningar iakttas.

De uppgifter som i samband med en anmälan om bisyssla eller ansökan om tillstånd för bisyssla läggs fram om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän ska hemlighållas.

Närmare bestämmelser om myndigheter som beviljar tillstånd för bisyssla utfärdas genom förordning av statsrådet.

20 §

En tjänsteman kan för viss tid förflyttas till arbete i ett annat ämbetsverk eller hos en annan arbetsgivare än staten, om förflyttningen förbättrar tjänstemannens förutsättningar att fullgöra sina tjänsteåligganden eller främjar varaktigheten i tjänstemannens anställningsförhållande eller sysselsättandet av tjänstemannen och om den mottagande arbetsgivaren samt tjänstemannen har gett sitt samtycke till förflyttningen. Under denna tid står tjänstemannen i tjänsteförhållande till det ämbetsverk från vilket han eller hon förflyttats.

53 §

Ett beslut av statsrådet genom vilket statsrådet har sagt upp en tjänsteman, hävt ett tjänsteförhållande, avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning eller beslutat att avstängningen från tjänsteutövning fortfarande ska gälla får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Ett beslut genom vilket en annan myndighet än statsrådet har gett en tjänsteman en varning eller permitterat eller sagt upp en tjänsteman, hävt ett tjänsteförhållande eller ändrat ett tjänsteförhållande till en deltidсанställning, avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning, beslutat att avstängningen från tjänsteutövning fortfarande ska gälla eller skilt en tjänsteman från tjänsteutövning för viss tid får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Ändring i ett beslut som en domstol fattat om en domare söks på det sätt som föreskrivs i 23 kap. i domstolslagen.

Vad som föreskrivs i 2 mom. gäller inte beslut genom vilket republikens president har sagt upp en tjänsteman eller hävt en tjänstemans tjänsteförhållande eller genom vilket högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen har gett en tjänsteman en varning eller permitterat eller sagt upp en tjänsteman, hävt en tjänstemans tjänsteförhållande eller ändrat tjänsteförhållandet till en deltidсанställning eller avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning.

57 §

I ett beslut som gäller en tjänsteman och som statsrådet eller ett ämbetsverk har fattat får tjänstemannen söka ändring på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Ändring i ett beslut som en domstol fattat om en domares eller föredragandes bisyssla söks i enlighet med 23 kap. 1 § i domstolslagen. Besvärstiden när det gäller beslut om uppsägning enligt 27 § 1 mom. börjar dock löpa först från uppsägningstidens utgång. Beslutet ska följas trots besvär, om inte besvärsmyndigheten beslutar något annat. Ärenden enligt 53 § ska behandlas skyndsamt i förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

Också en myndighet får genom besvär söka ändring i ett beslut av en förvaltningsdomstol när beslutet är ett avgörande med anledning av besvär över ett beslut som myndigheten har fattat på grundval av denna lag eller när beslutet är ett avgörande i ett förvaltningsstvistemål enligt 56 §.

I följande beslut som gäller en tjänsteman eller den som söker en tjänst får ändring inte sökas genom besvär, om inte något annat föreskrivs i lag:

- 1) utnämning till en tjänst eller ett tjänsteförhållande,

- 2) placering av en gemensam tjänst inom ämbetsverket,
- 3) beviljande eller förvägran av tjänstledighet som är beroende av prövning,
- 4) förordnande till en uppgift, om tjänstemannen har gett sitt samtycke till förordnandet.

Om ett beslut som avses i 3 mom. 2 eller 4 punkten innebär att placeringsorten för tjänsten ändras, får ändring i beslutet sökas på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Beslutet ska dock följas trots besvär, om inte besvärsmyndigheten beslutar något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

I ett beslut om avstängning av en domare från tjänsteutövning som fattats före ikraftträdandet av denna lag får ändring sökas genom iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Detsamma gäller när ändring söks i ett beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag i fråga om entledigande av en föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen på grund av föredragandens arbetsoförmåga.

14.

Lag

om ändring av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (565/2015) 1—3 § som följer:

1 §

Registrets ändamål och förvaltning

Rättsregistercentralen för ett för allmänt bruk avsett register över domares bindningar och bisysslor. Syftet med registerföringen är att tillgodose offentligheten för domarnas bindningar och bisysslor samt offentligheten för de bindningar som sakkunnigledamöterna och tingsrätternas nämndemän samt de bisysslor som föredragandena vid domstolarna har.

2 §

Anmälningsskyldighet

Skyldiga att anmäla uppgifter till registret är

- 1) de domare, sakkunnigledamöter vid domstolar och nämndemän vid tingsrätterna som är skyldiga att lämna i 11 kap. 12 § i domstolslagen (/) avsedd redogörelse för bindningar,
- 2) de domstolar som har beviljat ett tillstånd för bisyssla enligt 9 kap. 5 § i domstolslagen,
- 3) domare och föredragande vid domstolar som har fått i 9 kap. 7 § i domstolslagen avsedd inkomst från bisyssla.

Uppgifterna lämnas till Rättsregistercentralen. Uppgifterna kan lämnas genom att föra in dem i registret över domares bindningar och bisysslor.

3 §

Uppgifter som ska föras in i registret

I registret antecknas uppgifter om bindningar för domarna, sakkunnigledamöterna vid domstolarna och nämndemännen vid tingsrätterna samt uppgifter om de tillstånd för bisyssla som domarna och föredragandena har beviljats och inkomsterna från dessa bisysslor.

I registret antecknas den registrerades namn, tjänste- eller uppgiftsbenämning, uppgifter om den domstol där den registrerade arbetar samt datum när bisysslan inleddes eller en annan än en ekonomisk bindning uppstod och när bindningen eller bisysslan upphörde. I registret kan av tekniska skäl också personbeteckningen antecknas, som dock inte är en offentlig uppgift.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

15.

Lag

om införande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Införande av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor

Lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (565/2015) träder i kraft den 1 januari 2017.

2 §

Övergångsbestämmelse

Varje domare som enligt 11 kap. 12 § eller 12 kap. 5 § i domstolslagen (/) är skyldig att redogöra för sina bindningar ska göra det inom ett år från ikraftträdandet av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor. Redogörelse ska lämnas oberoende av om redogörelse har lämnats tidigare. Detsamma gäller för sakkunnigledamöter och militära ledamöter vid domstolarna.

3 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

16.

Lag

om ändring av militära rättegångslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 1, 11 och 12 §, av dem 11 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 517/2013 och 12 § sådan den lyder i lag 575/2015, som följer:

1 §

Militära rättegångsärenden behandlas vid allmänna domstolar i den ordning som föreskrivs för brottmål och med iakttagande ytterligare av vad som föreskrivs i denna lag. Bestämmelser om krigsrätter finns i 6 kap.

Underrätter som behandlar militära rättegångsärenden är Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelens, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelens, Västra Nylands och Österbottens tingsrätter. Fullföljdsdomstol är Helsingfors hovrätt.

11 §

Militära ledamöter vid en underrätt och ett tillräckligt antal ersättare för dem förordnas av hovrätten på framställning av kommendören för armén.

Militära ledamöter vid en hovrätt och ersättarna för dem förordnas av högsta domstolen bland personer som föreslagits av försvarsministeriet.

Militära ledamöter vid högsta domstolen och ersättarna för dem förordnas av republikens president.

Mandatperioden för militära ledamöter är två år. De utnämns högst till dess att de uppnår den avgångsålder som föreskrivs för domare.

12 §

På militära ledamöters ställning och rätt att kvarstå i uppdraget tillämpas vad som i 17 kap. i domstolslagen (/) föreskrivs om sakkunnigledamöter.

Den som föreslås för uppdraget som militär ledamot ska före förordnandet till uppdraget och under den tid uppdraget pågår till domstolen lämna i 11 kap. 12 § i domstolslagen avsedd redogörelse för sina bindningar, med iakttagande av den paragrafen.

En militär ledamot ska innan han eller hon inleder sitt uppdrag avge domarförsäkran. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen.

En militär ledamot har rätt till arvode med iakttagande av vad som i 17 kap. 22 § i domstolslagen föreskrivs om arvode för sakkunnigledamöter vid domstolar.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

17.

Lag

om ändring av 16 a och 26 § i språklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i språklagen (423/2003) 16 a och 26 §, sådana de lyder, 16 a § i lag 631/2005 och 26 § delvis ändrad i lag 631/2005, som följer

16 a §

Undantag från handläggningsspråket i vissa fall

Vid en språkavdelning som inrättats vid en tvåspråkig domstol är handläggningsspråket i ett mål eller ärende trots 13—16 § i språklagen minoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt, om inte domstolen med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer att majoritetsspråket i ämbetsdistriktet används som handläggningsspråk.

26 §

Statliga myndigheters arbetsspråk

Statliga myndigheter använder som sitt arbetsspråk majoritetsspråket i ämbetsdistriktet, om det inte är mer ändamålsenligt att använda det andra nationalspråket eller båda språken eller av särskilda skäl ett främmande språk.

Trots det som föreskrivs i 1 mom. är arbetsspråket vid en språkavdelning som inrättats vid en tvåspråkig domstol minoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

18.

Lag

om ändring av lagen om stämningsmän

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stämningsmän (505/1986) 1, 2, 4 a, 5 och 6 §, av dem 1 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 887/1996, 2 § sådan den lyder i lag 887/1996, 4 a § sådan den lyder i lag 1259/1999 och 6 § sådan den lyder i lag 636/2015, som följer:

1 §

Stämningsmän

Stämningsmän på tjänstens vägnar är förmännen för stämningsmännen, stämningsmännen och häradsutmätningsmännen.

Separata bestämmelser gäller för stämningsmän i landskapet Åland.

2 §

Stämningsmännens verksamhetsområde

Verksamhetsområdet för en stämningsman som är anställd vid en domstol utgörs av domkretsen och för en häradsutmätningsman det berörda utskökningsverkets verksamhetsområde. För andra som enligt 6 § är berättigade att verkställa stämning och delgivning är verksamhetsområdet det ämbetsdistrikt där de är behöriga i sin huvudsyssla.

4 a §

Rätt att få kontaktinformation

Stämningsmän och andra som enligt 6 § har rätt att verkställa delgivning har utan kostnad och trots sekretessbestämmelserna rätt att från myndigheter, samfund som sköter offentliga uppdrag samt inrättningar eller samfund som bedriver televerksamhet eller postförmedling få adress- och telefonuppgifterna till samt annan behövlig kontaktinformation om den person eller det samfund som delgivningen gäller, om uppgifterna behövs för att verkställa delgivningen.

De uppgifter som avses i 1 mom. kan lämnas via teknisk anslutning eller som en datamängd. Av statens medel kan ersättning betalas för de kostnader som upprättandet och underhållet av den tekniska anslutningen medför. Uppgiftsmottagaren har inte rätt att lämna vidare de uppgifter som fås som en datamängd eller via teknisk anslutning.

En stämningsman och de som enligt 6 § har rätt att verkställa delgivning har trots sekretessbestämmelserna i enskilda fall på begäran rätt att från teleföretag och av sammanslutningsabonnenter få kontaktuppgifter för teleadresser som inte är upptagna i en offentlig katalog eller information som specificerar en teleadress eller teleterminalutrustning, om informationen behövs för att verkställa delgivningen. Stämningsmän och andra som har rätt att verkställa delgivning har, trots förbud att lämna ut information, motsvarande rätt få information om utdelningsadresser från en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

5 §

Handräckning

- Stämningsmän har rätt att få handräckning av polisen, om
- 1) stämningsmannens arbetssäkerhet kan antas vara hotad,
 - 2) en person vägrar att identifiera sig när stämningsmannen verkställer ett delgivningsuppdrag,
 - 3) en svarande i brottmål undviker delgivning på en hemfridskyddad eller någon annan plats, eller
 - 4) handräckningen annars är nödvändig för verkställandet av delgivningsuppdraget.

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

- Berättigad att, så som stämningsman, verkställa stämning och delgivning är
- 1) polisman, åklagare, häradsfogde, gränsbevakningsman, anhållningsberättigad tullman eller till uppgiften förordnad annan tullman samt tingsnotarie,
 - 2) en tjänsteman som har förordnats till det av chefen för en domstol, ett utskökningsverk eller en polisinspektion och som är anställd vid myndigheten i fråga,
 - 3) en fängelsedirektör eller en tjänsteman vid ett fängelse som förordnats till det av en fängelsedirektör, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller ta emot delgivningen är en fånge,
 - 4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats till det av kommendören för en truppavdelning eller en med denne jämförbar förman, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller ta emot delgivningen lyder under 45 kap. i strafflagen (39/1889), samt
 - 5) vid finska beskickningar en av utrikesministeriet till uppgiften befullmäktigad honorärkonsul eller person som arbetar vid beskickningen.
- Bestämmelser om polismäns, gränsbevakningsmäns och tullmäns skyldighet att verkställa delgivningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

19.

Lag

om ändring av 243 § i fastighetsbildningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fastighetsbildningslagen (554/1995) 243 §, sådan den lyder i lagarna 1180/2000, 1159/2005 och 575/2009, som följer:

243 §

I jorrdomstolen är en lagfaren ledamot vid tingsrätten ordförande och jorrdomstolens övriga ledamöter är en jordrättsingenjör samt två nämndemän. Vid jorrdomstolen kan det dessutom finnas ytterligare en lagfaren ledamot, om detta med beaktande av målets eller ärendets art, omfattning eller av något annat särskilt skäl ska anses motiverat. Under samma förutsättningar kan det vid jorrdomstolen finnas ytterligare en jordsrättsingenjör. Jorrdomstolen är domför trots att en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att huvudförhandlingen eller synen har inletts. I sammansättningen ska dock alltid minst en lagfaren ledamot ingå. Jorrdomstolen är dessutom domför med minst en nämndeman.

Jorrdomstolen är domför också med ordföranden ensam

1) när det är fråga om sådana förberedande åtgärder som avses i 232 § 3 mom., 235 eller 254—258 § eller därmed jämförliga åtgärder eller en sak som avses i 7 § 2 mom., 194 a § 2 mom., 240 eller 264 §, 265 § 1 eller 3 mom., 275 § 2 mom. eller 278 a §,

2) när jorrdomstolen behandlar besvär över förrättningsmännens beslut varmed en jävsanmärkning mot en förrättningsman har förkastats, eller om besvären gäller ett beslut om sammanslagning av fastigheter, ett beslut av fastighetsregisterföraren enligt fastighetsregisterlagen eller ett rättelsebeslut som avses i 277 § 2 mom. i denna lag, samt

3) när en sak med stöd av 259 § 3 mom. avgörs på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet utan att huvudförhandling hålls.

Jordrättsingenjören deltar vid behov i beredningen av de mål eller ärenden som avses i 2 mom.

I ett inskrivningsärende är jorrdomstolen domför med ordföranden ensam. Vid jorrdomstolen kan det dessutom finnas ytterligare en lagfaren ledamot och en jordrättsingenjör, om detta med beaktande av målets eller ärendets omfattning eller av något annat särskilt skäl ska anses motiverat.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

20.

Lag

om ändring av 37 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 37 §, sådan den lyder i lag 662/2015, som följer:

37 §

Behandling av ärenden som gäller fastställelse av beslut och återlämnande av barn

Ärenden som gäller fastställelse av beslut som har meddelats i en främmande stat och återlämnande av barn ska behandlas skyndsamt. Om ett ärende som gäller återlämnande av ett barn inte har avgjorts inom sex veckor från det att ansökan gjordes, ska hovrätten på justitieministeriets eller sökandens begäran redogöra för orsakerna till dröjsmålet.

Behandlingen av en ansökan om återlämnande av ett barn kan uppskjutas eller avvisas, om det finns skäl att anta att barnet har förts till en annan stat. När hovrätten uppskjuter behandlingen av ärendet kan den förordna att behandlingen fortsätter först efter det att sökanden har gjort en anmälan om att barnet har återlämnats till Finland eller sökanden framfört andra omständigheter med stöd av vilka det kan anses motiverat att avgöra ärendet.

Vid rättegången ska i övrigt i tillämpliga delar iaktas vad som i denna lag föreskrivs om rättegång i ärenden som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

21.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) 6 § som följer:

6 §

Behörighetsvillkor som gäller statsanställdas kunskaper i finska och svenska

Är högskoleexamen enligt lag eller förordning behörighetsvillkor för en statlig anställning, krävs det vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster finns i domstolslagen (/). Bestämmelser om krav på kunskaper i finska och svenska för officerstjänster utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet kan undantag föreskrivas från de krav på kunskaper i finska och svenska som föreskrivs i 1 mom., om arbetsuppgifterna förutsätter detta eller om fördelningen hos myndigheten av de arbetsuppgifter som kräver användning av olika språk medger detta eller om det finns andra särskilt vägande skäl för undantag.

Bestämmelser om kunskaper i finska och svenska som krävs av annan personal än den som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan det också utfärdas bemyndigande att genom förordning av respektive ministerium föreskriva om krav på kunskaper i finska och svenska i de fall då några andra behörighetsvillkor utöver språkkunskapskrav inte har fastställts.

Separata bestämmelser gäller för kraven på kunskaper i finska och svenska för de anställda vid riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

22.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (372/2010) 17 §
som följer:

17 §

Utlämnande av uppgifter i elektronisk form

Utöver det som föreskrivs någon annanstans i lag kan Rättsregistercentralen med hjälp av teknisk anslutning eller annars på elektronisk väg lämna ut uppgifter ur justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem enligt följande:

1) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden uppgifter till myndigheter för verkställighet av justitieförvaltningsmyndigheters avgöranden eller för registrering i myndighetsregister,

2) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden samt ur rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter uppgifter som justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman behöver för laglighetskontroll av justitieförvaltningsmyndigheterna, för planering av kontrollverksamheten eller för behandling av anhängiga ärenden,

3) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i sådana fall som avses i 15 § 1 mom. uppgifter till den som regelbundet behöver information för beviljande och övervakning av krediter eller till den som bedriver kreditupplysningsverksamhet.

Rättsregistercentralen får trots sekretessbestämmelserna sammanställa och till en hovrätt på dess begäran lämna ut sådant informationsmaterial ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden som hovrätten behöver för sina tillsynsuppgifter enligt domstolslagen (/).

Rättsregistercentralen får för redaktionella syften, också i form av kopior, elektroniska upptagningar eller genom teknisk anslutning, till medierna lämna ut sådana basuppgifter om rättegångar och andra diarieuppgifter ur rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter som är offentliga hos domstolen och vars utlämnande domstolen inte har begränsat med stöd av 16 § 3 mom. Uppgifter får i enlighet med vad som föreskrivs ovan lämnas ut om ärenden som inom en månad efter utlämnandet tas upp till muntlig förhandling eller förvaltningsdomstolen ordnar syneförrättning i, eller om ärenden som har blivit anhängiga månaden före den då uppgifterna lämnades ut eller vars behandlingsskeden medierna följer, enligt vad de registrerat i informationsförmedlingssystemet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

23.

Lag

om ändring av 17 a § i äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen (234/1929) 17 a §, sådan den lyder i lagarna 572/2008 och 611/2011, som följer:

17 a §

Skyldig att förrätta borgerlig vigsel är

- 1) lagman, tingsdomare och tingsfiskal,
- 2) tingsnotarie som med stöd av lagen om domstolspraktik (/) är behörig att förrätta vigsel, samt
- 3) chefen för en magistrat, häradsskrivare och notarius publicus i en magistrat.

Borgerlig vigsel får förrättas av den som har fått vigselrätt av en magistrat. Den som uppfyller villkoren i 17 b § kan få vigselrätt, om det behövs för att säkerställa att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom magistratens verksamhetsområde.

Vigselrätt ges antingen tills vidare eller för viss tid.

Denna lag träder i kraft den 20 .

24.

Lag

om ändring av 237 § i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (459/2015) 237 § som följer:

237 §

Besvärsinstanser

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för olycksfallsärenden, försäkringsdomstolen och högsta domstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för olycksfallsärenden finns i lagen om besvärsnämnden för olycksfallsärenden (1316/2010) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). Bestämmelser om högsta domstolen finns i lagen om högsta domstolen (665/2005).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

25.

Lag

om ändring av 40 § i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/1990) 40 §, så-
dan den lyder delvis ändrad i lagarna 614/2006 och 1284/2006, som följer:

40 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas 140 § i lagen om pension för arbetstagare samt lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

Har pensionsanstalten avslagit en pensionsansökan på grund av att de i 36 § 1 mom. 1—3 punkten nämnda förutsättningarna för pension inte föreligger, får ändring i pensionsanstaltens beslut inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

26.

Lag

om ändring av 32 § i lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (1330/1992) 32 §, sådan den lyder i lagarna 616/2006 och 1286/2006, som följer:

32 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas 140 § i lagen om pension för arbetstagare samt lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

27.

Lag

om ändring av 37 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) 37 §, sådan den lyder i lagarna 613/2006, 1283/2006 och 1473/2009, som följer:

37 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas 140 § i lagen om pension för arbetstagare samt lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

I ett utlåtande som kommunens landsbygdsnäringsmyndighet, närings-, trafik- och miljöcentralen eller Renbeteslagsföreningen har gett med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

28.

Lag

om ändring av 139 § i pensionslagen för den offentliga sektorn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i pensionslagen för den offentliga sektorn (81/2016) 139 § som följer:

139 §

Sökande av ändring

I ett beslut som Keva har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om försäkringsdomstolen och dess ledamöter finns i domstolslagen (/).

Parten ska inom tiden för sökande av ändring till Keva lämna en besvärsskrift om det beslut som Keva fattat och det beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fattat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

29.

Lag

om ändring av 128 § i lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) 128 § som följer:

128 §

Sökande av ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för högst fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden, av vilka minst fyra ska förordnas på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och minst fyra på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

I ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i Pensionsskyddscentralens beslut enligt 111 § 1 mom. om vilken pensionsanstalt som är behörig att behandla en pensionsansökan får inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

30.

Lag

om ändring av 57 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) 57 § som följer:

57 §

Sökande av ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/).

I ett beslut eller förhandsbeslut som pensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

31.

Lag

om ändring av 124 § i lagen om pension för företagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för företagare (1272/2006) 124 § som följer:

124 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden två medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och som är förtrogna med företagarkerksamhet och om vilka de mest representativa företagorganisationerna gör framställning till social- och hälsovårdsministeriet.

I ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

32.

Lag

om ändring av 103 § i lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) 103 § som följer:

103 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden två medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och som är förtrogna med lantbruksföretagarverksamhet och om vilka de i 116 § 1 mom. avsedda organisationerna gör framställning till social- och hälsovårdsministeriet.

I ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

33.

Lag

om ändring av 125 § i lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om sjömanspensioner (1290/2006) 125 § som följer:

125 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/).

I ett beslut som pensionskassan har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

I Pensionsskyddscentralens beslut enligt 108 § i denna lag och enligt 111 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare om vilken pensionsanstalt som är behörig att behandla en pensionsansökan får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

34.

Lag

om ändring av 77 § i folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 77 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 358/2010,
som följer:

77 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut ska även om det överklagas följas till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt beslut som Folkpensionsanstalten meddelat.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

35.

Lag

om ändring av 36 § i lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handikappförmåner (570/2007) 36 § som följer:

36 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut ska även om det överklagas följas till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt beslut som Folkpensionsanstalten meddelat.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

36.

Lag

om ändring av 35 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) 35 §, sådan den lyder delvis
ändrad i lag 1330/2011, som följer:

35 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i domstolslagen (/).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut ska även om det överklagas följas till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas genom besvär i ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat, om det är interimistiskt eller meddelats med stöd av 25 a § 2 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

37.

Lag

om ändring av 12 a kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 12 a kap. 2 §, sådan den lyder i lag 1089/2006, som följer:

12 a kap.

Besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden

2 §

Ordförande och medlemmar

Besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden har en ordförande, som kan sköta uppdraget som huvudsyssla, samt ett behövt antal vice ordförande, lagfarna medlemmar, läkarmedlemmar samt medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden och som handlar under domaransvar. För andra medlemmar än ordföranden och vice ordförandena förordnas personliga suppleanter.

Statsrådet förordnar ordföranden och vice ordförandena samt de övriga medlemmarna och deras suppleanter för fem år i sänder. Om en plats blir ledig under mandatperioden, utses en efterträdare för återstoden av perioden. I fråga om deras rätt att kvarstå i uppdraget tillämpas i övrigt vad som föreskrivs när det gäller innehavare av domartjänst. Av de medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden ska hälften utses på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och hälften på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

Medlemmarna i besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden ska vara förtrogna med frågor som gäller utkomstskyddet för arbetslösa. Ordföranden, vice ordförandena och de lagfarna medlemmarna samt deras suppleanter ska dessutom ha avlagt examen som medför behörighet för domartjänst. Läkarmedlemmarna och deras suppleanter ska vara legitimerade läkare.

När de tillträder sitt uppdrag ska besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

38.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om besvärnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) 5 § som följer:

5 §

Domarförsäkran

Besvärnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar ska avge domarförsäkran i besvärnämnden, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

39.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om besvärsnämnden för social trygghet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) 6 § som följer:

6 §

Domarförsäkrans och avgångsålder

Besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar ska när de tillträder sitt uppdrag avge domarförsäkrans, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkrans finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen(/).

Ordföranden, vice ordförandena och medlemmarna är skyldiga att avgå vid utgången av den månad under vilken de fyller 68 år.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

40.

Lag

om ändring av 32 § i lagen om bildprogram

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bildprogram (710/2011) 32 § som följer:

32 §

Bildprogramsnämnden

Bildprogramsnämnden består av en ordförande och en vice ordförande samt fyra andra medlemmar, som var och en ska ha en personlig ersättare. Statsrådet förordnar medlemmarna och ersättarna för tre år i sänder.

På jäv för nämndens medlemmar tillämpas bestämmelserna om jäv för domare. Medlemmarna ska avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).

Nämndens ordförande och vice ordförande ska ha avlagt högre högskoleexamen i juridik. Av de andra medlemmarna och ersättarna ska vissa vara förtrogna med frågor som gäller barns utveckling och vissa med visuell kommunikation. Nämnden kan anlita sakkunniga.

Nämnden är beslutförför då ordföranden eller vice ordföranden, en medlem som är förtrogen med frågor som gäller barns utveckling och minst en annan medlem är närvarande. Som nämndens beslut gäller den åsikt som flertalet av medlemmarna omfattar och, om rösterna faller lika, den åsikt som är förmånligare för den som anfört besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

41.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om rättsskyddsnämnden för studerande

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättsskyddsnämnden för studerande (956/2011) 4 § som följer:

4 §

Domarförsäkran

När medlemmarna tillträder sitt uppdrag ska de avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

42.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om besvärsnämnden för studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om besvärsnämnden för studiestöd (1080/2012) 6 § som följer:

6 §

Domarförsäkran

Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla, vice ordföranden och medlemmarna ska avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

43.

Lag

om ändring av 61 b § i upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i upphovsrättslagen (404/1961) 61 b §, sådan den lyder i lag 607/2015, som följer:

61 b §

Sakkunniga vid domstolen

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 61 a § får högst två sådana sakkunnigledamö-
ter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En
sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge
parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

44.

Lag

om ändring av 43 b § i varumärkeslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i varumärkeslagen (7/1964) 43 b §, sådan den lyder i lag 107/2013, som följer:

43 b §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 43 § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

45.

Lag

om ändring av 66 c § i patentlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i patentlagen (550/1967) 66 c §, sådan den lyder i lag 101/2013, som följer:

66 c §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 66 § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

46.

Lag

om ändring av 43 c § i mönsterrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i mönsterrättslagen (221/1971) 43 c §, sådan den lyder i lag 109/2013, som följer:

43 c §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 43 a § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

47.

Lag

om ändring av 11 a § i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/1978) 11 a §, sådan den lyder i lag 117/2013, som följer:

11 a §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 11 § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

48.

Lag

om ändring av 29 b § i firmalagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i firmalagen (128/1979) 29 b §, sådan den lyder i lag 110/2013, som följer:

29 b §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 29 § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

49.

Lag

om ändring av 6 d § i lagen om kollektivmärken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kollektivmärken (795/1980) 6 d §, sådan den lyder i lag 108/2013, som följer:

6 d §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 6 b § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

50.

Lag

om ändring av 43 b § i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/1991) 43 b §, sådan den lyder i lag 106/2013, som följer:

43 b §

Sakkunniga i brottmål

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 43 § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

51.

Lag

om ändring av 44 b § i lagen om nyttighetsmodellrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nyttighetsmodellrätt (800/1991) 44 b §, sådan den lyder i lag 105/2013,
som följer:

44 b §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 44 § får högst två sådana sakkunnigledamöter
som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En
sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge
parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

52.

Lag

om ändring av 47 b § i lagen om växtförädlarrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om växtförädlarrätt (1279/2009) 47 b §, sådan den lyder i lag 115/2013, som följer:

47 b §

Sakkunniga i brottmål

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 47 § får högst två sådana sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

53.

Lag

om ändring av 11 § i lagen om mätning av virke

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om mätning av virke (414/2013) 11 § som följer:

11 §

Domaransvar och jäv för officiella mätare och medlemmar i mätningsnämnden

Officiella mätare och medlemmarna i mätningsnämnden handlar under domaransvar. En officiell mätare och en medlem i mätningsnämnden ska innan han eller hon tillträder sitt uppdrag avge domarförsäkran vid en tingsrätt, om han eller hon inte har gjort det tidigare. En medlem i mätningsnämnden kan avge domarförsäkran även inför den medlem som är ordförande för nämnden. Bestämmelser om domarförsäkran i övrigt finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).

På jäv för en officiell mätare och för permanenta medlemmar i mätningsnämnden tillämpas vad som föreskrivs om domarjäv.

De alternerande expertmedlemmarna ska vara oavhängiga med hänsyn till det ärende som behandlas.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

54.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om införande av en reform av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om införande av en reform av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden (75/2014) 6 § som följer:

6 §

Överföring av personal

De tjänster som lagskipningsråd som innehas av ordföranden och vice ordföranden för landsbygdsnäringsnämnden dras in vid lagens ikraftträdande.

De lagskipningsråd som har uppgiften vid landsbygdsnäringsnämnden som huvudsyssla och som uppfyller behörighetsvillkoren enligt 10 kap. 1 § i domstolslagen (/) kan vid den lagens ikraftträdande överföras till en tjänst som förvaltningsrättsdomare vid Tavastehus förvaltningsdomstol, dock högst till utgången av den nuvarande mandatperioden. Överföringen kräver samtycke av tjänstemannen.

De övriga tjänsterna vid nämnden och de personer som utnämnts till tjänsterna överförs med stöd av 5 a § i statstjänstemannalagen (750/1994) till Tavastehus förvaltningsdomstol. Detsamma gäller dem som vid den lagens ikraftträdande är anställda i ett tjänsteförhållande för viss tid fram till dess tjänsteförhållandet upphör. Överföringen kräver samtycke av den som saken gäller.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

55.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014) 3 § som följer:

3 §

Behörighetsvillkor

Ordföranden ska ha god förtrogenhet med nämndens ansvarsområde, i praktiken visad ledarförmåga och sådan behörighet för domartjänst som föreskrivs i 10 kap. 1 § 1 mom. i domstolslagen (/). De övriga medlemmarna och ersättarna ska ha god förtrogenhet med nämndens ansvarsområde. Av de lagfarna medlemmarna och deras ersättare krävs dessutom högre högskoleexamen i juridik eller en juridisk påbyggnadsexamen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

56.

Lag

**om upphävande av lagen angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden
om jäv för domare och fullmäktig**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen angående tillämpning med avseende å kvinna av vissa stadganden om jäv för domare och fullmäktig (113/1926).

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

57.

Lag

**om upphävande av lagen om de allmänna underrätter som handlägger militära rättegångs-
renden**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om de allmänna underrätter som handlägger militära rättegångsrenden (327/1983).

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 18 februari 2016

Statsministerns ställföreträdare, utrikesminister

Timo Soini

Justitie- och arbetsminister Jari Lindström

6.

Lag

om ändring av lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 1 § och 6 kap. 6 § samt
fogas till lagen ett nytt 1 a kap. som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om marknadsdomstolens behörighet, om hur ett mål eller ärende väcks och handläggs i domstolen och om överklagande av marknadsdomstolens avgöranden.

Bestämmelser om marknadsdomstolens domförhet och verksamhet finns i lagen om marknadsdomstolen (99/2013).

(ny)

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om marknadsdomstolens behörighet, om hur mål och ärenden blir anhängiga och behandlas i marknadsdomstolen och om sökande av ändring i marknadsdomstolens avgöranden.

Bestämmelser om marknadsdomstolen finns dessutom i domstolslagen (/).

1 a kap.

Allmänna bestämmelser om behandling av mål och ärenden

1 §

Marknadsdomstolens domförhet

Marknadsdomstolen är domför i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter, om inte något annat föreskrivs nedan.

2 §

Domförhet i patentmål och patentärenden

I ett tvistemål eller ansökningsärende som i någon lag som nämns i 1 kap. 4 § 1 mom. 1—6 punkten anges höra till marknadsdomsto-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

lens behörighet är marknadsdomstolen domför i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter och en marknadsrättsingenjör. Om avgörandet inte förutsätter teknisk sakkunskap, är marknadsdomstolen domför även i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter.

När ett tvistemål eller ansökningsärende som avses i 1 mom. samt något annat tvistemål eller ansökningsärende eller ett marknadsrättsligt ärende behandlas tillsammans, är marknadsdomstolen domför i den sammansättning som anges i 1 mom.

I ärenden som gäller besvär över beslut som Patent- och registerstyrelsen meddelat i fråga om patent, nyttighetsmodell eller kretsmönster för integrerade kretsar är marknadsdomstolen domför i en sammansättning med en lagfaren ledamot och en marknadsrättsingenjör samt ytterligare en marknadsrättsingenjör eller en sakkunnigledamot som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen.

3 §

Domförhet med två ledamöter

I andra ärenden än tvistemål och ansökningsärenden är marknadsdomstolen domför i en sammansättning med två ledamöter, om inte ärendets art eller omfattning kräver en sammansättning enligt 1 § eller 2 § 3 mom.

I ärenden som avses i 2 § 3 mom. är marknadsdomstolen då domför i en sammansättning med en lagfaren ledamot och en marknadsrättsingenjör och i andra ärenden som avses i 1 mom. i en sammansättning med två lagfarna ledamöter.

Om domstolen i en sammansättning med två ledamöter så beslutar eller om ledamöterna inte är eniga om avgörandet i ett ärende, ska ärendet hänskjutas till den sammansättning som avses i 1 § eller 2 § 3 mom.

4 §

Domförhet med en ledamot i tvistemål och ansökningsärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt

I tvistemål och i ansökningsärenden har marknadsdomstolen en sammansättning med

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

en lagfaren ledamot

1) i ett ansökningsärende vars behandling inte fortsätter i den ordning som föreskrivs för behandlingen av tvistemål,

2) vid förberedelse,

3) när bevisning tas upp utom huvudförhandlingen,

4) när ett ärende som gäller säkringsåtgärder som avses i 7 kap. i rättegångsbalken behandlas separat.

Behandlingen av tvistemål eller ansökningsärenden som avses i 1 mom. i denna paragraf får fortsätta i den sammansättning som anges i 1 § eller 2 § 1 eller 2 mom., även om målet eller ärendet under rättegången förändras så att det ska behandlas i den sammansättning som anges i 1 mom. i denna paragraf. Detsamma gäller om ett mål eller ärende som har blivit anhängigt senare och som ska behandlas i den sammansättning som anges i 1 mom. i denna paragraf förenas med huvudsaken för behandling i samma rättegång.

I ärenden som avses i 1 mom. 1 och 4 punkten är marknadsdomstolen domför även i en sammansättning med två eller tre lagfarna ledamöter. Om saken hör samman med ett tvistemål som avses i 2 § 1 eller 2 mom., är marknadsdomstolen dock domför även i en sammansättning med två eller tre ledamöter.

5 §

Domförhet med en ledamot i övriga ärenden

I övriga ärenden än de som avses i 4 § får en lagfaren ledamot vid marknadsdomstolen ensam

1) besluta om förberedelsesammanträde, muntlig förhandling eller sammanträde och om andra åtgärder som behövs vid förberedelsen av ärendet samt hålla förberedelsesammanträde,

2) besluta om ett ärende som gäller förbud mot eller avbrytande av verkställighet eller om något annat ärende som gäller verkställighet eller någon motsvarande interimistisk åtgärd,

3) besluta om ett ärende som avses i 26 § 2 mom., 36 § eller 45 § 2 mom. i konkurslagen (948/2011),

4) träffa avgörande när besvär, en ansökan

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

eller en framställning återtas eller när ett ärende avvisas eller avskrivs, samt fastställa förlikning,

5) besluta om att bevilja eller ändra rättshjälp eller att rättshjälpen ska upphöra eller om att förordna ett biträde, återkalla ett biträdes förordnande eller förordna ett nytt biträde i marknadsdomstolen,

6) besluta om ersättningar till den som fått rättshjälp och om arvode och ersättning till ett biträde, om bestämmande av självriskandelen och ersättningsskyldighet för rättshjälpstagarens motpart,

7) besluta om skyldighet att ersätta rättegångskostnader och bevisningskostnader i ärenden som avses ovan i detta moment.

I ärenden som gäller besvär över beslut som Patent- och registerstyrelsen meddelat i fråga om patent, nyttighetsmodell eller kretsmönster för integrerade kretsar får en marknadsrättsingenjör ensam besluta om förberedelsesammanträde eller muntlig förhandling och om andra åtgärder som behövs vid förberedelsen av ärendet samt hålla förberedelsesammanträde. En marknadsrättsingenjör får dessutom ensam träffa avgörande, om besvär återkallas eller ett ärende avvisas eller avskrivs, och får då även besluta om skyldigheten att ersätta rättegångskostnader och bevisningskostnader.

6 §

Domförhet vid beslut om brådskandeförklaring

En ansökan om brådskandeförklaring som avses i 6 kap. 6 § avgörs av överdomaren eller, om det finns anledning, av en marknadsrättsdomare med iakttagande av marknadsdomstolens arbetsordning.

7 §

Sammansättningens ordförande

Ordförande för marknadsdomstolen är överdomaren eller en marknadsrättsdomare.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Sammansättningen vid hinder för en lagfaren ledamot

Om en lagfaren ledamot i den sammansättning som avses i 1 § eller i 2 § 1 eller 2 mom. får förhinder efter det att huvudförhandlingen, den muntliga förhandlingen eller sammanträdet har inletts, är marknadsdomstolen domför, om de lagfarna ledamöterna är minst två.

9 §

Förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot

Den sammansättning som avses i 1 och 2 § kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det ska anses motiverat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning eller av någon annan orsak. Under samma förutsättningar kan den sammansättning som avses i 2 § 1 och 2 mom. förstärkas med ytterligare en marknadsrättsingenjör.

Överdomaren beslutar om förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot enligt 1 mom.

10 §

Sakkunnigledamöter i sammansättningen

I den sammansättning som avses i 1, 2, 4 och 5 § kan det dessutom ingå högst två sakkunnigledamöter, om målets eller ärendets art kräver det. Sakkunnigledamöterna får dock inte vara i majoritet i sammansättningen.

Ordföranden vid sammanträdet utser sakkunnigledamöter att delta i behandlingen på i marknadsdomstolens arbetsordning närmare angivna grunder med beaktande av arten av den sakkunskap som krävs vid behandlingen av ett mål eller ärende.

11 §

Hänskjutande av ett ärende till förstärkt sammanträde eller plenum

Ett rättskipningsmål eller rättskipningsä-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

rende kan i behövlig omfattning hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum, om det vid överläggningen om avgörandet i målet eller ärendet eller en del av det visar sig att sammansättningens ståndpunkt i saken avviker från den ståndpunkt som har intagits tidigare i rättspraxis. Även ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende som annars är av principiell eller vidsträckt betydelse får i sin helhet eller till vissa delar hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum.

Beslut om hänskjutande av ett mål eller ärende till förstärkt sammanträde eller plenum fattas av överdomaren.

12 §

Domförhet vid förstärkt sammanträdet

Det förstärkta sammanträdet är domfört med sju lagfarna ledamöter. I ett mål eller ärende som avses i 2 § är det förstärkta sammanträdet dock domfört med sex lagfarna ledamöter och en marknadsrättsingenjör.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. kan högst två sakkunnigledamöter delta i det förstärkta sammanträdet, om målets eller ärendets art kräver det.

När överdomaren beslutar att ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende ska hänskjutas till förstärkt sammanträde ska överdomaren samtidigt utse de ledamöter och sakkunnigledamöter som ska delta i behandlingen av målet eller ärendet. De ledamöter och sakkunnigledamöter som har deltagit i den tidigare behandlingen av målet eller ärendet deltar i behandlingen av det också vid det förstärkta sammanträdet.

13 §

Domförhet vid plenum

Plenum är domfört med minst två tredjedelar av marknadsdomstolens ledamöter.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. kan högst två sakkunnigledamöter delta i plenum, om målets eller ärendets art kräver det.

När överdomaren beslutar att ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende ska hänskjutas till plenum ska överdomaren samtidigt utse de sakkunnigledamöter som ska delta i behandlingen av målet eller ärendet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

De assessorer och sakkunnigledamöter som har deltagit i den tidigare behandlingen av målet eller ärendet deltar i behandlingen också vid plenum.

14 §

Förberedelse och avgörande av mål och ärenden

För förberedelsen av ett mål eller ärende i marknadsdomstolen svarar en av dess ledamöter.

En beredare vid marknadsdomstolen får delta i förberedelsen med iakttagande av arbetsordningen.

Vid marknadsdomstolens sammanträden avgörs målen och ärendena utan föredragning.

15 §

Fördelning av mål och ärenden

Bestämmelser om fördelning av mål och ärenden vid marknadsdomstolen finns i 8 kap. 7 och 8 § i domstolslagen.

6 kap

Särskilda bestämmelser

6 §

En snabb rättegång, handläggningsordningen och brådskande handläggning

I marknadsdomstolen ska målen och ärendena handläggas utan ogrundat dröjsmål och inom en skälig tid.

Om inte något annat föreskrivs särskilt, ska målen och ärendena i marknadsdomstolen handläggas i den ordning som de väckts, om det inte finns orsak att avvika från denna särskilt med hänsyn till hur länge handläggningen av målet eller ärendet varar, målets eller ärendets art och dess betydelse för parten.

På skriftlig ansökan av en rättegångspart kan marknadsdomstolen besluta att målet eller ärendet förklaras brådskande, om det finns synnerligen vägande skäl för att handlägga målet eller ärendet före andra mål eller

6 kap.

Särskilda bestämmelser

6 §

*En snabb rättegång, behandlingsordningen och **brådskandeförklaring***

Målen och ärendena i marknadsdomstolen ska behandlas utan ogrundat dröjsmål och inom en skälig tid.

Om inte något annat föreskrivs särskilt, ska målen och ärendena i marknadsdomstolen behandlas i den ordning som de *blir anhängiga*, om det inte finns orsak att avvika från den ordningen särskilt med hänsyn till hur länge *behandlingen* av målet eller ärendet varar, målets eller ärendets art och dess betydelse för parten.

På skriftlig ansökan av en rättegångspart kan marknadsdomstolen besluta att målet eller ärendet förklaras brådskande, om det finns synnerligen vägande skäl för att *behandla* målet eller ärendet före andra mål eller

Gällande lydelse

ärenden med beaktande av hur länge rättegången pågår, målets eller ärendets art och dess betydelse för parten samt de övriga grunderna för att förklara handläggningen brådskande. På ansökan om brådskande handläggning och på handläggningen av ansökan i marknadsdomstolen tillämpas i tillämpliga delar 19 kap. i rättegångsbalken. Bestämmelser om marknadsdomstolens domförhet vid avgörande av en ansökan om brådskande handläggning finns dock i 18 § i lagen om marknadsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut om att förklara ett mål eller ärende brådskande får inte överklagas separat.

Föreslagen lydelse

ler ärenden med beaktande av hur länge rättegången pågår, målets eller ärendets art och dess betydelse för parten samt de övriga grunderna för *brådskandeförklaring*. På ansökan om *brådskandeförklaring och på behandlingen* av ansökan i marknadsdomstolen tillämpas 19 kap. i rättegångsbalken. Bestämmelser om marknadsdomstolens domförhet vid avgörande av en ansökan om *brådskandeförklaring* finns i *1 a kap. 6 §*. I marknadsdomstolens beslut om att förklara ett mål eller ärende brådskande får *ändring inte sökas separat*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till en sådan bestämmelse i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) som gällde ikraftträdandet av denna lag, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas i stället för den bestämmelsen.

7.

Lag

om ändring av lagen om arbetsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om arbetsdomstolen (646/1974) 2 a, 4—7, 10, 40 och 47 §, av dem 2 a och 5 § sådana de lyder i lag 572/2015, 6 § sådan den lyder i lagarna 1208/2003 och 561/2006, 40 § sådan den lyder i lag 959/2000 samt 47 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 572/2015, och
ändras lagens rubrik och 2, 3, 8 och 9 §, av dem 2 § sådan den lyder i lagarna 214/2000 och 561/2006, 8 § sådan den lyder i lagarna 1007/1982, 951/1993, 252/1994, 59/2001 och 445/2001 och 9 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1007/1982, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag

om arbetsdomstolen

2 §

Arbetsdomstolen består av en president och ett arbetsdomstolsråd med tjänsterna som huvudsyssla, i egenskap av ordförande, samt fjorton ledamöter med befattningen som bi-syssla. Samtliga utnämns av republikens president. Ledamöterna utnämns för tre år i sänder.

Presidenten, arbetsdomstolsrådet och två ledamöter utnämns bland personer vilka inte kan anses företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkor för presidenten och arbetsdomstolsrådet finns i lagen om utnämning av domare (205/2000). Innan en utnämningsframställning görs kan domarförslagsnämnden begära ett utlåtande om sökandena av de centralorganisationer och arbetsmarknadsverk som avses i 3 mom. samt av finansministeriet och Finlands Bank. De två ledamöter som avses i detta moment är vid behov vice ordförande. De skall ha avlagt examen som krävs för domartjänst och vara förtrogna med arbetsförhållanden. För vardera ledamoten utses två suppleanter som uppfyller samma behörighetsvillkor som ledamöterna.

Åtta av ledamöterna skall vara förtrogna med arbetsavtalsförhållanden. Av dessa le-

Lag

om rättegång i arbetsdomstolen

2 §

Bestämmelser om arbetsdomstolen finns förutom i denna lag dessutom i domstolslagen (/).

Gällande lydelse

damöter utnämns fyra på framställning av de mest representativa centralorganisationerna för arbetsgivarföreningarna samt fyra på framställning av de mest representativa centralorganisationerna för arbetstagarnas och funktionärernas fackföreningar. De fyra övriga ledamöterna skall vara förtrogna med tjänsteförhållanden. Två av dessa ledamöter utnämns på framställning av finansministeriet, kommunala arbetsmarknadsverket, evangelisk-lutherska kyrkans arbetsmarknadsverk och Finlands Bank samt två på framställning av fackföreningarna för de mest representativa centralorganisationerna för stats tjänstemännen, Finlands Banks tjänstemän, de kommunala tjänsteinnehavarna samt de kyrkliga tjänsteinnehavarna. För varje ledamot utnämns två suppleanter på samma sätt.

Beträffande arbetsdomstolens ledamöters och deras suppleanters rätt att kvarstå i tjänsten under den tid för vilken de har utnämnts gäller det som bestäms om motsvarande ordinarie domares rätt att kvarstå i tjänsten.

2 a §

Den som föreslås till ledamot med uppdraget som bisyssla eller suppleant vid arbetsdomstolen ska innan han eller hon utnämns till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna arbetsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för sina bindningar.

(upphävs)

3 §

Centralorganisationernas ovan avsedda framställningar skall, för att bli beaktade, upptaga två gånger så många kandidater som antalet ledamöter, vilka skall utnämnas.

Till framställningarna skall fogas utredning om, att de föreslagna personerna samtycker till att mottaga föreslaget ledamotskap.

Gör organisationerna icke inom för dem förelagd tid vederbörliga framställningar, utnämner republikens president likväl ledamöter och suppleanter för dessa.

4 §

Avgår eller avlider ledamot eller suppleant under verksamhetsperioden, skall i stället för honom för den återstående tiden utnämnas ny ledamot eller suppleant i den ordning

3 §

Ordförande för arbetsdomstolen är presidenten eller arbetsdomstolsrådet. Vid behov kan även en i 6 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen avsedd lagfaren sakkunnigledamot vara ordförande (**vice ordförande**).

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ovan är sagt.

5 §

(upphävs)

Vid arbetsdomstolen finns en tjänst som president och en tjänst som arbetsdomstolsråd samt en eller fler sekreterartjänster.

Behörighetsvillkor för tjänsten som sekreterare är den examen som avses i 2 § 2 mom. samt förtrogenhet med ärenden som gäller arbetsförhållanden. Sekreteraren utnämns av arbetsdomstolens president.

Presidenten leder arbetsdomstolen och svarar för dess resultat. Presidenten avgör de av domstolens administrativa och ekonomiska ärenden som det inte har föreskrivits eller förordnats att någon annan tjänsteman ska avgöra.

6 §

(upphävs)

Till ledamot och suppleant i arbetsdomstolen kan utnämnas finska medborgare som har fyllt tjugo år och som inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

De ledamöter eller suppleanter i arbetsdomstolen som avses i 2 § 2 mom. skall ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De ledamöter i arbetsdomstolen som avses i 2 § 3 mom. skall utnämnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i finska och ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i svenska.

Presidenten, arbetsdomstolsrådet och ledamöterna samt suppleanterna skall avgå då de fyller 68 år.

7 §

(upphävs)

Den, som icke avlagt domared, skall innan han tillträder sin befattning avlägga sådan ed, antingen vid allmän domstol eller inför ordföranden i arbetsdomstolen.

8 §

Om inte annat föranleds av 2 mom., är arbetsdomstolen beslutför då närvarande är presidenten eller arbetsdomstolsrådet som ordförande, den ena av de ledamöter som avses i 2 § 2 mom. samt fyra av de i 2 § 3 mom. avsedda, med arbetsförhållanden förtrogna ledamöterna, varav två skall företräda arbetsgivar- och två arbetstagsidan. Arbetsdom-

8 §

Om inte något annat följer av 2 mom., är arbetsdomstolen domför med presidenten eller arbetsdomstolsrådet som ordförande, den ena av de sakkunnigledamöter som avses i 6 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen och som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen, samt fyra av de sakkunnigledamöter som avses i det momentet och som

Gällande lydelse

stolsrådet kan vara ledamot då ärende handläggs med presidenten som ordförande. På arbetsdomstolsrådet skall därvid tillämpas vad som stadgas om ledamot som avses i 2 § 2 mom. Vid behov träder suppleant i stället för frånvarande ledamot eller för ledamot som fungerar såsom ordförande.

Vid handläggning av mål som angår tjänstemän eller tjänsteinnehavare är arbetsdomstolen beslutför då två av de i 2 § 3 mom. avsedda med tjänsteförhållanden förtrogna ledamöterna, av vilka den ena företräder den offentliga arbetsgivarsidan och den andra tjänstemannasidan, är närvarande i stället för en ledamot från arbetsgivarsidan och en från arbetstagersidan.

I ärenden som avses i 1 § 3 mom. är arbetsdomstolen beslutför med presidenten eller arbetsdomstolsrådet som ordförande och två ledamöter som avses i 2 § 2 mom. samt en ledamot från arbetsgivarsidan och en från arbetstagersidan.

Syn kan förrättas av ordföranden och två ledamöter av vilka, beroende på ärendets art, den ena företräder den privata eller den offentliga arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.

Om en enhetlig lagskipning, den stora betydelse avgörandet i saken har eller annat viktigt skäl kräver det, deltar ordföranden och alla ordinarie ledamöter i handläggningen vid arbetsdomstolen. Kan inte alla ledamöter deltaga i handläggningen, bestäms de som skall närvara enligt de grunder som stadgas i 1 och 2 mom.

Arbetsdomstolen består av endast ordföranden vid förberedelse och när den avgör ett mål genom dom med stöd av 23 § 2 mom. Ordföranden kan förordna en sekreterare att vid förberedelsen på domstolens vägnar utfärda stämningar och kallelser samt att verkställa skriftlig förberedelse.

Föreslagen lydelse

är förtrogna med arbetsförhållanden, varav två ska företräda arbetsgivar- och två arbetstagersidan. Arbetsdomstolsrådet kan vara ledamot då ett mål eller ärende behandlas med presidenten som ordförande. Även en assessor som avses i 18 kap. i domstolslagen kan vara ledamot vid arbetsdomstolen. På arbetsdomstolsrådet och assessorn tillämpas i sådana fall vad som i domstolslagen föreskrivs om sakkunnigledamöter som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. En frånvarande ledamot eller en ledamot som är ordförande ersätts vid behov av en ersättare.

Vid behandling av mål som gäller tjänstkollektivavtal eller arbetskollektivavtal som är bindande för offentliga samfund är arbetsdomstolen domför då två av de med tjänsteförhållanden förtrogna sakkunnigledamöter som avses i 6 kap. 2 § 2 mom. i domstolslagen, av vilka den ena företräder den offentliga arbetsgivarsidan och den andra tjänstemannasidan, är närvarande i stället för en sakkunnigledamot från arbetsgivarsidan och en från arbetstagersidan.

I mål eller ärenden som avses i 1 § 3 mom. är arbetsdomstolen domför med presidenten eller arbetsdomstolsrådet som ordförande och två sakkunnigledamöter som inte företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen samt en sakkunnigledamot från arbetsgivarsidan och en från arbetstagersidan.

Syn kan förrättas av ordföranden och två sakkunnigledamöter av vilka, beroende på ärendets art, den ena företräder den privata eller den offentliga arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.

Om en enhetlig rättskipning, den stora betydelse avgörandet i saken har eller något annat viktigt skäl kräver det, deltar ordföranden och alla ordinarie sakkunnigledamöter i behandlingen vid arbetsdomstolen. Om inte alla ledamöter kan delta i behandlingen, bestäms de som ska närvara enligt de i 1 och 2 mom. föreskrivna grunderna.

Arbetsdomstolen består av endast ordföranden vid förberedelse och när den avgör ett mål genom dom med stöd av 23 § 2 mom. Ordföranden kan förordna en föredragande att vid förberedelsen utfärda stämningar och kallelser på domstolens vägnar samt att verkställa skriftlig förberedelse.

Gällande lydelse

Vid avgörande av invändningar om domarjäv är arbetsdomstolen beslutför med ordföranden och två ledamöter, av vilka den ena företräder arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.

9 §

Arbetsdomstolen sammanträder på kallelse av ordföranden.

Presidenten bestämmer hur ärendena enligt 8 § skall fördelas för behandling vid arbetsdomstolen. Presidenten fastställer också ordförandenas och ledamöternas sammanträdesturer. I arbetsdomstolens arbetsordning kan utfärdas närmare bestämmelser om grunderna för ärendenas fördelning och om hur ledamöternas sammanträdesturer bestäms.

10 §

Är ledamot frånvarande från sammanträde eller befinnes han vara jävig och är ej heller suppleant tillstädes, och kan domstolen icke utan att ärendet uppskjutes bli domför, skall ordföranden i hans ställe inkalla lämplig person, som fyller kompetensvillkoren.

40 §

Presidenten, arbetsdomstolsrådet, ledamöterna, suppleanterna och sekreterarna i arbetsdomstolen åtalas för tjänstebrott i Helsingfors hovrätt.

47 §

*Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov genom förordning.
I fråga om organiseringen av arbetet vid arbetsdomstolen bestäms närmare i arbetsdomstolens arbetsordning. Arbetsordningen fastställs av presidenten i arbetsdomstolen sedan alla personalgrupper har hörts.*

Föreslagen lydelse

Vid avgörande av invändningar om domarjäv är arbetsdomstolen *domför* med ordföranden och två *sakkunnigledamöter*, av vilka den ena företräder arbetsgivarsidan och den andra arbetstagar- eller tjänstemannasidan.

9 §

Arbetsdomstolen sammanträder på kallelse av ordföranden.

Presidenten bestämmer *hur mål och ärenden ska fördelas i enlighet med 8 §* för behandling vid domstolen *och fastställer ordförandenas och ledamöternas sammanträdesturer. Bestämmelser om fördelning av mål och ärenden vid arbetsdomstolen finns dessutom i 8 kap. 7 och 8 § i domstolslagen.*

(upphävs)

(upphävs)

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av lagen om högsta domstolen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om högsta domstolen (665/2005) 5 § samt
ändras 10, 13 och 14 §, av dem 13 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1213/2009, som föl-
jer:

Gällande lydelse

5 §

Högsta domstolen fungerar i enlighet med artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 1348/2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur som sändande organ så som Finland för verkställighet av nämnda förordning meddelar.

10 §

Högsta domstolen består av en president och minst 15 justitieråd såsom övriga ledamöter. Bestämmelser om utnämning av presidenten och ledamöterna vid högsta domstolen samt om behörighetsvillkoren för dem finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Vid högsta domstolen kan i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om utnämning av domare finnas ledamöter som utnämnts för viss tid.

13 §

Föredragande vid högsta domstolen är kanslichefen, referendarieråden samt äldre justitiesekreterarna och justitiesekreterarna.

Föredragandena utnämns av högsta domstolen. Högst en tredjedel av samtliga tjänster som föredragande kan vara referendarieråds-tjänster till vilka utnämns för viss tid. Till en sådan tjänst kan utnämnas för högst fem år åt gången. En utnämning för en kortare tid än fem år är bara möjlig av särskilda skäl. Till övriga delar tillämpas på behörighetsvillkor och utnämningsgrunder för föredragandena samt på utnämning av dem för viss tid det som föreskrivs i lagen om utnämning av domare.

Föreslagen lydelse

(upphävs)

10 §

Högsta domstolen består av en president och minst 15 justitieråd som övriga ledamöter. Bestämmelser om utnämning av presidenten och ledamöterna vid högsta domstolen samt om behörighetsvillkoren för dem finns i domstolslagen (/).

Bestämmelser om ledamöter i tjänsteförhållande för viss tid vid högsta domstolen finns i domstolslagen.

13 §

Föredragande vid högsta domstolen är kanslichefen, referendarieråd, äldre justitiesekreterare och justitiesekreterare.

Föredragandena utnämns av högsta domstolen. Högst en tredjedel av samtliga tjänster som föredragande kan vara referendarieråds-tjänster för viss tid. Utnämningen till en sådan tjänst kan göras för högst fem år i sänder. En utnämning för en kortare tid än fem år är bara möjlig av särskilda skäl. På föredragandenas behörighetsvillkor och utnämningsgrunder samt på utnämning av föredraganden för viss tid tillämpas i övrigt vad som i domstolslagen föreskrivs om domare.

Bestämmelser om övriga tjänster och tjäns-

RP 7/2016 rd

Gällande lydelse

Bestämmelser om övriga tjänster och tjänstemän vid högsta domstolen finns i arbetsordningen.

14 §

Vad som i 103 § i grundlagen föreskrivs om domarnas rätt att kvarstå i tjänsten och om domartjänster gäller även föredragandena vid högsta domstolen och tjänsterna som föredragande.

Föreslagen lydelse

temän vid högsta domstolen finns i arbetsordningen.

14 §

Vad som i 103 § i grundlagen föreskrivs om domares rätt att kvarstå i tjänsten och *domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta domstolen och på tjänsterna som föredragande.*

Vad som i domstolslagen föreskrivs om domare och om domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta domstolen och på tjänsterna som föredragande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av lagen om högsta förvaltningsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006) 10, 11, 14 och 15 §, av dem 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 510/2008, som följer:

Gällande lydelse

10 §

Högsta förvaltningsdomstolen består utöver presidenten av minst 15 förvaltningsråd såsom övriga ledamöter. Bestämmelser om utnämning av presidenten och ledamöterna vid högsta förvaltningsdomstolen samt om behörighetsvillkoren för dem finns i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Vid högsta förvaltningsdomstolen kan i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om utnämning av domare finnas ledamöter som utnämnts för viss tid.

11 §

I behandlingen av ärenden i högsta förvaltningsdomstolen deltar förutom lagfarna ledamöter två sakkunnigledamöter, enligt vad som bestäms i lagen om högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter (1266/2006).

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för sakkunnigledamöterna finns i den lag som nämns i 1 mom.

En sakkunnigledamot har rätt att kvarstå i sitt uppdrag enligt vad som i 103 § i grundlagen bestäms om rätt att kvarstå i tjänst.

14 §

Föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen är kanslichefen, referendarieråden samt justitiesekreterarna.

Föreslagen lydelse

10 §

Högsta förvaltningsdomstolen består utöver presidenten av minst 15 justitieråd som övriga ledamöter. Bestämmelser om utnämning av och behörighetsvillkoren för presidenten och ledamöterna vid högsta förvaltningsdomstolen finns i domstolslagen (/).

Bestämmelser om ledamöter i tjänsteförhållande för viss tid vid högsta förvaltningsdomstolen finns i domstolslagen.

11 §

Vid högsta förvaltningsdomstolen deltar två miljösakkunnigråd i behandlingen av mål eller ärenden som gäller vattenlagen (587/2011), miljöskyddslagen (527/2014) och lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004) samt den upphävda vattenlagen (264/1961) och den upphävda miljöskyddslagen (86/2000). Miljösakkunnigråden deltar även i behandlingen av motsvarande mål och ärenden som gäller miljöskydd och vattenfrågor med avseende på Åland.

Vid behandlingen av mål eller ärenden som gäller patent, nyttighetsmodellrätt eller kretsmönster för integrerade kretsar deltar två överingenjörsråd.

Bestämmelser om sakkunnigledamöternas behörighetsvillkor, förordnande till uppdraget och ställning, rätt att kvarstå i uppdraget samt skyldighet att redogöra för sina bindningar finns i 17 kap. i domstolslagen.

14 §

Föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen är kanslichefen, referendarieråd och justitiesekreterare.

Gällande lydelse

Föredragandena utnämns av högsta förvaltningsdomstolen. För föredragandena gäller i fråga om behörighetsvillkor, utnämningsskäl och utnämning för viss tid vad som föreskrivs om domare i lagen om utnämning av domare.

Bestämmelser om övriga tjänster och tjänstemän vid högsta förvaltningsdomstolen finns i arbetsordningen.

15 §

Vad som i 103 § i grundlagen föreskrivs om domares rätt att kvarstå i tjänst och om domartjänster gäller även föredragandena vid högsta förvaltningsdomstolen och tjänsterna som föredragande.

Föreslagen lydelse

Föredragandena utnämns av högsta förvaltningsdomstolen. *På föredragandenas behörighetsvillkor och utnämningsskäl samt på utnämning av föredraganden för viss tid tillämpas vad som i domstolslagen föreskrivs om domare.*

Bestämmelser om övriga tjänster och tjänstemän vid högsta förvaltningsdomstolen finns i arbetsordningen.

15 §

Vad som i 103 § i grundlagen föreskrivs om domares rätt att kvarstå i *tjänsten och domartjänster tillämpas även på* föredragandena vid högsta förvaltningsdomstolen och tjänsterna som föredragande.

Vad som i domstolslagen föreskrivs om domare och domartjänster tillämpas även på föredragandena vid högsta förvaltningsdomstolen och på tjänsterna som föredragande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av lagen om Ålands förvaltningsdomstol

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994) 2, 3, 6 och 7 §, av dem 2 och 3 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 432/1999, 6 § sådan den lyder i lag 573/2015 och 7 § sådan den lyder i lag 432/1999, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Lagens förhållande till andra stadganden

På Ålands förvaltningsdomstol tillämpas vad som i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) eller i någon annan lag eller förordning bestäms om förvaltningsdomstolarna.

I landskapslag kan Ålands förvaltningsdomstol anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

3 §

Administrativ chef

Lagmannen vid Ålands tingsrätt är administrativ chef för Ålands förvaltningsdomstol. Lagmannen sköter de administrativa uppgifter som enligt lagen om förvaltningsdomstolarna och enligt förordningen (438/1999) som utfärdats med stöd av nämnda lag ankommer på förvaltningsdomstolens överdomare.

6 §

Suppleanter

Om en ordinarie ledamot har förhinder, kan förvaltningsdomstolen kalla en suppleant i hans eller hennes ställe. Högst en suppleant får delta i ett sammanträde.

Högsta förvaltningsdomstolen utser ett behövt antal suppleanter och bestämmer samtidigt i vilken ordning de träder i stället för en ledamot som har förhinder. Förvaltnings-

Föreslagen lydelse

2 §

Lagens förhållande till andra bestämmelser

På Ålands förvaltningsdomstol tillämpas vad som i *domstolslagen* (/) eller i någon annan lag eller förordning föreskrivs om förvaltningsdomstolar.

I landskapslag kan Ålands förvaltningsdomstol anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

3 §

Administrativ chef

Lagmannen vid Ålands tingsrätt är administrativ chef för Ålands förvaltningsdomstol. Lagmannen sköter de administrativa uppgifter som enligt *domstolslagen ska skötas av* förvaltningsdomstolens överdomare.

6 §

Ersättare

Om en ordinarie ledamot har förhinder, kan förvaltningsdomstolen kalla en *ersättare* i hans eller hennes ställe. *I ett sammanträde får det delta högst en ersättare.*

Högsta förvaltningsdomstolen utser ett behövt antal *ersättare* och bestämmer samtidigt i vilken ordning de träder i stället för en ledamot som har förhinder. Förvaltnings-

Gällande lydelse

ningsdomstolen gör framställning till högsta förvaltningsdomstolen för förordnande av suppleanter. En suppleant ska ha avlagt annan högre högskole-examen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. En suppleant ska *avlägga domared eller* avge domarförsäkran, om han eller hon inte har gjort det tidigare. Den som föreslås till suppleant ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för sina bindningar.

I fråga om en suppleants rätt att kvarstå i sitt uppdrag gäller vad som föreskrivs om innehavare av domartjänst.

7 §

Utlåtande av Ålands landskapsstyrelse

Utlåtande av Ålands landskapsstyrelse skall inhämtas innan förvaltningsdomaren utnämns och suppleanter utses. Detsamma gäller när sakkunnigledamöter som avses i 7 § lagen om förvaltningsdomstolarna skall utses vid Ålands förvaltningsdomstol.

Föreslagen lydelse

domstolen gör framställning till högsta förvaltningsdomstolen för förordnande av *ersättare*. *Ersättarna* ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. *Ersättarna* ska avge domarförsäkran, om *de* inte har gjort det tidigare. *Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen*. Den som föreslås till *ersättare* ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under den tid uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen *sådan redogörelse för sina bindningar som avses i 11 kap. 12 § i domstolslagen*.

På *ersättares* ställning och rätt att kvarstå i uppdraget tillämpas vad som föreskrivs om innehavare av domartjänst.

7 §

Utlåtande av Ålands landskapsregering

Utlåtande av *Ålands landskapsregering* ska inhämtas innan förvaltningsdomaren utnämns och ersättare utses. Samma förfarande gäller när sakkunnigledamöter som avses i 4 kap. 5 § 2 mom. i domstolslagen utses till Ålands förvaltningsdomstol.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i rättegångsbalken (4/1734) 2 kap. 2 och 3 a § samt 3 kap., av dem 2 kap. 2 och 3 a § sådana de lyder i lag 339/2014 och 3 kap. sådant det lyder i lagarna 354/1987 och 768/2002,
ändras 1 kap., 2 kap. 6, 9 och 11 § samt 26 kap. 13 §, av dem 2 kap. 6 § sådan den lyder i lagarna 1052/1991, 244/2006 och 372/2015, 9 och 11 § sådana de lyder i lag 666/2005 och 26 kap. 13 § sådan den lyder i lag 650/2010, samt
fogas till 2 kap. nya 8 a och 12–14 §, som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Om allmänna domstolar

1 §

Allmänna domstolar är tingsrätterna såsom underrätter, hovrätterna såsom överrätter och högsta domstolen såsom högsta rättsinstans.

2 §

I tingsrätterna finns såsom lagfarna medlemmar en lagman och tingsdomare samt såsom övriga medlemmar nämndemän. En lagfaren medlem är ordförande för tingsrätten.

3 §

Hovrätten har en president och såsom övriga ledamöter hovrättslagmän och hovrättsråd.

4 §

Högsta domstolen har en president och såsom ledamöter justitieråd.

6 §

Ej måge fader och son, svärfader och måg, två bröder eller svågrar, i en Rätt sitta, ther ej flere än siu i Rätten äro. Aldrig måge ock flere än två, the ther i then skyldskap och svågerlag äro, som nu är sagdt, i en Rätt sitta.

6 a §

Domstolarnas medlemmar skall enligt eget

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Denna lag tillämpas på rättegång i allmänna domstolar, om inte något annat följer av lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller av någon annan lag.

2 §

Allmänna domstolar är tingsrätterna, hovrätterna och högsta domstolen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

val antingen avlägga domared eller avge domarförsäkran. En medlem som inte hör till något trossamfund skall dock avge en försäkran.

Domareden avläggs på det sätt som anges i 7 §. När en försäkran avges skall edsformuläret i tillämpliga delar följas.

7 §

Domare skall ed thenna svärja: Jag N.N lofvar och svär, vid Gud och hans heliga Evangelium, at jag vil och skal, efter mitt bästa förstånd och samvete, i alla domar rätt görä, ej mindre then fattiga, än then rika, och döma efter Guds och Sveriges Lag, och laga stadgar: aldrig lag vränga, eller orätt främja, för skyldskap, svågerskap, vänskap, afvund och illvilja, eller räddhoga: ej eller för mutor och gåfvor, eller annan orsak, under hvad sken thet vara må, och ej then saker göra, som saklös är, eller then saklös, som saker är. Jag skal ock hvarken förr, än domen afsäges, eller sedan, uppenbara them, som till Rätta gå, eller androm, the rådslag, som Rätten inom lyckta dörrar håller. Thetta alt vil och skal jag, som en ärlig och uprichtig Domare troliga hålla, utan arga list och påfund, så sant mig Gud hielpe til lif och siäl. Ej må någor i Domarembetet träda, förrän han så svurit hafver.

8 §

Den ed som nämns i 7 § skall lagmän och tingsdomare svära i hovrätten och nämndemän i tingsrätten.

9 §

Låter Domare utan lof någon i sitt ställe döma; miste embetet.

11 §

Domaren skal noga pröfva Lagens rätta mening och grund, och ther efter döma; men ej theremot, efter egen godtycko. Landssed, som ej har oskiäl med sig, må han ock rätta sin dom efter, ther beskrifven lag ej finnes.

12 §

Fäller Domare orätt dom af uppenbar vårdslöshet, eller oförstånd; miste embetet aldeles, eller till viss tid, eller böte med penningar till treskiftes, alt efter omständigheterna, och fyller allan skada. Gör han thet

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

upsåteliga, af hat och illvilja, eller för vänskap, eller muto och vinning; miste embetet, och få thet aldrig åter gälde ock skadan, och muta gånge til the fattiga. Nu kan så hända, att någor genom sådan vrång dom mister lif eller ära; varde Domaren, för thenna sin ondsko och arghet, sielf straffad til lif eller ära.

2 kap

2 kap.

Om domförhet

Om domförhet

2 §

(upphävs)

Tingsrättens sammansättning enligt 1 § 1 mom. kan förstärkas med ytterligare en lagfaren medlem, om det ska anses motiverat med hänsyn till målets omfattning eller av något annat särskilt skäl. På samma villkor kan tingsrätten ha en tredje nämndeman.

3 a §

(upphävs)

Om en nämndeman får förhinder efter det att huvudförhandlingen har inletts, är tingsrätten domför med minst en nämndeman.

Om en medlem i en sammansättning med tre lagfarna medlemmar får förhinder efter det att huvudförhandlingen har inletts, är tingsrätten domför med minst två medlemmar.

6 §

I brottmål är tingsrätten domför även med ordföranden ensam, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs strängare straff än fängelse i högst två år, eller om det enskilda brott som avses i åtalet är något av följande brott:

- 1) våldsam motstånd mot tjänsteman,
- 2) grov stöld,
- 3) grov förskingring,
- 4) grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel,
- 5) grovt häleri,
- 6) grov skadegörelse,
- 7) grovt bedrägeri,
- 8) grovt betalningsmedelsbedrägeri,
- 9) grovt dataintrång,

10) straffbart försök till något av de brott som nämns i 1—9 punkten.

Vid avgörande av brottmål i skriftligt förfa-

6 §

I brottmål är tingsrätten domför även med ordföranden ensam, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs strängare straff än fängelse i högst två år, eller om det enskilda brott som avses i åtalet är något av följande brott:

- 1) våldsam motstånd mot tjänsteman,
- 2) grov stöld,
- 3) grov förskingring,
- 4) grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel,
- 5) grovt häleri,
- 6) grov skadegörelse,
- 7) grovt bedrägeri,
- 8) grovt betalningsmedelsbedrägeri,
- 9) grovt dataintrång,

10) registeranteckningsbrott,
11) straffbart försök till något av de brott som nämns i 1—10 punkten.

Vid avgörande av brottmål i skriftligt förfa-

Gällande lydelse

rande enligt 5 a kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) är tingsrätten domför med ordföranden ensam.

(ny)

Föreslagen lydelse

rande enligt 5 a kap. i lagen om rättegång i brottmål är tingsrätten domför med ordföranden ensam.

8 a §

Avviker den rådande uppfattningen vid ett sammanträde i hovrätten, vid vilket överläggning om avgörandet i ett mål eller ärende sker, från de rättsgrundsatser eller den lagtolkning som högsta domstolen eller hovrätten eller någon annan hovrätt har omfattat, får saken eller en del av den hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum för behandling. Även ett mål eller ärende som annars är av principiell betydelse eller vidsträckt kan i sin helhet eller till vissa delar hänskjutas till plenum eller förstärkt sammanträde. Ett mål eller ärende i vilket muntlig förhandling har förrättats eller ska förrättas får inte utan särskild anledning hänskjutas till förstärkt sammanträde eller plenum för avgörande.

Beschut om hänskjutande av ett ärende till plenum eller förstärkt sammanträde fattas av hovrättens president.

I hovrättens plenum deltar presidenten, de ordinarie domarna och de hovrättsdomare som utnämnts för viss tid som är längre än ett år och även övriga ledamöter, om de tidigare har deltagit i behandlingen av ärendet. Plenum är domfört när minst hälften av de ledamöter som är i tjänst är närvarande.

I sammansättningen vid ett förstärkt sammanträde vid hovrätten ingår sju ledamöter. I ett förstärkt sammanträde ingår presidenten som ordförande och som ledamöter de ledamöter som tidigare behandlat saken och som ännu är i tjänst och ett behövt antal ledamöter utsedda bland de ordinarie ledamöterna genom lottning.

9 §

Högsta domstolen är domför med fem ledamöter, om inte någon annan sammansättning bestäms i lag. *En avdelning med fem ledamöter kan ha ytterligare en ledamot för att garantera domförheten.* Bestämmelser om hänskjutande av ärenden till plenum eller förstärkt avdelning finns i lagen om högsta domstolen (665/2005).

Ärenden som gäller meddelande av besvärstillstånd handläggs och avgörs på en avdelning med två eller tre ledamöter. Om ett

9 §

Högsta domstolen är domför med fem ledamöter, om inte någon annan sammansättning föreskrivs i lag. Bestämmelser om hänskjutande av ärenden till plenum eller förstärkt avdelning finns i lagen om högsta domstolen (665/2005).

Ärenden som gäller meddelande av besvärstillstånd behandlas och avgörs på en avdelning med två eller tre ledamöter. Om ett

Gällande lydelse

ärende handläggs på en avdelning med två ledamöter, skall det överföras till en avdelning med tre ledamöter för avgörande, om avdelningens ledamöter bestämmer det eller om de inte är eniga om avgörandet. Om en ansökan om besvärstillstånd eller en del av den i enlighet med 30 kap. 3 § 4 mom. har överförts för att behandlas i samband med besvären, beslutar den avdelning som behandlar besvären om besvärstillståndet.

En avdelning med en ledamot får handlägga och avgöra ett ärende som gäller en säkringsåtgärd eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet eller någon annan motsvarande interimistisk åtgärd.

11 §

Angående de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden föreskrivs särskilt.

(ny)

(ny)

(ny)

3 kap

Om tingsrätt

1 §

En tingsrätts domkrets är en eller flera kommuner.

Föreslagen lydelse

ärende behandlas på en avdelning med två ledamöter, ska det *hänskjutas* till en avdelning med tre ledamöter för avgörande, om avdelningens ledamöter *så beslutar eller om ledamöterna* inte är eniga om avgörandet. Om en ansökan om besvärstillstånd eller en del av den i enlighet med 30 kap. 3 § 4 mom. har överförts för att behandlas i samband med besvären, beslutar den avdelning som behandlar besvären om besvärstillståndet.

En avdelning med en ledamot får *behandla* och avgöra ett ärende som gäller en säkringsåtgärd eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet, eller någon annan motsvarande interimistisk åtgärd.

11 §

En kollegial sammansättning vid en domstol kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det är motiverat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning eller av någon annan särskild orsak. Under samma förutsättningar kan tingsrätten ha en tredje nämndeman.

12 §

Tingsrätten och hovrätten är domföra trots att en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att huvudförhandlingen, den muntliga förhandlingen, sammanträdet eller synen har inletts. I sammansättningen ska dock alltid minst en lagfaren ledamot ingå. Tingsrätten är dessutom domför med minst en nämndeman.

13 §

I en kollegial beslutssammansättning vid en domstol får det inte ingå ledamöter som är närstående till varandra i enlighet med 13 kap. 3 §.

14 §

Separata bestämmelser gäller för de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden.

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Tingsrätten behandlar mål och ärenden vid sammanträde och i kansliet.

Ett sammanträde kan hållas på den ort där domstolen har sitt kansli även om detta är beläget utanför domkretsen.

26 kap

Om fortsatt handläggning av besvärshandlingarna i hovrätten

13 §

Vid huvudförhandlingen i hovrätten hörs parter, vittnen och sakkunniga och tas annan utredning emot.

Huvudförhandlingen kan begränsas så att den endast gäller en del av det som besvär anförs över.

Huvudförhandlingen ska vid behov hållas på någon annan ort inom hovrättens domkrets än den ort där hovrätten har sitt säte. Av särskilda skäl får huvudförhandling också hållas på en ort utanför hovrättens domkrets.

26 kap.

Om fortsatt handläggning av besvärshandlingarna i hovrätten

13 §

Vid huvudförhandlingen i hovrätten hörs parter, vittnen och sakkunniga och tas annan utredning emot.

Huvudförhandlingen kan begränsas så att den endast gäller en del av den *sak som är föremål för besvär*.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagens 2 kap. 6 § träder dock i kraft redan
den 20 .

12.

Lag

om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) 1 kap. och 4—6, 8, 8 a, 9, 10, 10 a, 11, 13 b, 17, 18, 20 och 23 §, av dem 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 211/2000, 5 § sådan den lyder i lagarna 211/2000 och 546/2014, 6 § sådan den lyder i lag 570/2015, 8 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 26/2012 och 570/2015, 8 a § sådan den lyder i lag 1206/2003, 10 § sådan den lyder i lagarna 106/2000 och 1206/2003, 10 a, 18 och 20 § sådana de lyder i lag 610/2011, 11 § sådan den lyder i lag 211/2000 och 13 b § sådan den lyder i lag 616/2011, samt

ändras 13, 13 a, 15 och 16 §, av dem 13 a, 15 och 16 § sådana de lyder i lag 616/2011, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap

(upphävs)

Allmänna bestämmelser

1 §

Förvaltningsdomstolarna

De allmänna regionala förvaltningsdomstolarna är Helsingfors, Tavastehus, Östra Finlands, Norra Finlands, Åbo och Vasa förvaltningsdomstolar.

Östra Finlands förvaltningsdomstol har sitt säte i Kuopio och Norra Finlands förvaltningsdomstol i Uleåborg. Dessutom har Tavastehus förvaltningsdomstol permanent sammanträdesplats i Jyväskylä, Östra Finlands förvaltningsdomstol i Joensuu, Kouvolan och S:t Michel samt Norra Finlands förvaltningsdomstol i Rovaniemi.

I fråga om Ålands förvaltningsdomstol föreskrivs separat.

2 §

Domkretsarna

Förvaltningsdomstolarnas domkretsar bestäms genom förordning av statsrådet.

3 §

Förvaltningsdomstolarnas behörighet

Förvaltningsdomstolarna handlägger och avgör de förvaltningsrättsliga besvär, förvaltningsvistemål och andra ärenden som enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996) eller annan lag hör till deras behörighet.

4 §

(upphävs)

Förvaltningsdomstolens ledamöter

Varje förvaltningsdomstol har en överdomare samt som övriga ledamöter förvaltningsrättsdomare. I behandlingen av ärenden som avses i 7 § deltar sakkunnigledamöter.

Överdomaren leder förvaltningsdomstolen och svarar för dess resultat.

5 §

(upphävs)

Utnämning av och behörighetsvillkor för ledamöterna

Om utnämning av överdomaren och förvaltningsrättsdomarna samt om behörighetsvillkor för överdomaren och andra förvaltningsrättsdomare än de som avses i 2 mom. bestäms i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Behörighetsvillkor för andra ledamöter som deltar i behandlingen av ärenden enligt vattenlagen (587/2011) och miljöskyddslagen (527/2014) än de lagfarna ledamöterna är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom förutsätts att de är förtrogna med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som ska tillämpas.

6 §

(upphävs)

Domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar kan det finnas ett för tryggande av de språkliga rättigheterna tillräckligt antal sådana tjänster som lagfaren förvaltningsrättsdomare för vilka det krävs språkkunskaper som avses i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av do-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

mare.

Bestämmelser om det i 1 mom. avsedda antalet tjänster vid var och en av de tvåspråkiga förvaltningsdomstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta förvaltningsdomstolen över behovet av domartjänster som avses i 1 mom.

8 §

(upphävs)

Behörighetsvillkor för och utnämning av sakkunnigledamöter

För de ärenden som avses i 7 § 1 mom. utnämner statsrådet för en mandattid om fyra år i sänder ett tillräckligt antal sakkunnigledamöter i förvaltningsdomstolen med uppdraget som bisyssla och suppleanter för dem. Blir en ledamöts eller suppleants plats ledig under mandattiden, skall en efterträdare utses för återstoden av tiden. Om ledamöternas och suppleanternas rätt att kvarstå i uppdraget gäller i övrigt samma bestämmelser som för innehavare av domartjänst.

En sakkunnigledamot och en suppleant skall,

1) vid behandlingen av ärenden som nämns i 7 § 1 mom. 1 och 1 a-punkten ha avlagt för uppgiften lämplig högre högskoleexamen samt vara förtrogen med barnskydd,

2) vid behandlingen av ärenden som nämns i 7 § 1 mom. 2 punkten ha avlagt för uppgiften lämplig högre högskoleexamen samt vara förtrogen med specialomsorger om utvecklingsstörda,

3) vid behandlingen av ärenden som nämns i 7 § 1 mom. 3 punkten vara legitimerad läkare som är förtrogen med psykiatri,

4) vid behandlingen av ärenden som nämns i 7 § 1 mom. 4 punkten ha avlagt för uppgiften lämplig högre högskoleexamen samt vara förtrogen med missbrukarvård,

5) vid behandlingen av ärenden som nämns i 7 § 1 mom. 5 punkten vara specialist på smittsamma sjukdomar.

Den som föreslås till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna förvaltningsdomstolen en i 14 § i lagen om utnämning av domare avsedd redogörelse för

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

sina bindningar.

8 a §

(upphävs)

Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 8 § kan förordnas till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol, om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket, samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas och suppleanternas språkkunskaper vid Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

9 §

(upphävs)

Domared och domarförsäkran

Förvaltningsdomstolarnas ledamöter och sakkunnigledamöter skall svära domared eller avge domarförsäkran i förvaltningsdomstolen på det sätt som bestäms i 1 kap. 6 a och 7 § rättegångsbalken, om de inte har gjort det tidigare.

10 §

(upphävs)

Föredragande

Föredragande vid förvaltningsdomstolarna är förvaltningsrättssekreterare och notarier. Behörighetsvillkor för tjänsterna som förvaltningsrättssekreterare är juris kandidatexamen och för tjänsterna som notarie lämplig högskoleexamen.

För tjänst som föredragande är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar

Gällande lydelse

nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket, samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

10 a §

Tingsnotarier

Som föredragande vid förvaltningsdomstolarna kan dessutom finnas tingsnotarier. Tingsnotarierna utnämns av förvaltningsdomstolens överdomare.

Till tingsnotarie kan utnämnas den som vid sådan domstolspraktik som avses i 14 § i tingsrättslagen (581/1993) har tjänstgjort som tingsnotarie vid en tingsrätt i sex månader. Av en tingsnotarie krävs de språkkunskaper som föreskrivs i 10 § 2 mom. i denna lag.

Förvaltningsdomstolen utser en förvaltningsrättsdomare eller förvaltningsrättssekreterare till handledare för tingsnotarien och utarbetar en praktikplan där innehållet i domstolspraktiken anges.

Närmare bestämmelser om domstolspraktik i förvaltningsdomstolen utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 §

För viss tid utnämnda domares rätt att delta i behandlingen av ärenden

Domare som har utnämnts för viss tid kan även efter utgången av denna tid delta i behandlingen av ärenden som de varit med om att bereda eller behandla under den tid för vilken de utnämnts.

13 §

Sektioner

Förvaltningsdomstolen kan vara uppdelad på sektioner på det sätt som anges i domstolens arbetsordning.

Föreslagen lydelse

(upphävs)

(upphävs)

13 §

Sammansättningen vid hinder för en ledamot

Förvaltningsdomstolen är domför även om en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att den muntliga förhandlingen, sammanträdet eller synen har inletts. I sammansättningen ska det dock alltid ingå minst en lagfaren ledamot och i de fall som avses i 7 § 1 mom. också en

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

sakkunnigledamot.

13 a §

13 a §

Förordnande till ordförande för en sektion

Förstärkning av sammansättningen med en extra ledamot

Överdomaren förordnar en förvaltningsrättsdomare till uppdraget som ordförande för en sektion för högst tre år. Uppdraget ska förklaras ledigt att sökas av förvaltningsdomstolens ordinarie förvaltningsrättsdomare som utnämnts till sin tjänst innan ansökningstiden går ut. Den som förordnas till uppdraget ska ha de personliga egenskaper som uppdraget förutsätter samt ledarförmåga.

Förordandet till ordförande för en sektion kan av vägande skäl återkallas.

En kollegial sammansättning vid förvaltningsdomstolen kan förstärkas med ytterligare en lagfaren ledamot, om det är motiverat med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning, eller av någon annan särskild orsak.

13 b §

(upphävs)

Uppgifterna för ordföranden för en sektion

Ordföranden för en sektion leder arbetet inom sektionen. Ordföranden ska särskilt sörja för den allmänna planeringen och organiseringen av arbetet inom sektionen samt arbetets resultat. Ordföranden ska övervaka att rättsprinciperna tillämpas och att lagen tolkas på ett enhetligt sätt i sektionens avgöranden.

När överdomaren är förhindrad ska hans eller hennes uppgifter skötas av den tjänstgörande sektionsordförande som är den till tjänsteåren äldsta i uppdraget.

15 §

15 §

Fulltaligt sektionssammanträde

Fulltaligt avdelningssammanträde

I fulltaligt sektionssammanträde deltar som ordförande överdomaren eller ordföranden för sektionen och som andra ledamöter de tjänstgörande förvaltningsrättsdomare som var ledamöter av sektionen när ärendet hänskjöts till fulltaligt sektionssammanträde. När en sakkunnigledamot enligt lag ska delta i behandlingen av ett rättsskipningsärende, deltar ledamoten på motsvarande sätt också när ärendet behandlas vid fulltaligt sektionssammanträde. I fråga om ärenden enligt vattenlagen och miljöskyddslagen deltar i fulltaligt sektionssammanträde de ledamöter som

I ett fulltaligt avdelningssammanträde deltar som ordförande överdomaren eller avdelningschefen och som andra ledamöter de tjänstgörande förvaltningsrättsdomare som var ledamöter på avdelningen när ärendet hänskjöts till fulltaligt avdelningssammanträde. En assessor deltar i behandlingen vid fulltaligt avdelningssammanträde, om han eller hon tidigare har deltagit i behandlingen av målet eller ärendet. Om en sakkunnigledamot eller en ledamot som är förtrogen med det naturvetenskapliga eller tekniska området enligt lagen ska delta i behandlingen av

Gällande lydelse

är förtrogna med det naturvetenskapliga eller tekniska området och som hade förordnats att delta i avgörandet av ärendet i sektionen.

Fulltaligt sektionssammanträde är beslutfört med minst fem ledamöter. Om det i en sammansättning enligt 1 mom. finns mindre än fem ledamöter, ska ärendet hänskjutas till plenum.

16 §

Överföring av ett ärende till plenum eller fulltaligt sektionssammanträde

Ett rättskipningsärende som med tanke på enhetlig rättskipning eller annars är av principiell betydelse eller vidsträckt kan i sin helhet eller till vissa delar överföras till plenum eller fulltaligt sektionssammanträde.

Beslut om att överföra ett rättskipningsärende till plenum fattas av överdomaren och beslut om att överföra ett ärende till fulltaligt sektionssammanträde av överdomaren eller sektionens ordförande.

17 §

Behandling av andra ärenden i plenum

Bestämmelser om behandlingen av andra ärenden i plenum utfärdas genom förordning.

18 §

Föredragning

Rättskipningsärendena avgörs på föredragning.

Ärendena föredras av en förvaltningsrättsdomare, en förvaltningsrättssekreterare, en tingsnotarie eller en notarie.

20 §

Tjänsteåtal

En ledamot, en föredragande och en tingsnotarie vid en förvaltningsdomstol åtalas för tjänstebrott i hovrätten.

Föreslagen lydelse

ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende, deltar han eller hon även i behandlingen av saken vid fulltaligt avdelningssammanträde.

Ett fulltaligt avdelningssammanträde är beslutfört med minst fem ledamöter. Om det i en sammansättning enligt 1 mom. finns mindre än fem ledamöter, ska ärendet hänskjutas till plenum.

16 §

*Hänskjutande av ett ärende till plenum eller fulltaligt **avdelningssammanträde***

Ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende som med tanke på enhetlig rättskipning eller annars är av principiell betydelse eller vidsträckt kan i sin helhet eller till vissa delar hänskjutas till plenum eller fulltaligt avdelningssammanträde.

Beslut om hänskjutande av ett rättskipningsmål eller rättskipningsärende till plenum fattas av överdomaren och beslut om hänskjutande av ett ärende till fulltaligt avdelningssammanträde av överdomaren eller avdelningschefen.

(upphävs)

(upphävs)

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

(upphävs)

Närmare bestämmelser

*Närmare bestämmelser om verkställigheten
av denna lag utfärdas genom förordning.*

*Närmare bestämmelser om hur arbetet vid
förvaltningsdomstolen ordnas utfärdas i
domstolens arbetsordning, som överdomaren
fastställer efter att ha hört plenum.*

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Statsrådets förordning om förvaltnings-
domstolarnas domkretsar (338/2013), som
utfärdats med stöd av den upphävda 2 §, för-
blir i kraft.*

13.

Lag

om ändring av statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i statstjänstemannalagen (750/1994) 18 a §, 12 kap., 53 a och 54 a §, av dem 18 a §
 sådan den lyder i lag 566/2015, samt 53 a och 54 a § sådana de lyder i lag 288/2009, och
ändras 4, 18, 20, 53 och 57 §, sådana de lyder, 4 § i lagarna 593/2005, 901/2009 och
 1548/2011, 18 § i lag 566/2015, 53 § delvis ändrad i lagarna 1088/2007 och 177/2013 och
 57 § i lagarna 177/2013 och 283/2015, samt
fogas till lagen en ny 3 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

Tillämpningsområde

(ny)

3 a §

Denna lag tillämpas på domartjänster och domare, om inte något annat föreskrivs i lag.

Bestämmelser om utnämning av domare och deras tjänsteförhållanden finns dessutom i domstolslagen (/).

Bestämmelserna i 9, 10, 20 och 22 §, 23 § 4 mom., 25, 26, 26 a och 27—34 §, 8 kap., 40 § 1 mom., 44 § och 66 § 3 mom. gäller inte domartjänster eller domare.

En domare kan inte ges rätt att kvarstå i en domartjänst efter avgångsåldern.

4 §

Tjänster kan inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar.

Bestämmelser om inrättande, indragning och ändring av tjänster utfärdas genom förordning av statsrådet. Följande tjänster får inte inrättas eller dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten:

1) tjänsterna som justitiekansler i statsrådet och biträdande justitiekansler samt som kanslichef vid justitiekanslersämbetet,

4) domartjänster som avses i 12 kap.,

6) tjänsterna som kommendör för försvarsmakten, chef för huvudstaben, general eller amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare, fältbiskop och assessor,

4 §

Tjänster kan inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar.

Bestämmelser om inrättande, indragning och ändring av tjänster utfärdas genom förordning av statsrådet. Följande tjänster får inte inrättas eller dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten:

1) tjänsterna som justitiekansler i statsrådet och biträdande justitiekansler samt *tjänsten* som kanslichef vid justitiekanslersämbetet,

2) *tjänsterna som domare vid högsta domstolen och domare vid högsta förvaltningsdomstolen,*

3) tjänsterna som kommendör för försvarsmakten, chef för huvudstaben, general eller amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare, fältbiskop och assessor,

Gällande lydelse

7) tjänsterna som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt som general eller amiral vid gränsbevakningsväsendet.

18 §

En tjänsteman får inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte den berörda myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd till det. Tillstånd för bisyssla kan beviljas också för viss tid eller som begränsat. Tillståndet kan återkallas, om det finns skäl till det. Närmare bestämmelser om bisysslor för domare och föredragande vid domstol finns i 18 a §.

Vid prövningen av om tillstånd för bisyssla ska beviljas ska det beaktas att tjänstemannen inte får bli jävig i sina uppgifter på grund av bisysslan. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för en opartisk tjänsteutövning, annars inverka skadligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren.

En tjänsteman ska göra en anmälan till myndigheten om annan bisyssla än en sådan som avses i 1 mom. Myndigheten kan på de grunder som anges i 2 mom. förbjuda tjänstemannen att ta emot eller inneha en sådan bisyssla.

Med bisyssla avses i 1—3 mom. tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Utöver bestämmelserna i denna paragraf ska de specialbestämmelser om bisysslor inom olika förvaltningsområden som ingår i lagar och förordningar iakttas.

De uppgifter som i samband med en anmälan om bisyssla eller ansökan om tillstånd för bisyssla läggs fram om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän ska hemlighållas.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om myndigheter som beviljar tillstånd för bisyssla.

18 a §

En domare eller en föredragande vid en domstol får inte ta emot eller inneha en i 18 § avsedd bisyssla, om inte domstolen på

Föreslagen lydelse

4) tjänsterna som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt som general eller amiral vid gränsbevakningsväsendet.

18 §

En tjänsteman får inte ta emot eller inneha en bisyssla som kräver att arbetstid används för uppgifter som hör till bisysslan, om inte den berörda myndigheten på ansökan beviljar tjänstemannen tillstånd till det. Tillstånd för bisyssla kan beviljas också för viss tid eller som begränsat. Tillståndet kan återkallas om det finns skäl till det. *Bestämmelser om kravet på tillstånd för bisyssla när det gäller domare och föredragande vid domstol finns dessutom i 9 kap. och 19 kap. 8 § i domstolslagen.*

Vid prövningen av om tillstånd för bisyssla ska beviljas ska det beaktas att tjänstemannen inte får bli jävig i sina uppgifter på grund av bisysslan. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för en opartisk tjänsteutövning, annars inverka skadligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren.

En tjänsteman ska göra en anmälan till myndigheten om annan bisyssla än en sådan som avses i 1 mom. Myndigheten kan på de grunder som anges i 2 mom. förbjuda tjänstemannen att ta emot eller inneha en sådan bisyssla.

Med bisyssla avses i 1—3 mom. tjänst och sådant avlönat arbete eller avlönat uppdrag som tjänstemannen har rätt att avsäga sig samt yrke, näring och rörelse. Utöver bestämmelserna i denna paragraf ska de specialbestämmelser om bisysslor inom olika förvaltningsområden som ingår i lagar och förordningar iakttas.

De uppgifter som i samband med en anmälan om bisyssla eller ansökan om tillstånd för bisyssla läggs fram om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän ska hemlighållas.

Närmare bestämmelser om myndigheter som beviljar tillstånd för bisyssla utfärdas genom förordning av statsrådet.

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ansökan beviljar tillstånd till det. Tillstånd får inte beviljas för att verka i en skiljenämnd som skiljeman utsedd av en part i en tvist. Trots bestämmelserna i 18 § 5 mom. ska sökanden i tillståndsansökan lämna uppgift om parterna i en tvist som behandlas av skiljemän till chefsdomaren för den domstol som behandlar ansökan.

Domarna och föredragandena vid en domstol ska årligen för domstolen redogöra för hur mycket de har fått betalt för sina bisysslor, om den sammanlagda inkomsten från bisysslorna överstiger 10 000 euro. I redogörelsen ska nämnas vilka bisysslor inkomsten hänför sig till. När det gäller andra bisysslor än skiljemannauppdrag ska det även uppges vem som har betalat arvodet. Trots bestämmelserna i 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är de uppgifter om inkomster från bisysslor som domare redogjort för offentliga. Domarna och föredragandena vid en domstol ska underrätta domstolen när bisysslan upphör.

Närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd för bisyssla, om den myndighet som beviljar tillståndet för bisyssla och om lämnande av redogörelse för inkomster från bisysslor utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om införande av uppgifter som gäller bisysslor för domare och föredragande vid domstol i register finns i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (565/2015).

20 §

En tjänsteman kan för viss tid förflyttas till arbete i ett annat ämbetsverk *och en annan tjänsteman än en domare som avses i 12 kap. även till arbete* hos en annan arbetsgivare än staten, om förflyttningen förbättrar tjänstemannens förutsättningar att fullgöra sina tjänsteåligganden eller främjar varaktigheten i tjänstemannens anställningsförhållande eller sysselsättandet av tjänstemannen och om den mottagande arbetsgivaren samt tjänstemannen har gett sitt samtycke till förflyttningen. Under denna tid står tjänstemannen i tjänsteförhållande till det ämbetsverk från vilket han förflyttats.

20 §

En tjänsteman kan för viss tid förflyttas till arbete i ett annat ämbetsverk eller hos en annan arbetsgivare än staten, om förflyttningen förbättrar tjänstemannens förutsättningar att fullgöra sina tjänsteåligganden eller främjar varaktigheten i tjänstemannens anställningsförhållande eller sysselsättandet av tjänstemannen och om den mottagande arbetsgivaren samt tjänstemannen har gett sitt samtycke till förflyttningen. Under denna tid står tjänstemannen i tjänsteförhållande till det ämbetsverk från vilket han eller hon förflyttats.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap

(upphävs)

Domare

45 §

Denna lag tillämpas även på domartjänster och domare, om inte något annat bestäms i lag.

Om utnämning av domare bestäms i lagen om utnämning av domare (205/2000).

Vad som bestäms i 9, 10 och 22 §, 23 § 4 mom., 25, 26, 26 a och 27—34 §, 35 § 2 mom., 8 kap., 40 § 1 mom., 44 § och 66 § 3 mom. gäller inte domartjänster eller domare.

Med avvikelse från vad som bestäms i 35 § 3 mom. kan en domare inte kvarstå i en domartjänst efter avgångsåldern.

46 §

Presidenten samt ledamöterna och föredragandena vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen entledigas av respektive domstol på ansökan. Andra innehavare av domartjänst entledigas av justitieministeriet, om inte något annat föreskrivs särskilt.

En domare är skyldig att avgå från sin statliga anställning, om han eller hon på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada förlorat sin arbetsförmåga. Ansöker en domare vid en allmän domstol eller arbetsdomstolen inte om avsked, ska den domstol där han eller hon ska åtalas för brott i tjänsten entlediga honom eller henne. En domare vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen entledigas av högsta förvaltningsdomstolen. En föredragande vid högsta domstolen entledigas av Helsingfors hovrätt och en föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen av Helsingfors förvaltningsdomstol. En ledamot eller presidenten vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen entledigas dock av respektive domstol. Ett ärende som gäller entledigande väcks på ansökan av den berörda domstolen eller av en högre domstol och det ska behandlas som ett rättskipningsärende.

Presidenten och en ledamot vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen avstängs från tjänsteutövning av den domstol där han eller hon är anställd. Andra domare avstängs från tjänsteutövning av den domstol vid vilken de ska åtalas för tjänstebrott.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

46 a §

En skriftlig varning ges

1) en tingsdomare och en jordrättsingenjör av tingsrättens lagman,

2) en lagman vid en tingsrätt och en ledamot vid en hovrätt av hovrättens president,

3) ett arbetsdomstolsråd av presidenten vid arbetsdomstolen,

4) en president vid en hovrätt, presidenten vid arbetsdomstolen och en ledamot och en föredragande vid högsta domstolen av presidenten vid högsta domstolen,

5) en förvaltningsrättsdomare av överdomaren vid förvaltningsdomstolen,

6) en marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjör av överdomaren vid marknadsdomstolen,

7) en försäkringsdomare av överdomaren vid försäkringsdomstolen,

8) en överdomare vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen samt en ledamot och en föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen av presidenten vid högsta förvaltningsdomstolen.

47 §

Om de grunder på vilka en domare kan förflyttas till en annan tjänst bestäms i grundlagen.

Om förflyttning av en domare till en annan tjänst beslutar den utnämmande myndigheten. En domare kan förflyttas enbart till en tjänst vars behörighetsvillkor han uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom. Domaren skall i första hand förflyttas till en tjänst på samma ort.

Vägrar en domare i de fall som avses i 2 mom. utan giltigt skäl att ta emot annan tjänst, skall den utnämmande myndigheten utan ansökan entlediga honom.

Om förflyttning med stöd av 20 § av en domare vid högsta förvaltningsdomstolen och en domare vid länsrätt för viss tid till arbete i ett annat ämbetsverk beslutar högsta förvaltningsdomstolen och om förflyttning av en annan domare högsta domstolen.

48 §

Vad som i denna lag bestäms om domartjänster och domare gäller även föredragandetjänster och föredragande vid högsta dom-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

stolen och högsta förvaltningsdomstolen.

53 §

Ändring i statsrådets beslut genom vilket statsrådet har sagt upp en tjänsteman, upplöst ett tjänsteförhållande, avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning eller beslutat att avstängningen från tjänsteutövning fortfarande ska gälla får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Ett beslut genom vilket en annan myndighet än statsrådet har gett *någon annan* tjänsteman *än en domare* en varning eller tillåtit eller sagt upp en tjänsteman, upplöst ett tjänsteförhållande eller ändrat ett tjänsteförhållande till en deltidsanställning, avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning, beslutat att avstängningen från tjänsteutövning fortfarande ska gälla eller skilt en tjänsteman från tjänsteutövning för viss tid får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Vad som stadgas i 2 mom. gäller inte beslut genom vilket republikens president har sagt upp en tjänsteman eller upplöst en tjänstemans tjänsteförhållande eller genom vilket högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen har gett en tjänsteman en varning eller tillåtit eller sagt upp en tjänsteman, upplöst en tjänstemans tjänsteförhållande eller ändrat tjänsteförhållandet till en deltidsanställning eller avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning.

53 a §

Beslut om skriftlig varning till en domare får överklagas genom besvär. Ett beslut av lagmannen vid en tingsrätt överklagas till hovrätten. Ett beslut av presidenten vid en hovrätt eller vid arbetsdomstolen överklagas till högsta domstolen. Ett beslut av överdomaren vid en förvaltningsdomstol, marknadsdomstolen eller försäkringsdomstolen överklagas till högsta förvaltningsdomstolen. Ett beslut av presidenten vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen överklagas till respektive domstol och överklagandet behandlas i plenum.

Överklagandet ska inom 30 dagar från del-

53 §

Ett beslut av statsrådet genom vilket statsrådet har sagt upp en tjänsteman, hävt ett tjänsteförhållande, avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning eller beslutat att avstängningen från tjänsteutövning fortfarande ska gälla får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Ett beslut genom vilket en annan myndighet än statsrådet har gett en tjänsteman en varning eller tillåtit eller sagt upp en tjänsteman, *hävt* ett tjänsteförhållande eller ändrat ett tjänsteförhållande till en deltidsanställning, avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning, beslutat att avstängningen från tjänsteutövning fortfarande ska gälla eller skilt en tjänsteman från tjänsteutövning för viss tid får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. *Ändring i ett beslut som en domstol fattat om en domare söks på det sätt som föreskrivs i 23 kap. i domstolslagen.*

Vad som *föreskrivs* i 2 mom. gäller inte beslut genom vilket republikens president har sagt upp en tjänsteman eller *hävt* en tjänstemans tjänsteförhållande eller genom vilket högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen har gett en tjänsteman en varning eller tillåtit eller sagt upp en tjänsteman, *hävt* en tjänstemans tjänsteförhållande eller ändrat tjänsteförhållandet till en deltidsanställning eller avstängt en tjänsteman från tjänsteutövning.

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

fåendet av beslutet ges in till den domstols kansli där domaren är anställd. Domstolen ska omedelbart till fullföljdsdomstolen skicka överklagandet med bilagor, en kopia av det överklagade beslutet och ett utlåtande med anledning av överklagandet från den domare som gett varningen.

Domstolen ska behandla överklagandet som ett rättskipningsärende. När ärendet behandlas ska den som överklagar och den domare som fattat beslutet ges tillfälle att bli hörda om överklagandet och i förekommande fall lägga fram bevis och annan information.

54 a §

(upphävs)

När en hovrätt som behörig domstol enligt 46 § 2 mom. har beslutat entlediga en domare eller Helsingfors hovrätt en föredragande vid högsta domstolen, får beslutet överklagas genom besvär till högsta domstolen. Hovrättens beslut ska följas även om det överklagas, om inte högsta domstolen bestämmer något annat.

När Helsingfors förvaltningsdomstol som behörig domstol enligt 46 § 2 mom. har beslutat entlediga en föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen, får beslutet överklagas genom besvär till högsta förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolens beslut ska följas även om det överklagas, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

57 §

I ett beslut som gäller en tjänsteman och som statsrådet eller ett ämbetsverk har fattat får tjänstemannen söka ändring på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Ändring i ett beslut som en domstol fattat om en tjänstemans bisyssla söks dock genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvärstiden när det gäller beslut om uppsägning enligt 27 § 1 mom. börjar dock löpa först från uppsägningstidens utgång. Beslutet ska iakttas trots besvär, om inte besvärinstansen beslutar något annat. Ärenden enligt 53 § ska förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen behandla skyndsamt.

Också en myndighet får genom besvär söka ändring i ett beslut av en förvaltningsdomstol när beslutet är ett avgörande med anledning av besvär över ett beslut som myndigheten har fattat på grundval av denna lag eller när

57 §

I ett beslut som gäller en tjänsteman och som statsrådet eller ett ämbetsverk har fattat får tjänstemannen söka ändring på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Ändring i ett beslut som en domstol fattat om en domares eller föredragandes bisyssla söks i enlighet med 23 kap. 1 § i domstolslagen. Besvärstiden när det gäller beslut om uppsägning enligt 27 § 1 mom. börjar dock löpa först från uppsägningstidens utgång. Beslutet ska följas trots besvär, om inte besvärsmyndigheten beslutar något annat. Ärenden enligt 53 § ska behandlas skyndsamt i förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

Också en myndighet får genom besvär söka ändring i ett beslut av en förvaltningsdomstol när beslutet är ett avgörande med anledning av besvär över ett beslut som myndigheten har fattat på grundval av denna lag eller när

Gällande lydelse

det är ett avgörande i ett förvaltningsstvistemål enligt 56 §.

I följande beslut som gäller en tjänsteman eller den som söker en tjänst får ändring inte sökas genom besvär, om inte något annat bestäms i lag:

1) utnämning till en tjänst eller ett tjänsteförhållande,

2) placering av en gemensam tjänst inom ämbetsverket,

3) beviljande eller förvägran av tjänstledighet som är beroende av prövning, *och*

4) förordnande till en uppgift, om tjänstemannen har gett sitt samtycke till förordnandet.

Om ett beslut som avses i 3 mom. 2 eller 4 punkten innebär att placeringsorten för tjänsten ändras, får ändring i beslutet sökas på det sätt som bestäms i förvaltningsprocesslagen. Beslutet ska dock iakttas trots att ändring har sökts, om inte besvärinstansen beslutar något annat.

Föreslagen lydelse

beslutet är ett avgörande i ett förvaltningsstvistemål enligt 56 §.

I följande beslut som gäller en tjänsteman eller den som söker en tjänst får ändring inte sökas genom besvär, om inte något annat föreskrivs i lag:

1) utnämning till en tjänst eller ett tjänsteförhållande,

2) placering av en gemensam tjänst inom ämbetsverket,

3) beviljande eller förvägran av tjänstledighet som är beroende av prövning,

4) förordnande till en uppgift, om tjänstemannen har gett sitt samtycke till förordnandet.

Om ett beslut som avses i 3 mom. 2 eller 4 punkten innebär att placeringsorten för tjänsten ändras, får ändring i beslutet sökas på det sätt som *föreskrivs* i förvaltningsprocesslagen. Beslutet ska dock *följas* trots *besvär*, om inte besvärsmyndigheten beslutar något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

I ett beslut om avstängning av en domare från tjänsteutövning som fattats före ikraftträdandet av denna lag får ändring sökas genom iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Detsamma gäller när ändring söks i ett beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag i fråga om entledigande av en föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen på grund av föredragandens arbetsförmåga.

14.

Lag

om ändring av lagen om registret över domares bindningar och bisysslor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registret över domares bindningar och bisysslor (565/2015) 1—3 § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Registrets ändamål och förvaltning

Rättsregistercentralen för ett för allmänt bruk avsett register över domares bindningar och bisysslor. Syftet med registerföringen är att tillgodose offentligheten för domarnas bindningar och bisysslor samt offentligheten för de bindningar som sakkunnigledamöterna och de bisysslor som föredragandena vid domstolarna har.

2 §

Anmälningsskyldighet

Skyldiga att anmäla uppgifter till registret är

1) de domare och sakkunnigledamöter vid domstolar som är skyldiga att lämna en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för bindningar,

2) de domstolar som har beviljat ett tillstånd för bisyssla enligt 18 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994),

3) de domare och föredragande vid domstolar som har fått i 18 a § 2 mom. i statstjänstemannalagen avsedd inkomst från bisyssla.

Uppgifterna lämnas till Rättsregistercentralen. Uppgifterna kan lämnas genom att föra in dem i registret över domares bindningar och bisysslor.

Föreslagen lydelse

1 §

Registrets ändamål och förvaltning

Rättsregistercentralen för ett för allmänt bruk avsett register över domares bindningar och bisysslor. Syftet med registerföringen är att tillgodose offentligheten för domarnas bindningar och bisysslor samt offentligheten för de bindningar som sakkunnigledamöterna och *tingsrätternas nämndemän samt de bisysslor som föredragandena vid domstolarna har.*

2 §

Anmälningsskyldighet

Skyldiga att anmäla uppgifter till registret är

1) de domare, *sakkunnigledamöter vid domstolar och nämndemän vid tingsrätterna* som är skyldiga att lämna i *11 kap. 12 § i domstolslagen (/)* avsedd redogörelse för bindningar,

2) de domstolar som har beviljat ett tillstånd för bisyssla enligt *9 kap. 5 § i domstolslagen,*

3) domare och föredragande vid domstolar som har fått i *9 kap. 7 § i domstolslagen* avsedd inkomst från bisyssla.

Uppgifterna lämnas till Rättsregistercentralen. Uppgifterna kan lämnas genom att föra in dem i registret över domares bindningar och bisysslor.

Gällande lydelse

3 §

Uppgifter som ska föras in i registret

I registret antecknas uppgifter om domarnas och sakkunnigledamöternas bindningar samt uppgifter om de tillstånd för bisyssla som domarna och föredragandena har beviljats och inkomsterna från dessa bisysslor.

I registret antecknas den registrerades namn, tjänste- eller uppgiftsbenämning, uppgifter om den domstol där de registrerade arbetar samt datum när bindningen uppstod eller bisysslan inleddes och när bindningen eller bisysslan upphörde.

Föreslagen lydelse

3 §

Uppgifter som ska föras in i registret

I registret antecknas uppgifter om *bindningar för domarna, sakkunnigledamöterna vid domstolarna och nämndemännen vid tingsrätterna* samt uppgifter om de tillstånd för bisyssla som domarna och föredragandena har beviljats och inkomsterna från dessa bisysslor.

I registret antecknas den registrerades namn, tjänste- eller uppgiftsbenämning, uppgifter om den domstol där den registrerade arbetar samt datum när *bisysslan inleddes eller en annan än en ekonomisk bindning uppstod* och när bindningen eller bisysslan upphörde. *I registret kan av tekniska skäl också personbeteckningen antecknas, som inte är en offentlig uppgift.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag

om ändring av militära rättegångslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 1, 11 och 12 §, av dem 11 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 517/2013 och 12 § sådan den lyder i lag 575/2015, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Militära rättegångsärenden handläggs vid allmänna domstolar i den ordning som är stadgad för brottmål samt med iakttagande ytterligare av vad som stadgas i denna lag. Om krigsrätter stadgas i 6 kap.

Genom lag stadgas särskilt om de allmänna underrätter på vilka det ankommer att handlägga militära rättegångsärenden. Fullföljdsdomstol är Helsingfors hovrätt.

11 §

Militära ledamöter av underrätt och ett tillräckligt antal suppleanter för dem förordnas av hovrätten på framställning av kommendören för armén.

Militära ledamöter av hovrätt och suppleanterna för dem förordnas av högsta domstolen bland personer som föreslagits av försvarsministeriet.

Militära ledamöter av högsta domstolen och suppleanterna för dem förordnas av republikens president.

Mandatperioden för militära ledamöter är två år.

12 §

Den som föreslås till militär ledamot ska innan han eller hon förordnas till uppdraget och under det att uppdraget pågår lämna en i 14 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) avsedd redogörelse för sina bindningar. En militär ledamot ska innan han eller hon inleder sitt uppdrag vid domstolen av-

Föreslagen lydelse

1 §

Militära rättegångsärenden *behandlas* vid allmänna domstolar i den ordning som *föreskrivs* för brottmål *och* med iakttagande ytterligare av vad som *föreskrivs* i denna lag. *Bestämmelser om krigsrätter finns i 6 kap.*

Underrätter som behandlar militära rättegångsärenden är Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Västra Nylands och Österbottens tingsrätter. Fullföljdsdomstol är Helsingfors hovrätt.

11 §

Militära ledamöter *vid en* underrätt och ett tillräckligt antal *ersättare* för dem förordnas av hovrätten på framställning av kommendören för armén.

Militära ledamöter *vid en* hovrätt och *ersättarna* för dem förordnas av högsta domstolen bland personer som föreslagits av försvarsministeriet.

Militära ledamöter vid högsta domstolen och *ersättarna* för dem förordnas av republikens president.

Mandatperioden för militära ledamöter är två år. *De utnämns högst till dess att de uppnår den avgångsålder som föreskrivs för domare.*

12 §

På militära ledamöters ställning och rätt att kvarstå i uppdraget tillämpas vad som i 17 kap. i domstolslagen (/) föreskrivs om sakkunnigledamöter.

Den som föreslås för uppdraget som militär ledamot ska före förordnandet till uppdraget och under den tid uppdraget pågår till

Gällande lydelse

lägga domared eller avge domarförsäkran, om han eller hon inte har gjort det tidigare.

En militär ledamot har för sitt uppdrag rätt att av statens medel få arvode per sammanträdesdag samt dagtraktamente och resekostnadsersättning enligt de grunder som justitieministeriet fastställer.

Föreslagen lydelse

domstolen lämna i 11 kap. 12 § i domstolslagen avsedd redogörelse för sina bindningar, med iakttagande av den paragrafen.

En militär ledamot ska innan han eller hon inleder sitt uppdrag avge domarförsäkran. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen.

En militär ledamot har rätt till arvode med iakttagande av vad som i 17 kap. 22 § i domstolslagen föreskrivs om arvode för sakkunnigledamöter vid domstolar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag

om ändring av 16 a och 26 § i språklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i språklagen (423/2003) 16 a och 26 §, sådana de lyder, 16 a § i lag 631/2005 och 26 § delvis ändrad i lag 631/2005, som följer

Gällande lydelse

16 a §

Undantag från handläggningsspråket i vissa fall

Angående handläggningsspråket i ett ärende vid en avdelning som inrättats vid en tingsrätt med stöd av 18 a § 3 mom. i tingsrättslagen (581/1993) föreskrivs i 18 b § i nämnda lag.

26 §

Statliga myndigheters arbetsspråk

Statliga myndigheter använder som sitt arbetsspråk majoritetsspråket i ämbetsdistriktet, om det inte är mer ändamålsenligt att använda det andra språket eller båda språken eller av särskilda skäl ett främmande språk. Angående arbetsspråket i ett ärende vid en avdelning som inrättats vid en tingsrätt med stöd av 18 a § 3 mom. i tingsrättslagen föreskrivs i 18 c § i nämnda lag.

Föreslagen lydelse

16 a §

Undantag från handläggningsspråket i vissa fall

Vid en språkavdelning som inrättats vid en tvåspråkig domstol är handläggningsspråket i ett mål eller ärende trots 13—16 § i språklagen minoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt, om inte domstolen med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer att majoritetsspråket i ämbetsdistriktet används som handläggningsspråk.

26 §

Statliga myndigheters arbetsspråk

Statliga myndigheter använder som sitt arbetsspråk majoritetsspråket i ämbetsdistriktet, om det inte är mer ändamålsenligt att använda det andra *nationalspråket* eller båda språken eller av särskilda skäl ett främmande språk.

Trots det som föreskrivs i 1 mom. är arbetsspråket vid en språkavdelning som inrättats vid en tvåspråkig domstol minoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

18.

Lag

om ändring av lagen om stämningsmän

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stämningsmän (505/1986) 1, 2, 4 a, 5 och 6 §, av dem 1 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 887/1996, 2 § sådan den lyder i lag 887/1996, 4 a § sådan den lyder i lag 1259/1999 och 6 § sådan den lyder i lag 636/2015, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Stämningsmän

Stämningsmän på tjänstens vägnar är för-
männen för stämningsmännen, stämnings-
männen och de biträdande utmätningsmän-
nen.

Om stämningsmän i landskapet Åland
stadgas särskilt.

2 §

Stämningsmännens verksamhetsområde

Verksamhetsområdet för stämningsman
som är anställd vid en domstol utgörs av
domkretsen och för biträdande utmätnings-
man vederbörande härads exekutionsverk *el-
ler* häradsämbetes *utsökningsavdelnings*
verksamhetsområde. För tjänsteman som en-
ligt 6 § är berättigad att verkställa stämning
och delgivning är verksamhetsområdet det
ämbetsdistrikt inom vilket han är behörig i
sin huvudsyssla.

4 a §

Rätt att få kontaktinformation

Stämningsmän och tjänstemän som enligt 6
§ har rätt att verkställa delgivning är utan
hinder av sekretessbestämmelserna berätti-
gade att *i enskilda delgivningsärenden* av
myndigheter, samfund som sköter offentliga
uppdrag samt inrättningar eller samfund som
bedriver televerksamhet eller postförmedling
få *nödvändiga* adress- och telefonuppgifter
samt annan behövlig kontaktinformation om

Föreslagen lydelse

1 §

Stämningsmän

Stämningsmän på tjänstens vägnar är för-
männen för stämningsmännen, stämnings-
männen och *häradsutmätningsmännen*.

*Separata bestämmelser gäller för stäm-
ningsmän i landskapet Åland.*

2 §

Stämningsmännens verksamhetsområde

Verksamhetsområdet för en stämningsman
som är anställd vid en domstol utgörs av
domkretsen och för *en häradsutmätningsman*
det berörda utsökningsverkets verksamhets-
område. För andra som enligt 6 § är berätti-
gade att verkställa stämning och delgivning
är verksamhetsområdet det ämbetsdistrikt
där de är behöriga i sin huvudsyssla.

4 a §

Rätt att få kontaktinformation

Stämningsmän och andra som enligt 6 §
har rätt att verkställa delgivning *har utan*
kostnad och trots sekretessbestämmelserna
rätt att från myndigheter, samfund som skö-
ter offentliga uppdrag samt inrättningar eller
samfund som bedriver televerksamhet eller
postförmedling få adress- och telefonuppgif-
terna till samt annan behövlig kontaktinfor-
mation om den person eller det samfund som

Gällande lydelse

den person eller det samfund som delgivningen gäller.

De uppgifter som avses i 1 mom. skall ges avgiftsfritt. Bestämmelserna i detta moment gäller inte uppgifter som lämnats ut med hjälp av automatisk databehandling.

5 §

Handräckning

Stämningsman har rätt att av polisen få sådan handräckning som han behöver för att utföra delgivningsuppdrag.

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämningsman, verkställa stämning och delgivning är

1) polisman, åklagare, *utmättingsman*, *notarius publicus*, gränsbevakningsman samt anhållningsberättigad tullman eller till uppgiften förordnad annan tullman,

Föreslagen lydelse

delgivningen gäller, *om uppgifterna behövs för att verkställa delgivningen.*

De uppgifter som avses i 1 mom. *kan lämnas via teknisk anslutning eller som en datamängd. Av statens medel kan ersättning betalas för de kostnader som upprättandet och underhållet av den tekniska anslutningen medför. Uppgiftsmottagaren har inte rätt att lämna vidare de uppgifter som fås som en datamängd eller via teknisk anslutning.*

En stämningsman och de som enligt 6 § har rätt att verkställa delgivning har trots sekretessbestämmelserna i enskilda fall på begäran rätt att från teleföretag och av sammanslutningsabonnenter få kontaktuppgifter för teleadresser som inte är upptagna i en offentlig katalog eller information som specificerar en teleadress eller teleterminalutrustning, om informationen behövs för att verkställa delgivningen. Stämningsmän och andra som har rätt att verkställa delgivning har, trots förbud att lämna ut information, motsvarande rätt få information om utdelningsadresser från en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

5 §

Handräckning

Stämningsmän har rätt att få handräckning av polisen, om

1) stämningsmannens arbets säkerhet kan antas vara hotad,

2) en person vägrar att identifiera sig när stämningsmannen verkställer ett delgivningsuppdrag,

3) en svarande i brottmål undviker delgivning på en hemfridsskyddad eller någon annan plats, eller

4) handräckningen annars är nödvändig för verkställandet av delgivningsuppdraget.

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämningsman, verkställa stämning och delgivning är

1) polisman, åklagare, *häradsfogde*, gränsbevakningsman, anhållningsberättigad tullman eller till uppgiften förordnad annan tullman *samt tingsnotarie*,

Gällande lydelse

2) tjänsteman som har förordnats *härtill* av chefen för en domstol, *ett* utsökningsverk, *ett* häradsämbete, *utsökningsavdelningen vid häradsämbete* eller en polisinrättning och som är anställd vid myndigheten,

3) fängelsedirektör eller tjänsteman vid fängelse vilken förordnats *härtill* av fängelsedirektören, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller med vilken delgivning ska ske är en fånge, *samt*

4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats *härtill* av kommendören för en truppavdelning eller med denne jämställbar förman, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller med vilken delgivning ska ske lyder under 45 kap. i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om en polismans, gränsbevakningsmans och tullmans skyldighet att verkställa delgivningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Föreslagen lydelse

2) *en* tjänsteman som har förordnats *till det* av chefen för en domstol, ett utsökningsverk eller en polisinrättning och som är anställd vid myndigheten *i fråga*,

3) en fängelsedirektör eller en tjänsteman vid *ett* fängelse *som* förordnats *till det av en fängelsedirektör*, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller ta emot delgivningen är en fånge,

4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats *till det* av kommendören för en truppavdelning eller *en* med denne jämställbar förman, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller *ta emot* delgivningen *lyder* under 45 kap. i strafflagen (39/1889), *samt*

5) *vid finska beskickningar en av utrikesministeriet till uppgiften befullmäktigad honorärkonsul eller person som arbetar vid beskickningen.*

Bestämmelser om *polismäns*, gränsbevakningsmäns och tullmäns skyldighet att verkställa delgivningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

19.

Lag

om ändring av 243 § i fastighetsbildningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fastighetsbildningslagen (554/1995) 243 §, sådan den lyder i lagarna 1180/2000, 1159/2005 och 575/2009, som följer:

Gällande lydelse

243 §

I jorrdomstolen är en lagfaren medlem av tingsrätten ordförande och dess övriga medlemmar är en jordrättsingenjör samt två nämndemän. Om en nämndeman får förhinder sedan huvudförhandlingen har inletts, är jorrdomstolen domför med en nämndeman. Vid jorrdomstolen kan dessutom finnas ytterligare en lagfaren medlem, om detta med beaktande av målets eller ärendets omfattning eller av något annat särskilt skäl skall anses motiverat. Under samma förutsättningar kan vid jorrdomstolen finnas ytterligare en jordsrättsingenjör.

Jorrdomstolen är domför också med ordföranden ensam

1) när det är fråga om sådana förberedande åtgärder som avses i 232 § 3 mom., 235 eller 254—258 § eller därmed jämförliga åtgärder eller en sak som avses i 7 § 2 mom., 194 a § 2 mom., 240 eller 264 §, 265 § 1 eller 3 mom., 275 § 2 mom. eller 278 a §,

2) när jorrdomstolen behandlar besvär över förrättningsmännens beslut varmed en jävsanmärkning mot en förrättningsman har förkastats, eller om besvären gäller ett beslut om sammanslagning av fastigheter, ett beslut av fastighetsregisterföraren enligt fastighetsregisterlagen (392/1985) eller ett rättelsebeslut som avses i 277 § 2 mom. fastighetsbildningslagen, samt

3) när en sak med stöd av 259 § 3 mom. avgörs på grundval av det skriftliga rättgångsmaterialet utan att huvudförhandling hålls.

Föreslagen lydelse

243 §

I jorrdomstolen är en lagfaren *ledamot* vid tingsrätten ordförande och *jorrdomstolens* övriga *ledamöter* är en jordrättsingenjör samt två nämndemän. *Vid jorrdomstolen kan det dessutom finnas ytterligare en lagfaren ledamot, om detta med beaktande av målets eller ärendets art, omfattning eller av något annat särskilt skäl ska anses motiverat. Under samma förutsättningar kan det vid jorrdomstolen finnas ytterligare en jordsrättsingenjör. Jorrdomstolen är domför trots att en av ledamöterna i den kollegiala sammansättningen får förhinder efter det att huvudförhandlingen eller synen har inletts. I sammansättningen ska dock alltid minst en lagfaren ledamot ingå. Jorrdomstolen är dessutom domför med minst en nämndeman.*

Jorrdomstolen är domför också med ordföranden ensam

1) när det är fråga om sådana förberedande åtgärder som avses i 232 § 3 mom., 235 eller 254—258 § eller därmed jämförliga åtgärder eller en sak som avses i 7 § 2 mom., 194 a § 2 mom., 240 eller 264 §, 265 § 1 eller 3 mom., 275 § 2 mom. eller 278 a §,

2) när jorrdomstolen behandlar besvär över förrättningsmännens beslut varmed en jävsanmärkning mot en förrättningsman har förkastats, eller om besvären gäller ett beslut om sammanslagning av fastigheter, ett beslut av fastighetsregisterföraren enligt fastighetsregisterlagen eller ett rättelsebeslut som avses i 277 § 2 mom. i denna lag, samt

3) när en sak med stöd av 259 § 3 mom. avgörs på grundval av det skriftliga rättgångsmaterialet utan att huvudförhandling hålls.

Gällande lydelse

Jordrättsingenjören deltar vid behov i beredningen av de mål eller ärenden som avses i 2 mom.

I ett inskrivningsärende är jorrdomstolen domför med ordföranden ensam. Vid jorrdomstolen kan dessutom finnas ytterligare en lagfaren medlem och en jordrättsingenjör, om detta med beaktande av målets eller ärendets omfattning eller av något annat särskilt skäl ska anses motiverat.

Föreslagen lydelse

Jordrättsingenjören deltar vid behov i beredningen av de mål eller ärenden som avses i 2 mom.

I ett inskrivningsärende är jorrdomstolen domför med ordföranden ensam. Vid jorrdomstolen kan *det* dessutom finnas ytterligare en lagfaren *ledamot* och en jordrättsingenjör, om detta med beaktande av målets eller ärendets omfattning eller av något annat särskilt skäl ska anses motiverat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

20.

Lag

om ändring av 37 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 37 §, sådan den lyder i lag 662/2015, som följer:

Gällande lydelse

37 §

Behandling av ansökan om fastställelse av beslut eller om återlämnande av barn

Ärenden som gäller fastställelse av ett beslut som har meddelats i en främmande stat eller om återlämnande av barn ska behandlas skyndsamt. Om ett ärende som gäller återlämnande av ett barn inte har avgjorts inom sex veckor från det ansökan gjordes, ska hovrätten på justitieministeriets eller sökandens begäran redogöra för orsakerna till dröjsmålet.

Behandlingen av en ansökan om återlämnande av ett barn kan uppskjutas eller avvisas, om det finns skäl att anta att barnet har förts till en annan stat. När hovrätten uppskjuter behandlingen av ärendet kan den förordna att behandlingen fortsätter först efter det att sökanden har gjort en anmälan om att barnet har återlämnats till Finland eller sökanden framfört andra omständigheter med stöd av vilka det kan anses motiverat att avgöra ärendet.

Domstolen kan vid behov sammanträda också någon annanstans än på en ort som hör till dess domkrets.

Vid rättegången ska i övrigt i tillämpliga delar iakttas vad som i denna lag föreskrivs om rättegång i ärenden som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt.

Föreslagen lydelse

37 §

Behandling av ärenden som gäller fastställelse av beslut och återlämnande av barn

Ärenden som gäller fastställelse av beslut som har meddelats i en främmande stat och återlämnande av barn ska behandlas skyndsamt. Om ett ärende som gäller återlämnande av ett barn inte har avgjorts inom sex veckor från det att ansökan gjordes, ska hovrätten på justitieministeriets eller sökandens begäran redogöra för orsakerna till dröjsmålet.

Behandlingen av en ansökan om återlämnande av ett barn kan uppskjutas eller avvisas, om det finns skäl att anta att barnet har förts till en annan stat. När hovrätten uppskjuter behandlingen av ärendet kan den förordna att behandlingen fortsätter först efter det att sökanden har gjort en anmälan om att barnet har återlämnats till Finland eller sökanden framfört andra omständigheter med stöd av vilka det kan anses motiverat att avgöra ärendet.

Vid rättegången ska i övrigt i tillämpliga delar iakttas vad som i denna lag föreskrivs om rättegång i ärenden som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

21.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Behörighetsvillkor som gäller statsanställdas kunskaper i finska och svenska

Är högskoleexamen enligt lag eller förordning behörighetsvillkor för en statlig anställning, krävs vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster finns i lagen om utnämning av domare (205/2000). Bestämmelser om krav på kunskaper i finska och svenska för officerstjänster utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet kan undantag föreskrivas från de krav på kunskaper i finska och svenska som nämns i 1 mom., om arbetsuppgifterna förutsätter detta eller om de uppgifter som kräver användning av olika språk hos myndigheten kan fördelas eller om det finns andra särskilt vägande skäl för undantag.

Bestämmelser om kunskaper i finska och svenska som krävs av annan personal än den som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan också utfärdas bemyndigande att genom förordning av respektive ministerium föreskriva om krav på kunskaper i finska och svenska i de fall då några andra behörighetsvillkor utöver språkkunskapskrav inte har fastställts.

Föreslagen lydelse

6 §

Behörighetsvillkor som gäller statsanställdas kunskaper i finska och svenska

Är högskoleexamen enligt lag eller förordning behörighetsvillkor för en statlig anställning, krävs det vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster finns i *domstolslagen* (/). Bestämmelser om krav på kunskaper i finska och svenska för officerstjänster utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet kan undantag föreskrivas från de krav på kunskaper i finska och svenska som *föreskrivs* i 1 mom., om arbetsuppgifterna förutsätter detta eller om *fördelningen hos myndigheten av de arbetsuppgifter som kräver användning av olika språk medger detta* eller om det finns andra särskilt vägande skäl för undantag.

Bestämmelser om kunskaper i finska och svenska som krävs av annan personal än den som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan *det* också utfärdas bemyndigande att genom förordning av respektive ministerium föreskriva om krav på kunskaper i finska och svenska i de fall då några andra behörighetsvillkor utöver språkkunskapskrav inte har fastställts.

RP 7/2016 rd

Gällande lydelse

Om kraven på kunskaper i finska och svenska för de anställda vid riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli föreskrivs särskilt.

Föreslagen lydelse

Separata bestämmelser gäller för kraven på kunskaper i finska och svenska för de anställda vid riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli.

Denna lag träder i kraft den 20 .

22.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (372/2010) 17 §
som följer:

Gällande lydelse

17 §

Utlämnande av uppgifter i elektronisk form

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan Rättsregistercentralen med hjälp av teknisk anslutning eller annars på elektronisk väg lämna ut uppgifter ur justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem enligt följande:

1) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden uppgifter till myndigheter för verkställighet av justitieförvaltningsmyndigheters avgöranden eller för registrering i myndighetsregister,

2) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden samt ur rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter uppgifter som justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman behöver för laglighetskontroll av justitieförvaltningsmyndigheterna, för planering av kontrollverksamheten eller för behandling av anhängiga ärenden,

3) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i sådana fall som avses i 15 § 1 mom. uppgifter till den som regelbundet behöver information för beviljande och övervakning av krediter eller till den som bedriver kreditupplysningsverksamhet.

Rättsregistercentralen får utan hinder av sekretessbestämmelserna sammanställa och till en hovrätt på dess begäran lämna ut sådant informationsmaterial ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden som hovrätten behöver för sina tillsynsuppgifter enligt hovrättslagen (56/1994).

Rättsregistercentralen får för redaktionella syften, också i form av kopior, elektroniska upptagningar eller genom teknisk anslutning,

Föreslagen lydelse

17 §

Utlämnande av uppgifter i elektronisk form

Utöver det som föreskrivs någon annanstans i lag kan Rättsregistercentralen med hjälp av teknisk anslutning eller annars på elektronisk väg lämna ut uppgifter ur justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem enligt följande:

1) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden uppgifter till myndigheter för verkställighet av justitieförvaltningsmyndigheters avgöranden eller för registrering i myndighetsregister,

2) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden samt ur rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter uppgifter som justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman behöver för laglighetskontroll av justitieförvaltningsmyndigheterna, för planering av kontrollverksamheten eller för behandling av anhängiga ärenden,

3) ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i sådana fall som avses i 15 § 1 mom. uppgifter till den som regelbundet behöver information för beviljande och övervakning av krediter eller till den som bedriver kreditupplysningsverksamhet.

Rättsregistercentralen får *trots* sekretessbestämmelserna sammanställa och till en hovrätt på dess begäran lämna ut sådant informationsmaterial ur registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden som hovrätten behöver för sina tillsynsuppgifter enligt domstolslagen (/).

Rättsregistercentralen får för redaktionella syften, också i form av kopior, elektroniska upptagningar eller genom teknisk anslutning,

Gällande lydelse

till medierna lämna ut sådana basuppgifter om rättegångar och andra diarieuppgifter ur rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter som är offentliga hos domstolen och vars utlämnande domstolen inte har begränsat med stöd av 16 § 3 mom. Uppgifter får i enlighet med vad som föreskrivs ovan lämnas ut om ärenden som inom en månad efter utlämnandet tas upp till muntlig förhandling eller förvaltningsdomstolen ordnar syneförrättning i, eller om ärenden som har blivit anhängiga månaden före den då uppgifterna lämnades ut eller vars behandlingsskeden medierna följer, enligt vad de registrerat i informationsförmedlingssystemet.

Föreslagen lydelse

till medierna lämna ut sådana basuppgifter om rättegångar och andra diarieuppgifter ur rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringssuppgifter som är offentliga hos domstolen och vars utlämnande domstolen inte har begränsat med stöd av 16 § 3 mom. Uppgifter får i enlighet med vad som föreskrivs ovan lämnas ut om ärenden som inom en månad efter utlämnandet tas upp till muntlig förhandling eller förvaltningsdomstolen ordnar syneförrättning i, eller om ärenden som har blivit anhängiga månaden före den då uppgifterna lämnades ut eller vars behandlingsskeden medierna följer, enligt vad de registrerat i informationsförmedlingssystemet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

23.

Lag

om ändring av 17 a § i äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen (234/1929) 17 a §, sådan den lyder i lagarna 572/2008 och 611/2011, som följer:

Gällande lydelse

17 a §

Skyldig att förrätta borgerlig vigsel är
1) lagman, tingsdomare och tingsfiskal,
2) tingsnotarie som med stöd av tingsrättslagen (581/1993) är behörig att förrätta vigsel, samt
3) chefen för en magistrat, häradsskrivare och notarius publicus i en magistrat.

Borgerlig vigsel får förrättas av den som har fått vigselrätt av en magistrat. Den som uppfyller villkoren i 17 b § kan få vigselrätt, om det är nödvändigt för att säkerställa att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom magistratens verksamhetsområde.

Vigselrätt ges antingen tills vidare eller för viss tid.

Föreslagen lydelse

17 a §

Skyldig att förrätta borgerlig vigsel är
1) lagman, tingsdomare och tingsfiskal,
2) tingsnotarie som med stöd av *lagen om domstolspraktik* (/) är behörig att förrätta vigsel, samt

3) chefen för en magistrat, häradsskrivare och notarius publicus i en magistrat.

Borgerlig vigsel får förrättas av den som har fått vigselrätt av en magistrat. Den som uppfyller villkoren i 17 b § kan få vigselrätt, om det *behövs för* att säkerställa att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom magistratens verksamhetsområde.

Vigselrätt ges antingen tills vidare eller för viss tid.

Denna lag träder i kraft den 20 .

24.

Lag

om ändring av 237 § i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (459/2015) 237 § som följer:

Gällande lydelse

237 §

Besvärinstanser

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för olycksfallsärenden, försäkringsdomstolen och högsta domstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för olycksfallsärenden finns i lagen om besvärsnämnden för olycksfallsärenden (1316/2010) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). Bestämmelser om högsta domstolen finns i lagen om högsta domstolen (665/2005).

Föreslagen lydelse

237 §

Besvärinstanser

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för olycksfallsärenden, försäkringsdomstolen och högsta domstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för olycksfallsärenden finns i lagen om besvärsnämnden för olycksfallsärenden (1316/2010) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/). Bestämmelser om högsta domstolen finns i lagen om högsta domstolen (665/2005).

Denna lag träder i kraft den 20 .

25.

Lag

om ändring av 40 § i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om generationsväxlingspension för lantbruksföretagare (1317/1990) 40 §, så-
dan den lyder delvis ändrad i lagarna 614/2006 och 1284/2006, som följer:

Gällande lydelse

40 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). En part får söka ändring i besvärsnämndens för arbetspensionsärenden beslut med stöd av denna lag genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas *det som föreskrivs i* 140 § i lagen om pension för arbetstagare och i lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

Har pensionsanstalten avslagit en pensionsansökan på grund av att de i 36 § 1 mom. 1—3 punkten nämnda förutsättningarna för pension inte föreligger, får ändring i pensionsanstaltens beslut inte sökas genom besvär.

Föreslagen lydelse

40 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). *I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring* genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas 140 § i lagen om pension för arbetstagare samt lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

Har pensionsanstalten avslagit en pensionsansökan på grund av att de i 36 § 1 mom. 1—3 punkten nämnda förutsättningarna för pension inte föreligger, får ändring i pensionsanstaltens beslut inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

26.

Lag

om ändring av 32 § i lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (1330/1992) 32 §, sådan den lyder i lagarna 616/2006 och 1286/2006, som följer:

Gällande lydelse

32 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). En part får söka ändring i besvärsnämndens för arbetspensionsärenden beslut med stöd av denna lag genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas *det som föreskrivs i* 140 § i lagen om pension för arbetstagare och i lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

Föreslagen lydelse

32 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). *I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring* genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas 140 § i lagen om pension för arbetstagare samt lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

27.

Lag

om ändring av 37 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) 37 §, sådan den lyder i lagarna 613/2006, 1283/2006 och 1473/2009, som följer:

Gällande lydelse

37 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). En part får söka ändring i besvärsnämndens för arbetspensionsärenden beslut med stöd av denna lag genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas *det som föreskrivs i 140 § i lagen om pension för arbetstagare och i lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare.*

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

I ett utlåtande som kommunens landsbygdsnäringsmyndighet, närings-, trafik- och miljöcentralen eller Renbeteslagsföreningen har givit med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär.

Föreslagen lydelse

37 §

I ett beslut som pensionsanstalten har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos den i 128 § i lagen om pension för arbetstagare angivna besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). *I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring* genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare och i förvaltningsprocesslagen. På undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut tillämpas 140 § i lagen om pension för arbetstagare samt lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006).

Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen (/)*. De medlemmar i besvärsnämnden för arbetspensionsärenden som förordnats med stöd av 103 § 1 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare företräder dem som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare även när denna lag tillämpas.

I ett utlåtande som kommunens landsbygdsnäringsmyndighet, närings-, trafik- och miljöcentralen eller Renbeteslagsföreningen har gett med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

28.

Lag

om ändring av 139 § i pensionslagen för den offentliga sektorn

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i i pensionslagen för den offentliga sektorn (81/2016) 139 § som följer :

Gällande lydelse

139 §

Sökande av ändring

I ett beslut som Keva har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005).

En part får genom besvär söka ändring hos försäkringsdomstolen i ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärsskrift på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om försäkringsdomstolen och dess ledamöter finns i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

Parten ska inom tiden för sökande av ändring till Keva lämna en besvärsskrift om det beslut som Keva fattat och det beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fattat.

Föreslagen lydelse

139 §

Sökande av ändring

I ett beslut som Keva har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden *på det sätt* som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärsskrift får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen. Bestämmelser om försäkringsdomstolen och dess ledamöter finns i domstolslagen (/).

Parten ska inom tiden för sökande av ändring till Keva lämna en besvärsskrift om det beslut som Keva fattat och det beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden fattat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

29.

Lag

om ändring av 128 § i lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) 128 § som följer:

Gällande lydelse

128 §

Sökande av ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för högst fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden, av vilka minst fyra skall förordnas på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och minst fyra på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

En part får genom besvär söka ändring hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden i ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen givit med stöd av denna lag, så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

En part får genom besvär söka ändring hos försäkringsdomstolen i ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden givit i ett besvärssärende, så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i Pensionsskyddscentralens beslut enligt 111 § 1 mom. om vilken pensionsan-

Föreslagen lydelse

128 §

Sökande av ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för högst fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden, av vilka minst fyra ska förordnas på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och minst fyra på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

I ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i Pensionsskyddscentralens beslut enligt 111 § 1 mom. om vilken pensionsan-

RP 7/2016 rd

Gällande lydelse

stalt som är behörig att handlägga en pensionsansökan får inte sökas genom besvär.

Föreslagen lydelse

stalt som är behörig att behandla en pensionsansökan får inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

30.

Lag

om ändring av 57 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) 57 § som följer:

Gällande lydelse

57 §

Sökande av ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

En part får söka ändring i pensionsanstaltens beslut eller förhandsbeslut enligt denna lag hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden genom besvär på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

En part får söka ändring i ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden givit i ett besvärssärende hos försäkringsdomstolen genom besvär på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Föreslagen lydelse

57 §

Sökande av ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/).

I ett beslut eller förhandsbeslut som pensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

31.

Lag

om ändring av 124 § i lagen om pension för företagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för företagare (1272/2006) 124 § som följer:

Gällande lydelse

124 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden två medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och som är förtrogna med företagarkerksamhet och om vilka de mest representativa företagarorganisationerna gör framställning till social- och hälsovårdsministeriet.

En part får genom besvär söka ändring hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden i ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen gett på grundval av denna lag, så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

En part får genom besvär söka ändring hos försäkringsdomstolen i ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden gett i ett besvärssärende, så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Föreslagen lydelse

124 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden två medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och som är förtrogna med företagarkerksamhet och om vilka de mest representativa företagarorganisationerna gör framställning till social- och hälsovårdsministeriet.

I ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

32.

Lag

om ändring av 103 § i lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) 103 § som följer:

Gällande lydelse

103 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden två medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och som är förtrogna med lantbruksföretagarverksamhet och om vilka de i 116 § 1 mom. nämnda organisationerna gör framställning till social- och hälsovårdsministeriet.

En part får genom besvär söka ändring hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden i ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen gett på grundval av denna lag, så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

En part får genom besvär söka ändring hos försäkringsdomstolen i ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden gett i ett besvärssärende, så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Föreslagen lydelse

103 §

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/). På framställning av social- och hälsovårdsministeriet förordnar statsrådet för fem år i sänder till besvärsnämnden för arbetspensionsärenden två medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och som är förtrogna med lantbruksföretagarverksamhet och om vilka de i 116 § 1 mom. *avsedda* organisationerna gör framställning till social- och hälsovårdsministeriet.

I ett beslut som en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen på det sätt som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

33.

Lag

om ändring av 125 § i lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om sjömanspensioner (1290/2006) 125 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

125 §

125 §

Att söka ändring

Att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

I ett beslut som pensionskassan har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen så som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

I Pensionsskyddscentralens beslut enligt 108 § i denna lag och enligt 111 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare om vilken pensionsanstalt som är behörig att handlägga en pensionsansökan får ändring inte sökas genom besvär.

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden och nämndens medlemmar finns i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/).

I ett beslut som pensionskassan har meddelat med stöd av denna lag får en part söka ändring genom besvär hos besvärsnämnden för arbetspensionsärenden *på det sätt* som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I ett beslut som besvärsnämnden för arbetspensionsärenden har meddelat i ett besvärssärende får en part söka ändring genom besvär hos försäkringsdomstolen *på det sätt* som föreskrivs i denna lag och i förvaltningsprocesslagen.

I Pensionsskyddscentralens beslut enligt 108 § i denna lag och enligt 111 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare om vilken pensionsanstalt som är behörig att behandla en pensionsansökan får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

34.

Lag

om ändring av 77 § i folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 77 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 358/2010,
som följer:

Gällande lydelse

77 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten gett med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut skall följas även om det överklagas till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt beslut som Folkpensionsanstalten gett.

Föreslagen lydelse

77 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen *på det sätt som föreskrivs* i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut *ska även om det överklagas följas* till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt beslut som Folkpensionsanstalten *meddelat*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

35.

Lag

om ändring av 36 § i lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handikappförmåner (570/2007) 36 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

36 §

36 §

Rätt att söka ändring

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten gett med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut skall följas även om det överklagas till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt beslut som Folkpensionsanstalten gett.

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen *på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen* (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut *ska även om det överklagas följas* till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt beslut som Folkpensionsanstalten *meddelat*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

36.

Lag

om ändring av 35 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) 35 §, sådan den lyder delvis
ändrad i lag 1330/2011, som följer:

Gällande lydelse

35 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten gett med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut skall följas även om det överklagas till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas genom besvär i ett beslut som Folkpensionsanstalten gett, om det är interimistiskt eller grundar sig på 25 a § 2 mom.

Föreslagen lydelse

35 §

Rätt att söka ändring

För sökande av ändring finns besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen. Bestämmelser om besvärsnämnden för social trygghet finns i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) och bestämmelser om försäkringsdomstolen i *domstolslagen* (/).

Den som är missnöjd med ett beslut som Folkpensionsanstalten meddelat med stöd av denna lag får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos besvärsnämnden för social trygghet. I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos försäkringsdomstolen *på det sätt som föreskrivs* i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Folkpensionsanstaltens beslut *ska även om det överklagas följas* till dess att ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ändring får inte sökas genom besvär i ett beslut som Folkpensionsanstalten *meddelat*, om det är interimistiskt eller meddelats med stöd av 25 a § 2 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

37.

Lag

om ändring av 12 a kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 12 a kap. 2 §, sådan den lyder i lag 1089/2006, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 a kap

12 a kap.

Besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden

Besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden

2 §

2 §

Ordförande och medlemmar

Ordförande och medlemmar

Besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden har en ordförande, som kan sköta uppdraget som huvudsyssla, samt ett behövligt antal vice ordförande, lagfarna medlemmar, läkarmedlemmar samt medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden och som handlar under domaransvar. För andra medlemmar än ordföranden och vice ordförandena förordnas personliga suppleanter.

Statsrådet förordnar ordföranden och vice ordförandena samt de övriga medlemmarna och deras suppleanter för fem år i sänder. Om en plats blir ledig under mandatperioden, utses en efterträdare för återstoden av perioden. Angående deras rätt att kvarstå i uppdraget gäller i övrigt vad som bestäms om innehavare av domartjänst. Av de medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden skall hälften utses på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och hälften på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

Medlemmarna i besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden skall vara förtrogna med frågor som gäller utkomstskyddet för arbetslösa. Ordföranden, vice ordförandena och de lagfarna medlemmarna samt deras suppleanter skall dessutom ha avlagt examen

Besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden har en ordförande, som kan sköta uppdraget som huvudsyssla, samt ett behövligt antal vice ordförande, lagfarna medlemmar, läkarmedlemmar samt medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden och som handlar under domaransvar. För andra medlemmar än ordföranden och vice ordförandena förordnas personliga suppleanter.

Statsrådet förordnar ordföranden och vice ordförandena samt de övriga medlemmarna och deras suppleanter för fem år i sänder. Om en plats blir ledig under mandatperioden, utses en efterträdare för återstoden av perioden. *I fråga om* deras rätt att kvarstå i uppdraget *tillämpas* i övrigt vad som *föreskrivs när det gäller* innehavare av domartjänst. Av de medlemmar som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden *ska* hälften utses på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och hälften på förslag av arbetstagarnas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer.

Medlemmarna i besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden *ska* vara förtrogna med frågor som gäller utkomstskyddet för arbetslösa. Ordföranden, vice ordförandena och de lagfarna medlemmarna samt deras suppleanter *ska* dessutom ha avlagt examen som med-

Gällande lydelse

som medför behörighet för domartjänst. Läkarmedlemmarna och deras suppleanter skall vara legitimerade läkare.

När de tillträder sitt uppdrag skall besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar *avlägga domared eller* avge domarförsäkran så som bestäms i 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken, om de inte tidigare har avlagt domared eller avgett domarförsäkran.

Föreslagen lydelse

för behörighet för domartjänst. Läkarmedlemmarna och deras suppleanter ska vara legitimerade läkare.

När de tillträder sitt uppdrag ska besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar avge domarförsäkran, *om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .

38.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om besvärsnämnden för arbetspensionsärenden (677/2005) 5 § som följer:

Gällande lydelse

5 §

Domared och domarförsäkran

Besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar *skall avlägga domared eller* avge domarförsäkran i besvärsnämnden så som bestäms i 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken, om de inte tidigare har avlagt domared eller avgett domarförsäkran.

Föreslagen lydelse

5 §

Domarförsäkran

Besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar *ska* avge domarförsäkran i besvärsnämnden, *om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .

39.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om besvärsnämnden för social trygghet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om besvärsnämnden för social trygghet (1299/2006) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Domared och domarförsäkran samt avgångsålder

När ordföranden, vice ordförandena och medlemmarna tillträder sitt uppdrag skall de *avlägga domared* eller avge domarförsäkran i enlighet med vad som föreskrivs i 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken, om de inte har gjort det tidigare.

Ordföranden, vice ordförandena och medlemmarna är skyldiga att avgå vid utgången av den månad under vilken de fyller 68 år.

Föreslagen lydelse

6 §

Domarförsäkran och avgångsålder

Besvärsnämndens ordförande, vice ordförande och medlemmar ska när de tillträder sitt uppdrag avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen(/).

Ordföranden, vice ordförandena och medlemmarna är skyldiga att avgå vid utgången av den månad under vilken de fyller 68 år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

40.

Lag

om ändring av 32 § i lagen om bildprogram

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bildprogram (710/2011) 32 § som följer:

Gällande lydelse

32 §

Bildprogramsnämnden

Bildprogramsnämnden består av en ordförande och en vice ordförande samt fyra andra medlemmar, som var och en ska ha en personlig ersättare. Statsrådet förordnar medlemmarna och ersättarna för tre år i sänder.

På jäv för nämndens medlemmar tillämpas bestämmelserna om jäv för domare. Medlemmarna ska *avlägga domared eller* avge domarförsäkran i enlighet med vad som föreskrivs i 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken, om de inte har gjort det tidigare.

Nämndens ordförande och vice ordförande ska ha avlagt högre högskoleexamen i juridik. Av de andra medlemmarna och ersättarna ska vissa vara förtrogna med frågor som gäller barns utveckling och vissa med visuell kommunikation. Nämnden kan anlita sakkunniga.

Nämnden är beslutförför då ordföranden eller vice ordföranden, en medlem som är förtrogen med frågor som gäller barns utveckling och minst en annan medlem är närvarande. Som nämndens beslut gäller den åsikt som flertalet av medlemmarna omfattar och, om rösterna faller lika, den åsikt som är förmånligare för den som anfört besvär.

Föreslagen lydelse

32 §

Bildprogramsnämnden

Bildprogramsnämnden består av en ordförande och en vice ordförande samt fyra andra medlemmar, som var och en ska ha en personlig ersättare. Statsrådet förordnar medlemmarna och ersättarna för tre år i sänder.

På jäv för nämndens medlemmar tillämpas bestämmelserna om jäv för domare. Medlemmarna ska avge domarförsäkran, *om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).*

Nämndens ordförande och vice ordförande ska ha avlagt högre högskoleexamen i juridik. Av de andra medlemmarna och ersättarna ska vissa vara förtrogna med frågor som gäller barns utveckling och vissa med visuell kommunikation. Nämnden kan anlita sakkunniga.

Nämnden är beslutförför då ordföranden eller vice ordföranden, en medlem som är förtrogen med frågor som gäller barns utveckling och minst en annan medlem är närvarande. Som nämndens beslut gäller den åsikt som flertalet av medlemmarna omfattar och, om rösterna faller lika, den åsikt som är förmånligare för den som anfört besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

41.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om rättsskyddsnämnden för studerande

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättsskyddsnämnden för studerande (956/2011) 4 § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Domared och domarförsäkran

När medlemmarna tillträder sitt uppdrag ska de *avlägga domared eller* avge domarförsäkran i enlighet med 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken, om de inte har gjort det tidigare.

Föreslagen lydelse

4 §

Domarförsäkran

När medlemmarna tillträder sitt uppdrag ska de avge domarförsäkran, *om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .

42.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om besvärsnämnden för studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om besvärsnämnden för studiestöd (1080/2012) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Domared och domarförsäkran

Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla, vice ordföranden och medlemmarna ska *avlägga domared eller* avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om avläggande av domared och avgivande av domarförsäkran finns i 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken.

Föreslagen lydelse

6 §

Domarförsäkran

Ordföranden med uppdraget som huvudsyssla, vice ordföranden och medlemmarna ska avge domarförsäkran, *om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .

43.

Lag

om ändring av 61 b § i upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i upphovsrättslagen (404/1961) 61 b §, sådan den lyder i lag 607/2015, som följer:

Gällande lydelse

61 b §

Sakkunniga vid domstolen

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 61 a § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

61 b §

Sakkunniga vid domstolen

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 61 a § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i *domstolslagen* (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

44.

Lag

om ändring av 43 b § i varumärkeslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i varumärkeslagen (7/1964) 43 b §, sådan den lyder i lag 107/2013, som följer:

Gällande lydelse

43 b §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 43 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

43 b §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 43§ får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i *17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen* (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

45.

Lag

om ändring av 66 c § i patentlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i patentlagen (550/1967) 66 c §, sådan den lyder i lag 101/2013, som följer:

Gällande lydelse

66 c §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 66 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

66 c §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 66 § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

46.

Lag

om ändring av 43 c § i mönsterrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i mönsterrättslagen (221/1971) 43 c §, sådan den lyder i lag 109/2013, som följer:

Gällande lydelse

43 c §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 43 a § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

43 c §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 43 a § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

47.

Lag

om ändring av 11 a § i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/1978) 11 a §, sådan den lyder i lag 117/2013, som följer:

Gällande lydelse

11 a §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 11 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

11 a §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 11 § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

48.

Lag

om ändring av 29 b § i firmalagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i firmalagen (128/1979) 29 b §, sådan den lyder i lag 110/2013, som följer:

Gällande lydelse

29 b §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 29 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

29 b §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 29 § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

49.

Lag

om ändring av 6 d § i lagen om kollektivmärken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om kollektivmärken (795/1980) 6 d §, sådan den lyder i lag 108/2013, som följer:

Gällande lydelse

6 d §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 6 b § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

6 d §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 6 b § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

50.

Lag

om ändring av 43 b § i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/1991) 43 b §, sådan den lyder i lag 106/2013, som följer:

Gällande lydelse

43 b §

Sakkunniga i brottmål

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 43 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

43 b §

Sakkunniga i brottmål

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 43 § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

51.

Lag

om ändring av 44 b § i lagen om nyttighetsmodellrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nyttighetsmodellrätt (800/1991) 44 b §, sådan den lyder i lag 105/2013,
som följer:

Gällande lydelse

44 b §

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 44 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

44 b §

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 44 § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

52.

Lag

om ändring av 47 b § i lagen om växtförädlarrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om växtförädlarrätt (1279/2009) 47 b §, sådan den lyder i lag 115/2013, som följer:

Gällande lydelse

47 b §

Sakkunniga i brottmål

När tingsrätten handlägger ett mål som avses i 47 § får högst två sakkunnigledamöter som avses i 7 § 2 mom. i lagen om marknadsdomstolen (99/2013) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

På en sakkunnigs rätt till arvode tillämpas vad som i 37 § i lagen om marknadsdomstolen bestäms om arvoden till sakkunnigledamöter.

Föreslagen lydelse

47 b §

Sakkunniga i brottmål

När tingsrätten behandlar ett mål som avses i 47 § får högst två *sådana* sakkunnigledamöter som avses i 17 kap. 10 § 2 mom. i domstolslagen (/) bistå rätten som sakkunniga.

De sakkunniga ska ge ett skriftligt utlåtande om de frågor som tingsrätten ställt till dem. En sakkunnig har rätt att ställa frågor till parter och vittnen. Innan målet avgörs ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om ett sakkunnigutlåtande.

Bestämmelser om en sakkunnigs rätt till arvode finns i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

53.

Lag

om ändring av 11 § i lagen om mätning av virke

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om mätning av virke (414/2013) 11 § som följer:

Gällande lydelse

11 §

Domaransvar och jäv för officiella mätare och medlemmar i mättningsnämnden

Officiella mätare och medlemmarna i mättningsnämnden handlar under domaransvar. En officiell mätare och en medlem i mättningsnämnden ska innan han eller hon tillträder sitt uppdrag *avlägga domared eller* avge domarförsäkran vid en tingsrätt, om han eller hon inte har gjort det tidigare. En medlem i mättningsnämnden kan *avlägga domared eller* avge domarförsäkran även inför den medlem som är ordförande för nämnden. Bestämmelser om *domared och* domarförsäkran finns i övrigt i 1 kap. 6 a och 7 § i rättegångsbalken.

På jäv för en officiell mätare och för permanenta medlemmar i mättningsnämnden tillämpas vad som föreskrivs om domarjäv.

De alternerande expertmedlemmarna ska vara oavhängiga med hänsyn till det ärende som behandlas.

Föreslagen lydelse

11 §

Domaransvar och jäv för officiella mätare och medlemmar i mättningsnämnden

Officiella mätare och medlemmarna i mättningsnämnden handlar under domaransvar. En officiell mätare och en medlem i mättningsnämnden ska innan han eller hon tillträder sitt uppdrag avge domarförsäkran vid en tingsrätt, om han eller hon inte har gjort det tidigare. En medlem i mättningsnämnden kan avge domarförsäkran även inför den medlem som är ordförande för nämnden. Bestämmelser om *domarförsäkran i övrigt finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen (/).*

På jäv för en officiell mätare och för permanenta medlemmar i mättningsnämnden tillämpas vad som föreskrivs om domarjäv.

De alternerande expertmedlemmarna ska vara oavhängiga med hänsyn till det ärende som behandlas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

54.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om införande av en reform av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om införande av en reform av sökande av ändring i landsbygdsnäringsärenden (75/2014) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Överföring av personal

De tjänster som lagskipningsråd som innehas av ordföranden och vice ordföranden för landsbygdsnäringsnämnd dras in vid lagens ikraftträdande.

De lagskipningsråd som har uppgiften vid landsbygdsnäringsnämnd som huvudsyssla och som uppfyller behörighetsvillkoren enligt 11 § i lagen om utnämning av domare (205/2000) kan vid lagens ikraftträdande överföras till en tjänst som förvaltningsrättsdomare vid Tavastehus förvaltningsdomstol, dock högst till utgången av den nuvarande mandatperioden. Överföringen kräver samtycke av tjänstemannen.

De övriga tjänsterna vid besvärsnämnden och de personer som utnämnts till tjänsterna överförs med stöd av 5 a § i statstjänstemannalagen (750/1994) till Tavastehus förvaltningsdomstol. Detsamma gäller dem som vid lagens ikraftträdande är anställda i ett tjänsteförhållande för viss tid fram till dess tjänsteförhållandet upphör. Överföringen kräver samtycke av den som saken gäller.

Föreslagen lydelse

6 §

Överföring av personal

De tjänster som lagskipningsråd som innehas av ordföranden och vice ordföranden för landsbygdsnäringsnämnd dras in vid lagens ikraftträdande.

De lagskipningsråd som har uppgiften vid landsbygdsnäringsnämnd som huvudsyssla och som uppfyller behörighetsvillkoren enligt 10 kap. 1 § i domstolslagen (/) kan vid den lagens ikraftträdande överföras till en tjänst som förvaltningsrättsdomare vid Tavastehus förvaltningsdomstol, dock högst till utgången av den nuvarande mandatperioden. Överföringen kräver samtycke av tjänstemannen.

De övriga tjänsterna vid besvärsnämnden och de personer som utnämnts till tjänsterna överförs med stöd av 5 a § i statstjänstemannalagen (750/1994) till Tavastehus förvaltningsdomstol. Detsamma gäller dem som vid den lagens ikraftträdande är anställda i ett tjänsteförhållande för viss tid fram till dess tjänsteförhållandet upphör. Överföringen kräver samtycke av den som saken gäller.

Denna lag träder i kraft den 20 .

55.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014) 3 § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Behörighetsvillkor

Ordföranden ska ha god förtrogenhet med nämndens ansvarsområde, i praktiken visad ledarförmåga och sådan behörighet för domartjänst som avses i 11 § 1 mom. i lagen om utnämning av domare (205/2000). De övriga medlemmarna och ersättarna ska ha god förtrogenhet med nämndens ansvarsområde. Av de lagfarna medlemmarna och deras ersättare krävs dessutom högre högskoleexamen i juridik eller juridisk påbyggnadsexamen.

Föreslagen lydelse

3 §

Behörighetsvillkor

Ordföranden ska ha god förtrogenhet med nämndens ansvarsområde, i praktiken visad ledarförmåga och sådan behörighet för domartjänst som *föreskrivs i 10 kap. 1 § 1 mom. i domstolslagen* (/). De övriga medlemmarna och ersättarna ska ha god förtrogenhet med nämndens ansvarsområde. Av de lagfarna medlemmarna och deras ersättare krävs dessutom högre högskoleexamen i juridik eller en juridisk påbyggnadsexamen.

Denna lag träder i kraft den 20 .